

K 12 755
3

სამნი

ათასი წელი ურბანო

ივ. ყიფიანი

899.96

ყ-64

ა მ ო ნ ი

ა ნ ჯ

ათასი წლის შექცევ

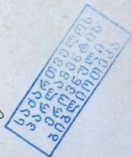
შანტასტიური რომანი

12
12₃ 755
~~38673~~

შედეგადიცია

1936

მაგრამ, როდესაც უცხო კაცს კარი გაუღეს და მან ღერეფანში ფეხი შემოდგა, გიორგის შემოესმა ძველი მეგობრის, სარდიონ მინდოდაურის, რიხიანი ხმა. იგი გიორგის პატარა ვაჟს მორკინალს ელაპარაკებოდა.

— შენი სახელი და გვარი, ვაჟკაცო? — ეკითხებოდა სტუმარი კარებში შეფეთებულ ბავშვს.

— მე მოლკინალი ვალ, — უპასუხებდა იგი.

— ხა, ხა, ხა, ხა, მოლკინალი. ყოჩაღ, ვაჟკაცო, — იცინოდა ხმა-მალლა სტუმარი და ბავშვს სიყვარულით ხელს უთათუნებდა.

— სად არის მამაშენი?

— მამა მუშაობს.

— კარგი, წადი უთხარი, მუშაობას ცოტა ხნით თავი დაანებე. სარდიონ მინდოდაური გესტუმრა-თქო.

გიორგი თავის ოთახიდან პერანგის ამარა გამოეგება სარდიონს და ხელი მაგრად ჩამოართვა.

— ჩემო პერკულეს, არ გრცხვენია, რომ დაგვივიწყე? რა ამბავია, ნუ თუ სრულებით არ მოგაგონდით?

— წარმოიდგინე, სამი სამსახური, აუარებელი საქმე და დიდი ოჯახი. ყველაფერი ეს ზურგზე მძიმე ტვირთად მაწევდა.

— არა უშავს, შენი ჯანი და ბეჭები ათს მაგოდენას ზიდავს, — ხუმრობით უთხრა გიორგიმ და მის ბუმბერაზ ტანს თვალი სიამოვნებით შეავლო.

გიორგიმ სარდიონი სასტუმრო ოთახში შეიყვანა, სადაც მალე გიორგის მეუღლე მზიაც გამოჩნდა.

მზია ლამაზი ქალი იყო.

მისი გიშრისფერი თვალები და გრძელი წამწამების ჩრდილი მნახველს იზიდავდა. იგი ოცდაათი წლის თუ იქნებოდა. ყვითელი აბრეშუმის კაბა ეცვა.

სარდიონმა, როგორც კი მზია დაინახა, უმაღლე ფეხზე წამოიჭრა და მიესალმა. მზიამაც უსაყვედურა სტუმარს გვიან გახსენებისათვის.

გიორგი გულლიად დაუხედა თავის მეგობარს. მათ დიდხანს ისაუბრეს. გაიხსენეს ძველი დრო, სტუდენტობა, გამოცდები, პროფესორები, ამხანაგები, ანეგდოტები და შემდეგ გადავიდნენ გიორგის უკანასკნელ სამუშაოზე.

სარდიონს განსაკუთრებით აინტერესებდა გიორგის კარგახნის წინათ დაწყებული მუშაობა უხრწნელობის დარგში, და ამიტომ შეეკითხა მას:

— მახსოვს, ერთ დროს დაინტერესებული იყავი დაბალხანების საკითხით. ვიცი, ახლაც ამაზე მუშაობ. არ შეიძლება გავეცნო შენ მიერ მიღწეულ შედეგებს?

— ჩემ მიერ მიღწეულ შედეგებს? — ოდნავ გასაგონად გაიმეორა გიორგიმ და ჩაფიქრდა, თითქოს თავს ეკითხებოდა: შესაძლებელია თუ არა ჩემი საიდუმლოება სარდიონს გავაცნო?

იგი ერთხანს სარდიონის მსუქან თითებს მისჩერებოდა. შემდეგ უცებ თავი ასწია და მეგობრული თავაზიანობით წარმოთქვა:

— როგორ არა? თუ ძალიან გაინტერესებს ჩემი მიღწევა, შევიდეთ ჩემს სამუშაო ოთახში.

— ძალიან კარგი, წავიდეთ! — წამოდგა სარდიონი.

გიორგიმ სარდიონი თავის სამუშაო ოთახში შეიყვანა. შესვლისთანავე მან გამოალო ერთი დიდი კარადის კარი. ამ კარადაში სარდიონმა დაინახა დიდძალი სხვადასხვა ცხოველი და ფრინველი.

— აი, შეხედე ამ ნადირებსა და ფრინველებს, ესენი ბლომად მოჰქონდა ჩემთან ამ ხუთი-ექვსი წლის წინათ ერთ მეგობარ მონადირეს. ეს ნანადირევი ცხოველები იყვნენ ჩემი საცდელი ობიექტები. ესენი ჩემ მიერ არიან დაბალზამებული. აბა, დახედე, ამათ დაბალზამებიდან რამდენიმე წელიწადია გასული, ამჩნევ რაიმე ცვლილებას ახლადმოკლულსა და ამათ შორის?

სარდიონი ცხოველებსა და ფრინველებს კარგად დააკვირდა.

— შეიძლება გგონია, რომ მე ცხოველებს იმგვარად ვაბალზამებ, როგორც უწინ? შეხედე ამ კურდღელს, — და გიორგიმ კარადის ქვედა უჯრიდან გამოიღო შუაზე გაჭრილი კურდღელი; მას ტვინი და შიგნეულობა უჩნდა. — რეა წელი იქნება, რაც ეს კურდღელი ამგვარადაა დაბალზამებული, და აშ რეა წლის განმავლობაში თუ ოდნავად შეცვლილა მისი გარეგნობა, შენ თვითონ თქვი, შენ ხომ ძველი ექიმი ხარ!

სარდიონმა დიდხანს ათვალა კურდღელი. დაყნოსა, ხელითაც შეეხო, მისი ტვინის ნაწილები მიკროსკოპითაც გასინჯა, მაგრამ ვერავითარი ცვლილება ვერ იპოვა ახლადმოკლულსა და დაბალზამებულ კურდღელს შორის.

— ეს დიდებულია. მაგრამ ადამიანის დაბალზამება ხომ არ გიცდია? — ჰკითხა სარდიონმა.

— როგორ არა! ვნებავს, ვიხეენებ ჩემ ნადირეად დაბადებულ და გარდაცვლილ ვაჟის სხეულს: იგი ექვსი წლის წინათ მოკვდა.

გიორგიმ გამოალო მეორე კარადა, სადაც იყო მის მიერ დაბალზამებული ვაჟიშვილი თავისი ტვინითა და ყველა შინაგანი ორგანოებით.

სარდიონმა დიდხანს ათვალა გიორგის სხვა ნამუშევარი, მიღწეული შედეგით გაცეხებული დარჩა და გიორგის შემდეგი სიტყვებით მიმართა:

— შენ გადაგიწყვეტია თანამედროვე მედიცინისათვის ჯერ კიდევ საესებით გადაუჭრელი საკითხი. შენ ხომ არ გიხმარია დღევანდელი საექიმო მეცნიერებისათვის ნაცნობი საშუალებანი?

— რა თქმა უნდა, არა. — უპასუხა გიორგიმ. — ამ საშუალების აღმოჩენა დიდ შრომად დამიჯდა. ხომ გახსოვს, მე არ დაფუჯვრე დაბალზამების ნაცნობ რეცეპტებს, რომლებითაც მდიდარია წარსული და თანამედროვე საექიმო ლიტერატურა. დარწმუნებული ვიყავი, რომ ყველაფერი ის, რაც მედიცინამ ამ დარგში იცოდა, საკმარისი არ იყო, თუნდაც, იმგვარი დაბალზამებისათვის, როგორც ეს იცოდნენ ძველ ეგვიპტეში. მინდოდა გავცნობოდი დაბალზამების პროცესს ეგვიპტის ჰავასთან დაკავშირებით და, როგორც ხედავ, ჩემმა ცდამ მოულოდნელი ნაყოფი გამოიღო. მე აღმოვაჩინე ბევრად უკეთესი წამალი დაბალზამებისა, ვიდრე ეს იცოდა კაცობრიობამ. შენ გახსოვს ჩემი მოგზაურობა ინგლისსა და ეგვიპტეში. იქ შევისწავლე ყველა არსებული მუშია, შევისწავლე ეგვიპტის ყველა მცენარე; მინდოდა გავცნობოდი მკვდრების დაბალზამებას, ძველ ეგვიპტელთა ამ უდიდეს ხელობას, არა, ხელობას კი არა, ხელოვნებას, და, როგორც ხედავ, მე ამას მივაღწიე.

— მაშასადამე, უხრწნელობის პრობლემა შენ მიერ გადაჭრილია, — უთხრა სარდიონმა. — სად არის ახლა ჰომიროსი, პლატონი, რუსთველი, ნიუტონი, კანტი და ათასი სხვა დიდებული ადამიანი, რომ მათი სხეული სიკვდილისაგან გახრწნას გადაეარჩინოთ და მარადის ცოცხლებივით დავსტოვოთ.

— რაც წავიდა, იმას ვერაფრით ვერ დაეწევი. მერე იცი, როგორ გამიძნელდა დასაბალზამებელ წამლის აღმოჩენა?

— წარმოდგენილი მაქვს.

— მაგრამ ათასგვარი ანალიზებითა და შეუღრეკელი ნებისყოფით შევძელი ბოლოსდაბოლოს მიმეგნო ამ წამლისათვის. ეს ჯერჯერობით საიდუმლოდ ითვლება. იგი ჩემ კაბინეტში აფარებს თავს. რა თქმა უნდა, ყველამ იცის, რომ დიდხანია ამ საკითხზე ვმუშაობ; ისიც იციან, რომ მნიშვნელოვან შედეგებსაც მივაღწიე, მაგრამ საბოლოოდ არ ჩამომიხსნია ფარდა ამ საიდუმლოებისათვის. გადაწყვეტილი მაქვს, სწორედ ამ დღეებში გაგაცნოთ ჩემს მიღწევებს. რამდენად უბრალო არის ეს აღმოჩენა ერთი შეხედვით, მაგრამ რამდენი ძებნა მოუხდა!..

— სწორედ გასაოცარია, გასაოცარი! — იმეორებდა მართლაც განცვიფრებული სარდიონი. — შენი აღმოჩენა სენსაციას გამოიწვევს, საერთო სენსაციას.

— დრო და პაერი ჩემ მიერ დაბალზამებულ სხეულზე ვერ მო-
ახდენს დამღუპველ გავლენას,— განაგრძობდა გიორგი. — ჩემი მეტო-
დით დაბალზამებული გვამი — ისევე იქნება სამი, ხუთი, ათი ათასი
წლის განმავლობაში, როგორც დღეს არის. ზედმეტია ლაპარაკი
ორგანიზმის უჯრედების რაიმე გადაგვარებაზე, რაც ახასიათებდა
ძველ მუმიებს. ეს აღმოჩენა ამ მოკლე დროიდან ჩემი ახლო მეგობ-
რებისათვის დაფარული აღარ იქნება.

— მაშასადამე, მეც შეტყვი, როგორ და რით აბალზამებ, არა?
გიორგი წუთით დაჩუმდა. ეტყობოდა არ სურდა ამჟამად საი-
ღუმლოების გამხელა.

— რა თქმა უნდა, არა თუ შენ, არამედ ყველა ექიმს გავაცნობ
ჩემ მიღწევას.

სარდიონი მეტად დაინტერესდა: მას უნდოდა დღესვე შეეტყო
ეს ამბავი.

— შეიძლება შენ გეშინია გამხელის, მაგრამ, გარწმუნებ, არაფერს
მივითვისებ.

გიორგიმ უხერხულობა იგრძნო, ის თუმცა ყველაფერში ენდობოდა
სარდიონს, მაგრამ მისთვის საიდუმლოს გამხელა ნაადრევად მიაჩნდა.
ცოტა ყოყმანის შემდეგ მან გაბედულად უპასუხა:

— თუ ძალიან გაინტერესებს, შემიძლია დღესვე გაგიმარტო, მაგ-
რამ ერთსა ვთხოვ: თუ ჩემი მეგობარი ხარ, ნუ გაამელაინებ ჯერ-
ჯერობით ამ საიდუმლოებას. შემდეგ კვირას დანიშნულია ექიმების
სამეცნიერო ყრილობა. იქ მინდა მოხსენებით გამოვიდე ჩემი აღმო-
ჩენის შესახებ და ნიმუშიც წარვადგინო. მანამდე კი ხმა გაიკმინდე.

გიორგიმ დაწვრილებით აუხსნა სარდიონს თუ როგორ და რისგან
კეთდებოდა ეს წამალი და შემდეგ ამ წამლით დაბალზამების ხერხი.

— დიდებული აღმოჩენაა, დიდებული! — იმეორებდა სარდიონი.
მუმიების დათვალიერების შემდეგ ორივემ ხელი დაიბანა და ნაუც-
ბათვე ვახშამს შეუდგნენ.

გიორგის მიღწევებით აღფრთოვანებულმა სარდიონმა ღვინით სავ-
სე ჭიქით გიორგის კიდევ მრავალ წელს ჯანმრთელობა და მის
აღმოჩენას ბრწყინვალე გამარჯვება უსურვა.

გიორგიმ მას მადლობა გადაუხადა და ხუმრობით უთხრა:

— მე, ძმაო, მეტი არაფერი მინდა — ათასი წლის შემდეგ
კვლავ ჩემ ძვირფას ცოლ-შვილსა და მეგობრებს შემახვედრა.

— შენი აღმოჩენის შემდეგ ეს საკითხი თავისთავად გადაჭრი-
ლია, — უპასუხა სრული სერიოზულობით სარდიონმა.

საუბარი დიდხანს გაგრძელდა. როდესაც ვახშამი გაათავეს, სარ-
დიონი მასპინძლებს გამოემშვიდობა და შინ დაბრუნდა. გზაზე სულ

გიორგის აღმოჩენაზე ფიქრობდა. მართალია, სარდიონი ამ აღმოჩენას
ჯერ კიდევ ეჭვის თვალით უცქეროდა, მაგრამ გიორგის მიერ წარ-
მოდგენილი საბუთები დიდად საინტერესოდ ეჩვენებოდა.

დაბალწამების საკითხის გადაჭრასთან დაკავშირებით მას მოსვენებას არ აძლევდა აზრი:

„როგორ სახეს მიიღებს მომავალში მუმიების სამარხი?“

გიორგი მოგელმა ვერც მეორე დღეს შესძლო განზრახული საქმის დაწყება.

მან ადრე ისაძილა. მაგრამ მაშინვე მძიმე ავადმყოფთან გაიწვი-
ეს. ჯერ შინ არ დაბრუნებულყო, რომ მეორესთან წასვლა სთხოვეს.
მეორედან მესამესთან წაიყვანეს. ავადმყოფთა ქირისუფლები ისე დას-
დედნენ მას, როგორც ფუტკარი თაფლს და დატყვევებულივით
დაჰყავდათ.

როდესაც გიორგი მორიგე ავადმყოფიდან ბრუნდებოდა, უკვე
სალამო იყო. წყნარი ამინდი იდგა. მან ვერის დაღმართიდან დასაფ-
ლეთისკენ მიიხედა. თვალი მოატანა ფოლადისფერ შავ ღრუბელს.
იგი ტფილისს უახლოვდებოდა.

გიორგის ოპერის ბილეთების შეძენა სურდა. ამიტომ ეტლი ოპე-
რის თეატრთან გაისტუმრა და თვითონ ბილეთის სალაროსაკენ გას-
წია. ბილეთები აიღო და გარეთ გამოვიდა. რადგან მისი სახლი ახ-
ლოს იყო, გადაწყვიტა ფეხით გაესეირნა. რამდენიმე ნაბიჯის გადა-
დგმის შემდეგ საშინელი გრიგალის მოახლოება შეამჩნია. ის იყო,
თეატრის პირდაპირ გადავიდა, რომ გრიგალის მიერ რკინის ფრთებით
ჰაერში ახვეტილი მტვერით ქალაქის გარეუბნები ყვითლად შეიღება.
ერთი წუთის შემდეგ გრიგალი დაქრილ ღომსავით გიორგის წინ
შემოეფეთა. ქვიშამ და მტვერმა ქუჩაში მიმავალ მგზავრებს თვალები
დაუფსო. გიორგიმ ქუდი თავზე მაგრად ჩამოიფხატა, ცხვირსახოცი
ამოძლო და თვალები ამოიწმინდა. უცებ გაძლიერებულმა გრიგალმა
გიორგი ბუმბლივით მალლა ასწია, და მას რომ მახლობელ მოაჯი-
რისათვის არ ჩაეელო ხელი, უსათუოდ ქვაფენილიდან გადაავდებდა.
გიორგიმ დარაბის მოაჯირს ხელი მაგრად ჩასკიდა, მაგრამ აქ მას
დამსხვრეული ფანჯრის ნატეხები თავზე დაეყარა. ის გაიქცა და
ახლა სხვაგან დაიწყო თავშესაფარის ძებნა.

ჰაერში უკვე დიდი ხნიდან მბორგავი, მოყვითალო გველები
თანდათან მოახლოვდნენ. შორიდან წამოსულმა შავმა ღრუბლებმა
დღის სინათლე შთანთქეს.

სიბნელეს საშინელი გრგვინვა მოჰყვა. ცა აზანზარდა, ერთი სა-
ოცრად დაიქუხა და ცეცხლის ისარი გიორგის თვალწინ, ოცდაათი
ფუნის ნაბიჯზე ხეს ჩაერქო. დამსხვრეული და აღმოდებული ხე მი-

წაზე წაიქცა. გიორგის ისეთი შთაბეჭდილება ჰქონდა, თითქოს მთელი ქალაქი ააფეთქესო. მების გავარდნა და მალლიდან კვერცხისოდენა სეტყვის წამოსვლა ერთი იყო.

გიორგიმ რომელიღაც სახლის აივანს შეაფარა თავი და გაჩერდა საკმაოდ შემკრთალი.

— წმინდა არს! წმინდა არს! — მოესმა მას გვერდში მდგომ მოხუცის შეშინებული ხმა. მოხუცი პირჯვარს იწერდა. მალე აივნის ქვეშ ტევა აღარ იყო. მაგრამ მოქალაქეები მაინც ამ ადგილს შეშინებული წიწილებივით აწყდებოდნენ. გიორგის წინ სეტყვა რიყის ქვებივით სცივოდა. ზოგიც ქვაფენილზე რეზინის ბურთებივით ხტოდა. ზოგი კი შაბივით იმსხვრეოდა. ამწვანებულ ხეებიდან ფოთლები ტოტებიანად ძირს ჩამოდიოდა. ტელეფონის მავთულები დაწყდა და ქალის თმებივით დაიბურდა. სახლის სახურავებს თითქოს ათასი ხურო რკინის ჩაქუჩებს ურტყამდა. ჯოჯოხეთური ხმაური იდგა. ავტო და ეტლი გაქრა. ტრამვაი გაჩერდა. ათი წუთის შემდეგ ქუჩებში ყინულის იმდენი კაკლები ეყარა, რომ კაცს წვივამდის მისწვდებოდა. მერე კოკისპირული წვიმა დაუშვა, და ქუჩები მდინარეებად იქცა.

წარღვნამ დიდხანს გასტანა. დასველებული გიორგი დიდის ვაივავლახით მივიდა შინ.

მეორე დღეს გიორგის აუარებელი საქმე ჰქონდა: ლექციები, ლაბორატორიები, კონსულტაციები და სხვ. შუალამედის ერთი წუთი არ შეუსვენია. შუალამეზე დაწვა და დაეძინა, მაგრამ, წინა დღით გაცივებულ გიორგი მოგელს, ძილი ჯოჯოხეთად ექცა... სრულებით მოულოდნელად მის სხეულს ცეცხლი მოეკიდა. კარგა ხანს გიორგი ძილში ბორგავდა. ბოლოს საცვლების ამარა ზეზე წამოიქრა და გივივით ფანჯარასთან მივარდა, მაგრამ უეცრად გამოღვიძებულმა მზიამ ქმარი ფანჯრიდან ვადავარდნას გადაარჩინა.

მზიამ გიორგი დიდი ხეწნითა და მუდარით ისევ დააწვინა.

გიორგის საშინელი სიცხე ჰქონდა. თერმომეტრი 41 გრადუსს უჩვენებდა.

კარგად არ იყო გათენებული, როდესაც მზიამ ქალაქის გამოჩენილი ექიმები მოიწვია.

— რა დაემართა გიორგის? რა მოუვიდა? — კითხულობდნენ ისინი. მზია საქმის გარემოებას უყვებოდა, და თვალები ცრემლით ჰქონდა სავსე.

— ნუ გეწინიათ, ჯერ ვნახოთ, — ამწვიდებდნენ ისინი.

მართლაც, ავადმყოფი გულდასმით გასინჯეს და ორივე ფილტვის კრუპოზული ანთება დაუდასტურეს.

მზიას — მიწმა ერთიორად იმატა; მან კარგად იცოდა, რომ გიორგის, გამუდმებულ მუშაობისა და მეცადინეობის გამო, გული ძლიერ დასუსტებული ჰქონდა.

— არაფერია, ახალგაზრდა კაცია, გადაიტანს, — უთხრა მას მოხუცმა პროფესორმა.

მზია ცდილობდა ექიმების იქ ყოფნის დროს მაინც გამაგრებულიყო და თვალზე მომდგარ ცრემლებს იკავებდა.

— დიდად გმადლობთ, — უთხრა ექიმებსა და პროფესორს გამომწვიდობებისას და, გამობრუნებულს, თვალთავან ცრემლების მღულარება წასკდა.

გავიდა სამი-ოთხი დღე. გიორგი თანდათან სუსტდებოდა. სიცხისაგან დანისლულ თვალს იგი თავის გარშემო მდებარე ნივთებს სწირად დააშტერებდა ხოლმე. აი ხედავს წამლიან შუშებს. ისინი მის ახლო მდგარ მაგიდაზე ჩამწკრივებულან. გიორგის ეს შუშები ხან მოწყალეების დებად ეჩვენებოდა, ხან თეთონაბდიან ვაჟკაცებად ელანდებოდა. ისინი თითქოს გიორგის ჯანმრთელობის საგუშაგოზე იდგნენ.

მესუთე დღეზე გიორგის უკვე ველარ სცნობდნენ. მისი სანდომიანი სახე და ცეცხლიანი თვალები სადღაც გამჭრალიყო. ტუჩები ნაგვალავ მიწასავით დასკდომოდა. შეუცვლელი იყო მხოლოდ დღე და ღამე ყინულის პარკით დაფარული მისი ფართოდ გადაშლილი შუბლი, ოდნავ მოხრილი, თხელნესტოებიანი ცხვირი და შუაზე გაყოფილი ნიკაპი, რომელიც თანდათან სქელი წვერით ემოსებოდა. გიორგიმ მეექვსე დღეს გრძნობა სრულიად დაკარგა და მეშვიდე დღეს სულიც განუტრევა.

გიორგის გარდაცვალებამ თავზარი დასცა მის ცოლშვილსა და მეგობრებს და მეტად დააღონა ყველა მისი ნაცნობი. განსაკუთრებით მძიმე იყო მეგობრის დაკარგვა სარდიონ მინდოდაურისათვის, რადგან გიორგი მისი სიყრმის მეგობარი იყო. სარდიონმა კარვად იცოდა თუ როგორი სახელი და დიდება მოჰყვებოდა გიორგის აღმოჩენის გამომჟღავნებას, რა საერთო ალტაცებას გამოიწვევდა იგი მეცნიერთა შორის. რასაკვირველია, სარდიონი ამის შესახებ ქვეყანას ამცნობს, მაგრამ გიორგის რა?

სარდიონმა იცის დაბალზამების წამალი და ხერხი, იგი, რასაკვირველია, დაწვრილებით აღწერს გიორგის მრავალი წლის შრომასა და მიღწევას მიცვალებულთა დაბალზამების საქმეში და მით სამარადისო ძეგლს დაუდგამს მის ხსოვნას.

მიცვალებულისადმი სარდიონმა განსაკუთრებული ყურადღება გამოიჩინა: მან დიდი მზრუნველობით მოუარა გიორგის სხეულს. გარდაცვალების მეორე დღესვე მისი სხეული მისივე წამლითა და ხერხით დააბალზამა. მორჩენილი წამალი გიორგის ტანისამოსსაც კი მოაპკურა. სარდიონი დარწმუნებული იყო, რომ გიორგის დაბალზამებული ორგანიზმი რამდენიმე ასეულ და ათას წელს უცვლელად შეინახებოდა: ჰაერი და ღრო გვამზე ოდნავად ვერ იმოქმედებდა. საჭირო იყო საუკუნეთა გამძლე კუბო. დიდი ძებნის შემდეგ, სარდიონმა მიაგნო დაუუქანგავ ნიეთიერებას. სანამ კუბოს გერმეტიულად დახურავდნენ, სარდიონმა გიორგის ჩაატანა პერგამენტზე დაწერილი მოკლე ბიოგრაფია, სადაც აღნიშნული იყო მისი დამსახურება მეცნიერების წინაშე და აგრეთვე მისი სურვილი, რომ იგი ათასი წლის შემდეგ გამოელევიძებიათ.

«ეინ იცის. — ფიქრობდა სარდიონი, — იქნება მართლაც დადგეს ისეთი ღრო, როცა მკედრის გაცოცხლება შესაძლებელი იქნება? ამაზე ოცნებობდა ხომ გიორგი?»

სარდიონი კვლავ ფიქრებში იყო წასული, როდესაც მატარებელმა ცივი ხმით დაიკივლა, მაგრამ ეს მას არ შეუმჩნევეია. ეს ხომ ჩვეულებრივი მოვლენაა ამ თავდაღმართში? მემანქანე გაფრთხილების ნიშანს აძლევს კონდუქტორებს, რომ ისინი დროზე და საჭიროებისამებრ ამუხრუჭებდნენ ვაგონებს.

სარდიონის წინ მჯდომმა ერთმა ქალმა თქვა:

— მე წარმოდგენაც არ მქონდა, თუ ბათომის გზაზე გვირავი შეგვხვდებოდა. ასე რომ მგონებოდა, ადგილიდან ფეხს არ დავძრავდი. ეს ქალი რუსეთიდან მოდიოდა. იმას თავის დღეში მთა არ ენახა და ისიც გამოვიგნული.

მატარებელმა სისწრაფეს უმატა, თითქოს სარდიონის გულის ნაღებს მიუხედა და სურდა ჩქარა მიეყვანა იგი რუსუდანთან.

მატარებელი ისარივით გაიქრა გვირავიდან. სარდიონმა უგულოდ გაჰხედა ვაგონის ფანჯრიდან ბნელ სივრცეს.

მატარებელმა უეცრად განუწყვეტლივ კივილი გააბა. ვაგონები თითქოს ჰაერში მიჭროდნენ.

მგზავრები შიშმა შეიპყრო. შეიქნა ჩოჩქოლი. სარდიონიც გამოფხიზლდა.

— უსათუოდ საფრთხე მოგველის, საფრთხე! — შემკრთალი სახით გაიძახოდნენ სარდიონის მეზობლები.

— რა ამბავია? საფრთხე მოგველის? — სიზმრებიდან ახლად გამოორკვეულ ადამიანივით კითხულობს სარდიონი.

— თუ მემანქანემ ცოტა ხანში ვერ შესძლო მატარებლის შეჩერება, უსათუოდ საფრთხის წინაშე დავდგებით, — ამბობს ვილაცა და აქეთ-იქით უმწეოდ იხედება.

სარდიონმა წარმოიდგინა ამ ადგილებში 1918 წელს თურქი ჯარისკაცების დაღუპვა და კიდევ სხვა მარცხი. ის თითქოს ხედავს, რომ მატარებელმა წიფის სადგურს ელვასავით გაურბინა და მთელი სისწრაფით შეღმართს შეუდგა, მაგრამ სარდიონის აზრით, ველარც ეს შეღმართი იხსნის მატარებელს. იგი უთუოდ დაიმსხვრევა, დაიღუპება სარდიონიც რუსუდანის უნახავად.

— უნდა გადავხტე და თავს ვუშველო, უნდა გადავხტე, უნდა გადავხტე! — ეს აზრი სარდიონს სოლივით გაუჯდა თავში.

იგი ერთ წუთში კარებთან გაჩნდა. კარები გიჟივით გამოალო და თვალის დახამხამებაში მატარებლიდან გადახტა. მატარებელმა ჩიხის აღმართზე თანდათან უკლო სვლას და ბოლოს ქშენით გაჩერდა.

მატარებელი გადაარჩა კატასტროფას, დაიღუპა მხოლოდ სარდიონი, გიორგის ერთადერთი მესაიდუმლე. მასთან ერთად დაიღუპა საექიმო მეცნიერების უდიდესი აღმოჩენაც.

„ნუ თუ ეს მე ვარ? როგორ გამოცვლილა ჩემი სახე, რას ვგავარ?“ — და ორეულს სიბრაღულით მიაჩერდა.

საფეთქლებზე ძარღვები კომშის წნელებივით უჩანდა. სახეზე გამბდარიყო. წვერი ოდნავ მოზრდოდა. თვალები თითქოს ჩაბნელებოდა, მაგრამ მაინც აღრინდელი ცეცხლით ანათებდნენ. თავი შორეულ ნაცნობად მოეჩვენა და გაეხარა.

გარედან საამური ლაპარაკი და სიცილი მოესმა. გიორგიმ კარები-საკენ ფეხი გადადგა. კარები უცებ თავისთავად გაიღო. გიორგიმ მიმოიხედა, გაუკვირდა, მაგრამ წინ უფრო მეტი საკვირველება მოელოდა. მის თვალწინ გამოჩნდა უხარმახარი ეზო და ქუჩა ზღვა ხალხით.

— სადა ვარ? — გაცეებით კითხულობდა გიორგი. იგი რამდენიმე წუთს ამ ხალხის მოძრაობას ვაშტერებით მისჩერებოდა.

„ალბათ, სიზმარში ვარ, მაგრამ ყველაფერს რომ ცხადად ვგრძნობ და ვხედავ?“ — გაიფიქრა მან.

თავის უცნაური მდგომარეობის გამოსარკვევად იგი პირველი სართულიდან რუხ მარმარილოს კიბეზე დაეშვა და გარეთ გამოვიდა. მან თვალი მოავლო იმ შენობას, რომელშიაც ღამე გაეთია. გიორგი გააოცა ამ შენობამ, არა იმდენად სართულების სიმრავლემ და მისმა მოცულობამ, არამედ მისმა ნაგებობამ. ეს სახლი მეტად უცხო სტილით იყო აშენებული. მას მთლიანი კედლები და ჩვეულებრივი ფანჯრები არ ჰქონდა. ქუჩაც არ ჰგავდა ქუჩას. გიორგიმ შეატყო, ხალხიც მისთვის უცხო ენაზე ლაპარაკობდა. მეტისმეტად გაცეებულმა, ერთი უცნობი შეაჩერა და მოკრძალებით ქართულად ჰკითხა:

— უკაცრავად, ეს რა ქვეყანაა? ან ამ ქალაქს რას ეძახით?

უცნობმა მისი სიტყვების ვერაფერი გაიგო, მხოლოდ თავაზიანად გაუღიმა გაუგებარ ენაზე მოლაპარაკეს. მაშინ გიორგიმ რუსულად მიმართა, ვერც ახლა გააგებია რამე. შემდეგ იგივე კითხვა სხვა ენაზე გაუმეორა, მაგრამ უცნობი გაცეებით მისჩერებოდა მას, მხრებს და ხელებს გაკვირვებით მალლა სწევდა, თან მხოლოდ ერთადერთ სიტყვას „ამონ“-ს ამბობდა.

გიორგი უცნობს დანადვლიანებული მოშორდა და ხალხში გაერია. მას ირგვლივ ესმოდა ერთიდაიგივე მუსიკალური ენა. ხანდახან თითქოს მისი მშობლური სიტყვებიც გაისმრდა.

„სადა ვარ, სად?!“ — გაცეებით ეკითხებოდა გიორგი თავის თავს.

მას მოავონდა, რომ ქუდი ოთახში დარჩა. უკან დაბრუნდა და ოთახში შესვლა დააპირა. კარი უფერად გაიღო და გიორგის თვალწინ გამოჩნდა ლამაზი ქალი, რომელიც სარკეში თმას ისწორებდა. გიორგი შეკრთა და უკან დაიხია. კარები დაიხურა, გიორგის უნდოდა ამ

ქალის წინაშე ბოდიშის მოხდა და დაუცადა ქალს, სანამ ოთახიდან გამოვიდოდა, თან გაიფიქრა:

„ალბათ, ოთახი შემეშალა, მაგრამ ჩემი ქუდი რომ დავინახე?“

ქალი ოთახიდან მალე გამოვიდა, გიორგიმ ბოდიში მოიხადა. ქალმა გაუღიმა. მოკლედ უთხრა „ალმა“, თითქოს არაფერიყო, და საჩქაროდ წავიდა. გიორგიმ თვალი გააყოლა მშვენიერ ქალს. იგი კოხტად მიაბოჯებდა. გიორგიმ შეამჩნია, რომ ქალს დაქმუჭნილი თეთრი კაბა ეცვა.

გიორგიმ წუთით ისარგებლა და ოთახში შევიდა. ქუდი გამოიტანა და ხალხში გაერია. მას ძლიერ აოცებდა: ეს ხალხი, თავის უცნაური გამოღვიძება, ლამაზი ქალის მის ოთახში ყოფნა, უცხო ენა, ბრილიანტის ბეჭედი, შენობის სტილი და ყველაფერი, რაც მან ნახა. იგი თითქოს სიზმარში გრძნობდა თავს. ხალხის მოძრაობის ინერციამ გაიტაცა. უეცრად მისი ყურადღება წინ მიმავალი კაცის დაქმუჭვნილმა შარვალმა მიიპყრო. შეხედა მეორეს, მესამეს... და ყველას ასეთივე დაქმუჭვნილი ტანსაცმელი ეცვა. გაიფიქრა:

„ალბათ, თავშესაფარში მოვხვდი, მაგრამ ამდენი ხალხი! ნუ თუ ყველა იქ ათევდა ღამეს? ეს ქალები, რომელთაც აცვიათ თეთრი, მაგრამ დაქმუჭვნილი ტანსაცმელი, ტანთვალები ხომ არ იწვნენ?“

კვლავ მიაჩერდა ხალხის სხვა წყებას. მათაც ეს დალი განუშორებლად აჩნდათ. გიორგი საწინააღმდეგო მიმართულებით მომდინარე ხალხს უახლოვდებოდა. აკვირდებოდა მათ ტანსაცმელს, მაგრამ ამ დღის აქ ვერ ხედავს.

„რა ამბავია?“ — ფიქრობს ის, მაგრამ კითხვა უბასუხოდ რჩება.

სულ ორასი ნაბიჯი თუ ექნებოდა გიორგის გადადგმული, რომ უცებ სხვებთან ერთად შეჩერდა. ეს ხალხი რალაც დიდსა და შავ ოთახში შედიოდა. ამ ოთახს გემის მოყვანილობა ჰქონდა. გიორგი ხალხს თან შეჰყვან. მან ქალებს თვალი მოაელო; ისინი ერთიმეორეზე ლამაზები იყვნენ. თითოეულ მათგანს მეტისმეტი სინაზე და სიხალისე ახასიათებდა. გიორგი ერთ-ერთ მათგანს პირდაპირ დაუჯდა და მის ნაზ რხევასა და სიცოცხლით საესე ლაპარაკს სიამოვნებით თვალყურს ადევნებდა. ოთახი ხალხით მალე გაივსო. კარები უეცრად დაიხურა და გიორგიმ იგრძნო, რომ ისინი სადღაც გაფრინდნენ. არ გასულა წუთიც, რომ კარები გაიღო და ხალხმა გამოსვლა დაიწყო. გიორგიმ მიდამოს თვალი მოაელო და საშინლად გაოცდა. იგი სულ სხვა გარემოში იმყოფებოდა. გემიდან საჩქაროდ გამოვიდა და მიდამოებს განცვიფრებით დააკვირდა. შეამჩნია, რომ მომადლო ადგილს გაჩერებულიყვნენ.

გიორგის თვალწინ გადაიშალა ვეებერთელა გასაოცარი სილამაზის ქალაქი, მრავალგვარი სტილისა და ფერის სახლებით.

პირველ ყოვლისა, გიორგი ამ ქალაქის მოძრაზეა ქუჩებზეა გააკვირა. ქუჩები დიდძალი ხალხით იყო სავსე. გიორგიმ ვაიფიქრა: „აღბათ, ამერიკის უმთავრეს ქალაქ ნიუ-იორკში მოვხვდიო“. თვალნი გადაავლო მიდამოებსა და შენობებს და თავისთვის დაასკვნა: „არა, ეს მიდამოები ნიუ-იორკისას არ უნდა წააგავდეს, რალაც სხვა ქალაქში უნდა ვიმყოფებოდე. მის წინ იშლებოდა ბრწყინვალე და გასაოცარი ქალაქი, რომელსაც კიდე არ უჩნდა, მხოლოდ შორს, ჩრდილო-აღმოსავლეთისაკენ, თოვლიანი მთები კირში ამოსვრილ ვეშაპებივით გაწოლილიყვნენ.

ქუჩებში ცაცხვის, მუხის, წაბლისა და სხვა ჯიშის ხეები რამდენიმე წყებად იყო დარგული. გზაჯვარედინებთან ქუჩები გრძელი გადასასვლელი ხიდებით იყო მორთული. ეს ხიდები მიაგავდა მოოქრულ შეილდებს.

ყოველ სახლს წინ ყვავილებითა და მცენარეულობით შემკული პატარა ეზო ამშვენებდა.

— ეს რა ქალაქია? — ეკითხება იგი ერთ-ერთ უცნობს და ხელით ამ ქალაქზე მიუთითებს.

უცნობს არ ესმის მისი ლაპარაკი, მაგრამ მის აზრს ხვდება და მოწვევით ეუბნება:

— სტომ, სტომ.

ეკითხება მეორეს. ამგვარსავე უპასუხს იღებს. „სტომი“, აღბათ, ქალაქის სახელია. მაგრამ ასეთი სახელწოდების ქალაქი მას არ ახსოვს. აკვირდება ქუჩების მოძრაობას, მაგრამ მათი მოძრაობისაგან გიორგის თვალნი აუქრელდა და თავბრუ დაესხა. თვალეები დახუჭა. ოდნავ დაისვენა. შემდეგ სხვა ხალხთან ერთად ქუჩასთან მივიდა და ფრთხილად მასზე ფეხი შედგა. ამ ქუჩაზე ხალხი ნაკლებად იყო, მას ნელი მდინარის მოძრაობა აჩონდა. ცოტა ხნის შემდეგ გიორგი დაინტერესა მეორე, უფრო სწრაფმოძრავეა ქუჩამ. ამ ქუჩაზედაც სულ ადვილად გადავიდა, შემდეგ უფროდაუფრო სწრაფ ქუჩებზე გადასვლა სცადა, რაც მას სრულებით არ გასკირებია. ქუჩებში სეარძლები და გადახურული ადგილებიც ბლომად იყო. გიორგი ისევ

დაუბრუნდა ნელი მოძრაობის ქუჩას. რბილ სავარძელზე დაჯდა და ამ ახალსა და უცნობ ქალაქს მიაჩერდა.

გიორგის ამ ქალაქის გარეგნობა ძალიან მოსწონდა, მაგრამ აწვლებდა დღევანდელ უცხო გარემოში მისი გამოღვიძების აშავი და აგრეთვე ფიქრი იმაზე, თუ როგორ მოხვდა იგი ამ ქალაქში.

„ახლავე შიას დებეშით უნდა ვაცნობო, რომ ცოცხალი და კარგად ვარ“. — გადაწყვიტა მან.

ამისთვის-ქუჩიდან გადმოვიდა და ტელეგრაფს დაუწყო ძებნა. მას თვალს სჭრიდა ბრილიანტის ბეჭედი.

„ვისია ნეტაეი? — გაიფიქრა მან. — ამ უცხო ქალაქში ათასი გაიძვერა იქნება, შეიძლება დამეკარგოს, ხვალ კი პატრონი კარზე მომადგეს და მომთხოვოს. არა, სჯობია კარგად შევინახო“, — და ბეჭედი ხელიდან წამოიძრო და პიჯაკის ჯიბეში შეინახა.

— უკაცრავად, — შეაჩერა მან ერთი მგზავრი, — ტელეგრაფი სად იქნება?

— ტელეგრაფი? — გაიმეორა მხრების აწევით უცნობმა. ეტყობოდა მას ეს სიტყვა ეუცხოვა. — ტელეგრაფი? — კიდევ გაკვირვებით გაიმეორა უცნობმა, მან სახისა და ხელების მოძრაობით აცნობა გიორგის, რომ ვერაფერს მიხვდა და თავაზიანად მოშორდა.

გიორგიმ ასეთივე კითხვით კიდევ რამდენიმეს მიმართა, მაგრამ მათგან ვერავითარი პასუხი ვერ მიიღო.

„დასწყველოს ღმერთმა, ნუ თუ სიტყვა ტელეგრაფი ამათთვის უცხოა?“ — ამბობს გაჯავრებული გიორგი.

ქუჩას ფეხით დაუყვა იმ იმედით, რომ სადმე ტელეგრაფს შეამჩნევდა. გზაზე ყოველ შენობას დიდი ინტერესით ათვალიერებდა. სახლები ერთიმეორეზე ძვირფასად მორთული და გამოჩუქურთმებული იყო. აქ შეხვდებოდით კლასიკურ, რენესანსის, ამპირისა და კიდევ უცნობი სტილის შენობებს. ბევრი მათგანი სრულებით სადა იყო, ბევრი თვალისმომკრელი სიმბოლიური ბარელიეფებითა და ქანდაკებებით შემკული. ზოგი შენობის ფართო აივნებს გოლიათური ტანადობის დაგრებილ კუნთებიანი კარიბილები შესდგომოდნენ. ქუჩებში მრავლად იყო შადრეფები და ფერადი თევზებით სავსე აუზები.

გიორგის ერთი რამ მეტად აოცებდა: არსად არ იყო არცერთი დუქანი თუ კოოპერატივი, სადაც კაცი შესძლებდა თუნდ პაპიროსის ან ასანთის შეძენას, არც საპარიკმახეროები მოჩანდა სადმე. ვერსად ვერც ერთ ეტლსა და ავტომობილს ვერ ხედავდა.

— უკაცრავად, სად შეიძენს კაცი ვაზეთს? — შეეკითხა გამვლელს. გამვლელი გაკვირვებული შედგა, იგი თითქოს გიორგის ეკუთხებოდა რა გნებავთო.

— გაზეთი, გაზეთი, გაზეთი! — სამჯერ გაიმეორა გიორგიმ ეს სიტყვა.

უცნობი მიხვდა, ჯიბიდან ამოიღო რაღაც მოშავო, თხელი რკინა, რომელიც გიორგის პირველად შაურიანი ეგონა და დააპირა მისთვის ამ ნივთის გადაცემა.

„ალბათ, გაზეთის მისაღები მარკაა“. — იფიქრა გიორგიმ, უცნობს დიდი შაღლობა გადაუხადა. ხოლო მარკა არ გამოართვა.

გიორგი განაგრძობდა ტელეგრაფის ძებნას, მაგრამ უშედეგოდ. პოლოს მიაღდა ერთ ვეებერთელა შენობას, სადაც ხალხი მაღალი კიბით სხვადასხვა კარებიდან განუწყვეტლივ შედიოდა და გამოდიოდა. უცებ მან დაინახა ლენინისა და სტალინის ძეგლები. გიორგის გულს მოეშვა, თავი თითქოს საკუთარ სახლში იგრძნო. ძეგლებთან გახარებული მივიდა:

„არ გამიკვირდა! საბჭოთა კავშირში ეყოფილვარ“, — სიხარულით ფიქრობდა გიორგი, — მაგრამ რომელ ქალაქში?

ცდილობდა მოგონებას, მაგრამ ვერ ახერხებდა. ალბათ, მას რაიმე მოუვიდა, თორემ საბჭოეთის ხალხს თითქმის ყველას იცნობს, ყველა უნახავს, უთუოდ მხარი ექცა ან თვალები ატყუებს.

გიორგი დაინტერესებულია ტელეგრაფით. ამ შენობაში სხვა ხალხთან ერთად შევიდა. თვალი მოაეღო უხარმაზარ დარბაზს, სადაც ორმოცდაათი ათასი კაცი დაეტეოდა. ეს დარბაზი მალე ხალხით გაივსო. მოქალაქენი სავარძლებში ისხდნენ. გიორგის შესვლისას ყველა სცენას მიაშტერდა. გიორგიმ ადგილის დაკავება ძლივს მოასწრო, რომ ვიღაც ბრმა მოხუცი თავისებური ჩანგით სცენაზე გამოვიდა. მან ბერძნულ ენაზე „ილიადა“-დან ლექსების სიმღერით კითხვა დაიწყო.

„ეს კაცი ვინ უნდა იყოს?“ — ეკითხება თავის თავს გიორგი.

ბრმა მოხუცმა ლექსების კითხვა დაამთავრა და სცენიდან ჩამოვიდა. მთელ დარბაზში ორმოცდაათი ათასი კაცის მძლავრი გრიალი გაისმა.

— ჰომიროს მარა! ჰომიროს, მარა! მარა, მარაა...

„ეგ რა უნდა იყოს? თითქოს ჰომიროსს ესალმებიან? როგორ დიდებულად შეუსწაველია ამ აქტიორს ძველი ბერძნული!“

ცოტა ხნის შემდეგ სცენაზე თითქოს რომელიღაც პოეტი ოვიდიუსი გამოვიდა. მისი ლექსების კითხვასაც დიდი ტაშითა და ზეიმით შეეგებნენ. ოვიდიუსს მოჰყვნენ სხვადასხვა ქვეყნის პოეტები თავის ეპოქის დამახასიათებელ ნიმუშებით.

„როგორც ეტყობა, აქ პოეზიის ინტერნაციონალური დღივითაა კარგი იქნება, ქართველი მწერალიც გამოვიდოდეს“... — ფიქრობს გიორგი.

სცენაზე ერთი ქვეყნის პოეტი მეორეს სცვლის. უეცრად მან თვალი მოჰკრა ვრცელ მინდორზე მოჯირითე მხედარს. მხედარი მოუახლოვდა ხალხს, ცხენიდან ჩამოხტა.

— შოთა რუსთველი მარაა, შოთა მარაა. — გაისმა უზარმაზარ დარბაზში აღფრთოვანებული ყვირილი და ტაში.

„შოთა რუსთველი?“ — გიორგის ტანში ფრუანტელმა დაუარა. დარბაზში სიჩუმე ჩამოვარდა. შოთამ მალალი ხმით ვეფხისტყაოსნის კითხვა დაიწყო.

გიორგის გული სიხარულით აევსო, როდესაც სცენაზე ქართულის მცოდნე მსახიობი დაინახა. იფიქრა: აქ ქართველები იქნებიან, რადგანაც ქართველი პოეტის ნაწარმოებს ისმენენო. და, ვინაიდან მას ძლიერ აინტერესებდა იმის ვაგება, თუ რომელ ქალაქში იმყოფებოდა და რა ხდებოდა მის გარშემო, გადაწყვიტა უშუალოდ ენახა თვითონ ეს მსახიობი, რომელიც შოთას ნაწარმოებს ასეთი მიმზიდველობით კითხულობდა.

გიორგი ზეზე წამოიჭრა და სცენისაკენ გაეშურა. შეწუხებისათვის ყველასთან ბოდიშს იხდიდა და წინ მიიწევდა. აჰა, იგი სცენას მიუახლოვდა. მსახიობმა კითხვა დაასრულა, სცენიდან ჩამოვიდა, მზად იყო ისევ ცხენზე შემჯდარიყო და პორიზონტიდან გამქრალიყო. გიორგი მას გამოედევნა და, რადგანაც სახელი არ იცოდა, დაუძახა:

— შოთა! შოთა! — კიდევ რამდენიმე ნაბიჯი დარჩა გიორგის შოთამდე მისაღწევად, მაგრამ იგი რალაცას დაეჯახა და უგრძობლად ჩაიკეცა.

ამ უეცარი მარცხის გამო მთელი დარბაზი შეშფოთდა. გიორგი წამოაყენეს და ახლო სავარძელში ჩასვეს. გიორგი რამდენიმე ხანს გაბრუებული იყო. შემდეგ გონს მოვიდა, სურდა ვაგვო, თუ რა დაემართა. მიაჩერდა მის წინ ამართულ კედელს და მიხვდა, რომ ამ კედლის მსხვერპლი გამხდარიყო.

ვგ რა უცნაური დღე გაუთენდა გიორგის? რა ემართება დღეს მას?!

„მაგრამ... გიორგი მოგელი და ჩემგვარი გარეგნობის გიორგი მოგელი ვინ უნდა იყოს კიდევ?“

ჟუცრად მან თვალი მოჰკრა, რომ ხალხში ვიღაც დაიძრა და სწრაფი ნაბიჯით მისკენ გამოეშურა. იგი სცენაზე ამოვიდა, გიორგის ხელი გაუწოდა, მეგობრულად გადაეხვია და მშვენიერი ქართულით მიმართა:

— სრულებით მოულოდნელი და მეტად სასიამოვნოა, პატივცემულო გიორგი, თქვენი შეხვედრა.

გიორგის თავისი ვაჟის — მორკინალის დაბადება არ გახარებია ისე, როგორც ამ უცნობ ქართველის ნახვა. აღელვებული ხმით შეეკითხა ამ კაცს:

— სად ვარ? რა ამბავია? ღვთის გულისათვის მიამბეთ, ამიხსენით!

უცნობმა დაამშვიდა:

— ნუ ლელავთ, დაწყნარდით, შეხვედრა გათავდეს, შემდეგ გამომეყვით და ყველაფერს აგიხსნით.

სიხარულით აღელვებული გიორგი სცენიდან ჩამოვიდა.

ამ კაცმა გიორგი გარეთ გამოიყვანა და ტკბილად უთხრა:

— ცოტა დამშვიდდით, ახლავე შინ მივალთ და რაც გაინტერესებთ, ყველაფერს შეგატყობინებთ.

უცნობმა გარეტიანებული გიორგი ჩქარ ქუჩაზე შეიყვანა და დიდ სავარძელში ჩასვა. ქალაქი მას უკვე აღარ აინტერესებდა, თავი დაბლა დაბარა და დღევანდელი ამბების გარჩევას შეუდგა. ამდენი საოცრებისაგან გონს ვერ მოსულიყო: თავს გამოფიტულად გრძნობდა. ამგვარ მდგომარეობაში რამდენიმე წუთს დაჰყო. უცნობმა ნერვების დასაწყნარებლად რაღაც აბი შესთავაზა. გიორგიმ დიდი მადლობა გადაუხადა, აბი გამოართვა და გადაყლაპა.

— რას სჩადიხართ?! — გაოცებით შესძახა უცნობმა და გიორგის თვალეზში ჩახედა.

— აბი გადაეყლაპე, — უბასუხა გულგრილად გიორგიმ და კვლავ ნახულისაგან მიღებულმა შთაბეჭდილებებმა გაიტაცა.

„ო, ეს რა მომივიდა! — შემოიკრა თავში ხელი უცნობმა, — ალბათ, წამალი ეგონა! მე კი ნერვების დასაწყნარებლად და გასამხიარულებლად ქართულ ენაზე სინდიოფალას იუმორისტულ ლექსთა კრებული შევთავაზე. ჩანს, ჩვენს წიგნთა რეფორმაზე მას წარმოდგენაც კი არა აქვს.“

ამის შემდეგ მას ლაპარაკი აღარ გაუგრძელებია. კარგად ხედავდა შთაბეჭდილებათა გამო გიორგის ნერვების დასუსტებას. საჭირო იყო მას ოდნავ დაესვენა, რადგან დღეს კიდევ მრავალი ახალი ამბავი მოელოდა.

გიორგი ნერვულად თითებს წვერზე ისობდა. ეტყობოდა წვერი აწუხებდა. თანამგზავრმა ეს შენიშნა. მან უცხო ენაზე რალაც დაიძახა და გაჩუმიდა. გიორგი შეაჩერდა მას.

— არაფერია, — თქვა მან ქართულად. — ახლავე მოგაშორებთ, რაც თქვენ გაწუხებთ.

ერთ წუთში მაგიდაზე გამოჩნდა სარკე, შუშა წყლისფერი სითხით, პუდრი, მალამო, მაკრატელი და სხვ.

— სითხე წვერს მოგაცილით, მაკრატელი ფრჩხილებს, — უთხრა მას თანამგზავრმა და გიორგის მოწიწებით ამ ნივთებზე მიუთითა.

გიორგიმ შუშა აიღო და დააკვირდა.

„ვთუ წყლისფერი ტაროა“, — გაიფიქრა მან.

მაგრამ ბევრი აღარ უქოკმანებია, შუშა გახსნა, თითი დაისველა. ერთ წუთში სახე წვერისაგან გაითავისუფლა. პუდრი და მალამო წაიწო და სახე დაუამდა. გრძელი ფრჩხილები დაიმოკლა.

გიორგი და უცნობი ამასობაში დანიშნულ ადგილს მიუახლოვდნენ.

— გადმობრძანდით, მივედით, — თქვა უცნობმა, და გიორგის ხელი ფრთხილად მოჰკიდა, და ერთი ქუჩიდან მეორეზე გადაიყვანა.

შემდეგ ისინი უმოძრაო ქუჩაზე შედგნენ; გიორგიმ თავის წინ სისხლისფერი, სამსართულიანი შესანიშნავი სასახლე დაინახა. ამ სასახლის კიბესთან ორი პირდაღებული ლომი დარაჯად იწვა. როდესაც გიორგიმ მასპინძელთან ერთად კიბეზე ფეხი შედგა, ეს ლომები უეცრად გაცოცხლდნენ, მარდად ფეხზე წამოიჭრნენ, კბილები გაბრაზებით დაახრჭიალეს და მათ იმგვარად შეუტყეს, რომ გიორგიმ ინსტინქტურად უკან დაიხია. გულმა საშინლად ცემა დაუწყო. მასპინძელს კი მათი ღრენისათვის იოტის ოდენა ყურადღებაც არ მიუქცევია, მხოლოდ გაუკვირდა გიორგის უეცარი უკან დახევა.

— რა დაგემართათ? ამობრძანდით. — მიუბრუნდა იგი გიორგის.

— არა, გმადლობთ, — და გიორგიმ ფრთხილად უკან დახევა იწყო. მასპინძელი ძირს ჩამოვიდა და ლომები თავის ადგილას დაწვენენ.

— უკაცრავად, სად მიბრძანდებით? — მიმართა მასპინძელმა.

გიორგიმ მას გაკვირვებით შეხედა.

— რა ვნებათ? დაჭერას ხომ არ მიპირებთ?

ამ კაცს ძალაუნებურად გაელიმა. მან გიორგის ახლა ზედმეტი სიფრთხილითა და თავაზიანობით მიმართა:

— როგორ გეკადრებათ, პატივცემულო გიორგი!

ამ სიტყვებზე გიორგი ცოტა შედგა. კილოზე შეამჩნია, რომ მას არავინ დაჭერას არ უპირებდა.

— მე არ მეგონა, თუ თქვენ ასეთი საშინელი მხეცები გყავდათ, თორემ აქ ჩემ ფეხს ვერ ნახავდით, — უთხრა გაფითრებულმა გიორგიმ,

თან ლომებს გაფაციკვებით მისჩერებოდა, და წამიდან წამზე ელოდა მათ საშინელ შემოტევას. გიორგის მრავალი ლომი უნახავს, მაგრამ ასეთი დიდები კი არსად. საკმარისი იყო ამ ლომების ერთი კუდის შემოქნევაც კი, რომ გიორგი უსულოდ მიწაზე წაქცეულიყო. რაღა დარჩებოდა მისგან, რომ ლომებს მის წინააღმდეგ თავისი ბასრი კბილები და ფოლადის თათები ეხმარათ?

ეტყობოდა, მასპინძელს ძალიან სურდა სიცილის შეკავება, მაგრამ ვეღარ შეძლო, გულიანად გადაიხარხარა. ამ დროს თანჯარა გაიღო და მალლიდან ქალმა გადმოიხედა.

— აირა, შეხედე, ვინ მოგიყვანე! — მიმართა ქალს ქართულად უცნობმა ვაჟმა.

— ვინ არის? — იკითხა ქალმა ქართულადვე. ერთი წამით სტუმარს დააკვირდა და იცნო იგი.

— გიორგი მოგელი?! — თქვა მან და გაკვირვების ნიშნად ლოყაში ხელი შემოიკრა.

— დიახ, სწორედ ის არის, — უპასუხა უცნობმა და მერე გიორგის მოუბრუნდა:

— ლომები კი, თქვენ რომ ცოცხალი გგონიათ, ავტომატურია.

— ავტომატური ლომები?! — და გიორგიმ განცვიფრებისაგან პირი დააღო.

— დიახ, იმგვარივე, როგორიც, ალბათ, ბევრი შეგხვედრიათ.

გიორგიმ მასპინძელთან ერთად კიბეზე შედგა და გულდასმით დაათვალიერა ეს ქანდაკებანი, რომლებმაც იგი ასე საშინლად დააშინეს. ასეთი რეალობით გამოქანდაკებული ლომები მას აოცებდა.

— საინტერესოა, ვინ არის ამის შემოქმედი?

— განა ეს მოსაწონია?

— დიდებული ნამუშევარია, ვისია?

— თქვენი მონა მოჩილის, — უთხრა უცნობმა. — ეს ლომები ზარის მაგიერობას ასრულებენ, — განუმარტა მანვე.

— ვიცი, და ამის შემდეგ აღარ გამაცივებს, — ჩაილაპარაკა გიორგიმ.

— ხა, ხა, ხა, ხა, ხა! — გაიცინა უცნობმა.

— წარმოიდგინეთ, პირველად თქვენ ლომების მწვერთელი მეგონეთ.

— ხა, ხა, ხა, ხა, — იცინოდა უცნობი. — თქვენ კიდევ რაღა ლომების დაგლეჯა გესაჭიროებოდათ, კაცი ათას ლომს გადაურჩით, ათასი გაჭირვება გადაგიტანიათ.

— მართალია, მართალი, — ეუბნებოდა გიორგი და თან უკვირდა:

„საიდან იცის ამ უცნობმა ჩემი მძიმე მდგომარეობა, ჩემ მიერ გადატანილი გასაჭირი?“

კიბეზე ავიდნენ. მისაღები ოთახი გაიარეს და სასტუმროში შევიდნენ.

— აირა მოლ, — გაეცნო ეს ქალი გიორგის და ჩამოსართმევად ხელი გაუწოდა. გიორგიმ შეხედა მას და ამ ქალის გასაოცარმა სილამაზემ სრულიად მოხიბლა.

— გიორგი მოგელი, — წაილულლულა მან და ქალს მოწიწებით ხელზე ემთხვია.

— ჩემი ცოლი გახლავთ, — გააცნო უცნობმა.

— ფრიად სასიამოვნოა...

— დაბრძანდით, — მიმართა მათ აირამ.

ისინი დასხდნენ. გიორგიმ ოთახს თვალი მიმოავლო. ოთახი იყო საკმაოდ დიდი და მაღალი, ფერად ქვებისაგან გაკეთებულ სტატუეტებით მორთული, აქ რამდენიმე ყვავილიც ყვავოდა, იდგა მოყვითალო ფერის სხვადასხვა ზომის მაგიდა, ერთგვარი აბრეშუმით დაფარული სავარძლები, მაგრამ ყველაფერი ეს გიორგის იმდენად არ აინტერესებდა, რამდენადაც ამ ქალის, აირას გასაოცარი სილამაზე. მას იგი თავისდაუნებურად თვალს ვერ აშორებდა.

აირა საშუალო ტანის ქალი იყო. სადა კაბაში გამოკრთოდა მისი ჯანმრთელი, ახალგაზრდა ტანი და ახლად აკოკრილი ძეშუბები. ტუჩები ფარული ნდომით ჰქონდა ანთებული და თვალები — უძირო ზღვის ფერი.

გიორგიმ პირი მასპინძლისაკენ მიაბრუნა. იგი ვხაში მას არ დაკვირვებია. პირველყოვლისა, მის ყურადღებას იქცევდა ამ კაცის მაღალი, წინწამოწეული და თხელი შუბლი, განზე გადაეარცხნილი შავი თმა, უცნაური მიმზიდველობით ანთებული, მოშავო თვალები და ანტიკური ცხვირი. ლაპარაკის დროს მის საფეთქლებზე თითქოს ნერვები თამაშობდნენ. სქელი ტუჩები ამტკიცებდა მის ვნებიანობას. ატარებდა მოკლედ შეკრეპილ უღვაშებს. ხმა საკმაოდ მკვეთრი და მუსიკალური ჰქონდა, ლაპარაკი — დამაჯერებელი. ეტყობოდა, იგი მეტად ზრდილობიანი და ამაყი იყო. მის სახეს, ქცევასა და გარეგნობაში მეღავენდებოდა დიდი კულტურა და ქკუა, რასაც მისი თვალებიც ადასტურებდა. ისინი, წინ წამოწეულ შუბლის ქვეშ, ძვირფასი თვლებივით ეღვარებდნენ. ამ ადამიანის გამოხედვამ გიორგი სრულებით დაიპყრო.

— დიდი ხანია მოუთმენლად გელოდით, — მომჯადოებელი ხმით მიმართა გიორგის აირამ, — და დღეს კარიოზ დარიალმა ასე მოულოდნელად მოგიყვანათ.

— დიახ, ჩემთვის მოულოდნელია ჩემი დღევანდელი ამბავი, უპასუხა გიორგიმ, და თვალი ერთ წერტილს მიაპყრო, ეტყობოდა თავის თავგადასავალს იგონებდა. აირას უკანასკნელმა სიტყვებმა ძვირგააოცა! იფიქრა: „საიდან მომელოდნენ ესენი ასე მოუთმენლად? ალბათ, ჩემი ნაცნობნი არიან, შეიძლება აღარ მახსოვს, ან ვინ დაიმახსოვრებს ყველა პაციენტს, როდესაც ათას მოქალაქესთან გაქვს საქმე.“

— წარმოიდგინეთ დღევანდელი დღის საკვირველება, — დაიწყო გიორგიმ, — გუშინ მძიმე ავად ვიყავი. მახსოვს, ორჯერ გულიც შემიწუხდა, და მეგობრები რომ თავს არ მდგომოდნენ, დარწმუნებული ვარ სიცოცხლესაც გამოვეთხოვებოდი. დღეს კი, სრულიად ჯანსაღი, უცხო გარემოსა და ქალაქში მოვხვდი, სადაც ყველაფერი გასაკვირველია. არ ვიცი, ჰიპნოზი გამიკეთეს თუ რა დამემართა, აქამდის ვერ, გამოვრკვეულვარ. ვხედავ, რომ საბჭოთა კავშირის ერთ-ერთ ქალაქში უნდა ვიყო, მაგრამ საშინლად მაკვირვებს ეს საუცხოვო ქალაქი. მისი მოძრავი ქუჩები, ის ვეებერთელა სახლები, სადაც დღეს დილით გამოვიღვიძე, და აგრეთვე სადაც მრავალმა ათასმა კაცმა მე, გიორგი მოგელს, საზეიმო შეხვედრა მომიწყო. ამ შთაბეჭდილებებისაგან გონს ვერ მოვსულვარ. სადა ვარ? რა მოხდა? ნუ თუ არ შეგიძლიათ განმიმარტოთ? მითხარით სიმართლე, თორემ თავს ისე ვგრძნობლამის გავგვიტდე, — ეს თხოვნა გიორგიმ სასოწარკვეთილი ხმით დაამთავრა.

— მაინც გასაოცარი ამბავია! — თქვა აირამ უცხო ენაზე და კარიოზს მიაშტერდა.

— მორიგეს შეცდომის ბრალია, — უპასუხა კარიოზმა.

— ერთი თვის შემდეგ მოველოდით ამის გაღვიძებას და ერთი თვით ადრე გამოუღვიძებიათ.

— დიახ, სამწუხაროდ.

მერე კარიოზი მიუბრუნდა გიორგის და ქართულად შეეკითხა:

— თქვენ ავად როდის გახდით?

— მე მგონია გუშინ, აგვისტოს ოცს.

— რით იყავით ავად?

— კარგად არ ვიცი, მაგრამ გავცივდი, მგონია.

— თქვენ ბავშვი არა ხართ, სიმართლე უნდა იცოდეთ, გეტყვით რა ამბავიც არის, მაგრამ გთხოვთ თავი შეიკავოთ.

— გისმენთ! — წამოიძახა შემკრთალმა გიორგიმ და შეშინებული სახე წინ წამოწია.

— იმდენი არაფერი, მაგრამ თქვენ ამჟამად იმყოფებით სხვა ქვეყანაში, სხვა გარემოსა და სხვა დროში.

გიორგი რომ სხვა ქვეყანასა და სხვა გარემოში იყო, ამას თვითონაც კარგად ხედავდა, მაგრამ სხვა დროში კი თავი ვერ მოედგინა.

— სხვა დროში?! როგორ გავიგო ეს სიტყვა? — იკითხა გაოცებულმა გიორგიმ.

— იმ დროს, რომელშიც თქვენ ცხოვრობდით და მოღვაწეობდით, საკმაო მანძილით, დაახლოებით, ათასი წლითა ხართ დაშორებული, — უთხრა კარიოზმა.

გიორგი გარეტებული ზეზე წამოდგა. დიდხანს უსიტყვოდ იდგა და შემდეგ ხმაწასულმა ჩაიღულულა: — ათასი წელი!.. ათასი წელი... მე მოვმკვდარვარ...

გიორგი ისევ დაჯდა, მოქანცული, ულონოდ, უფიქროდ. გულის სიღრმიდან მოისმა მწარე ამონაკენესი...

— ჩემო მზია!.. მორკინალო!.. — შემდეგ უეცრად ქვითინი აუვარდა. გული შეუწუხდა. მასპინძლების მიერ მიღებულმა ზომებმა იგი მალე გამოაფხიზლეს. მან თვალი ნელ-ნელა გაახილა და ამოძრავდა. მასპინძლებისვე დახმარებით იგი სავარძელში ჩაჯდა და თავი მწუხარებას მისცა. წარსულის უეცარი დაკარგვა, მისი ორგანიზმის უდიდესი ნაწილის მოკვეთას უდრიდა. ეს ბნელი ამბავი მას ინკვიზიტორივით თავს დასდგომოდა, სულსა და ხორცს უხუთავდა. დიდხანს ვერ შერიგებოდა თავის ცოლ-შვილისა და მეგობრების დაკარგვას.

ბოლოს, ცრემლისა და მწუხარების შემდეგ, კარიოზს კითხვით მიმართა:

— თქვენის თქმით, მე ათასი წელიწადია, რაც მკვდარი ვარ?..

— დიახ, სრული ათასი წელი... გარდაცვლილხართ 1930 წლის 27 აგვისტოს, ახლა კი არის 2930 წლის 27 ივლისი.

„ვინ იცის, — ფიქრობდა ის, — შეიძლება, მთელი ჩემი გვარი, ან ერთიანად ან ნაწილობრივ, რაიმე საქვეყნო უბედურების მსხვერპლი გახდა? შესაძლებელია, ისინი მიწის ძვრამ, რაიმე კირმა ან საშინელმა ომებმა იმსხვერპლა? ვინ იცის, ვინ? მაგრამ ხომ არის მოსალოდნელი, რომ პირიქით მოვლენას ჰქონდეს ადგილი? რად არ შეიძლება, რომ ჩემი შტო გადიდებულიყო, გაზრდილიყო, გამრავლებულიყო?.. მაგრამ ახლა ვის უნდა ვკითხო ჩემი შთამომავლობის ბედის შესახებ? ვის?“

გიორგისათვის მისი გვამის ამბავი დღემდის უცნობი იყო. ალბათ, მას სხეული დაუბალზამეს. მაგრამ ვინ? გიორგი ხომ თვითონ მუშაობდა დაბალზამების საკითხზე, და ამ საქმეში მნიშვნელოვან შედეგებსაც მიალწია, მაგრამ მის მეტმა ამის შესახებ არავინ არაფერი იცოდა. შესაძლებელია, დაბალზამების დარგში გიორგისთან ერთად, პარალელურად, იმავე შედეგს სხვა ვინმემ მიალწია და იგივე წამალი გამოიგონა? ან ვინმემ ეს აღმოჩენა მას მოჰპარა და მიითვისა? ვინ იცის? მაგრამ... მას აგონდება, რომ თავისი საიდუმლოება ვილაცას გაუმჟღავნა. გიორგიმ დაძაბა თავისი მეხსიერება, ბევრი ეძია ის, ვისაც გაუმჟღავნა აღმოჩენილი წამლის კეთების წესი და თვით დაბალზამების პროცესი. მოკრიბა მთელი თავის გონივრული ძალის სხივები და შეაშუქა მეხსიერების ყველა ბნელ კუნჭულში. მაგრამ მას რაღაც უხილავი ძალა ხელს აფარებდა, და როდესაც გიორგის ეგონა, რომ მიაგნო, ის ისევ სადღაც ჯურღმულში იმალებოდა. დიდხანს სდია მან ფიქრს, ძალიან დიდხანს და, ბოლოს, რომ ვეღარ მიაგნო, დასვენება განიზრახა. სწორედ ამ დროს მეხსიერების ერთ კუნჭულში თითქოს შუტმა იელვა. გიორგიმ კინალამ წამოიძახა:

„სარდიონ! სარდიონ!“

როგორ არ ახსოვს? განა სარდიონთან უკანასკნელი ლაპარაკი მას დაავიწყდებოდა? განა თავის საიდუმლოება სარდიონს არ გაანდო? სარდიონს ხომ გიორგი ისე ენდობოდა, როგორც თავის მარჯვენას?

გიორგი ათრთოლებული ხმით ეკითხება კარიოზს:

— შემთხვევით, სარდიონ მინდოდაურს ხომ არ იცნობთ?

კარიოზსა და აირას გიორგის ხმა ეუცხოვათ.

— ვის? — იკითხა აირამ და თვალები ფართოდ გააღო.

— სარდიონ მინდოდაურს, — გაიმეორა გიორგიმ.

აირამ გაკვირვებით ტუჩი მალლა ასწია.

— შე ბევრი მიშრომია ისტორიის, ლიტერატურის, ლინგვისტიკის, საექიმო მეცნიერებისა და სხვა დარგებში, მაგრამ ასეთი პიროვნების სახელი არ მსმენია, — თქვა კარიოზმა.

— ვინ იყო ის ადამიანი?—დაინტერესდა აირა.

— ეგ იყო ჩემი უახლოესი მეგობართაგანი, ბავშვთა ექიმი, ძალიან კეთილი ადამიანი,—უბასუხა გიორგიმ, და სარდიონის კეთილშობილი სახე წინ წამოუდგა.

— ახლა თქვენი მეგობრის ატომი თუ იქნება სადმე, თორემ სინამდვილეში მისი აჩრდილიც არ დარჩენილა. თქვენ ხართ თქვენი ეპოქის ერთადერთი ადამიანი, რომელმაც დღემდის მოაღწიეთ,—ჩაფიქრებით წარმოთქვა კარიოზმა.

გიორგი ამ გარემოებამაც კიდევ უფრო დააფიქრა.

„გასაოცარია, ჩემი დროის ადამიანთა შორის მარტო მე აღმოჩენივართ. საკვირველია, სადღა არის ჩემი შთამომავლობა? სადღა არის თვითონ სარდიონი? მან ხომ იცოდა ეს საიდუმლოება? როგორც ჩანს, დაბალზამების ხერხი მას ჩემ მიმართ გამოუყენებია. თავის თავმარა დაუშვა? განა გარდაცვალების შემდეგ ამავე საშუალებას თავის თავზე არ აცდევინებდა? რისი უნდა შეშინებოდა გარდაცვალების მერე? ჩემი ეპოქის ერთადერთი ადამიანი, რომელმაც დღემდის მოაღწია, კარიოზის სიტყვით, მე ვყოფილვარ. რატომ? სად გაქრენ სხვები? სარდიონის პირით მაინც გაიგებდნენ დაბალზამების საიდუმლოებას, და, დარწმუნებული ვარ, თავის მიმართაც გამოიყენებდნენ. შესაძლებელია, მათი დაბალზამებული სხეული სადმე დაფარულ ადგილას მარხია? ყოვლად წარმოუდგენელია, რომ ამ გამოგონების ამბავი შთამომავლობიდან შთამომავლობამდის არ გადასულიყო. ყოველ შემთხვევაში, ამ უცხო ხალხს ამ ამბავს ვკითხავ“,—გადასწყვიტა გიორგი და კარიოზს მიმართა:

— ნუ თუ, მოქალაქე კარიოზ, ჩემს გარდა ჩემი ეპოქის კაცი ჩემსავით დაბალზამებული არ შეგხვედრიათ?

— ადამიანის გვაში, ამგვარად დაბალზამებული, როგორც თქვენ იყავით, თქვენს შემდეგ ორას წლამდის არ შეგხვედრია; მხოლოდ თქვენი გარდაცვალებიდან ორასი წლის შემდეგ გვხვდება დაბალზამებულ ადამიანთა გვამები. ეს დაბალზამება შემდეგ ხანებში საყოველთაო ხასიათს იღებს და დღემდის გრძელდება.

გიორგი კვლავ ჩაფიქრდა.

„მამ ორასი წელი ჩემ აღმოჩენას კიდევ სძინებია. ჩემი აღმოჩენა ჩემთან ერთად მიწის სიღრმეში დამალულა... მაგრამ მას რალაც შემთხვევით კვლავ გამოუღვიძნია, კვლავ ცხოვრების ზედაპირზე ამოტივტივებულა. სარდიონი, ალბათ, რაიმე უეცარ შემთხვევის მსხვერპლი გახდა, ან შეიძლება ჩემ აღმოჩენას ეჭვით დაუწყო მზერა, აიფიქრა: რა საჭიროა დაბალზამება, როდესაც ვაცოცხლებით მაინც ვერავის ვააცოცხლებენო, ამასთან ყოველი ადამიანი დაბალზამებას

მოისურვებს, რის გამო დედამიწა მკვდარ ადამიანთა გვამებით სება, და მერე რად და რისთვის იქნება ეს საჭიროოა“.

ასე მსჯელობდა გიორგი თავის აღმოჩენის შესახებ, მაგრამ მაინც აკვირვებდა, თუ ვისმა აზრმა მიიყვანა ხელახლა კაცობრიობა ამ აღმოჩენასთან.

— ვის მიაწერს ხალხი დაბალზამების ახალი წამლის აღმოჩენას? — შეეკითხა მათ გიორგი.

— ექიმ მარდის, — უპასუხა აირამ. — სამწუხაროდ, არაფერიდან არ ჩანდა, რომ ორასი წლით უფრო ადრე სცხოვრობდით თქვენ, რომელმაც მარდიზე ადრე აღმოაჩინეთ საბალზამო წამალი. მაგრამ მას შემდეგ, რაც თქვენ მიერ აღმოჩენილი წამალი მარდის სამუალებებზე უკეთესად მიიჩნიეს, კაცობრიობა თქვენი სისტემით აწარმოებდა დაბალზამებს.

— ძალიან კარგი, მაგრამ საიდან გაიგეთ ჩემი ბალზამის შემადგენლობა? — დაინტერესდა გიორგი.

— მაგისტვის საკმარისი იყო, თუნდაც, მარტო თქვენი გვამის პოვნა. მაგრამ, ამასთან ერთად, კუბოში ჩატანებული აღმოვაჩინდათ თქვენ მიერ აღმოჩენილი წამლის რეცეპტი. თქვენი მოკლე ბიოგრაფია და ეს რეცეპტი საუკუნო ქალაქზე იყო მოთავსებული.

— ვინ უნდა ყოფილიყო ამის დამწერი? — იკითხა გიორგიმ.

— ალბათ, თქვენი რომელიმე ახლო მეგობარი იქნებოდა. — უპასუხა კარიოზმა.

— დიახ, დიახ, უთუოდ, — თქვა გიორგიმ და გულში გაიფიქრა: — „რა თქმა უნდა, სარდიონი იქნებოდა“.

— ნუ თუ მართლა ამდენ ხანს გაძლო ჩემი წამლით დაბალზამებულმა სხეულმა? — გაიოცა გიორგიმ.

— თქვენი ხერხით დაბალზამებული სხეული უცვლელად კიდევ დიდხანს გაძლებდა, — მიუგო კარიოზმა.

შაფრთიანი მოგონებანი კვლავ უთვალავ მტაცებელ ფრინველებად დატრიალდა. ამ ფრინველებმა გიორგის მეუღლე მზია და ვაჟი მორკინალი სადღაც გაიტაცეს...

გიორგი სინამდვილეს დაუბრუნდა.

— გასაოცარია, როგორ მიპოვეს? — გულგრილად წარმოთქვა მან.

— სრულებით უეცარმა შემთხვევამ აღმოაჩინა თქვენი გვამი, — უპასუხა მას თბილი ხმით აირამ. — სწორედ იმ ადგილზე, სადაც თქვენ განისვენებდით, მთელი დედამიწის დიამეტრის სიგრძეზე ქაბურღილის გათხრას იწყებდნენ.

— ქაბურღილის გათხრას? — დაინტერესდა გიორგი.

— დიახ, კაბურღილის; ამაზე უზარმაზარი მანქანები მოეწყობოდა. მასთან, მრავალი ათასი ფაბრიკა-ქარხანა და ლაბორატორია იქნებოდა შეერთებული. ეს სხვადასხვა საქმის შესასრულებლად დიდძალ ენერჯიას მოგვაწვდიდა.

— რა დიდებული და გასაოცარი ამბავია დედამიწის დიამეტრით გაჭრა, გაბურღვა, — გაიკვირა გიორგიმ, და ახალი თქმუების მდინარემ იგი შორს გაიტაცა.

აირამ სტუმრის წინაშე ბოდიში მოიხადა.

— ნება მიბოძეთ ცოტა ხნით დაგტოვოთ, — თქვა მან და ოთახიდან ნაზი რხევით გავიდა.

გიორგი ზეზე წამოდგა და ფანჯარაში გაიხედა. მაგრამ იქ თავის მოგონებების მეტს ვერაფერს მხერდა. წარსულის ლანდმა და აწმყოს საკვირველებამ იგი კვლავ ფიქრებში გაახვია, ათასი წელი. ამ გასაოცარი ქაბუღილით, ერთ ადგილას გახერცტილიყო, ამ ხერცელში გიორგი სასწაულით ვაძვრა. ათასი წელი ათასსაუფუბურიან კიბეს დაემსგავსა. იგი ამ კიბის თავში აღმოჩნდა.

გიორგი ისევ დაჯდა, ვერ ისვენებდა.

მწუხარებაში მყოფ გიორგის კარიოზი თანაგრძნობით მისჩერებოდა. ბოლოს კარიოზმა განიზრახა ამ მდუმარების დარღვევა და წარსულის მოგონებებით გაიმთბარ გიორგის შემდეგი სიტყვებით მიმართა:

— ახლა პროზაზე გადავიდეთ.

ამ სიტყვებზე გიორგიმ თავი მალლა ასწია და გამოეხიზლდა.

„პროზაზე? — გაიფიქრა მან. — რომელ პროზაზე?“ და წარბი შეიკმუხვნა.

— შორის გზიდან მოდიხართ, პატივეცემულო გიორგი. დარწმუნებული ვარ, საგზალი შემოგაკლდებოდათ, — უთხრა კარიოზმა.

გიორგი მიხვდა რაზედაც იყო ლაპარაკი.

— მართლაც, შორიდან მოვდივარ, ძალიან შორიდან, — მიუგო მან.

— წინასწარ ბოდის ვიხდი, შეიძლება თქვენი საკადრისი პატივი ვერ გცეთ; მაგრამ, იმედია, გვაპატიებთ, — მოიბოდიშა კარიოზმა.

— ჩემთვის მაინც და მაინც თავს ნუ შეიწუხებთ. მარტო პური და ლობიო როცა მქონებია — მაშინაც კმაყოფილება მიგრძენია. მსუნაგი არასოდეს ეყოფილვარ. რასაკვირველია, ამგვარ ღარიბ სადღილს შერჩია, როდესაც სუფრას ამშვენებდა ბიხალალა, ხმელი ან ნედლი თევზი, ყველი, მწვანილი, ცოცხალი კიტრები, შამფურზე შემწვარი გოჭი, ინდაური, ცხვრის მწვადები და კახური ან სვირული ღვინო. ვებ, რა მშგენიერება იყო! — რალაც სინანულით თქვა გიორგიმ.

— ასეთ პატივს დღეს ველარ გცემთ, — უთხრა კარიოზმა.

— არაფერია, ბოლოს და ბოლოს პურს სომ მიშოვით?

— წარმოიდგინეთ, ამეამად ვერც მავ ნატვრას შევისრულებთ. გიორგი, ცოტა არ იყოს, გაჯავრდა.

— მაშ რას მიპირებთ?

— ჩვენ გვაქვს სულ სხვაგვარი საკვები. იგი შეიძლება მოგეწონებად იყოს და შეიძლება არა.

— საკვები ხომ არის? — გაუბრწყინდა სახე გიორგის.

— მას გაეზარდა საკვების არსებობა, მის ღირსებას აღარ დაეძებდა. მგელივით შიოდა.

— მაშ, შევიდეთ სიმფონიაში! — მიმართა კარიოზმა.

— სიმფონიაში? ეს კიდევ რაღა არის? — გიორგის ეწყინა, რომ კარიოზმა საკმლის საკითხს ასე უცებ გადაუხვია და რაღაც სიმფონიაზე გადავიდა. — ღმერთმა დასწყველოს ყოველგვარი სიმფონია! რა დროს მუსიკაზეა ლაპარაკი, კაცს შიმშილით სული მხდება, — ჩაილაპარაკა თავისთვის გიორგიმ, და პირსახე იმგვარად მოექცა, რომ ყველა მიხვდებოდა, თუ რა აწუხებდა ამ კაცს.

— სიმფონია. ნუ თუ არ იცით? — კარიოზი ერთ წუთს ჩაფიქრდა. ეტყობოდა, ამ სიტყვის ისტორიას იხსენებდა.

— სიმფონია მუსიკალურ ნაწარმოებს ერქვა, — მიუგო გაღიზიანებულმა გიორგიმ.

— საესებით მართალი ხართ. მაგრამ ეს სახელწოდება შემდეგ სასადილო ოთახზე გადაიტანეს.

— ეგ ჩემთვის პირველი გაგონებაა.

— დიახ, სასადილოს უწოდეს სიმფონია. მაგრამ ჯერ ამ ოთახში შებრძანდით.

კარიოზმა მეზობელ ოთახის კარს ხელი მიადვა. კარი უეცრად გაიღო. გიორგი და კარიოზი ოთახში აღმოჩნდნენ. ოთახი საკმაოდ მოცულობის იყო. გიორგიმ დაინახა რამდენიმე დივანი და სავარძელი. კედლები იყო მოლურჯო ფერის. ოქროთი მოვარაყებულ ყუავილებით. მარჯვენა კედელზე ეკიდა სურათი. იგი გამოხატავდა გრძელრქებიანი ირმების ჭიდაობას. იქვე იდგა რამდენიმე მოყვითალო კარადა; მათში ბლომად ელაგა ოქროსა და ბრილიანტის ბეჭდები, საყურეები, სამაჯურები; ფერადი წამლებით სავსე მრავალგვარი ზონისა და მოყვანილობის შუშები და სხვა.

გიორგის პირველი წარმოდგენით, ეს იყო სალარო ან აფთიაქი. ალბათ, ამ ძვირფასი ქვებით კარიოზს თავისი სტუმრის გაკვირვება სურსო, ფიქრობდა გიორგი.

— ახლა კი ვხედავ, რა მდიდარიცა ყოფილხართ, — უთხრა გიორგიმ თავის მასპინძელს.

— ჩემი სიმდიდრე ისეთივეა, როგორც ყველასი. განსაკუთრებულ ფუფუნებას ჩვენში ყველა გაუბრძის, — მიუგო თავმდაბლად კარიოზმა.

— როგორ? ფუფუნების საგნებს იძენთ და ფუფუნებას გაუზრუნობთ? ეგ ჩემთვის რალაც გაუგებარია, — ირონიით ჩაილაპარაკა გიორგიმ.

— ოქრო და ბრილიანტები ფუფუნების საგნები გგონიათ? ეგ არ შეეფერება სინამდვილეს.

გიორგის ეს ამბავი გაუკვირდა, მაგრამ შიმშილი ისე აწუხებდა, რომ ერთი ლუკმა საკმელი ათას ოქროს ერჩია.

კარიოზმა სთხოვა გიორგის დამჯდარიყო. გიორგის სურდა საკმლისათვის მოეკრა სადმე თვალი. მართალია, ამ ოთახში არც გაშლილი სასადილო მაგიდა და არც სკამები არ მოჩანდა, მაგრამ გიორგისათვის ამას არავითარი მნიშვნელობა არ ჰქონდა. მზად იყო საკმელი ხელში დაეკავებია და მშიერი მწყემსოვით ეჭამა. კარიოზმა გიორგის ახლოს სულ პატარა მაგიდა მიიტანა. ძვირფასი ქვების სამკაულები გამოიღო და გიორგის სთხოვა. რომელიც სურდა ამოერჩია. გიორგი რომ ძუნწი ყოფილიყო, იგი ამ ნივთების ხილვით გაგებდებოდა, ყველაფერს მოინდომებდა, მაგრამ იგი ძუნწი არასდროს არ ყოფილა. იგი არც გასათხოვარი ჭალი იყო, რომ ამ სამკაულებით დაფეთებულყო. მას არც კი ესიამოვნა ასეთ დროს კარიოზისაგან ნივთების შემოთავაზება და, ცოტა არ იყოს, უკმაყოფილოდ შეეკითხა:

— არ შეიძლება გავიგოთ, რა მიზანი აქვს თქვენ წინადადებას?

— მიზანი ის არის, რისთვისაც აქ შემოვედით.

— აქ უნდა იყოს სასადილო, თქვენი თქმით სიმღონია, არა?

— დიახ, სწორედ ამ მიზანს ემსახურება ეს ქვები და ლითონები.

— საინტერესოა როგორ?

— ამოირჩიეთ, რომელიც გნებავთ, — და კარიოზმა კვლავ ქვებზე მიუთითა.

— სულერთია, აი, თუნდაც, ეს ზურმუხტის ბეჭედი, — თქვა გულგრილად გიორგიმ და იქვე მდებარე ზურმუხტის ქვას ხელი მოჰკიდა. იგი გიორგის ცერის სიმსპო მაინც იქნებოდა. ბეჭედზე გამოხატული იყო ოფოფი, რომელიც ბუხანკალს იჭერდა.

კარიოზმა გიორგის ბეჭედი გამოართვა, მერმე რალაც პატარა შუშა გახსნა: მასში მოწითალო ფერის სითხე ესხა. ამ სითხეში ბეჭედი დაასველა და ისევ გიორგის გადასცა.

— თითოეული ამ ქვათაგანი იმგვარად არის მოწყობილი, რომ საკმელი ორგანიზმში აღვილად შევიდეს, და ჩვენს საკმელს ხომ შენედე, როგორია?

— განა, მაგ სითხეს ხმარობთ საკმლის მაგივრად?

— დიახ, ასეთ სითხეებს, — კარიოზმა ხელი მიუშვირა კარადებზე.

გიორგიმ ბეჭედი შოა თითხე გაიკეთა. არ გასულა ერთი წელი რომ მას სხეულში სიამოვნება შეეპარა. რაც ხანი გადიოდა, ეს სიამოვნება იზრდებოდა, ორგანიზმს თანდათან ღონე ემატებოდა, მან თითქოს გაიხსენა პირველი სიმთვრალე, პირველი ახალგაზრდობა, პირველი სიყვარული და ნეტარება. მისი აღფრთოვანება მწვერვალებს ასცდა: თითქოს ფრთები გამოესხა და ვარსკვლავების უსაზღვრო სივრცისაკენ მიჰქროდა; იგი ამ ნეტარებით დათვრა. მიუხედავად ამისა, ყველაფერი მშვენიერად ესმოდა და კარიოზის ყოველ კითხვაზე არაჩვეულებრივი სიზუსტით უპასუხებდა.

ეს ნეტარება ოც წუთს გაგრძელდა. შემდეგ ამ ჯადო-ბეჭედმა თავისი მოქმედება შეაჩერა.

— გათავდა, — წარმოთქვა კარიოზმა.

— გათავდა? — წყენით იკითხა გიორგიმ. — რა მშვენიერი იყო ეს წუთები, რა ძვირფასი.

და ამ წუთების ნეტარებას გამოუხიზლებული გიორგის ფიქრები უკან დაედევნა.

— აღარ გშიათ?

— წარმოიდგინეთ, არა თუ მშია, პირდაპირ ვერ აგიწერთ, ჩემ კუქთან ერთად ყოველი ჩემი ნაკეთი და უჯრედი როგორ არის დაკმაყოფილებული.

— მაშასადამე, თქვენი სკეპტიციზმი დაძლეულია არა? — იკითხა თითქოს მოწინააღმდეგეზე გამარჯვებულმა კარიოზმა.

— რასაკვირველია; რა დიდებულია ეს თქვენი მიღწევა, რა დიდებული!

— ეს მიღწევა ჩვენი არ არის, მაგით თანამედროვე კაცობრიობა ვერ დაიკვებინს. ქიმიური საკვების იდეა თქვენ გეკუთვნით, მაგრამ სინამდვილეში იგი თქვენმა მომდევნო თაობამ განახორციელა.

— პირველი ნაბიჯები საქმლის ღირსების გაუმჯობესებაში ჩემ დროსვე იყო გადადგმული, — დაიწყო გიორგიმ. — ჩვენი კომუნისტური მთავრობა ამ მხრივ სერიოზულ ზომებს მიმართავდა. მოსახლეობის კეთილდღეობაზე ზრუნვა ხომ მის უმთავრეს საქმეს წარმოადგენდა. თავდაპირველად ეს ზრუნვა მოსავლის რაოდენობასა და ღირსებას შეეხებოდა. საერთოდ, ჩემი ცხოვრების მესამე ათეულ წლებში თუ სოფლის მეურნეობა კუს ნაბიჯით მილოღავდა, თუ იგი ისეთივე ჩამორჩენილი იყო, როგორც ეგვიპტის ფარაონებისა და ნაფუქოდონოსორის დროს, ჩემი ცხოვრების მეოთხე ათეული წლის მანძილზე სრულებით გადასხვაფერდა, გამოკეთდა, გაჯანსაღდა. — საბჭოთა კავშირში სოფლის მეურნეობას უდიდესი ყურადღება ექცეოდა. ხდებოდა მისი საფუძვლის ძირეული შეცვლა: კოლექტივი-

ხაცია, მექანიზაცია, ქიმიზაცია. გლებობას ასწავლიდნენ როდის. რა და როგორ უნდა ეთესა, დაერგო და მოეყვანა. გლებს შრომა შეეძინათ სტრუქტურა. ათი და ასი კაცის მაგიერ მუშაობდა ერთი მანქანა: ერთი ტრაქტორი, ერთი ტრიერი, ერთი კომბაინი...

— თქვენს შემდგომ ხანებში კაცობრიობამ მიაღწია იმას, რომ მოსავალი უფრო საადრეო გახადა, — განაგრძო კარიოზმა. — მაგალითად, თუ პური და სიმინდი ოთხიდან ცხრა თვემდე მოსავალს უტედიდა, ახლა თესლის შერჩევა-შეჯვარებისა, ნიადაგის განოყიერებისა და პაერის ქიმიურად გამდიდრების წყალობით, მოსავლის მიღება ორი კვირიდან ერთ თვემდის დაიწყეს. არაფერ ფიქრობდა ქიმიურ კვებაზე, რადგანაც საზრდოს ისედაც ზლომად შოენილობდნენ? პური და ხორცი საკმაო იყო. თავს არაფერ იტკივებდა ბუნებრივ საკმლის რაღაც საექვო ღირსების ქიმიურ საკვებზე შეცვლით. და ასე გაგრძელდა დიდხანს, სანამ არ მოხდა კატასტროფა...

კატასტროფის ხსენებაზე გიორგიმ თვალები დაქუცია, მაგრამ მალე მიხვდა, თუ საქმე რაშიც იქნებოდა.

— ალბათ, შიმშილი, არა? — იკითხა მან.

— დიახ. შიმშილი.

— შიმშილი, შიმშილი, შიმშილი, — მწუხარედ ამოიოხრა გიორგიმ და თავი ჩაჰკიდა. — ჩემს შეგნებაში შიმშილისა და სიკვდილის აჩრდილი შინაარსით ერთი და იგივეა და ფორმით სხვადასხვა, — დაიწყო მან. — ბოლომდე ვიხდი თქვენს წინაშე, რომ ჩემ მოგონებებზე ვაჩერებ თქვენ ყურადღებას; მაგრამ, შესაძლებელია, თქვენ არ გიგრძენიათ ის, თუ რა ხდებოდა ქვეყნად ჩემამდის და ჩემ დროს შიმშილობის ნიადაგზე. წელან შიმშილი სიკვდილს შევადარე, მაგრამ შეეცდი. ჩვეულებრივი სიკვდილი შიმშილით ტანჯვა-წამებასთან შედარებით ბედნიერებად ჩაითვლებოდა. — და გიორგი მოჰყვა, თუ რა ხდებოდა სხვადასხვა ქვეყანაში შიმშილობის ნიადაგზე. რა ძვირად უჯდებოდა დამშეულ ხალხს ეს სანატრელი აღსასრული...

გიორგი ქიმიური საკვების შემოღებას ჩაუფიქრდა. იგი მას სავსებით ბუნებრივად მიაჩნდა, მაგრამ დაინტერესდა, თუ როგორ ღებულობდა ორგანიზმი ამ საკვებს წინათ და ისტორიულად რა ცვლილებები განიცადა მისმა მიღებამ.

კარიოზმა განუმარტა, რომ ეს პროცესი თავდაპირველად ხდებოდა კუჭ-ნაწლავების შემწეობით, ე. ი. შეწოვით, შემდეგ კანქვეშ შეშაპუნებით, ან სისხლში უშუალო შესხმით და ბოლოს იონიზაციით.

გიორგი ამ განმარტებით დაკმაყოფილდა.

— ქიმიური საკვების ხმარებისას იგულისხმება მთელი მომწოდებელი აპარატის მოქმედების შესუსტება, — თქვა გიორგიმ. — ამჟამად ის ორგანო, რომელიც სისტემატურად არ ვარჯიშობს, თანდათან გადაგვარების გზას ადგება. ეს არის ცხოვრების კანონი, რაზედაც ემყარება სხვადასხვა სახეთა ევოლუციური განვითარების თეორია.

— მართალი ხართ. ამ თეორიის დასამტკიცებლად შორს არ მოგიხდებიათ წასვლა. საკმარისია ჩვენი საზოგადოების რომელიმე წევრი გასინჯოთ, რომ თქვენი მოსაზრების სისწორეში დარწმუნდეთ. თუ გნებავთ მე შემომხედეთ.

კარიოზმა პიჯაკი შეიხსნა და გულსა და მუცელზე ხელი დაისვა. გიორგიმ მას მწვევარივით პატარა მუცელი შეამჩნია. სახესა და ხელებზე კარიოზს საკმაო სიმსუქნე ეტყობოდა, მუცელი კი მართლაც ძალიან დაპატარავებოდა.

მაგრამ საკვირველი იყო კბილების ამბავი, ისინი ყველას, ვინც კი გიორგიმ ნახა, ბროლივით უბრწყინავდა. კარიოზმა მოაგონა, თუ რა მნიშვნელობა ჰქონდა კბილებს სხვადასხვა ბგერის სისწორით გამოთქმისათვის. სანამ ეს ბგერები კიდევ არსებობდა და კაცობრიობა აზრთა ურთიერთ გაზიარების საქმეში სხვა რაიმე სისტემაზე არ გადასულიყო, მანამ კბილებს იმგვარსავე მდგომარეობაში სტოვებდნენ, როგორშიც ის ძველად იყო. კარიოზმა ისიც განუმარტა, რომ თანამედროვე ადამიანს სავსებით არც ჭამა გადაუგდიაო. მართალია, ადამიანი დღეს სახორციედ ცხოველებს აღარ ჰკლავს და პურეული მცენარეულობაც სავალდებულო ბეგარისაგან გაუთავისუფლებია, მაგრამ ხილეულობას დიდი სიამოვნებით ღებულობსო. ყველა ამას დასაღეჟად კბილი სჭირდებოა. ქიმიურ საკვებს კბილების გასამაგრებლად ძვალისა და მინანქრის ნივთიერებას უმატებენო.

— საოცარია, საოცარი! — ჩაილაპარაკა გიორგიმ.

— ახლა დესერტზე მობრძანდით, — მოულოდნელად მიმართა კარიოზმა და ხელი კედელს მიაღო.

კედელი უცებ გაიწია და გამოჩნდა მეორე ოთახი, სადაც ათასგვარი ხილით გაწყობილი მაგიდა იდგა.

— დაბრძანდით და მიირთვით, — მიიპატივა სუფრაზე კარიოზმა. გიორგი სავარძელში ჩაჯდა, ატმები აიღო, მარჯნისტარიან დანით ვათალა და კარიოზსაც შესთავაზა.

— გმადლობთ, — უთხრა კარიოზმა. — ლეღვი არ გიყვართ? აი, გრენლანდიის ლეღვი. გასინჯეთ, რა მშვენიერია!

„გრენლანდიის ლეღვი?“ — განცვიფრებით შეეკითხა თავის თავს გიორგი და მოწოდებულ ხილს ხელი მოჰკიდა.

— აი, ბანანები და ფინიკები ფრანც იოსების მიწიდან. რა უარ-
გია, ნახეთ!—ეუბნებოდა კარიოზი და ხილს სთავაზობდა.

„ეს რა ამბავია?—ჰკითხავდა თავის თავს გიორგი.—არა, უსათუ-
ოდ გეოგრაფიული სახელწოდებანი შეუცვლიათ, თორემ ეს როგორ
იქნება? ფრანც იოსების მიწაზე არა თუ ბანანები და ფინიკები იზრ-
დებოდა, ჯგონებ, ზაფხულობით ბალახიც კი არ ამოდებოდა. უსათუ-
ოდ დედამიწის ზურგზე რაღაც მომხდარა, შესაძლებელია, პოლუ-
სებმა ეკვატორის ადგილი დაიჭირეს“.

— გასაოცარია გრენლანდიაში ლედვისა და ფრანც იოსების მი-
წაზე ბანანებისა და ფინიკების არსებობა. მითხარით, ეს მიწები იმავე
ადგილზე არის, როგორც ამ ათასი წლის წინათ იყო, თუ ადგილი
შეიცვალა? — იკითხა გიორგიმ.

— რასაკვირველია, იმავე ადგილზე, მაგრამ უნდა გაგაფრთხილოთ:
არაფერი არ გაგაკვირდეთ; გახსოვდეთ, რომ ამქამდე მეოცდაათე
საუკუნეში იმყოფებით, — უთხრა მას კარიოზმა.

— კი, ბატონო, მაგრამ როგორ ახერხებთ იმ სიცივეში ასეთი სა-
თუთი ხეების გაშენებას. ეს მცენარეები უსათუოდ მოითხოვს დიდ
სითბოსა და მზის სხივების საკმაო რაოდენობას.

— მოთმინება იქონიეთ, პატივცემულო გიორგი, და თავის დროზე
ყველაფერი ნათელი შეიქნება თქვენთვის... მაგრამ ჯერ ეს მიიღ-
ვით, — და კარიოზი გიორგის ხანურთ ხილს სთავაზობდა და ხან
მეორეს.

გიორგი ხილით დაკმაყოფილდა, ზეზე წამოდგა და კარიოზს მად-
ლობა გადაუხადა.

როდესაც სასადილოში შევიდნენ, გიორგიმ კარიოზს მიმართა:

— ერთი ესეც მითხარით: რა მიზანი ჰქონდა თქვენ გამოთქმას,
როდესაც სასადილოს სიმფონიას არკმეველით?

კარიოზმა ხმა გამოიცვალა.

— რა თქმა უნდა, ამ გამოთქმის ავტორებს სიმფონიის მაგივრად
თამამად შეეძლოთ სხვა სიტყვის ხმარებაც, მაგრამ აქ სიტყვებში კი
არ არის საქმე, არამედ ქიმიური საკვების შინაარსში.

— როგორ?

— აი, როგორ. ყოველგვარ ქიმიურ საკვებს თავისი მოქმედების
ყველი აქვს. ზოგი ქიმიური საკვები ორგანიზმს ერთი დღის განმავ-
ლობაში ყოფნის, ზოგი ორ-სამ დღეს. ზოგიც ერთ კვირამდის და
ერთ თვემდის. მაგრამ ეს არაფერია. საქმე თვით ქიმიური საკვების
დამზადებაშია.

— ესე იგი კულინარიაზეა დამოკიდებული, არა? — იკითხა გი-
ორგიმ.

— დიას, კულინარიასზე, — ათი ათასწიარად შეიძლება ამ საკვების დამზადება.

გიორგიმ თავისთვის გაიფიქრა:

„ათი ათასი საკვები ნივთიერების ერთმანეთში იმგვარად არევა, რომ სასურველი შედეგი მიიღო, ეს ჭადრაკის დაუსრულებელ კომბინაციებს მავონებს“.

— დიას, უმთავრესად საქმლის მიღებაზე არის დამოკიდებული ჩვენი ცხოვრება. ჩვენი ფიზიკური არსებობა, — თქვა კარიოზმა. — დღეს შეიძლება, უმთავრესად, ორგვარად ისაძილო: ჩვეულებრივად და არა-ჩვეულებრივად, ან აღფრთოვანებულად. ეს გააჩნია იმას, თუ რა დროს, რა განწყობილებაში გსურთ ყოფნა. მაგრამ დიდი ხნის საგზაოს ერთად რომ იღებთ, მაშინვე უნდა გამოარკვიოთ. თუ რომელ დღეებში რა მდგომარეობაში გინდათ იყოთ. დღეების მიხედვით ერთგვარ ცხრილს აღგენთ და შესაფერ საკვებს ირჩევთ. ქიმიურ საკვებში ბევრია ისეთი ღირსების საკვები, რომელიც ამა თუ იმ დღეს ამა თუ იმ ეფექტს იძლევა. მაგალითად, თუ გსურთ ჩვეულებრივ მდგომარეობაში დარჩეთ — იღებთ საკვებს დაახლოებით იმგვარივე რეცეპტით, როგორც წელან თქვენ მიიღეთ. თუ გსურთ მეტი აღფრთოვანება განიცადოთ, მაგალითად, ზეგ, ან უფრო ცოტა გვიან, მაშინ სხვაგვარს და ასე.

ქიმიური საკვების ასეთი თვისება გიორგის ძალიან აგონებდა დღეებში უხვად გაფანტულ ციკინათელებს: ისინი, როდესაც უნდოდათ, აენტებოდნენ და მერე თითქოს ჩაქრებოდნენ. ეს საკვები ნივთიერებანი მის შეგნებაში წარმოადგენდნენ ჯოჯობეთის მანქანას: მას დანიშნულ დროს აფეთქებდნენ. როგორც კარიოზის სიტყვებიდან ჩანდა, ეს ნივთიერებანი ორგანიზმში თითქოს განაბული იყო განსაზღვრულ დრომდის. გადიოდა დღეები და დანიშნულ ვადაზე ის ღვივდებოდა და ჰქმნიდა აღფრთოვანებას. შეიდეგ კვლავ იძინებდა და ასე ბოლომდის, სანამ სრულებით არ გამოეღეოდა ძალა.

— ჩემი აზრით, მართალი ყოფილა ის, ვისაც სასაძილო ოთახისთვის პირველად სიმფონიის საბელწოდება მიუცია. მაშასადამე, წინასწარ გათვალისწინებული გაქვთ, როგორც ნოტებზე, თქვენი განწყობილების რყევა. ეგ სრულებით გასაგებია ჩემთვის. მაგრამ მაინც კიდევ კარგად არა მაქვს წარმოდგენილი: თქვენი არაჩვეულებრივი კვება და ჩვენი თრობა ერთსა და იმავეს ხომ არ ნიშნავს? — იკითხა გიორგიმ და კარიოზს მიაჩერდა.

— რა თქმა უნდა, ეს არის ერთგვარი თრობა, მაგრამ არა ლოთობა. — უპასუხა კარიოზმა. — ეს არის სულიერი განწყობილების ერთგვარი ამალღება და გონების დაკარგვას სრულებით არ ნიშნავს.

ერთი წუთი დუმილის შემდეგ გიორგიმ იკითხა:

— კარგი, მაგრამ, როგორ არის სასმელების საკითხი?

— აჰა, თქვენ არ იცით როგორია ჩვენი სასმელები? წამოიბრძანა და წავიდა. — და კარიოზმა გიორგი კუთხეში მდგარ ერთი კარადის უკან პატარა ოქროს ონკანთან მიიყვანა. ამ ონკანს ქვეშ ოქროსაგვე ტაშტი იდგა. მასზე ათასნიშნისანი სადაფის ციფერბლატი იყო გაკეთებული.

— თქვენ რომელი წყალი მოგწონდათ?

— ჩემთვის ერთი იყო ყველა სუფთა წყაროს წყალი. მაგრამ განსაკუთრებულ პატივს ვცემდი ჩვენი ქვეყნის მადნეულ წყლებს.

— იქნება ბორჯომის წყალი უფრო დაკმაყოფილებს თქვენს მოთხოვნებს?

— სულერთია.

კარიოზმა ციფერბლატის ისარი შეატრიალა, რალაც ნომერზე დააყენა და ონკანში წამოვიდა ბორჯომის წყალი, სწორედ იმგვარი, როგორც გიორგის ბევრჯერ დაუღევი.

— ახლა შეიძლება ნარზანი გასინჯოთ?

— ვნახოთ.

ციფერბლატის ისარს მან ნომერი გამოუცვალა და ცივი ნარზანი ჩუბჩუბით წამოვიდა.

— ყველა ეს წყალი ხელოვნურია, მაგრამ ისეთი შემადგენლობისაა, როგორც სინამდვილეში იყო. მთელი დედამიწის ბუნებრივი წყლების გარდა გვაქვს აგრეთვე სხვა მრავალგვარი ნამდვილი ხელოვნური წყალი: ესენი ბუნებრივზე უფრო კარგია და ორგანიზმისათვის მეტად სასარგებლო.

— არ შეიძლება ისიც გავსინჯოთ?

— როგორ არა, ჩვენთვის ძალიან სასიამოვნოა თქვენი სურვილის დაკმაყოფილება. აი, თუნდაც, ავიღოთ ნომერი 348-შ, — კარიოზმა ისარი სწორედ ამ ნომერზე დააყენა. უეცრად რალაცამ იშხულია და კიქა ათასი ჰაეროვანი ბუშტულით გაიგსო.

— განა, ესეც სასმელებს ეკუთვნის? — იკითხა გიორგიმ და კიქას ეჭვის თვალით შეხედა.

— ინებეთ და თქვენი აზრი მერე მითხარით.

კარიოზმა გიორგის სახსე კიქა გაუწოდა. ამ კიქაში ბუშტულები ერთმანეთს ეცილებოდნენ, იბრძოდნენ, სკდებოდნენ და ისევ ჩნდებოდნენ.

„რალაც გაზია, რა თქმა უნდა, ნახშირმჟავა იქნება, — გაიფიქრა გიორგიმ“, — კარიოზს კიქა გამოართვა და უცბად გადაჰკრა.

გადაჰკრა და უეცრად იგრძნო, თითქოს სადღაც გაფრინდა. ამ სასმელმა იმდენი გასაოცარი გრძნობა გამოიწვია, რომ გიორგის

შოეჩენა, თითქოს მის ტანს ჩააფრინდა ათასობით წერილი ფრინველი, მისი სხეული ასწიეს და სადღაც გაატროლეს. თბილის ტკბილი ნისკარტებით ნაკუწ-ნაკუწად აქციეს, დაჰკენკეს და ვადაყლაპეს. შემდეგ კვლავ ერთიმეორეს შეუერთეს და მიწას დაუბრუნეს.

— გასაოცარი ოსტატები ყოფილხართ, — შენიშნა გიორგიმ და ამ საკვირველმა შთაბეჭდილებამ გაიტაცა.

— თქვენ მხოლოდ ერთი წყალი ივემთ, უნდა ნახოთ კიდევ სხვები და ჩვენ ოსტატობას მაშინ მიხედებით.

ჟეტრად ვილაცამ კარზე დააკაკუნა.

— მობრძანდით, — დაუძახა კარიოზმა.

კარი გაიღო და აირას ხუჭუჭი თავი გამოიჩნდა. გიორგის თითქოს პირველად შეეხედოს აირასათვის. მის მოძრაობას იმდენი სილალე და მოქნილობა ახასიათებდა, რომ გიორგიმ მისი შემოსვლით რაღაც ჯადოს მოახლოება იგრძნო.

— ჩვენთვის სწორედ ის არის საინტერესო, — შემოსვლისთანავე მხიარულად დაიწყო აირამ, — რომ თქვენ, პატივცემულო გიორგი, შორეულ ქვეყნიდან ასე მოულოდნელოდ გვესტუმრეთ.

— შესაძლებელია, მე თქვენთვის საინტერესო ვარ, როგორც უცხო ცხოველი, — დაღონებული ხმით უპასუხა გიორგიმ.

— არა, სრულებითაც არა, — ეს სიტყვები აირამ ისეთი გულკეთილობითა და გრძნობით წარმოთქვა, რომ გიორგის ასე ეგონა, თითქოს თავზე თბილი და ნაზი ხელი გადაუსვენსო, — ჩვენთვის საინტერესო ხართ, როგორც შორიდან მოსული მგზავრი, პილიგრიმი, რომელიც ჩვენს ახალ სამლოცველოებს ათვალიერებს.

— დიახ, იქნება მაგრაც იყოს, — უპასუხა გიორგიმ, — თქვენი ეპოქა მაოცებს თავისი ბუნებერაზობით.

— მეოცე საუკუნის ადამიანისათვის მართლაც ბევრი რამ იქნება გასაკვირველი, — თქვა აირამ.

— დაგვცინით, არა?

— დასაციინი რა არის! მე მხოლოდ სიმართლეს მოგახსენებთ.

— საესებით მართალი ბრძანდებით, — მიუგო გიორგიმ. — მეოცე საუკუნე, როგორც ვატყობ, ბავშვის პირველ ნაბიჯს წარმოადგენს თქვენს მაღალ კულტურასთან შედარებით.

— არ ვიცი, მაგრამ ერთი კი ცხადია: მეოცე საუკუნეში დაიწყო ის უდიდესი კულტურული გარდატეხა, რამაც კაცობრიობა დღევანდელ დონემდის მიიყვანა.

— შესაძლებელია, — თქვა გიორგიმ.

ცოტა ხნის შემდეგ კარიოზმა აირას სთხოვა მომენტის შესაფერისი რაიმე დაეკრა.

— სიამოვნებით, — უპასუხა აირამ და კედლის ყურეში მივიდა აქ იდგა გიშერივით შავი მომიღლო ყუთი.
„აღბათ, როიალია“, — გაიფიქრა გიორგიმ.

— „ჰიმნი თქვენს მოსულას“, — მიმართა აირამ გიორგის და ჯადოსნურად გაიღიმა.

— გმადლობთ.

აირას თითების შეთამაშებისათანავე გიორგი თავისდაუნებურად ზეზე წამოიჭრა და დიდ ფანჯრებს მიაშტერდა.

— რა ამბავია? — შეეკითხა მას ზეზე, მდგომი კარიოზი.

გიორგის მოესმა ათასი ხმისა და ათასი საკრავის ერთად გალობა. თითქოს სულ ახლოს, აქვე ფანჯარასთან, მას ულოცავენ ესალმებიან.

— ვინ მესალმება? — იკითხა მან.

— მხოლოდ ჩვენ, — მიუგო კარიოზმა.

ჰიმნი გათავდა.

— გმადლობთ, დიდად გმადლობთ!

შემდეგ გიორგიმ მოისმინა მრავალგვარი სიმფონია, მელოდია და სიმღერა; ისინი ხან უმდაბლესი, თითქოს გაუგონარი ტონიდან უმაღლეს ტონამდის ადიოდნენ.

დღევანდელი დღე გრძნობათა მღელვარებით უფრო ძლიერი იყო, ვიდრე ის ცამეტი ათასი დღე, რომლებიც გიორგის ახსოვდა. იგი შთაბეჭდილებებმა გააბრუა და საშინელ დაღლილობას გრძნობდა. დიასახლისის წინაშე მან დიდი ბოდიში მოიხადა, გამოემშვიდობა და კარიოზს მოსვენება სთხოვა.

კარიოზმა იგი ერთ მეზობელ ოთახში შეიყვანა და უთხრა:

— პატივცემულო გიორგი, მოისვენეთ, აი, აქ დაწვეით — და კედელს ხელი მიადო. ძვირფასი მატერიით დაფარული რბილი ლოგინი გადმოიშალა. გიორგი ლოგინთან მივიდა, გაიხადა და დაწვა. მალე ჩაეძინა. მაგრამ მთელ ღამის განმავლობაში მას აწვავლებდა წარსულის ლანდები ახალ სინამდვილესთან გადახლართული.

სიზმარში თავისი მორკინალი დაინახა; იგი თითქოს შავ ტაიჭზე იჯდა და თავის დაკარგულ მამას ეძებდა.

— აქა ვარ, შვილო, აქ! — ეძახდა მას გიორგი. მორკინალი მისჩერებოდა სივრცეს, მაგრამ ამ სივრცეში მისთვის არაფერი მოჩანდა და კვლავ მამის აჩრდილს ეძებდა.

გიორგი კვლავ ეძახის თავის ვაჟს. მას თითქოს მამის ძახილი ესმის, მოისწრაფის მისკენ გახარებული, მაგრამ მას ველარ აღწევს და თავისი ტაიჭით უფსკრულში ვარდება.

აგერ მზიაც გამოჩნდა, იგი ლამაზია და მშვენიერი. პენელოპა-
სავით გიორგის თბილ ხელთათმანს უქსოვს. დღისით ნამუშევარს და-
მით არღვევს. ალბათ, გიორგის უცდის და შემოსულ საქმარებს
ამით ატყუებს. სურს, რომ დრო გავიდეს. იქნებ სადმე გიორგიც გა-
მოჩნდეს. მზია მწარედ ტირის.

— რა გატირებს, ჩემო მშვენიერო? — ანუგეშებს მას აირო და
თვალეებს უკოცნის. — რა გატირებს? განა არ იცი, რომ გიორგი
ჩვენი სტუმარია? დიახ, გიორგი ჩვენი სტუმარია, ჩემია და მას მშვე-
ნივრად მოფუვლი...

სიზმრები ერთიმეორეს ელვისებურად სცვლის.

სისტემაზე არ მოიპოვება ისეთი კუთხე, რომ იგი მეცნიერებს შესწავ-
ლილი არ ჰქონდეთ. მით უმეტეს დედამიწაზე არსებული ტფილისის, სადაც
სადაც ოდესმე თქვენ მოღვაწეობდით.

— თქვენი ნათქვამი არ არის ჩემთვის საკვირველი იმდენად, რამ-
დენადაც თქვენ დედამიწის გარეგან შესწავლას ეხებით. ჩვენს დრო-
შიც მრავალი გეოგრაფიული საზოგადოება არსებობდა; ეს საზოგა-
დოებანი მიზნად ისახავდნენ ქვეყნის შესწავლას.

გიორგი ჩაფიქრდა. მან გაიხსენა თავისი ახალგაზრდობა და პირველი
ტურისტობა. ეს იყო სვანეთში მოგზაურობა. ამ მხარისა და სხვათა
შესახებ გიორგის ბავშობისას ბევრი რამ სმენოდა და გულში ღრმად
ჩარჩენოდა. იგი ნატრულობდა წამოზრდას იმ მიზნით, რომ მოგზაუ-
რობა დაეწყო თავის ქვეყანაში და ღირსშესანიშნავი ძეგლები ენახა.
ზოლოს, მან აღისრულა თავისი ნატვრა, გიორგის მეთაურობით რამ-
დენიმე ახალგაზრდამ გადაწყვიტა ემოგზაურათ თავიანთ ქვეყანაში.
პირველად მათ ჩრდილოეთისაკენ ჰქნეს პირი. მათ ოცნებას იტაცებ-
და კავკასიის მუდამ თოვლით დაფარული მწვერვალები. სვანეთში
მოგზაურობა აირჩიეს. გიორგიმ და მისმა ამხანაგებმა ერთ მშვენიერ
მაისის დილას ქუთაისი დასტოვეს და ჩრდილოეთისაკენ გზას გაუდგნენ.
იმავე დღეს მიადგნენ იმ მთას, რომელიც ქუთაისის ჯაგშნოსანივით
თავს გადმოჰყურებს. ეს არის ხეამლის მთა. ხალხის გადმოცემით ამ
მთაზე მიჯაჭვული ყოფილა პრომეთე; პრომეთემ ღმერთებს ცეცხლი
მოსტაცა და ხალხს მისი საიდუმლოება ასწავლა. ამიტომ განრისხე-
ბულმა ღმერთებმა იგი დასაჯეს და ამ მთას სამუდამოდ მიაჯაჭვეს.
მიუხედავად იმისა, რომ ყვავ-ყორნეში მას გამუდმებით ესევიან და
მის სხეულსა და გულს სჯიჯგნიან, იგი მაინც უყვადვია. პრომეთე
ელის იმ დროს, როდესაც ღმერთებს სამაგიეროს გადაუხდის. იგი
ხალხის საყვარელი გმირია. ავიდნენ ამ მთის მწვერვალზე, გიორგის
სურვილია, რომ პრომეთეს ლეგენდას ხორცი შეესხას. ის გაფაცი-
ცებით ათვალღერებს უზარმაზარ კლდეებს, ნაპრალებს და ბუშბერაზ
ტყეებს, სადაც სურს ტანჯულ პრომეთეს თვალი ზოჰკრას. როგორ უნდა
ამ შემთხვევაში ლომად ან ფასკუნჯად იქცეს, რომ ამ წუწკ ცხოვე-
ლებსა და ფრინველებს დაეძგეროს, მიჰთანტ-მოჰთანტოს ისინი და
პრომეთე მძიმე გასაკირისაგან თუნდ ერთი დღით მაინც გაათავი-
სუფლოს.

გიორგი დიდ მანძილზე ჩამორჩა ამხანაგებს. მან ერთ დაკიდებულ
კლდეში თავის ახალგაზრდა, მაგარ მკერდიდან მამხალასავით გადა-
ფრინა ძლიერი ხმები:

— პრომეთე! პრომეთე!..

ეს ხმები ნაპრალებში შხუილით გადადიოდა, გველივით იკლავნი-
ბოდა. ხან წამიერად მოსწყდებოდა, ხან რომელიმე კლდეზე
ხებოდა, ბუმერანგივით უკან ბრუნდებოდა და შემდეგ მწვანე
მოსხმულ გორებში დნებოდა.

რამდენჯერმე განმეორდა ეს ძაბილი.

— ჰეიი! — მოესმა მას ამხანაგების პასუხი.

— აქეთ ვართ! აქეთ წამოდი!

და გიორგიც ამხანაგებისაკენ წავიდა.

მან თავისი ენის შეისრულა.

ისინი წინ მიდიან. მდინარე ცხენისწყლის ნაპირით მალე გაივლიან
მთების ძირას გაშენებულ პატარა ქალაქს ცაგერს და მიადგებიან
ქვემო-სვანეთს, საცა ბუნებას კალთა უბვად დაუბერტყია, საცა ათას-
გვარი მთავე წყაროს წყლები ყოველ ნაბიჯზე ჰაერში შადრევ-
ნებად სცემს. აქ არის უზარმაზარი ტყეები. ყოველი ხე სასახლეს
ეყოფა.

საცა ისინი თავისუფალ სვანეთში ავლენ. მაგრამ იქ გადასვლამ-
დის საჭიროა უზარმაზარი, მუდამ თოვლიან ლატფარის გადალახვა.
ეს მთა გიორგის ხსოვნაში მუდამ სასიამოვნო მოგონებად დარჩება.
ეს იყო ბუნების ერთ-ერთი გასაოცარი სურათი, რომელიც კი გი-
ორგის ოდესმე უნახავს. სიტყვის მრავალი გენიალური ოსტატის
ენაც რომ გამოეხატა გიორგის. იგი მაინც ვერ გამოთქვამს და ვერ
ასწერს იმ შთაბეჭდილებას. რაც აქ ნახულმა მის სულზე მოახდინა
ჯერ, სანამ მარადიულ თოვლზე ფეხს შედგამდნენ, მათ წინ მრავალ
კილომეტრზე გადაჭიმული ალპური მცენარეულობა გადაიძალა. აქ
თითქოს ხელოვნურად გაშენებული ბაღი იყო: ამ ბაღს ცისარტყე-
ლას ყველა ფერის ყვავილები ამშვენებდა! შემდეგ თოვლზე შედგნენ
და გადასასვლელისაკენ გზა განაგრძეს. როდესაც მწვერვალს მიაღ-
წიეს და გიორგიმ იქით გადაიხედა. იგი სანახაობის ბრწყინვალეობამ
უფერად დააბარბაცა. მას ელექტრონის ნაკადივით რალაცამ თავში
დაჰკრა და მთელ ტანში ფეხებამდის ჟრუანტელად დაუარა. ეს იყო
რალაც საოცრება, რალაც ფანტასტიკა. მღვევივით აღმართულიყვნენ
კაეკასიის უზარმაზარი მთები შავი ზღვიდან ფასის მთით გათავებული,
იქვე, წინ, ზეცისათვის თავი მიებჯინა თეთნულდს: იგი ჩამოსხმულ
შაქრის თავს ჰგავდა. ჩრდილო-დასავლეთისაკენ ორწვერიანი უშმა
მოჩანდა. როგორ სურდა ყველა ამ მთას კისერზე მოხვეოდა, სურდა
გამობმოდა არწივის ფრთები. რათა ერთ წუთში გადაფრენილიყო
ამ მწვერვალიდან იმ მწვერვალზე, რომ ყველას ერთიანად შეხებოდა
და მათთვის სიყვარული გაემტლავებია.

კიდევ რამდენი მშენიერი წუთი ახსოვს ტურისტულ მოგზაურობიდან!

გიორგი უცებ გამოფხიზლდა. კარიოზის წინაშე ბოდიში მოიხადა და სთხოვა, დაწყებული საუბარი გაეგრძელებია.

კარიოზმაც განაგრძო:

— არა მარტო დედამიწის ზედაპირია ყოველმხრივ შესწავლილი და გამოკვეული, არამედ თვით მიწის გული მთელ თავის სიღრმეზე-ამას ახერხებენ განსაკუთრებული იარაღის — ტეროსკოპის საშუალებით.

— ტეროსკოპის?

— დიახ, ტეროსკოპის საშუალებით. საკმარისია ტეროსკოპში ჩაიხედოთ, რომ დედამიწაში დაინახოთ ყველაფერი, რაც კი შიგ არსებობს.

— საოცარია. მაშასადამე, ღედამიწის ბნელ მასაში იხედებიან?

— დიახ, ეს ხდება იმგვარად, როგორც თქვენ იღებდით რენტგენის აპარატით ადამიანის სურათს. მაგრამ ჩვენი ტეროსკოპი ბევრჯერ უფრო ნათელ სურათს იძლევა, ვიდრე თქვენი რენტგენი. ტეროსკოპის აღმოჩენამ მაშინდელ კაცობრიობის ეკონომიურ და კულტურულ ცხოვრებაში მთელი გადატრიალება მოახდინა. რა თქმა უნდა, ტეროსკოპი თანდათან გაუმჯობესდა. იგი პირველ ხანებში ვერ იდგა სათანადო სიმაღლეზე! მისი ხედვის მანძილი სულ რამდენიმე ასეულ მეტრით განიზომებოდა. მაგრამ ესეც საკმარისი იყო ერთგვარი გადატრიალების მოსახდენად. ჯერ ერთი, მისი დახმარებით შესაძლებელი შეიქნა დიდძალი ლითონების აღმოჩენა; ეს ლითონები მიწის ზედაპირთან ახლოს მდებარეობდნენ. მაგრამ უბრალო თვალი მათ ვერ ამჩნევდა. ნუ თუ არ გახსოვთ, რას წარმოადგენდა თქვენ დროს ოქრო, ალმასი და სხვა ძვირფასი ქვები და ლითონები? საჭირო იყო ტეროსკოპის დახმარება, რომ მაშინვე აღმოჩენილიყო ამ ძვირფასი ლითონებისა და ქვების ახალი მარაგი. მერე ისეთ ადგილებში, სადაც წინათ ოდნავი წარმოადგენაც არ ჰქონებოდათ, თუ იქ რაიმე არსებობდა. გარდა ამისა, აღმოჩენილ იქნა მრავალი ახალი წყარო ქვანახშირისა და ნავთისა. ესენიც არა ნაკლები პატივით სარგებლობდნენ მაშინდელ სახელმწიფოების ცხოვრებაში. ტეროსკოპის აღმოჩენამ მთელი რევოლუცია გამოიწვია. კაცობრიობის წინაშე დაისვა საკითხი ეკონომიკის აუცილებელი გადასინჯვის შესახებ. დღესაც ტეროსკოპით დიდად არის დაინტერესებული მთელი სისტემის კაცობრიობა, მისი დახმარებით ყველა პლანეტის მთლიანი შემადგენლობის სურათი გვაქვს...

— შემდეგ შესაძლებელი შეიქნა, — განაგრძობდა კარიონი, — ისტორიული ნაშთების, ისტორიული განძეულობის აღმოჩენა. მოგვსენებათ, ადამიანთა კულტურის ნაშთები მიწაში ეფლობოდა იმით, რომ მიწის იქით არსად წასულა ძველი კაცობრიობა; იგი მიწაზე იყო მიჯაჭვული და მან, რაც შექმნა თავის ცხოვრების განმავლობაში, აქვე დასტოვა. დიდებული სასახლეები, უზარმაზარი კოშკები თუ პირამიდები, ძვირფასი ძეგლები, იარაღი თუ ფული, ეს ყველაფერი მიწაზე შეიქმნა და მიწაზედვე დარჩა. აბა მითხარით, საცოდავ კაცს ეს ნივთები სად უნდა წაეღო და შესანახად ვისთვის უნდა მიეზარებია? რა თქმა უნდა, მიწა იყო ერთადერთი ქირისუფალი და მეანდრძე კაცობრიობისა. ჩვენ ვხედავთ ძველი კულტურის ხელშესახებ მასალას, ისტორიულ ნაშთებს. ტეროსკოპმა ნათლად გვიჩვენა, თუ სად რა განძეული იყო დამარხული, სად რა უნდა გვეძებნა. მისი საშუალებით ვიპოვეთ მრავალი ნივთი, თქვენი დროის კაცობრიობისათვის სრულებით უცნობი, მაგრამ თქვენზე უფრო ადრინდელი, თქვენზე უხნესი.

— რა იპოვეთ, მაგალითად? — იკითხა ცნობისმოყვარეობით გიორგიმ.

— ვიპოვეთ ძველი ჩინეთის, ინდოეთის, ქალდეელების, ეგვიპტელებისა და ასურეთ-ბაბილონის კულტურის ნაშთები. ვნახეთ ძველი ძეგლები, ფულები, საომარი იარაღები; მისი დახმარებით აღვადგინეთ სასახლეები, სფინქსები და სხვ., შევისწავლეთ დედამიწის შინაგანი და გარეგანი შემადგენლობა და მისი ისტორიული ცვალებადობა. ერთი სიტყვით, ამ აპარატმა ჩვენ ბევრად უფრო მეტი სარგებლობა მოგვცა, ვიდრე იოანე გუტენბერგის გამოგონებამ და ქრისტოფორე კოლუმბის აღმოჩენამ... მაგრამ დროა ეს ტეროსკოპი განზე გადავდოთ. დიახ, თქვენ გაინტერესებთ თქვენი გვამის პოვნის ამბავი, არა?

— დიახ, რასაკვირველია!

— თქვენ, როგორც მოგახსენეთ, შემთხვევით გიპოვნეს ოდესმე საქართველოს ქალაქ ტფილისის ტერიტორიაზე.

გიორგი უცებ ფეხზე წამოიჭრა:

— რას ნიშნავს ოდესმე? რა აზრით იხმარეთ მოქალაქე კარიონ ეს სიტყვა? მე უფრო რაღაც სხვაგვარად ჩამესმა. ნუ თუ არ შეიძლება გავიგო ჩემი სამშობლოს ამბები?

გაკვირვებული და შეშფოთებული სახე მან წინ წასწია.

— გთხოვთ, დაწყნარდეთ, — მიმართა კარიონმა დამამშვიდებელი კილოთი, — ნუ ღელავთ, მაგასაც მოგახსენებთ.

— პატივცემულო გიორგი, — წარმოთქვა კარიოზმა, — ის, რისი თქმაც ახლა მსურს, რასაკვირველია, თქვენთვის მეტად საწყენი იქნება. მგონი თქვენ კიდევ იგრძენით ეს ამბავი, მაგრამ უკვე წარსულის კანონზომიერ მსვლელობას თვენი გრძნობათა დღევანდელი მღელვარება ველარ შეაჩერებს.

გიორგი გაფითრდა. აშკარა იყო, უდიდეს სულიერ მღელვარებას განიცდიდა.

გიორგი თითქოს ხედავდა მოახლოებულ საშინელებას, რომელსაც მის წინააღმდეგ ხმალი აღეშართა, მაგრამ რა უნდა ექნა? რით უნდა შებრძოლებოდა იმ ამბავს, რომელიც ისტორიის სიღრმეში მიმალულიყო?..

— წარმოიდგინეთ, საუკუნეთა განმავლობაში ბევრი რამ ისეთი გასაკვირველი ამბავი მოხდა, რომ მეოცე საუკუნის კაცი კი არ დაიჯერებს ამას, — განაგრძობდა კარიოზი. — დღეს აღარ არსებობს ეროვნული განსხვავება კაცობრიობაში და, მაშასადამე, აღარ არიან ქართველები ისევე, როგორც რუსები, ფრანგები, გერმანელები, ინგლისელები, იაპონელები, ჩინელები და ათასი სხვა ერი.

გათავდა. გიორგიმ იგრძნო საშინელების მაგარი ხელი, მას თითქოს ტანთ გახადეს და პროკრუსტის საწოლზე გააწვინეს.

— ქართველები აღარ არსებობენ? — ზარდაცემული შეეკითხა გიორგი.

— დიახ, ქართველი ერი, როგორც ცალკეული ერთეული აღარ არსებობს, მაგრამ საქართველო, როგორც გეოგრაფიული ერთეული, მთელი ქვეყნის ერთ უმშვენიერეს კუთხედ დარჩა.

გიორგი დიდხანს იყო გარინდებული, იგი ღრმა ფიქრებს მისცემოდა. მისთვის არავითარ ნუგეშს არ წარმოადგენდა საქართველოს უმშვენიერეს გეოგრაფიულ ერთეულად დარჩენა, არავითარს.

მისი გონება გაიხლართა საქართველოს ისტორიის უღრმეს ფესვებში, მაგრამ საიდან იწყებოდა ეს ფესვები, ისეთი ბუნდოვანობით იყო მოცული, როგორც სხვა ერების ისტორიის დასაწყისი. ყოველ შემთხვევაში, გაიხსენა მის დროშდის შენახული საბუთები. მას კარგად ახსოვდა ქსენოფონტეს, ჰიპოკრატეს, სტრაბონისა და ასეულ

სხვა მოგზაურთა და გეოგრაფთა ცნობები საქართველოს შესახებ. მოაგონდა მოსე წინასწარმეტყველის ერთი გამოთქმა: „თუბალი არის კვერით ხუროი, მკედელი რვალისა და რკინისა“-ო. თუბალები, ქართველთა გაგებით, მათ წინაპართა შტო იყო. და ეს სიტყვა აკრობატივით დატრიალდა გიორგის შეგნებაში: თუბალი, თიბერი, ჰიბერი, ივერი. განა ივერიელების სახელწოდებით არ იყვნენ ცნობილი ქართველები? მაშასადამე, მოსეს დროს, ე. ი. ქრისტიანობის ერთდღის თექვსმეტი საუკუნის წინ, ქართველები რკინას ამუშავებდნენ. ხშირად, როდესაც გიორგი წინაპრებს მოიგონებდა, იტყოდა ხოლმე:

— მაშაჩემო, გაგიმარჯოს შენ, რადგანაც ჩვენი ძველი ეროვნული ხელობა არ დაგვიწყნიაო.

რამდენიმე ათასი წლის წინათ ქართველთა წინაპრები სხვადასხვა ხალხის ზღვაში ისტორიის ფხიზელ გუშაგებს შეუმჩნევლად არ დარჩენიათ. მას შემდეგ ქართველები უსაზღვრო და უნაპირო ოკეანეში მოდიოდნენ, რისი მოწამეც მრავალია. გიორგიმ ამ მანძილის სიღრმეში გაიხედა და დაინახა საქართველოს გემი; ეს გემი მის დროს მეოცე საუკუნის ნავთსადგურში ჯავშნოსანივით შეიჭრა. მეცხრამეტე საუკუნის მე-90 წლებში იგი ამ გემზე ავიდა და სიკვდილამდის მას ემსახურებოდა, მის კეთილდღეობაზე ზრუნავდა. ამ გემის ზურმუხტოვან ჭიმზე ცეცხლის ასობით ეწერა: „კულტურა და მშვიდობიანობა“. თვალთ უხილავმა ძალამ გიორგი გემიდან სწორედ მაშინ ასწია და გადმოაგდო, როდესაც იგი ამ დიდი მისიის შესრულებისაკენ მიისწრაფოდა.

მოაგონდა უძველესი ქალღველები. ქართველები მათ შთამომავლად ითვლებოდნენ. წარმოიდგინა ქალღველი მწყემსი: იგი სალამურის ტკბილი დუღუნით მისჩერებია ცაზე ვარსკვლავებს. ჯოგი კი იქვე ისვენებს. უცებ კომეტამ გაანათა და გრძელი, ცეცხლიანი კული ხმალივით მალლა აღმართა.

„ეს რა არის?“ — გაიფიქრა გაოცებულმა მწყემსმა და სალამური უცებ შეაჩერა. მისი ფიქრი ამ კომეტამ მიიპყრო. ამგვარად ჩაისახა პირველად ინტერესი ზეცისადმი; შემდეგ იგი დამუშავდა ზუსტ მეცნიერებად—ვარსკვლავთმრიცხველობად. გიორგის დიდხანს აწვალეზდა წარსული საუკუნეების მოგონება. რამდენი ცრემლი და სისხლია დაღვრილი ისტორიის ამ უშორეს ეტრატზე? რამდენჯერ მწარედ აქვითინებულა ქართველი დედა თავის განწირულ შვილთა საფლავზე?

„რად ჟღერდნენ ერთიმეორეს, რისთვის ომობდა ეს ხალხი?“ — შეეკითხა თავის თავს გიორგი და ცოტა ხნის შემდეგ თვითვე უბასუხა:

„ეს იყო ბრძოლა არსებობისათვის, თავის სახის შენარჩუნებისათვის და ამ ბრძოლის დროს არავეითარ საშუალებას არ ერიდებოდნენ“.

განა ერთი და ორი ამბავი ახსოვს გიორგის სხვადასხვა ხალხისაგან ერთიმეორის განადგურებისა? მრავალი, ძალიან მრავალი! გიორგის აზროვნების შორ ჰორიზონტზე არწივივით გამოჩნდა ქალღესლანდი და მოჩვენებასავით გაჰქრა. ყველაფერი დღევანდელი ხომ ხვალისათვის წარსული იქნება?

გიორგიმ წარმოიდგინა საქართველოს ძველი ცხოვრება. გიორგი გრძნობს, თუ როგორი სისასტიკით გადაიარეს მის ზურგზე ეგვიპტელებმა, ასურ-ბაბილონელებმა, ირანელებმა, არაბებმა, მონღოლებმა, თურქებმა და ათასმა სხვა ხალხმა. მათი აქლემები და ცხენები თითქოს თავის ბასრ ჩლიქებს გიორგის ტვინსა და გულში აბიჯებდნენ. მან განიცადა ამ შემოტევათა მთელი საშინელება. მტრების წვეტიანი ისრების შხუილი, მათი გაღესილი ხმლების ელვარება, ხანჯლების ტრიალი, დაინახა ურდოები. მათი დათვლა გიორგის შეგნებას აღემატებოდა. ესენი, როგორც ორბები, მისწრაფოდნენ მისკენ დასაგლეჯად. მისი სხეული ათასმა მტერმა დაჰგლიჯა, ნაკუწ-ნაკუწად აქცია და ისიც მიკროსკოპულად დაპატარავებული კავკასიის მძალ მთებს ამოეფარა და გადაჩნა. უკვირს გიორგის, როგორ გადაურჩა იგი ამდენი ხალხის სიმძიმეს. მათ მისი სხეული თითქოს გზად და ხიდად გაიხადეს. რატომ სრულებით არ გაიქცეულია ის ამდენ ორომტრიალში, ამდენ შეხლა-შემოხლაში, რომელშიც იგი ძალაუნებურად ასე აქტიურ მონაწილეობას იღებდა. მაგრამ მას მაგრად ეკირადლიერი ფარი, კავკასიის მთები, და ამ ფარს იგი მოხერხებულად ხმარობდა. სწორედ ამ ფარმა იხსნა განადგურებისაგან.

— დარწმუნებული უნდა იყოთ, რომ ის ხანა, როდესაც სხვადასხვა ერი არსებობდა დედამიწაზე, არასოდეს არ დაბრუნდება. მეცნიერებისა და ტექნიკის მიღწევებმა ჩვენ გაერთიანებას ხელი შეუწყოდღეს დედამიწაზე არცერთი ერი აღარ არსებობს, ყველა ისტორიის ბორობალს გადაჰყვა, — განავრძობდა კარიოზი დამაჯერებელი კილოთი.

გიორგის მწარე ფიქრები დაკარგულ სამშობლოს შესახებ კარგა ხანს ვაგრძელდა, ამ ამბავმა მის გულს ღრმა ჭრილობა დაამჩნია.

— რა თქმა უნდა, თქვენ ახლა მაუწყეთ მეტად სამძიმო ამბავი, რაც ჩემთვის ადვილი მოსანელებელი არ არის, — დაიწყო გიორგიმ. — ჩვენ დროსაც კი გრძნობდა კაცობრიობა საერთო ენის საკურობას, მაგრამ, თუ მეხსიერება არ მღალატობს, ერთმანეთში სრულ გათქვეფაზე არავეითარი ლაპარაკი არ იყო. მე მეწყინა საერთო საკაცობრიო თვალსაზრისით ეროვნებათა მოსპობა, რადგან, ჩვენის აზრით, სხვა-

დასხვა ერის არსებობა მრავალფეროვანებასა და სილამაზეს წარმოადგენდა.

— ეროვნებათა გაერთიანების პროცესი, — ჩამოართვა სიტყვა კარიოზმა, — საერთო ენის შემოღებამაც გამოიწვია. კაცობრიობა ისე შეეჩვია ამ უმდიდრეს, ყველაზე კეთილშოვან და ელასტიკურ საერთო ენას, რომ ბოლოს სულ ამ ენაზე დაიწყო წერა-კითხვა და ლაპარაკი. თქვენი წარმოდგენით ეროვნება ყვევილს ან რომელიმე საკრავ იარაღს წარმოადგენდა. ჩვენ კი გვგონია, რომ ძველი ეროვნება იყო კედელი, იგი სხვადასხვა ხალხს უშლიდა ერთმანეთთან დაახლოვებას, ერთმანეთის გაგებასა და სათანადო დაფასებას. ძველად ეროვნება იყო არა ყვევილი, არამედ ეკალი. ამ ეკალს დაუსჯელად ვერ მიეკარებოდი, იგი საშინლად იჩხელიტებოდა. დიდი ხანია, რაც ცხოვრებამ ეროვნებათა მოსპობა ბუნებრივად გამოიწვია. ეს, რასაკვირველია, სხვადასხვა ხალხის ერთიმეორეში გათქვეფას სრულებით არ ნიშნავს.

გიორგი ამ საკითხის წინაშე დიდხანს დამუნჯებული იდგა, შემდეგ ხელი ჩააქნია და თქვა:

— ეგ, რა თქმა უნდა, აგრე იქნება... ბოლოს და ბოლოს, არც კი მიკვირს ის გარემოება, რომ კაცობრიობა ერთ ენაზე ლაპარაკობს, მაგრამ რა ჰქვია იმ ენას, რომელმაც ასე მოხიბლა ყველა და თავის საკუთარი ენა გადაავიწყა?

— ამონთა ენა.

— ამონთა ენა? — იკითხა გიორგიმ.

— დიახ, ამონთა, — უპასუხა კარიოზმა.

— ამონთა ენა, ამონთა ენა! — რამდენჯერმე გაკვირვებით გაიმეორა ეს სიტყვები გიორგიმ. ბევრი იფიქრა, ბევრი ეძება თავის მეხსიერების სალაროში ამონები, მაგრამ, როდესაც ისინი ვერ მოსძებნა, კარიოზს შემდეგი სიტყვებით მიმართა:

— რასაკვირველია, რამდენადაც ვიცი, ჩემს დროს ასეთი სახელწოდების ერი არ არსებობდა, და საიდან გაჩნდა ეს ხალხი თქვენ დროს?

— ცხადია, თქვენთვის უცხოა ამონები და ამონთა ენა. მაგრამ სანამ იმას გაიგებდეთ, ვინ არიან ამონები, გთხოვთ გამომყვეთ ჩემ ბიბლიოთეკაში. იქ გაეცნობით ჩვენს ენასა და ჩვენი კულტურის მიღწევებს წიგნების გადაკეთების დარგში.

— დიდი სიამოვნებით, — უპასუხა გიორგიმ, და ამ დროს მოაგონდა გამოლოვიძების შემდეგ ლაპარაკი უცნობთან, რომელიც სიტყვა „ამონს“ იმეორებდა.

შებინდა: აქამდის საგნებთან ახლო მყოფი ჩრდილები მათ ნელ-ნელა დაშორდა. ჩრდილები მზეს ემალებოდნენ, მაგრამ ყოველგვარ საგანს გამუღმებით უკან დასდევდნენ. ახლა, მთელი დღის დარაჯობით დაღლილთ, მათ ოდნავ მოერთხათ. მზე თავდ აღმართში დაეშვა. ჩრდილები სიხარულით გაიზარდნენ, მძიმე ტანი ველარ ზიდეს და უხმოდ მიწაზე გაიშლართნენ. როდესაც მზე კლდეში გადაიჩეხა, ერთიანი საბანი მოიხურეს და გულიანი ხვრიწვაც ამოუშვეს.

მაგრამ ამ ტკბილმა ძილმა სულ ნახევარ საათს ვასტანა. შემდეგ, როდესაც მოულოდნელად შუა ცაზე მზე არწივივით ამოფრინდა, ჩრდილები უეცრად დაპატარავდნენ, დამფრთხალ წიწილებივით ხეებს, სახლებსა და სხვა საგნებს მიაშურეს და მათ ამოეკრნენ.

— რა მოხდა?

— ამას შემდეგ გავიგებთ.

გიორგი და კარიოზი წამოდგნენ და ბიბლიოთეკისაკენ წავიდნენ. გზაში გიორგის აწვალებდა ფიჭვი, საიდან იცოდნენ კარიოზმა და აირამ ქართული ენა ასე მშვენივრად და წიგნების როგორ გადაკეთებაზე იყო ლაპარაკი.

მან ველარ მოითმინა და წინ მიმავალ კარიოზს შეეკითხა:

— თქვენ წელან თქვით, რომ არცერთი ერი დედამიწაზე აღარ არსებობს. მერე და, თუ ეს ცნობა სიმართლეს შეეფერება, ძალიან მაინტერესებს, საიდან იცით თქვენ ასეთი წმინდა ქართული?

კარიოზი უცებ შემოტრიალდა და გიორგის მორჩილებით მიმართა:

— უნდა გაუწყოთ, რომ ჩვენ ქართული ენის საუკეთესო მასწავლებლები და მშვენიერი მოსაუბრენი გვყავდნენ. ქართული ლაპარაკი სწორედ მათგან შევისწავლეთ.

— საკვირველია, ვინ იყვნენ ეს მასწავლებლები თქვენს დროს? გასაოცარია, აქამდის რომელმა მოსაუბრემ ვასძლო.

კარიოზმა უპასუხა:

— დღეს უფრო ბევრად მეტი ვიცით, ვიდრე თქვენ თქვენი ეპოქისა და, თუნდაც, ქართული ენის შესახებ.

გიორგიმ არ იცოდა, ასეთი პასუხი სწყენოდა თუ გახარებოდა.

— ტეროსკოპის დახმარებით, არა? — იკითხა მან.

— ნაწილობრივ ტეროსკოპითაც, მაგრამ ცოცხალი ენის შესწავლის საქმეში ტეროსკოპი უმწეოა. საიდან და როგორ, ამის ერთ-ერთ საშუალებას ახლავ დაგანახებთ. დანარჩენი შემდეგისათვის იყო. ქართულ ენას გვასწავლიდნენ თქვენი გამოჩენილი პოეტები და მწერლები.

გიორგის დროს თითქმის ყოველგვარ ისტორიულ ძეგლების წარწერებს კითხულობდნენ. იმ ერის ისტორია და ლიტერატურა, რომელმაც მეოცე საუკუნემდის მიაღწია, რა თქმა უნდა, ამათთვის ნაცნობი იქნებოდა. ამაში მაინც და მაინც გასაკვირველი არაფერი იყო, მაგრამ ცოცხალი ენა კიდევ სხვაა.

— წარმოიდგინეთ, რომ დღეს თქვენი დროისა და უფრო ადრინდელ პირებთან უშუალო ლაპარაკი წარმოებს.

— როგორ? არ მესმის, რომელ ლაპარაკზე ბრძანებთ? — დაიბნა გიორგი.

— ახლავე გაიგებთ.

და ისინი ერთ დიდ ოთახში შევიდნენ. როდესაც მაგიდას მიუახლოვდნენ, კარიოზმა სთხოვა, იქვე მდგომ სავარძელში ჩამსხდარიყო.

გიორგი ოთახს განცვიფრებული მისჩერებოდა. ფიქრობდა:

„კარიოზი წელან ბიბლიოთეკის ჩვენებას დამპირდა. მაგრამ ამ ოთახში რა უნდა მაჩვენოს არ ვიცი. ეს უზარმაზარი ოთახი უფრო რკინეულობის მაღაზიას წააგავს, ვიდრე რომელიმე ბიბლიოთეკას. ალბათ, სხვა ოთახში შევედით და ბიბლიოთეკა შემდეგ იქნება“.

— ჩვენ, მგონი, ბიბლიოთეკაში შესვლას ვაპირებდით, — გაუბედავად შენიშნა გიორგიმ.

— დიახ, სწორედ ბიბლიოთეკაში ვიმყოფებით, — უპასუხა კარიოზმა.

გიორგის თვალები გაუგანიერდა, იფიქრა: დავბრმავდი თუ რა დამემართა, ერთ წიგნს რომ ვერ ვუყურებო, თვალები მოიფშენიტა, ოთახის კედლებს გაფაციკებით მიაჩერდა, მაგრამ ამ ოთახში რკინეულობის მეტს ვერაფერს ხედავდა.

კარიოზმა ფანქარივით გრძელი ერთი შუშა თაროდან გადმოიღო და იქიდან პატარა აბი გადმოაგორა.

— აი, ხომ ხედავთ ამ ფირფიტას? ეს არის ჩვენი წიგნი.

— ეს არის თქვენი წიგნი? — იკითხა განცვიფრებულმა გიორგიმ. კარიოზს ფირფიტა გამოართვა და დააკვირდა.

— დიახ, ეს არის.

— მერე ამას როგორ კითხულობთ?

— იმგვარადვე, როგორც თქვენ კითხულობდით.

— ამაზე ხომ თვალი ვერაფერს გაარჩევს?

— უბრალო თვალი, რასაკვირველია, ვერაფერს ამოკითხავს, მაგრამ ჩვენ გვაქვს გამადიდებელი აპარატები. ეს აპარატები საშუალებას გვაძლევს ყველაფერი გავარჩიოთ. აბა, შემოხედეთ!

კარიოზმა ფირფიტა გამოართვა და პატარა ყუთში ჩაუშვა. ყუთის დანახვისას გიორგის თვალწინ წარმოუდგა მორკინალის პატარა ტიკინა. იგი მომლიმაძრე ზანგს გამოხატაედა.

ყუთში წიგნის ჩაშვებამ და მისმა წამიერმა ხმაურმა გიორგის მთელი რიგი მოგონებები გაუცოცხლა. მას ძალიან სურდა ამ მოგონებებს გადევნებოდა, მაგრამ გამოათხიზლა კარიოზის მიერ ღირსიერის ჯოხივით მალლა აწეულმა თითმა, რომელიც მას პირდაპირ კედელზე უჩვენებდა.

გიორგიმ გამოუცდელ მომღერალივით ამ ჯოხს თვალი გააყოლ და დაინახა მსხვილი ასოებით ქართული წარწერა: «ვეფხისტყაოსანი».

გიორგი სიხარულმა შეიპყრო. თითქოს მას ენახოს სატრფო, რომლის გარდაცვალების ამბავი უკვე დაიჯერა, მაგრამ იგი ცოცხალი აღმოჩნდა.

კარიოზმა მას აუხსნა, თუ რამ გამოიწვია ასეთი რეფორმა. კაცობრიობას შეგნებულ ცხოვრების განმავლობაში უამრავი წიგნები შეუთხზავს. მილიონობით სიტყვის ოსტატები: პოეტები, პროზაიკოსები, ისტორიკოსები, სოციოლოგები და ათასი სხვა ხელობის ხალხი თავის წმინდა მოვალეობად სთვლიდნენ რაიმე სიტყვიერი განძი დაეტოვებიათ. ამგვარად, წიგნის მთები შეიქმნა, უამრავი ნაბეჭდი მასალა დაგროვდა. ეს კი მძიმე ტვირთად აწვებოდა ძველ წიგნსაცავებს. განსაკუთრებით იმატა წიგნების რიცხვმა მეოცე საუკუნეიდან.

— გაითვალისწინეთ, თუ გნებავთ, — ეუბნებოდა კარიოზი, — თითო ეკზემპლარი ყოველი ნაწარმოებისა, რაც ამა თუ იმ ეპოქაში იბეჭდებოდა და დაითვალეთ დაახლოებით რამდენი იქნებოდა ამ ნაწარმოებთა რიცხვი თქვენ დრომდის, როდესაც წერა-კითხვას არ ჰქონდა ჯერ კიდევ მასობრივი ხასიათი და წარმოიდგინეთ რამდენი იქნებოდა თქვენს შემდეგ, როდესაც ხალხის განათლებამ ბუმბერაზული ნაბიჯით დაიწყო წინსვლა.

გიორგის კიდევ შეეძლო წარმოედგინა მის დრომდის ნაბეჭდი ლიტერატურა: მას სულ ოთხასიოდე წლის ისტორია ჰქონდა, — თუ მხედველობაში არ მივიღებთ დაუბეჭდავ ხელნაწერებს, — მაგრამ რა უნდა ყოფილიყო მომავალში, მეოცე საუკუნის შემდეგ, ამ ათასი წლის განმავლობაში, ამის დაახლოებით გამოანგარიშებაც კი გიორგის შეგნებას აღემატებოდა. ამიტომ გაჩუქება არჩია.

— განსაკუთრებული ნაყოფიერებით ხასიათდება მწერლობა ადამიანის ცხოვრების გახანგრძლივების შემდეგ. — განაგრძობდა კარიოზი, — როდესაც სხვადასხვა ავადმყოფობასთან ბრძოლა ჩვენი სრული გამარჯვებით დასრულდა და კვების საქმე გაუმჯობესდა. თქვენ დროს, როდესაც ყოველ ადამიანს დღეში საშუალოდ რვა საათზე მეტ ხანს შემოქმედებითი მუშაობა არ შეეძლო და ამ პირობებში თავის ხელით დაწერილ მრავალ ათას ფურცელს სტოვებდა, რა გასაკვირველია, თუ ჩვენ ეპოქაში სიცოცხლის გახანგრძლივების, ავადმყოფობათა მოსპობის, წერის ტექნიკისა და სხვა პირობათა გაუმჯობესების გამო, ყოველ ადამიანს შეუძლია მრავალი ასი ათასისა და მილიონი ამგვარი ფურცლის დატოვება. მერე თქვენ როგორ გგონიათ? სად უნდა დატოვდეს ამდენი სალიტერატურო განძი? როგორ უნდა გაზრდილიყო მაშინ ბიბლიოთეკები? ამ შემთხვევაში არ იკმარებდა არა თუ ერთი ან ათი შენობა, არამედ თქვენი დროის მთელი ლონდონის ყველა შენობა. გაჩნდებოდა ნაბეჭდი ნაწარმოების უზარმაზარი მთები. სწორედ ამ გარემოებამ დაბადა წიგნების გარდაქმნის საკიროება.

კარიოზმა გიორგის პერანგის ღილის ოდენა ფირფიტა აჩვენა. ეს ფირფიტა მის ხელში მიჯროსკოპულად მოჩანდა და მასზე ტოლსტოის „ომი და ზავი“ ეტეოდა.

— ეს უთუოდ გენიალური მიღწევაა; როგორც ჩანს, თქვენ ძალიან მდიდარ ბიბლიოთეკის პატრონი ყოფილხართ. თუ ასეთ პატარა ღილზე ტოლსტოის „ომი და ზავი“ თავსდება, წარმოდგენილი მაქვს, რას იტევს ეს უზარმაზარი დარბაზი.

— რაც შეეხება მხატვრულ ლიტერატურას, მე სულ ღარიბი ბიბლიოთეკის პატრონი გახლავართ. უფრო დაინტერესებული ვიყავი ენებით და ამ დარგში ვცდილობდი წიგნების შერჩევას. ენათა განყოფილება მეორე, უფრო დიდ ოთახში მაქვს. აქ კი მოთავსებულია ზოგიერთი კლასიკოსის ნაწარმოები, რომელ ერსაც და ეპოქასაც არ უნდა ეკუთვნოდნენ ისინი. მაგრამ, წარმოიდგინეთ, ეს დარბაზი ათასჯერ მეტ ნაწარმოებს იტევს, ვიდრე თქვენი დროის სახელგანთქმული ბრიტანეთის ბიბლიოთეკა. მაგრამ ეს თქვენ არ გაგიკვირდებათ.

— ეგ ყველაფერი კარგი, მოქალაქე კარიოზ, — მაგრამ ეს მაუწყეთ: როგორა გაქვთ გაზეთების საქმე მოწყობილი? ქვეყნის ამბებს როგორ გებულობთ? ძალიან მინდოდა გუშინ სადმე რაიმე გაზეთი დამენახა, მაგრამ ცდამ უნაყოფოდ ჩამიარა.

— მთელ სისტემაში გამოდის ერთადერთი გაზეთი. ამ გაზეთში იბეჭდება ყოველგვარი ამბები და წერილები. ეს გაზეთი რამდენიმე

ათასჯერ მეტია თქვენი დროის გაზეთებზე. მას ეძახიან „სამყაროს“ ყველაფერი ახალი და საყურადღებო აქ გამოძახილს პოულობს. თქვენ დროს რომ ამგვარი ყოველდღიური გაზეთი გამოსულიყო, მას ერთ თვესაც არ ეყოფოდა თქვენი ეპოქის მთელი ქალაქის მარაგი. წარმოიდგინეთ მისი სიდიდე!

კარიოზმა კედლიდან გადმოიღო თხელი ფირფიტა: იგი სიდიდით შაურიანისოდენა თუ იქნებოდა. გიორგის მოაგონდა გუშინდელი გაზეთის ძებნის ამბავი, და მეტად აინტერესებდა, თუ როგორ არჩევდნენ ამ ფირფიტაზე იმას, რაც უნდა წაეკითხათ.

კარიოზმა აუხსნა:

— იგი დაყოფილია თავებად, ეს თავები განსაკუთრებულად იწყობა. მაგალითად: ქრონიკა, ტექნიკა, გამოგონება და სხვა. მაგალითად, ჰუმორისტ ზ-ს ლექსს ეძებთ? ჯერ ფირფიტას დააყენებთ ხელოვნებაზე, შემდეგ პოეზიაზე, ჰუმორზე, ზ-ზე და ხელად იპოვით მას, რასაც ეძებდით.

გიორგიმ იკითხა, თუ სად იბეჭდებოდა ეს გაზეთები და წიგნები.

— წიგნები იბეჭდება საგანგებო ფაბრიკებში და გაზეთები კი შინ.

— როგორ? შინა გაქვთ ფაბრიკები?..

— დიახ, აი ეს აპარატი, — და კარიოზმა ხელი დაადვა გარედან უმნიშვნელო ყუთს, — ცნობებსა და წერილებს ელვის უმაღვე იღებს, აგზავნის და ავტომატურად ბეჭდავს.

გიორგი იმასაც ვებულობს, რომ თანამედროვე გაზეთში არ არიან რედაქტორები, რომ თანამედროვე წიგნს თვით ავტორები ხელმძღვანელობენ. პატრონობა და წინამძღოლობა არცერთ სრულ ასაკიან მოქალაქეს აღარ სჭირდება და სხვა.

კარიოზმა გაზეთი მანქანის სისწრაფით გადაატრიალა და ერთ ადგილას შეჩერდა.

— ეს არის მზის ერთ-ერთ უშორეს თანამგზავრზე ჩვენი მოგზაურის დაშვების სურათოვანი ამბავი.

გიორგიმ დაინახა ახლად ძირს დაშვებული საპლანეტო გემი თავის მფრინავით. მას საოცარი, ვეებერთელა ცხოველები ეხვიენ გარს.

— აი ჩვენი პილოტი ვაი. მას ესალმებიან და ეფერებიან ეს თქვენთვის გასაოცარი ცხოველები. მთელ ამ პლანეტაზე ესენი არიან უქკვიანესი და უძლიერესი ცხოველები. შეხედეთ, როგორ სიამოვნებით ეგებებიან ჩვენს პილოტს.

— დაუჯერებელი და წარმოუდგენელი სურათია, — თქვა გიორგიმ. კარიოზმა აპარატი შეაჩერა.

გიორგის განსაკუთრებით ქალაქის საქმე აინტერესებდა.

— თქვენი ნაჩვენებიდან და ნათქვამიდან წიგნების შესახებ აზკარა ქალაქის საკუთრების უარყოფა, — თქვა მან. — წარმოდგინეთ, რა ბედნიერი ვიქნებოდით თქვენ, წიგნებისა და გაზეთების ბეჭდვის ასეთი ხერხი რომ გეცოდნოდა. მაგრამ საკითხავია: ნუ თუ ქალაქი თქვენ დროში სრულიად მოისპო? ნუ თუ მის შესახებ შორეული წარმოდგენაც კი დაიკარგა და მისი საკუთრება კაცობრიობის მახსოვრობიდან სრულებით ამოიშალა? ან და რაზე სწარმოებს წერა?

კარიოზმა აუხსნა:

— დღევანდელ კაცობრიობას ქალაქი იმდენი აქვს, რამდენიც ესაქიროება. არ არიან არც მხატვრები დაფიწყებულნი. ესენი თანამედროვე საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მნიშვნელოვან როლს თამაშობენ. იმათ საკმაოდ აქვთ ქალაქი, ტილოები და საღებავები. მაგრამ წერის შესახებ კი რა მოგახსენოთ. წერა იმ სახით, როგორც თქვენ გქონდათ წარმოდგენილი, თითქმის აღარ არსებობს.

გიორგი საშინლად გაოცდა.

— განა ნაწერი არ იყო ის წიგნები და გაზეთები, რომლებიც თქვენ მიჩვენეთ? არაფერი არ მესმის!

— უნდა მოგახსენოთ, რომ წერის ტექნიკა სრულებით შეიცვალა, — განუმარტა კარიოზმა. — დღეს საჭირო აღარ არის მაინც და მაინც, ასოების ხატვის ცოდნა. თავის დროზე წერა-კითხვის უცოდინარობის ლიკვიდაციას უსათუოდ დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა, მაგრამ ახლა ჩვენს საზოგადოებაში ბევრს შეეხვედებით ისეთ პირს, რომელსაც არასოდეს კალმისთვის ხელი არ მოუკიდია, მაგრამ შთამომავლობისათვის დიდძალი ლიტერატურული ნაწარმოები დაუტოვებია. ამისათვის საჭიროა მხოლოდ საღი აზროვნება და მსჯელობა. საკმარისია თავში რაიმე აზრი მოგივიდეთ, მას ამ მანქანას უკარნახებთ და იგი დასწერს.

კარიოზმა კვლავ პატარა ყუთს დაადვა ხელი.

გიორგის ეჭვი იპყრობდა:

— ხომ შესაძლებელია, რომ ადამიანმა აზრი სწორად ვერ გამოთქვას, რომ წერტილი დაუსვას იქ, სადაც საჭირო არ იქნება, ან წამოსცდეს რაიმე სიტყვა, რომელიც აღსაბეჭდი არაა და ის კი შემთხვევით დაიწერება, და მერე ხომ არ შეიძლება ასე დასტოვოს? მაშასადამე, იგივე აზრები ამ მანქანას მან ხელახლა უნდა უკარნახოს, და ამგვარ წერას განა მეტი დრო არ დასჭირდება, ვიდრე კალმით მუშაობას?

ამ ექვის ჯასათანტავად კარიოზმა მანქანას რალაც წინადადებდა
შუკარნახა, იგი დაიწერა. ამ წინადადებაში ერთი სიტყვა გამოსა-
ლი იყო.

მან რალაც ღიღს ხელი დააკირა და გიორგის მანქანის ნაწერი
კელავ დაანახა. ეს სიტყვა ამოშლილი იყო.

გიორგიმ გაიგო, რომ არსებობდა სამუშაო და სამგზავრო აპარა-
ტებიც. საკითხავი და საწერი ერთად. მისი წონა დაახლოებით ერთი
ასანთის კოლოფის ოდენა თუ იქნებოდა.

უცებ დარბაზში დაბნელდა. აპარატიდან მოისმა საშინელი ხმაური, თითქოს ყაზბეგის წვერიდან ათასი წლების ყინული დაიძრა და გამალეებით თერგში ჩაიჩეხა.

— ახლა გამოჩნდება ჩემი ერთ-ერთი საუკეთესო მასწავლებელთაგანი ვაჟა, — წარმოთქვა კარიოზმა.

მართლაც, ამ სიტყვების დასრულებისთანავე ვაჟაც გამოჩნდა. გიორგის მოულოდნელობისაგან ტანში დაბურძგლა; იგი ზეზე გიჟივით წამოიჭრა. ვაჟამ თითქოს გაიღიმა და დაიწყო:

არწივი ვნახე დაჭრილი,
ყვავე-ყორნებს ეომებოდა,
ეწადა ბეჩავს ადგომა,
მაგრამ ველარა დგებოდა!
ცალ მხარს მიწაზედ მიითრეეს,
გულის პირს სისხლი სცხებოდა,
ვაი, თქვენ დედას ყოვებო,
რა დროს ჩაგიგდაეთ ხელადა,
თორო ვნახავდი თქვენს ბუმბულს
გაშლილს, გაფანტულს ველადა.

ლექსი თქვა და ვაჟაც მიიშალა.

ამგვარადვე მოისმინა გიორგიმ შექსპირი, რუსთველი, გოეთე და სხვ.

— მაშასადამე, კიდევ ერთი ნასკვი გაიხსნა, — თქვა მზიარულად კარიოზმა.

— რომელ ნასკვზე ლაპარაკობთ?

— აი, გუშინდელი დღის თქვენთვის უცხო შთაბეჭდილებების შესახებ მოგახსენებთ.

— მართალია; თქვენ თითქოს ერთ ნასკვს ხსნით, მაგრამ ზღაპრული გველეშაპის მოკვეთილ თავივით, ერთის მაგიერ ათი სხვა ჩნდება.

— ყველაფერს განვიმარტავთ, — მიუგო კმაყოფილებით კარიოზმა და შუბლზე ხელი გადაისვა.

გუშინდელი ინტერნაციონალური დღის მონაწილეთა ვინაობა გიორგისათვის გამოირკვა. მას ეგონა, რომ მასში მსახიობები ლებულობდნენ მონაწილეობას. ის რომ სცოდნოდა, რომ თვითონ ავტორები კითხულობდნენ თავის ნაწარმოებს, უსათუოდ ჭკუას დაკარგავდა, მაგრამ სწორედ ბედზე გამოუჩნდა მას კარიოზი.

კარიოზისათვისაც მოულოდნელი იყო გიორგის შეხვედრა. მას ერთი თვის შემდეგ მოელოდნენ, ის და აირა სათანადო შესახვედრად ემზადებოდნენ. მისი ეპოქის შესაფერის ვარემოს ამზადებდნენ. უნდოდათ გამოღვიძება სულ სხვანაირად მოეწყოთ, მაგრამ პანთეონის

მორიგემ უდიდესი შეცდომა დაუშვა. გიორგი უნდა გაეღვიძებინათ 29²⁷ VIII 30 წელში, პანთეონის მორიგემ კი უნებლიედ გიორგი დანიშნულ ვადაზე ერთი თვით ადრე გააცოცლა. ეს ამბავი ელვის სისწრაფით მოედო მთელ დედამიწასა და პლანეტებს. მას დაეძებდნენ; მისი უეცარი გააცოცლება და დაკარგვა ყველაში დიდ გაოცებას იწვევდა. და, როდესაც მოულოდნელად იგი კლუბში აღმოჩნდა, მაშინ ხალხის აღტაცებას საზღვარი არ ჰქონდა...

ამ ცნობის შემდეგ გიორგისათვის ნათელი შეიქმნა გუშინდელი დაბურდული ამბების დიდი ნაწილის შინაარსი. მან გაიგო, რომ პანთეონის შენობაში გამოუღვიძია. მიხვდა იმასაც, თუ რად ეცვა დაქმუქნილი ტანისამოსი იქიდან მომავალ ხალხს. მისთვის აშკარა შეიქნა ლამაზი ქალის მის ოთახში აღმოჩენის ამბავიც... გაახსენდა აიროს გაოცება მისი დანახვისას, გაახსენდა კარიოზისა და აიროს პირველი სიტყვები, რომელიც გიორგის მოულოდნელ გამოჩენას აღნიშნავდა..

მაგრამ, საინტერესოა, ვისი უნდა იყოს გიორგის მიერ ჯიბეში შენახული ბრილიანტის ბეჭედი? ვინ გაუკეთებდა მას ხელზე? ამ საკითხის გამოსარკვევად კარიოზს მიმართა. კარიოზმა აუხსნა, თუ რა როლს ასრულებს ეს ბეჭედი მკვდრების გააცოცლების საქმეში, გაახსენა იონიზაცია.

გიორგისათვის ბუნდოვანი იყო, თუ რად სცეს მას გუშინ ასეთი პატივი და რისთვის აფასებდა მას თანამედროვე ეპოქა.

კარიოზის განმარტებით—იმიტომ, რომ მან მიცვალებულთა საუკეთესო ბალზამი და მუშიების შენახვის ხერხი აღმოაჩინა, და აგრეთვე იმიტომ, რომ იგი არის დღევანდელ ეპოქაში უხნიერესი ცოცხალი კაცი.

შემდეგ გიორგი ისევ რეპროდუქტორს დაუბრუნდა.

ამ აპარატმა მას უდიდესი კმაყოფილება აგრძნობინა. ცოტა ხნის შემდეგ:

— თქვენ წელან თქვით, ყოველი სიტყვა ადამიანის შინაგანი ცხოვრების გამომხატველიაო. რასაკვირველია, ეგ სიმართლეა, მაგრამ ამიხსენით, როგორ შეძლო თქვენმა მეცნიერებამ ამ შინაგანი ცხოვრების გარეგნულ სახესთან დაკავშირება. ხომ შესაძლებელია შინაგანი, ე. წ. სულიერი სიმდიდრე და იმავე დროს გარეგნული სილატაკე. ყოველთვის ხომ არ არსებობს და არც შეიძლება არსებობდეს შინაგანი და გარეგანი ცხოვრების პირდაპირი შეთანაბრება. უამრავია იმის მაგალითები, რომ შინაგანი ცხოვრებით მაღალი, კეთილშობილი და ფაქიზი, გარეგნულად ყოველად უწინა არსება ყოფილა, და პირიქით.

— თქვენ მეტად საინტერესო საკითხს შეეხებით. — უბასუხა კარით მა, — მაგრამ ჩვენთვის აშკარაა ერთი რამ: ადამიანის შინაგანსა და გარეგან ცხოვრებას ერთი დისაწყისი აქვს. თუ როგორ ვითარდება იგი შემდეგში, ეს სხვა საკითხია, მაგრამ მწერლების სული გამოხატულია მათ ნაწარმოებში. წარმოიდგინეთ ამ უსულო გამოგონების საოცრება; იგი ისტორიულ სინამდვილეს თვალწინ ცოცხლად წარმოგვიდგენს. წარსული საუკუნეების მწერალთა მარტო დაკარგულ სურათების აღდგენაში კი არ არის საქმე, არამედ თქვენს გაოცებას, ალბათ, იწვევს დაკარგულ ხმების აღდგენაც. მაგრამ ჯერ მხოლოდ ერთს გიტყვი: ბუნებაში არაფერი არ იკარგება, ყველაფერი დღევანდელი თავისებურად აღიბეჭდება. რა ვუყოთ მერე, რომ ამა თუ იმ საგანსა და მოვლენას, თავის გარეგნობა — თუ შინაარსი შეუცვლია და ერთი შეხედვით სრულებით გადაგვარებულად გვეჩვენება. საჭიროა ამა თუ იმ დროში, ამა თუ იმ საგნისა თუ მოვლენის მიკვლევა და დაკვირვა. ამ აპარატის გამოგონებელმა ეს შეძლო და ამით ჩვენს საზოგადოებას დიდი სამსახური გაუწია. ამას კაცობრიობა კარგა ხანია ეძებდა, მრავალ ადამიანს თავისი სიცოცხლე ამ აპარატის უშედეგო ძებნაში დაუღამებია, ბოლოსდაბოლოს, როგორც ხედავთ მისმა გონებამ სურვილს მიაღწია. მაგრამ თქვენთვის მეტად საინტერესო იქნება, თუ ამის გამოგონებელი რა პრინციპს დაეყრდნო.

— რასაკვირველია, ძალიან.

— თქვენ დროს ხომ ააშკარავებდნენ თითის ანაბეჭდის მიხედვით პიროვნებას?

— ამ სწავლას ერქვა დაქტილოსკოპია. სავსებით მსგავსი თითის ნაოჭები დედამიწაზე მგონია ორ პირს არ შეიძლებოდა რომ ჰქონოდა. თითების ანაბეჭდის მიხედვით ადვილი იყო ბოროტმოქმედის მიგნება. ამ ნიადაგზე ჩემს დროს იჭერდნენ ქურდებსა და კაცის-მკვლელებს.

— თითქმის ასეთივე ამბავი ხდება მწერლების ვინაობის გამომეტყველების საქმეში. ნაწარმოები წარმოადგენს მწერლის სულიერ და ხორციელ ანაბეჭდს, რის გამო ამა თუ იმ მწერლის რეალური სახე აშკარავდება.

— როგორ ხდება ეგ? — იკითხა გიორგიმ.

— თქვენ ხომ მოგეხსენებათ ერთი ენერჯის მეორეში გადასვლის კანონი? მაგალითად, მოძრაობის ენერჯის სითბოში, სითბოს ენერჯის — სინათლისაში, სინათლის — ხმის ენერჯიაში და სხვ.

— სიმართლე მოგახსენოთ, ენერგეტიკისა და ტექნიკის საკითხებში ბევრი არაფერი გამეგება, მაგრამ ისე კი მაქვს წარმოდგენა ასეთ რამეებზე.

— გამომგონებელმა რამდენიმე გზა სცადა წარსულ ხანათა მწერლების აღსადგენად. ყველაზე უმჯობესი — ენერჯის ცვალებადობის კანონი გამოდგა: სიტყვიდან — ნებისყოფა, ნებისყოფიდან — სახე, სახიდან — მთელი ორგანიზმი, ორგანიზმიდან ხმა და მწერლის უტყუარი სურათი მზად არის.

— სწორედ გენიალურია, გენიალური, — ამბობდა გაოცებული და თან სიხარულით აღფრთოვანებული გიორგი, — მე არავითარი საშუალება არა მაქვს, რომ დღევანდელი სიამოვნებისათვის მადლობა გადაგიხადოთ, გარდა წრფელი გრძნობისა.

— გამომგონებელს მეტი ჯილდო, გარდა საერთო აღფრთოვანებისა და დაფასებისა, არც ჩვენგან მიუღია, — მიუგო კარიოზმა.

— თქვენ ისეთი რამ მაჩვენეთ, რასაც ჩემი დროის კაცობრიობა ვერ წარმოიდგენდა, ან კიდევ რომ ენახა, სასწაულად ჩასთვლიდა.

სტილი რომ აეტორია, ნაწერი რომ შემოქმედიდა, ეს, რასაკვირველია, ცხადი იყო, მაგრამ ამას თუ ასე გააზღაპრებდნენ გიორგის არ ეგონა.

კარიოზმა გიორგის უთხრა: თანამედროვე ტექნიკას ჯერ არ მიუღწევია იმ ზომამდე, რომ ყველა წარსული ეპოქის პირი დღეს ცოცხლად წარმოგვიდგინოსო. ისეთის გამოწვევა, რომელზედაც არავითარი, ან ძალიან მცირე წარმოდგენა გვაქვს, რომელსაც მდიდარი ორიგინალური სალიტერატურო განძი არ დაუტოვებია, ჯერჯერობით უნაყოფო ოცნება არისო.

ამის შემდეგ გიორგი და კარიოზი დაბრუნდნენ სასტუმრო ოთახში, დასხდნენ, დაისვენეს. ცოტა ხნის შემდეგ გიორგიმ კმაყოფილებით თქვა:

— დღევანდელ დემონსტრაციის დროს, გარდა ნაცნობებისა, უდიდესი შთაბეჭდილება მოახდინეს ჩემზე ქართველმა მწერლებმა: მერანიძემ, ასიანმა, ბაკურიშვილმა და ნაბადურმა; ისინი ჩემს შემდეგ ხანას ეკუთვნიან.

— ნაბადური, რუსთველთან ერთად, მეორე მწვერვალია, მისი სიმაღლე რუსთველისას არ ჩამოუვარდება.

— ჯერ არავითარი საბუთი არა მაქვს, რომ ერთმანეთს შევადარო რუსთველი და ნაბადური, მაგრამ სიმართლე უნდა მოგახსენოთ, ჩემზე ნაბადურმა რუსთველზე არა ნაკლები შთაბეჭდილება დასტოვა. გიორგიმ შორი მთის მწვერვალს შეხედა.

„ნაბადური, რუსთველი... იალბუზი და მყინვარი, ორივე დიდია, მაგრამ რომელი სჯობს?“ — თავისთვის გაიფიქრა მან.

— არა, გასაოცარია, სად მოძებნა ნაბადურმა ამდენი მუსიკალობის მქონე სიტყვები, ამდენი შედარება, პოემის გმირთა დიდებული სახეები?

— ნაბადური არის მეორე და უსათუოდ ახალი რუსთველი ქართულ ლიტერატურაში... მაგრამ ნუ თუ ჩვენ მწერლებში არცერთი არ მოგეწონათ?— ჰკითხა კარიოზმა და გიორგის ცნობისმოყვარე თვალით მიაჩერდა.

— თქვენს მწერლებში? როგორ არა. მაგრამ ჩემმა ენის უცოდინარობამ დაჰფარა თქვენი მწერლების ნამდვილი სახე.

— მაინც?

— მიუხედავად ამონური ენის უცოდინარობისა უდიდესი ნიჭი შევამჩნიე რომანისტებს: კერიმას, დონეს და პოეტ ქალ ნომელას. განსაკუთრებით მომეწონა ეს უკანასკნელი.

— თქვენ ყურადღებას კიდევ რამდენიმე მწერალი გამოჩენია, მაგრამ არაფერია, მათ თავის დროზე გაიცნობთ.

ალსანიშნავია ის გარემოება, რომ ნომელას ლანდმა გიორგის სულის სიმშვიდე დაურღვია. ნომელა 16 წლის ქალის შთაბეჭდილებას სტოვებდა. მას ახასიათებდა: შესანიშნავი ტანი და სახე, ორიგინალური ხალი მარცხენა ლოყაზე, პატარა ტუჩები, ოდნავ მოღუზული ცხვირი და არაჩვეულებრივად ბრწყინვალე გიშრისფერი თვალები. ლექსების კითხვის დროს მისი ხმა შესანიშნავ მუსიკალობით ღვებდა. ეს უნაზესი ქალი მსმენელს ჯადოქრულად იზიდავდა.

ლაპარაკის მსვლელობის დროს გამოირკვა, რომ ნომელა, ეს შესანიშნავი პოეტი ქალი, დიდინანია რაც სტომის ჰორიზონტს მოშორებოდა. იგი თურმე ერთი აღამიანისადმი ძლიერი ტრფობით იწოდა და მისმა სიყვარულმა ამონის საზოგადოებას მისი თავი ასე უდროოდ დააცილა.

ამ ლაპარაკში იყვნენ გართული, რომ აირას ხმა მოისმა:

— შეიძლება?

— მობრძანდით, — დაუძახა კარიოზმა.

აირა ოთახში შემოვიდა. მას ეცვა ცისფერი აბრეშუმის კაბა, იგი ხანდახან ფოლადისფერად ეღვარებდა. შუბლზე ახლად მოზდილ ქუდის მოვარდისფერო ზოლი ემჩნია. გიორგი უცებ ზრდილობიანად ფეხზე წამოიჭრა. ერთმანეთს ხელები გაუწოდეს.

გიორგი მოწიწებით ემთხვია აირას სურნელოვან თითებს, იგი ათასჯერაც აკოცებდა ამ თითებს, მაგრამ... აირა ხომ სხვას ეკუთვნის. და გიორგიმ კარიოზს ფარული შურით შეხედა.

— დიდი ბოდიში უნდა მოვიხადო ჩვენ სტუმართან, — დაიწყო აირამ, — მაგრამ ხანდახან ჩემი უკანასკნელი სამუშაოს გამო ხშირად მიზღება სხვადასხვა ადგილას გამგზავრება.

— ჩემთან ბოდიში სრულებით ზედმეტია, — უპასუხა ზრდილობიანად გიორგიმ, — პირიქით, საბოდიშო მე მაქვს თქვენთან, რომ შეიძლება ბევრ დროს გართმევთ და სამუშაოებს გაცდენთ.

— თქვენთან უშუალო ლაპარაკი ჩვენთვის დიდი საქმის კეთებას უღრის, — უპასუხა კარიოზმა.

— როგორც ეტყობა, აირას უკანასკნელ სამუშაოს ვაბრკოლებ.

— სრულებითაც არა, — თქვა აირამ, — მართალია, ამეამდ აღებული მაქვს დიდი თემა, სახელდობრ ვკარნახობ ქალთა მოღის ისტორიას, მაგრამ ამ საქმეში თქვენ არა თუ ხელს მიშლით, არამედ, იმედი მაქვს, რომ დამეხმარებით.

— სიამოვნებით, თუ კი რამე ვიცი, — უპასუხა გიორგიმ.

— დავიწყებ ძველი ჩინური, ინდიური, ეგვიპტური და სხვა ქვეყნების ქალთა ყოფილ მოღებიდან და თანდათანობით ეს ისტორია მეათე საუკუნემდის მოვიყვანე, მაგრამ აქ შევჩერდი, არ იქნა და ამ საქმემ წინ ვეღარ წაიწია.

— რა არის ამის მიზეზი? — შეეკითხა გიორგი.

— ჩემთვის ბუნდოვანებით არის მოცული საკითხი, თუ სადღესასწაულოდ როგორ ტანსაცმელს იცვამდნენ მეათე საუკუნის პირველ ნახევარში გლეხთა ცოლები იაპონიასა და საქართველოში, ან თავზე რა ეხურათ.

— მაგის გამორკვევა მართლაც ძნელი საქმეა, — თქვა გიორგიმ.

— ნუ თუ თქვენ მაინც არავითარი ცნობა არ მოგეპოვებათ იმ დროის ქართველ გლეხ ქალთა სადღესასწაულო ტანსაცმლის შესახებ? — შეეკითხა გიორგის აირა.

გიორგიმ არა თუ მეათე საუკუნის მოღები იცოდა, არამედ მისდროინდელ უკანასკნელ მოღაზეც არავითარი წარმოდგენა არ ჰქონდა.

— სამწუხაროდ, არავითარი, — უპასუხა გიორგიმ და დააკვირდა აირას თითებს, რომელთაც სადაფის ფრჩხილები ამშვენებდა!

— მე ერთადერთი იმედი თქვენი მქონდა, მაგრამ, როგორც ჩანს, გამიცრუვდა, — მწუხარედ თქვა აირამ და თავი სასოწარკვეთილებით ჩაპკიდა.

— ნუ თუ ტეროსკოპმა ვერავითარი პასუხი ვერ მოგცათ მაგ საკითხის გამოსარკვევად?

— ვერავითარი. პირდაპირ უფსკრულის წინაშე ვდგევარ, არ ვიცი როგორ მოვიქცე! გამოვტოვო ეს საუკუნე სრულიად, თუ რა ვქნა? — უიმედოდ დაასრულა აირამ.

— მე მგონია, ჩვენ ძველ ეკლესიებში იქნება მაგის საბუთი. აირამ თავი ასწია და გიორგის შეხედა.

— ძველი ეკლესიები და მათი ყოველგვარი მხატვრობა ვიცი, მაგრამ იქ გლეხობა სრულებით არ მოჩანს, უმთავრესად თავად-აზნაურობის ქალები არიან.

გიორგი სხვა წყაროების შესახებ დაფიქრდა, მაგრამ ვერაფერი მოიგონა.

— მაგას ბევრად გერჩიათ ისევ გეომეტრიაზე გემუშავენათ, — უთხრა კარიოზმა.

აირამ ხელი ჩაიქნია და თქვა:

— გეომეტრია ძალიან საინტერესო საგანია. მას ჩემი საუკეთესო წლები შევსწირე. მრავალი ახალი თეორემა შევიტანე შიგ, რასაც, მე მგონი, კაცობრიობა არ დაიფიწყებს, მაგრამ, ხომ იცით, მოსაბერებელია ერთ რომელიმე დარგში მუდმივად მუშაობა, განსაკუთრებით ჩვენთვის, ქალებისათვის. წინათ გეომეტრიაში ვმუშაობდი, ახლა მოდების ისტორიას ვწერ, ხვალ რაღაც სხვა გამოჩნდება და ასე გაივლის წუთისოფელი.

— მართალია, — დაუდასტურა გიორგიმ.

— მაგრამ თავი დავანებოთ ახლა ამ მძიმე ამბებს, — თქვა აირამ მზიარულად. — პატივცემულ სტუმარს შესვენება სჭირდება. გნებავთ გავისეირნოთ? — მიმართა მან გიორგის.

— დიდი სიამოვნებით.

— მაშ წავიდეთ, — და გიორგის მკლავი გაუწოდა.

— მე ვერ წამოვალ, ცოტა საქმე მაქვს, — თქვა კარიოზმა.

— ჩვენ წავალთ, — უთხრა აირამ.

გიორგი აირამ მარმარილოს კიბით ეზოში გაიყვანა, ეზოს გვერდით ყვავილებისა და ხილის ბაღი იყო. გზაზე აირა გიორგის უჩვენებდა ამა თუ იმ ხეს და უხსნიდა, თუ რა ჯიშს ეკუთვნოდა.

გიორგი აირას უკან მიჰყვებოდა. იგი მისმა ტანმა პირველი დანახვისთანავე მოხიბლა. როდესაც აირა მას რამეს ჰკითხავდა, გიორგი შეყვარებულ ბავშვივით თრთოდა. მას აჯადოებდა მისი სახე, ცისფერი თვალები, ბროწეულის ტუჩები და თითქოს ხელუხლები ძუძუები... გიორგის საშინლად აღიზიანებდა აირას ყოველი მიხვრამოხვრა.

აირა სულ უბრალო ჩანდა. ის თითქოს გიორგის დიდი ხნის ნაცნობი ყოფილიყოს. მას ყველაფერზე თავისუფლად ელაპარაკებოდა. ისინი ბაღის ერთ მწვანე სკამზე დასხდნენ და რამდენიმე ხანს უბრალო საკითხებზე ისაუბრეს. ბოლოს აირა ზეზე წამოდგა და გიორგის მიმართა:

— ალბათ, თავი მოგაბეზრეთ ამდენი საუბრით. თანახმა ხართ თუ არა უკან დაბრუნებისა?

გიორგი უკვე ზეზე იყო.

— თქვენთან საუბარი მეტად სასიამოვნოა, მაგრამ თქვენი წინადადების წინააღმდეგ ვის შეუძლია გაილაშქროს? — უპასუხა მან თავზიანად და ოდნავი ვადაკვრით.

— ჩემი წინადადების წინააღმდეგ? — იკითხა აირამ. — ვნახოთ, მე ვგონებ, ასეთებიც აღმოჩნდებიან. — ორპირკანად წარმოთქვა მან.

— თქვენი საათი ტყუის, — უთხრა მას მოუხრიდებლად გიორგიმ.
აირას არ სწყენია.

— იგი საუკეთესო ხრონომეტრია.

— ვეკვობ. მართალია, თქვენ ბევრ დაუჯერებელ რამეებს მელაპარაკებოდით, მაგრამ დღისა და ღამის გარჩევაში თუ ექვს შემატანინებდით, ეს კი აღარ მეგონა. განა ჩემ დროში დღე მიინც არ არსებობდა? დღეს როგორ არ ვიცნობ? — არა, ასეთი დაუჯერებელი რამე აბა როგორ დაკვივრო: ამქამად ღამეა და არა დღეო, როდესაც სხივოსან მზეს ცაზე ვხედავ?

გიორგის გაოცება აირასათვის მოსალოდნელი იყო. მან აუხსნა:

— თქვენ ახლა რომ მზეს უტყეერთ და დღე გგონიათ, ეს არის ჩვენი მზე, ჩვენი საკუთარი მზე.

— არ მესმის რა შუაშია აქ თქვენი მზე? მზე ხომ ერთია ყველასათვის, ყველას უნათებს, ყველას ათბობს, ყველას ეფერება? ვერ გამიგია, რას ნიშნავს თქვენი მზე და რას ნიშნავს სხვისი მზე? მე არ ვიცი, ამ ხნის განმავლობაში შესაძლებელია რაიმე შემთხვევით მზეც შუაზე ან მეტ ნაწილად გაიყო და დედამიწას ერთი ნაწილი განსაკუთრებით დაუახლოვდა, ამიტომ მას თქვენ მზეს ეძახდეთ, მაგრამ, რამდენადაც ჩვენი ასტრონომიიდან ვიცოდი, ამგვარი რამ მოსალოდნელი არ იყო არა თუ ასეთ მოკლე დროის განმავლობაში, არამედ რამდენიმე მილიონი წლის შემდეგ.

— ვინ იცის ასეთი ჰიპოტეზა სანამდის მიგიყვანთ! მე ვახსენე ჩვენი მზე, ე. ი. მზის სხივები ჩვენ მიერ დაქერილი. შეხედეთ თუ იგი ნამდვილ მზესავით არ ანათებს?

— მზის სხივებს იქერთ? ამას როგორ ახერხებთ?

— ამას შემდეგ ავიხსნით. ახლა მინდოდა მეცნობებია თქვენთვის, ამ მოვლენასთან დაკავშირებით, საექიმო მეცნიერების ერთი გამარჯვება. ღამე განათებას ხომ თქვენც მიმართავდით?

— რასაკვირველია.

— ამას აღწევდა კაცობრიობა ცეცხლის გამოგონების დროიდან. თქვენ დროს ელექტრონის გამოგონებით მეტი შესაძლებლობა არსებობდა სიბნელესთან საბრძოლველად. მაგრამ თქვენი ელექტროსადგურების სიძლიერე ჩირალდნებს მაინცაღამაინც არ ვასცილებია. მხოლოდ შემდეგ საუკუნეებში შეიქმნა შესაძლებელი მზის სხივების საშუალებით სიბნელესთან ბრძოლა. წინათ კი ბნელოდა და ღამე იდგა.

— მართალია, მაგრამ მეტი სინათლე საჭიროც არ იყო. ღამე დასვენების საუკეთესო დროდ ითვლებოდა.

— სწორედ მაგ დასვენების, ე. ი. ძილის დროის ოთხ საათამდის
შემოკლებამ თავისთავად დასვა საკითხი ძველ ღამეთა ხანგრძლივობის
ბის მოსპობის შესახებ.

გიორგი აირას ნათქვამს ღრმად ჩაუფიქრდა. მართლაც, დი-
დი გამარჯვება მოუპოვებია მედიცინას, თუ ოთხ საათამდის შეა-
მოკლა ადამიანის დასვენება. მაგრამ ახლა შეკითხვებისათვის დრო
არ არის, ამას იგი შემდეგში გაიგებს.

— ახლა კი შესმის,—თქვა გიორგიმ,—მაგრამ ეს მითხარით:
ერთი ასეთი მზე გყოფნით, თუ კიდევ არის სხვები?

— ასეთი მზე არის ქვეყნის ყოველ კუთხეში, სადაც საჭიროა,—
უპასუხა აირამ.

გიორგიმ კიდევ გაიხედა ამ მზისკენ. დიდხანს თვალჭუტვით
აკვირდებოდა მას, თითქოს სწავლობდა მის ბუნებას. აოცებდა კაცთა
გენია, რომელსაც ყოველივე გადაელახა და მზეც კი თავის ნებაზე
გამოეყენებია.

შემდეგ მართლა დაღლილობა იგრძნო, აირას თბილ ხელზე აკოცა,
გამოემშვიდობა და დასაძინებლად წავიდა. ის-ის იყო გიორგიმ გაბ-
და მოასწრო, რომ მზემ ნელ-ნელა ქრობა დაიწყო და ცოტა ხნის
შემდეგ დაბნელდა. გიორგი ლოგინში შეწვა და მალე დაეძინა.

გათენდა. მზემ მიდამოს ვარდისფერი სისხლი მოაპკურა. ამ სისხლის ერთი წვეთი გიორგის უბეზე დაეცა, რამაც ძილი დაუფრთხო და თვალიც გაახილა. გიორგი ზეზე წამოდგა: თავის ტანსაცმელს ძებნა დაუწყო, მაგრამ ვერსად იპოვა. სამაგიეროდ იქვე ელაგა ახალი საცვლები, თეთრი, ძვირფასი კოსტუმი, ყელსახვევი, წინდები, ახალივე ქუდი და ფეხსაცმელები.

„ვინ მომიტანა ეს ნივთები?“ — შეეკითხა თავის თავს.

თოვლივით თეთრი კოსტუმი გიორგის ძალიან მოეწონა. მისი უკვე დაძველებული იყო. ან როგორ არ დაძველდებოდა ათასი წლის მანძილზე? იფიქრა: ალბათ, ჩემთვის შეუკვეთიათ, მაგრამ ზომა რომ არ მიმიცია?

გიორგიმ კოსტუმი ჩაიცვა. ძვირფასი ქვებით შემკულ სარკესთან მივიდა, ჩაიხედა და გაუკვირდა, როდესაც თავის ტანზე მორგებული შარვალი და ფიჯაკი დაინახა.

„ალბათ, მძინარს გადამიღეს ზომა, შესანიშნავადა მაქვს მორგებული, მშვენიერია!“ — და გიორგი სარკესთან რამდენჯერმე შემოტრიალდა, შემდეგ მივიდა მაგიდასთან, სადაც ძვირფასი ოქროს საათი დაინახა, მოწიწებით ხელში აიღო, დაათვალიერა, მეტად მოეწონა. საათს ბრილიანტის, ზურმუხტისა და ლალის ქვები ამშვენებდა. იგი ისევ ძველ ადგილას დასდო, თან გაიფიქრა: — ალბათ, მასპინძლების იჭნებაო.

შემდეგ პირი დაიბანა, საყელო და მშვენიერი ყელსახვევი გაიკეთა და აივანზე გავიდა. მზე თანდათან მალლა იწვედა. ზაფხულის დღე მშრალი და კრიალა იყო. ქუჩები უზარმაზარი გველებივით დასრიალებდნენ. თითქოს სადღესასწაულოდ მორთული აუარებელი ქალი და კაცი სადღაც და საიდგანდაც განუწყვეტლივ მიდი-მოდიოდა. საამური ხმაური და სიცილი ისმოდა. გიორგის აკვირვებდა, სად იყო ამდენი ახალგაზრდობა, ამდენი ლამაზი ხალხი. მას თითქოს დაავიწყდა თავისი წარსული. იგი აივანზე დაჯდა და მის წინ ფერად მდინარეებად მიმავალ ქუჩებს დააკვირდა. ეს ქრელი არსებები მას ხიბლავდა.

გიორგის მეტისმეტად აინტერესებდა თუ სად, ქვეყნის რომელ ნაწილში იმყოფებოდა ეს მშვენიერი ქალაქი და თვით ამონი. მან

ამის გაგება გუშინწინვე სცადა, მაგრამ მას კარიოზი ჰპირდებოდა, რომ თავის დროზე ყველაფერს შეატყობინებდა.

„მოთმინება კარგი საქონელია, მაგრამ ყველაფერს ხომ თავისი საზღვარი აქვს?“ — ფიქრობდა გიორგი.

ამ დროს კარებზე კაკუნი შემოესმა.

— შეიძლება?

— მობრძანდით, — გასძახა გიორგიმ; მან იცნო კარიოზის ხმა.

კარიოზმა კარი შემოაღო და აივნისკენ გამოსწია. გიორგი შეეგება მას და ხელი ჩამოართვა. კარიოზი გიორგის გვერდით დაჯდა.

გიორგიმ, პირველ ყოვლისა, დიდი მადლობა გადაუხადა მას ახალი ტანისამოსის შეკვეთისათვის და მისადმი მზრუნველობის გამოჩენისათვის.

კარიოზმა დამნაშავეის სახე მიიღო და გიორგისთან ბოდნიში მოიხადა თავის შეცდომისათვის იმაში, რომ დროზე ვერ აჩვენა, თუ სად იმყოფებოდა მისი ტანისამოსი.

— ჩვენ გვეგონა, თქვენი სურვილი იყო ძველ ტანისამოსში გველოთ, მაგრამ, როდესაც მივხვდით, რომ ამაში დამნაშავე ჩვენ ვიყავით, მაშინ ვსცადეთ შეცდომა ამგვარად გამოგვესწორებინა.

— გმადლობთ, დიდად გმადლობთ ყურადღებისათვის, — და გიორგიმ მადლობის ნიშნად თავი დაუქრა.

მას უცებ გაახსენდა საათი.

— შემთხვევით, ჩემს მაგიდაზე ქვებით მოქედილი ოქროს საათი დაგრჩენიათ, ახლავე მოგიტანთ, — და მან ზეზე წამოდგომა დააპირა.

— მოითმინეთ, — შეაჩერა კარიოზმა, — ის საათიც თქვენია.

— ჩემია? — გაუკვირდა გიორგის.

— დიახ, თქვენი.

— დიდი მადლობელი ვარ ყველაფრისათვის, ძალიან დიდი, მაგრამ მეტად გამიჭირდება ამის გადახდა.

— რა თქვით? — შეეკითხა კარიოზი.

— გამიჭირდება სამაგიეროს გადახდა. საინტერესოა, ყველაფერი ეს რამდენი დაგიჯდათ?

კარიოზმა შუბლზე ხელი მიიდვა და თავის წინ რალაცას დააშტერდა. ეტუობოდა, ამ სიტყვის შინაარსი ვერ გაეგო.

— საინტერესოა, ამ ნივთებში რამდენი გადაიხადეთ? — განუმეორა კითხვა გიორგიმ.

— რა უნდა გადაგვეხადა? — გულუბრყვილოდ იკითხა კარიოზმა.

— ფული.

— ფული? — ჩაჰკითხა გაკვირვებით კარიოზმა და ახლა ამ სიტყვას ჩაუფიქრდა. — აჰა, მესმის, თქვენ ფულის შესახებ ლაპარაკობთ არა?

— დიახ, სწორედ ფულზე მოგახსენებთ!

— დიდიხანია, რაც ფული დავიწყებას მივცა. ფული რომ დღეს უთხრათ ვინმეს, რომელიც ისტორიითა და არქეოლოგიით არ არის დაინტერესებული, ვერაფერს ვერ გაიგებს. დღეს მისი აზრდილიც გაქრა ჩვენი საზოგადოების მახსოვრობიდან.

— მაშ, ფული სრულებით მოისპო? მაშ, თქვენ რისთვის შრომობთ, ან რა ჯილდოს იღებთ ფულის მაგიერ?

— ჩვენთვის გაუგებარია რაიმე ჯილდოს აღება ყოველდღიური შრომისათვის. ჩვენი შრომა ჩვენი მოთხოვნილებაა. ჩვენ ჯილდოს ვღებულობთ დიდი რაიმე ნაშრომისათვის, დიდი რაიმე აღმოჩენისათვის, დიდი გამოგონებისათვის ცხოვრებისა და მეცნიერების ამა თუ იმ დარგში.

— როგორი სახის ჯილდოს? — დაინტერესდა გიორგი.

— ეს ჯილდო გამოიხატება საერთო დათვისებაში, საერთო ყურადღებაში.

— აჰა, — გაიხსენა გიორგიმ, — ჩვენი წარმოდგენით ოდესმე ფული უნდა მოსპობილიყო. მაგრამ ფულის სამაგიერო ნიშანი — ჩეკი უნდა დარჩენილიყო.

— ჩეკიც ისეთივე არქაული სიტყვაა, როგორც ფული. ჩეკი და ფული სრულებით ამოშლილია თანამედროვე ცოცხალი ენის ლექსიკონიდან.

— მაშ, რა საზომი არსებობს ამ ცნებების სამაგიერო?

— ჩვენთვის ერთადერთი მარტივი საზომი არსებობს, — ეს არის სურვილი.

— სურვილი? — გაუკვირდა გიორგის. — კარგი, მაგრამ ეს სურვილი ხომ უნდა იყოს გამოხატული რაიმე რეალურ ნივთში? ვთქვათ, ქალაქში? ან ლითონში? ან სხვა რაიმეში. და განა, ეს იგივე ფული ან ჩეკი არ იქნება?

— არა, უბრალო სურვილი, სიტყვით გამოთქმული.

— სურვილი! სურვილი! სურვილი! — რამდენჯერმე გაიმეორა ეს სიტყვა გიორგიმ. — «სურვილი აქტიური ფსიქიური პროცესია. სურვილი ფულის მაგივრად? — გაიფიქრა გიორგიმ.

— ძალიან მაინტერესებს იმის გაგება, — დაიწყო გიორგიმ, — თუ რა საზომი არსებობს ქვეყანათა შორის საქონლის გაცვლა-გამოცვლის შემთხვევაში ფულის მაგივრად? როგორ აწარმოებთ ვაჭრობას? არსებობს საქონლის პირდაპირი გაცვლა-გამოცვლის პირველყოფილი წესი, თუ რაიმე სხვაგვარი?

ამ სიტყვებზე კარიოზს გაელიმა.

— ვატყობ, რომ პოლიტიკურ ეკონომიაში თქვენ ოდნავ მოი-
სუსტებთ. არაერთარი საქონელი დღეს აღარ არსებობს, დღეს არის
მხოლოდ ესა თუ ის ნივთი.

— ბოდიშს ვიხდი, მაგრამ ნივთები ხომ არის? მაშ რა წესით,
ან რაზე ხდება მათი გაცვლა-გამოცვლა, ანუ ვაჭრობა?

— არაერთარი ვაჭრობა არ არსებობს. ტყუილა დაუწყებთ ჩვენ
ქალაქში სავაჭროების ძებნას.

გიორგის გაახსენდა გუშინწინდელი დღე და სავაჭროების უშე-
დეგო ძებნა.

— არც კოოპერატივები გაქვთ?

— არაერთარი მაგის მსგავსი!

— საიდან იძენთ ნივთებს?

— უშუალოდ ფაბრიკებიდან. შეიცვალა როგორც დრო, ისე წარ-
მოდგენა და მით უფრო ეკონომიკა. მაგრამ ამაზე შემდეგ! ჯერ ეს
საკითხი განუმარტავი დარჩეს მანამდის, სანამ თქვენი თვალით არ
გაიცნობთ ჩვენ ფაბრიკა-ქარხნებს და არ ვისაუბრებთ ჩვენ საზოგა-
დოებრივ წყობილებაზე.

„საზოგადოებრივი წყობილება, რასაკვირველია, ბევრ რამეს გა-
მოარკვევს, მაგრამ რა შუაშია ფაბრიკა-ქარხნები?“ — გაითიქრა გიორგიმ.

— კარგი, ძალიან კარგი...

კარიოზი მეორე თემაზე გადავიდა.

— თქვენ ამტამად, ალბათ, მეტად გაინტერესებთ იმის გაგება, თუ
სად იმყოფებით, სად არის ამონის ქვეყანა და ეს ქალაქი სტომი,
რომელიც თქვენს წინაშე უზარმაზარ სფინქსივით გაწოლილა.

— მოთმინებისაგან სული დამელია! რა თქმა უნდა, ძალიან მაინ-
ტერესებს.

— მეც ვგრძნობდი ამის განმარტების საჭიროებას, მაგრამ ჩვენ
გვიხდებოდა ისეთ საკითხებზე შეჩერება, რომელთა გაშუქებაც თქვენ-
თვის აუცილებლობას წარმოადგენდა და დრო აღარ დავგრჩა ჩვენი
ქვეყნის გეოგრაფიულ მდგომარეობაზე გვებაასა. ახლა სწორედ მინ-
და ამ საკითხს შევხვო.

— დიდი ყურადღებით გისმენთ.

— ეს მოხდა მეოცე საუკუნის დამლევეს,—დაიწყო კარიოზმა.—
სეისმიურმა შიკრიკებმა...

— უკაცრავად, ვინ? — ჩაჰკითხა გიორგიმ და უნებლიედ ყურზე
ხელი მიიდვა.

...სეისმიურმა შიკრიკებმა. ბოდიშს ვიხდი, დამავიწყდა. მეგონა,
თუ თქვენთვის ნაცნობი იყო ეს იარაღები: ისინი წინასწარ იტყობინე-
ბოდნენ სად, როდის და როგორი მიწის ძვრა იყო მოსალოდნელი.

— რა ბედნიერება იქნებოდა, ჩვენ დროში ასეთი იარაღები რომ
გვქონოდა! ის აუარებელი მსხვერპლი, რომელიც მიწისძვრებს თან
სდევდა, თუ მთლიანად არა, ნაწილობრივ მაინც შემცირდებოდა.
ჩვენი სეისმოლოგები ძალიან დაინტერესებული იყვნენ მოსალოდნელ
მიწის ძვრის წინასწარი გამორკვევით, მაგრამ ჩემ დროს ეს მიზანი
მიუღწეველი დარჩა. იარაღებისათვის მშვენიერი სახელი დაგირქმე-
ვიათ. შიკრიკები, არა?

— დიახ, სეისმიური შიკრიკი, რადგან ის გვატყობინებს მოსა-
ლოდნელ მიწისძვრებს. სწორედ ამ შიკრიკებმა უკვე სამი წლით აღ-
რე იგრძნეს დიდი მიწისძვრის მოახლოება, განსაკუთრებით შავი
ზღვის სანაპიროებზე. თვით მიწისძვრის დაწყებამდის ერთი წლით
აღრე, მათ აღნიშნეს მიწისძვრის დღე, საათი, წუთები და მოგვცეს
უდიდესი ბალი. აშკარა იყო საშიშროების სერიოზული სახე. ევრო-
პისა და აზიის მოსახლეობა ზოგი ამერიკაში და ზოგი პლანეტებზე
იხიზნებოდა. საჰაერო და საპლანეტო საზოგადოებებმა წინასწარი
ზომები თავის დროზე მიიღეს. დადგა გადამჭრელი მომენტი. შუალამე
გადავიდა. დედამიწა თითქოს სამშობიაროდ ემზადებოდა, წინასწარ
ისე შეწუბდა. შემდეგ მან სასიკვდილოდ დაქრილი გველეშაპივით ერ-
თი სასტიკად დაიგმინა და დაიგრიხა. უცრად მის ზურგზე
საშინელმა ტაიფუნმა გადაიარა. ვეება სახლები თვალის დახამ-
ხამებაში დაემხო და ფერფლად იქცა. დედამიწის გული, მოუ-
ლოდნელად გასკდა. მიწამ წყალს შეუტია. წყალი ასეთ თავდასხმას
არ მოელოდა. მისი შევიწროებული ტალღები ერთი კილომეტრის
სიმაღლეზე ხტოდა. ზღვის ტალღათა რაზმები მიწას მკერდით აწვე-
ბოდნენ. წყალი მარცხდებოდა, მაგრამ იარაღს მაინც არა ყრიდა.
იგი ერთი უბნიდან მეორეზე გადადიოდა და იქ იბრძოდა. გაიღვიძა

ათასი წლობით მძინარე კავკასიონის დიდმა ვულკანებმა: იალბუზმა, ყაზბეგმა, უშბამ და თეთნულდმა. მათი ცეცხლოვანი ხახა რამდენიმე დღის განმავლობაში ზარბაზნებივით გრიალებდა. ბოლოს წყალი დამარცხდა და ტერიტორია მიწას დაუთმო. წყალმა დაბლობები წალეკა. ბევრ ადგილას იგი აკვარჩხალებულ მდულარედ იქცა. ერთ-მანეთში არეული კვამლი, წყალი, მიწა, ქვა და რკინა მსოფლიოს ახალი ფორმის ჩამოსასხმელად მოეყვინა. გავარჯარებული შადრევნები ბნელ დამეში ჰორიზონტის ოთხივე მხარეზე ცისარტყელებად გადაიხლართა. ნიადაგის ფენები ერთიმეორეს შეაჯდა. უზარმაზარ მთებმა ზეცას თავი მიაბჯინეს. ვეებერთელა ველები გადაიქიმა, მდინარეებმა თავის კალაპოტი და მიმართულება შეცვალეს და თითქოს სასწაულით გაჩნდა ის ქვეყანა, სადაც ახლა თქვენ იმყოფებით, ე. ი. ამონის ქვეყანა...

— რა საშინელი სურათი დახატეთ, — თქვა შეძრწუნებულმა გიორგიმ და ამ სურათს დიდხანს გონების თვალით სჭვრეტდა.

— დედამიწამ ეს ახლად ნაშობი ბავშვი შავი ზღვის ადგილას წამოაგდო.

— განა შავი ზღვის სივრცეზეა ამონი? — იკითხა გიორგიმ და გაკვირვების ნიშნად ტაში შემოჰკრა.

— სწორედ ყოფილ შავი ზღვის სივრცეზე.

გიორგი გაიტაცა ამონის წარმოშობის ამბავმა. იგი დიდხანს დაფიქრებული იჯდა.

— მაშ, შავი ზღვა სრულებით მოისპო? — იკითხა დაგვიანებით მან.

— დიახ, გაჰქრა, მაგრამ ამონის დასავლეთით მოზრდილი ტბა არის დარჩენილი.

— სად წავიდა შავი ზღვა?

— შავი ზღვაა? — გააგრძელა კითხვა კარიოზმა. — იგი შეუერთდა ხმელთაშუაზღვას.

— მდინარე რიონი, ენგური, კოროხი და სხვა? — იკითხა გიორგიმ.

— შეხედეთ ჩვენ ქალაქს, — კარიოზი ფეხზე წამოდგა და გიორგის ხელით ანიშნა, — მას შუაზე ჩაუდის საკმაოდ მოზრდილი მდინარე. აი, სწორედ ამან შეიერთა ყველა ისინი; ამას ჩვენ ვუწოდებთ ახალ რიონს, ანუ არიონს.

— არიონი! — გაიმეორა გიორგიმ.

— არიონი, დიახ, არიონი, — განუმეორა კარიოზმა.

— რა მშვენიერი სახელწოდებაა! როგორ მინდა კიდევ ერთხელ შევხედო ჩემ მშობლიურ მდინარეს.

გიორგი აივანზე ხალისიანად წამოდგა და ამონის მიდამოებს თვალი მოავლო. მას გული ბავშვივით უფართქალებდა.

— ის რა მთაა? ამ ველს რა ჰქვია? — კითხულობდა იგი.

— ის მაღალი მთა ატარებს მეხურას სახელწოდებას, ეს ველი — დილიანის, იმ მთის გვერდში კი შორს, შორს თქვენი თეთრწყვერა კავკასიონი იწყება. ეს მთების პირდაპირი გაგრძელებაა.

გიორგი ვერ ძღებოდა ამ ქვეყნის სიმშვენიერით. იგი ხარბად ისუნთქავდა ჰაერს, თითქოს სურდა მთელი ამ ბუნების სიდიადე ნესტოებით ეგრძნო.

— მაშასადამე, შავი ზღვის მოსპობით გაზრდილა საქართველოსა და მის მოსაზღვრე სახელმწიფოთა ტერიტორია?

— დიახ, გაიზარდა ამონის ტერიტორია. ფაქტიურად პირველი ამონელები თქვენ იყავით. მაგრამ ამ სახელწოდებამ დაიგვიანა მანამდის, სანამ თქვენ ახალი ტერიტორია შემოგვმატებოდათ. თქვენს ირგვლივ ახალი საერთაშორისო ენისა, პოლიტიკური წყობილებისა და კულტურის გავლენით სხვადასხვა ერი ბუნებრივად გაერთიანდა. ამონი და თანამედროვე კაცობრიობა ერთი და იგივეა.

— ჩემი სამშობლო ტფილისი ამონის მთავარ ქალაქ სტომის მეზობელი ყოფილა, — თქვა გახარებულმა გიორგიმ.

უზარმაზარი მეხურას მთა გიორგის თვალში ნელნელა დაპატარავდა, შემდეგ წერტილად იქცა და ბოლოს სულ დადნა.

— ჩემი ტფილისი. გასაოცარი ტფილისი, — იმეორებდა გიორგი, და თავის დროის ტფილისი მას თვალწინ დღესავით ნათლად წარმოუდგა. იგი ტფილისს თითქოს მამადავითის მთიდან მისჩერებოდა.

იგი ხატურა ჯიქივით მწვანით შემოსილ მთებს შორის ჩაწოლილიყო და ხავერდოვან ზურგით სამხრეთის ცხელ მზეს ეფიცებოდა.

გიორგის ცხოვრების უკანასკნელ წლებში ტფილისი საბურთალოს ტრიალ მინდვრებს სცილდებოდა. აღმოსავლეთით კი ნავთლუღის რადიო-ანძახს შემოხვეოდა.

ძველად დაბურდული მისი ქუჩები გიორგის თვალწინ ისევე წამოიჭრა. ცოცხალი ევკლიდი ან პითაგორი ძველი ტფილისის ქუჩებში დაინახავდნენ რალაც გეომეტრიულ ნახაზს, მაგრამ ეს ნახაზი არცერთი მათი თეორემების დასამტკიცებლად არ გამოდგებოდა.

გიორგის დროს ორთაქალის ბალებიდან აღარ ისმოდა საიათნოვას გულდამწვევლი ჰანგები და ღიზიან მიკიტანთა მაგიერ იქ ჩამდგარიყო ახალი ქვეყნის აღმშენებელთა უძლეველი ნებისყოფა და პათოსი.

გიორგი ხედავს როგორი გააფთრებით დაჰჭრიან ავტომობილები და გაბრაზებული ძაღლებივით უღრენენ გზაზე შეფეთებულ მოქალაქეებს.

მას ესმის ორთქლმავლების გაბმული კივილი, ისინი მიდამოებს
საშინელი ხმით ამცნობდნენ თავის მოსვლას და წასვლას.

გიორგის წარმოუდგა ტფილისის ერთ-ერთი ლამე: მახათის მთის
ძირას უცებ შიშველი მკლავივით აღიმართება მძლავრი პროექტო-
რის შუქი. იგი თითქმის ხან ცის სივრცეში მტერთა აჩრდილებს
დაეძებს, ხან კი მეფარიაკავე მეომარივით ვარჯიშობს. მეორე წუთში
ის მღებავის გრძელტარიან ფუნჯს წააგავს. ეს ფუნჯი შორი მთის
ქედებსა და ქალაქის ფაბრიკათა წვეროებს ლამის ქვარტლისაგან
სწმენდს და ათეთრებს. ხან იგი სახლის თავებიდან შორს, ღრუბლე-
ბამდის ქორივით დაფრინავს... და გიორგი უყურებს თავის სახლს,
თავის ოჯახს, მზიას, მორკინალს, მეგობრებს, ნაცნობებს...

— დიახ, ტფილისი და ამონის დედაქალაქი სტომი უახლოესი
მეზობლებია, — თქვა კარიოზმა, და ოცნებით სადღაც გადაკარგული
გიორგი ისევ სინამდვილეს დაუბრუნა.

— რა ბედნიერებას ვგრძნობ, — ახლადგამოღვიძებულივით წამოი-
ძახა გიორგიმ და მალლა აიხედა.

— ...თავის ადგილიდან განდევნილი შავი ზღვა დარდანელის სრუტეზე გავლით ესტუმრა უფროს დას — ხმელთაშუა-ზღვას და მასთან დარჩა მანამდის, სანამ იგი თავის ადგილას იყო, — განაგრძობდა კარიოზი.

— განა, ხმელთაშუა-ზღვამ თავისი ადგილი გამოიცვალა? — განცვიფრებით შეეკითხა გიორგი.

კარიოზმა წყნარად უპასუხა.

— არა, იგი გარდაიცვალა!

გიორგი გაოცდა.

— როგორ თუ გარდაიცვალა? რა გარდაცვლიდა ზღვას, ან როგორ შეიძლება ზღვის სიკვდილი, ეს ჩემთვის ყოველად წარმოუდგენელია.

— მაგას ახლავე მოგახსენებთ.

და კარიოზმა დაიწყო:

— მგონი თქვენ დროსვე არსებობდა იდეა წყლის აფეთქებისა.

გიორგიმ თავი გააქნია.

— არ ვიცი, არ გაზიგონია!

— დიახ, შემდეგ ხანებში კაცობრიობამ ამ საქმეში სასურველ შედეგს მიაღწია. ახლა წყლის აფეთქება ისეთივე ადვილი საქმეა ჩვენთვის, როგორც თქვენ დროს ასანთის ანთება იყო.

— წყლის აფეთქება? ეგ როგორ შეიძლება? მაშინ ხომ კაცობრიობას გადაუღებელი წვიმების გამო წარღვნა წალეკავდა? — შენიშნა გიორგიმ.

— თქვენ მართალი ხართ. ადვილია ასანთის ანთება, მაგრამ ისიც ვიცით, მას რა ზარალის მოტანა შეუძლია, — უპასუხა დამშვიდებით კარიოზმა. — ერთი ასანთი ეყოფა მთელ დედამიწას ვადასაწვავად. ერთმა ასანთმა კაცობრიობას შეუძლია უდიდესი ზარალი მიაყენოს, რასაკვირველია, ცეცხლის გაღვივებას რომ ხელი შევეწყობოთ. საშინელება იქნებოდა დედამიწაზე არსებულ ყველა წყლის მარაგის: ოკეანეების, ზღვებისა და მდინარეების ერთდროული აფეთქება იმ მოსაზრების გამო, რომელიც თქვენ წელან გამოთქვით. მაგრამ ხმელთაშუა-ზღვის აფეთქება, მოსახლეობის გადიდების გამო, აუცილებლად სცნეს. მეცნიერების წინასწარი გამოანგარიშებით

აფეთქებას არაერთხელ საფრთხე არ მოჰყვებოდა, თუმცა ზოგიერთმა ეპიკე გამოთქვა. ერთ მშვენიერ დღეს, მეოცდამეორე საუკუნის მიწურულში, როდესაც, ყოველ შემთხვევაში, მიწის მცხოვრებთა ნაწილს ნასწარი ემიგრაცია მოხდა მთვარესა და მარსზე, ხმელთაშუა-ზღვა ააფეთქეს. ამგვარად, ეს უზარმაზარი ვეშაპი, ხმელთაშუა-ზღვა მოკლეს. მას თავი ჰიბრალტარის სრუტესთან იმგვარად ჰქონდა მიბჯენილი, თითქოს ეს არის ოკეანეში აპირებს გაძრომასო. აფეთქების დროს ჰიბრალტარის სრუტე და სუეცის არხი შეკრული იყო, რადგანაც ეწინოდათ, ცეცხლი იქით არ გადასულიყო. შემდეგ ამ ადგილებში დასახლდა ხალხი და ცხოვრება გაჩაღდა. ამგვარად, დაუთავშირდა ერთიმეორეს ორი მეზობელი მიწა—აფრიკა და ევროპა.

გიორგის სურდა წარმოედგინა ევროპისა და აფრიკის ბუნებრივი შეერთება, მაგრამ დიდად უჭირდა.

— კარგი, მაგრამ სად წავიდა ამ ზღვის ამოშრობით გამოწვეული სინესტე? — იკითხა მან შემდეგ.

— ის წვიმების სახით მეზობელ ატლანტის ოკეანეში გადავიდა, — მიუგო კარიოზმა.

— რატომ იქვე არ გამოიწვია ამ სინესტემ წვიმა და ადგილობრივ არ მოხდა წარღვნა? — კითხულობდა დაინტერესებულ მოსწავლესავეთ გიორგი.

— ამ აფეთქების შემდეგ, როდესაც ევროპას მძიმე ნისლი თავს დააწვა და მართლაც წარღვნა უნდა გამეორებულიყო, ჩვენი ბუმბერაზი ელსადგურები ამუშავდა, დასავლეთისკენ ქარებმა დაუბერა, და ეს ნისლი დამფრთხალი ფრინველებივით ატლანტის ოკეანეში გადაარეკა.

გიორგი დაფიქრდა.

— ეგ ყველაფერი ოსტატურად მოგიწყვიათ, მაგრამ დასავლეთ აზიის სანაპიროებსა და ევროპის სამხრეთს რაღას უშვრებიან? ეს ტერიტორია ხომ უდაბნოდ გიქცევიათ?

— როგორ თუ უდაბნოდ? — გაიკვირვა კარიოზმა. — ახ, მახსოვს, თქვენ უდაბნოს ეძახდით უმცენარო, უწყლო და სიცხიან ადგილს, არა?

— დიახ! მაგრამ მსკვირს, ეგ ამბავი როგორ მოგივიდათ თქვენ, რომელნიც თქვენი კულტურით სამართლიანად იკვებნით. რასაკვირველია, ეს ზღვა ერთი შეხედვით თითქოს ზედმეტ ბარგად გეჩვენებოდა, მაგრამ, მეორე მხრივ, იცით რა სარგებლობა მოჰქონდა მას, თუ გნებავთ, იტალიისათვის, საფრანგეთისათვის, რუსეთისათვისა და ათეულ სხვა მის მეზობლად მდებარე ქვეყნისათვის? სადღა იქნებოდა ამ ზღვის მოსაზღვრე ტერიტორიისათვის დამახასიათებელი ნაწი და

სათუთი მცენარეულობა? თქვენ ჩაგიდენიათ ათასჯერ და ათიათასჯერ უარესი ბარბაროსობა ვიდრე ატილას, ჩინგის-ხანსა და თემურ-ლენგს. თქვენ მოგისპიათ და გავინადგურებიათ ეს მიდამოები სამულამოდ.

— არც მაგრეა საქმე, პატივცემულო გიორგი, — უპასუხა კარიოზმა. — დღეს ყოფილ საქართველოს, რუსეთისა და ხმელთაშუაზღვის მონაპირე სხვა სახელმწიფოების კლიმატური პირობები ბევრად უკეთესია, ვიდრე ოდესმე.

— როგორ? ამიხსენით, — დაჟინებით მოითხოვდა პასუხს გიორგი. კარიოზმაც არ დააყოვნა.

— ამ ზღვის აფეთქების იდეა დაიბადა მაშინ, როდესაც კაცობრიობამ ხელოვნურ წვიმას მიაღწია. თანამედროვე ეპოქაში წვიმის მოყვანა ისე ადვილია, როგორც თქვენ დროს — ონკანიდან წყლის გამოშვება. საკმარისია ვინმემ საჭიროდ მიიჩნიოს ამა თუ იმ ადგილში წვიმის მოყვანა, რომ იგი ხელად გაჩნდეს.

გიორგიმ ამოიოხრა:

— რა ბედნიერი იქნებოდა აფრიკის უდაბნოებში წყურვილით მომაკედავი ხალხი, რომ ეს ხერხი სცოდნოდათ?

კარიოზი ერთი წუთით შეჩერდა. წამოდგა და წყალი დალია.

— მაგრამ ჩვენ ამონის შესახებ ვლაპარაკობდით, — განაგრძო მან.

— დიახ, მაინტერესებს ამ ქვეყნის საბელწოდება, საიდან წარმოიშვა ან რას ნიშნავს იგი?

— ამონი ორი სიტყვისაგან შედგება, მისი ლინგვისტური ძირი ქართულსა და ლათინურ ენაში უნდა ვეძიოთ. „ა“ ხომ თითქმის ყველა ენის პირველ ასოდ ითვლება, მაშასადამე „პირველი“, ქართულად „ახალი“, „მონ“, ლათინური „mundus“, ფრანგული „le monde“, ქვეყანა. საერთოდ კი ახალი, ანუ პირველი ქვეყანა, — დაასრულა ლაპარაკი კარიოზმა.

— ამონი, ამონი, — იმეორებდა ამ სიტყვას გიორგი. დიდხანს გატაცებით იგონებდა მისი გაჩენისა და ხმელთაშუაზღვის აფეთქების ამბავს.

კარიოზი გიორგის სახეს დამწვიდებით უცქეროდა.

— ამონი, ამონი, — თავისთვის ბუტბუტებდა გიორგი და თავი ვერ წაერთმია ამ სურათისათვის.

ჩამოვარდა სიჩუმე. გიორგი და კარიოზი რალაც ოცნებამ გაიტაცა. სიჩუმე დაარღვია კარიოზის ფეხზე წამოდგომამ და აირას შემოსვლამ.

რამდენიმე წუთის შემდეგ კარიოზმა ბოღიში მოიხადა გიორგის წინაშე: ის სადღაც აპირებდა წასვლას. გიორგიმ მას მადლობა გადაუხადა დღევანდელი საუბრისათვის და შემოსულ აირას მოწიწებით მიესალმა.

აირა გიორგის გვერდით დაჯდა.

„რა მშვენიერია/ეს ქალი“, — გაიფიქრა გიორგიმ.

— თქვენ, მგონი, ამონის შესახებ საუბრობდით? — იკითხა ცნობისმოყვარეობით აირამ.

— დიახ.

— სტომის შესახებ არ გისაუბრიათ? არაფერი იცით?

— არაფერი, გარდა იმისა, რომ მისი გარეგნობა მაკვირვებს, — მიუგო გიორგიმ.

— მაშ წამოწყვიტეთ, სტომის შესახებ ორიოდ სიტყვას გეტყვიტ და მერმე თქვენ თვითონ დაათვალიერეთ. — უთხრა აირამ.

— ძალიან დამივალეხტ, — მიუგო გიორგიმ და აირას ოთახში შეჰყვა.

ოთახში შესვლისას აირამ გიორგი სავარძელში ჩააჯინა, რალაც ფოლაქი მოძებნა, აპარატს გაუკეთა, თვითონ გვერდში მიუჯდა, კედელზე მიუთითა და მუსიკალური ხმით უთხრა:

— აი, ჩვენი ქალაქი სტომი. იგი უღერო სოკოს ანუ ფარს წააგავს.

გიორგიმ სხვადასხვაგვარად გადაღებული ქალაქის რუკა მთელი კედლის სივრცეზე ნათლად დაინახა. იგი მართლაც ფარს და დიდ სოკოს წააგავდა. ქუჩები მას გარშემო რგოლებად უვლიდა და რადიუსებით სჭრიდა. იგი ამ ქუჩებით მრავალ თანასწორ ნაწილად იყო დასერილი.

— ნამდვილი შხე-ქალაქია, — თქვა დაწყნარებით გიორგიმ და მას კიდევ მიაჩერდა.

— თითქმის გეომეტრიული წრეა, — უპასუხა აირამ. — შეხედეთ, მისი რადიალური ქუჩები თუ მართლაც მზის სხივებს არ მიაგავს?

გიორგი ქალაქს დააკვირდა. მას დიამეტრალურად 64 ქუჩა სჭრიდა. ყოველი ბეჭდისებური კვარტალის შუა ნაწილიდან პირდაპირი ქუჩა გამოდიოდა. ეს ქუჩები ქალაქის ბოლოსაკენ ისარივით მიემართებოდნენ. ქალაქი მოთავსებული იყო ერთ უზარმაზარ, თითქმის ვაკე ადგილზე, მაგრამ მისი ზურგი ნაგებობათა სახით აწეულიყო.

— ქუდი, სვანური ქუდი, — თქვა გიორგიმ.

— დიახ, სტომის გარეგნობა სწორედ ქუდს მოგვაგონებს. შეხედეთ მის შუა ნაწილს, რა უზარმაზარი შენობებია. მათი სიმაღლე

ნახევარ კილომეტრამდის აღის. აქ უდიდესი სასტუმროებია გაშენებული, სხვადასხვა ქვეყნის მოგზაურთათვის, ახლად გაღვივებულ ადამიანთათვის და სხვ. აქვეა მოთავსებული ჩვენი შრომისა და მეცნიერულ-მხატვრული ორგანიზაციები, თეატრები, საპაერო და საპლანეტათაშორისო სადგურები და სხვ. ეს არის ჩვენი ტექნიკისა და მეცნიერების ცენტრი. აქვე არის ქალაქის ცენტრალური ბაღი. ამ ბაღის რადიუსი კილომეტრს უდრის. საერთოდ, როგორც ხედავთ, სტომი ბაღებით არის გარშემორტყმული. ყოველ სახლს და კვარტალს თავისი პატარა ბაღა აქვს, მაგრამ ახლა ამგვარი ქალაქების აშენების საჭიროება უარყოფილია.

— როგორ?

— ამას შემდეგში ვაივებთ, მაგრამ სტომი ეს ძველი კონსტრუქციის ქალაქია. ჯერჯერობით იმავე სახით არის დატოვებული, როგორც ამ რამდენიმე საუკუნის წინათ იყო, და შეიძლება, როგორც სამუხეუმო ქალაქი, მუდმივადაც ასე დარჩეს.

— საკვირველია, — თქვა გიორგიმ.

— როდესაც გაცნობით ახალ ქალაქებსა და ჩვენ მიღწევებს, თქვენთვის ყველაფერი ნათელი შეიქნება. მანამდის კი შეიძლება ეს აზრი გასაკვირველად მოგეჩვენოთ. მაგრამ ახლა ამაზე ამით-დავითაფოთ. საჭიროა გაიცნოთ ქალაქის მოძრაობა და ჩვენი სატრანსპორტო საშუალებანი.

და აირამ გიორგის ყოველგვარი გზები და ტრანსპორტი უჩვენა. გიორგის განცვიფრება გამოიწვია იმ გარემოებამ, რომ რკინიგზებს და სამგზაერო ავტოებს ეერსად ხედავდა.

„აღბათ, ისინი ამ ქალაქში საჭირო არ ყოფილან“. — თავისთვის დაასკვნა გიორგიმ.

— ერთი ქუჩიდან მეორეზე გადასვლა სულ ადვილად ხდება, — უხსნიდა აირა. — აღბათ, დაინახავდით. სასურველ ქუჩაზე შეგიძლიათ პირდაპირ ფეხითაც გადახვიდეთ ან თქვენი სკამებით გადაფრინდეთ. მაგრამ ყველაფერ ამაზე უმჯობესი იქნება, თუ ქუჩებს თქვენ თვითონ დაათვალიერებთ.

— კარგი, წავიდეთ და ვნახოთ, — წინადადებით მიმართა გიორგიმ და ნელ-ნელა ზეზე წამოიღვა.

— წავიდეთ, — უპასუხა აირამ და წასასვლელად მოემზადა.

გიორგიმ ერთხელ კიდევ შეავლო თვალი აირას ტანსა და მოძრაობას.

„მშვენიერია, როგორც ჯეირანი, ბრძენია და ეშხით სავსე“, — ფიქრობდა თავისთვის გიორგი.

ისინი სახლიდან გამოვიდნენ, ეზო გაიარეს და ქუჩის პირას მი-
ვიდნენ. გიორგი, თითქოს აღიდებულ მდინარესთან მისულიყო, ქუ-
ჩის პირას დადგა და მის მოძრაობას დააკვირდა, მაგრამ თვალი
აუბქეყვიალდა. აირამ მას ხელი მკლავში გაუყარა და ქუჩაზე შეიყვანა.
ისინი გადახურულ ადგილას ისხდნენ. გიორგი მიდამოებს დააკვირდა.
ყველგან გასაოცარი სილამაზის სახლები მოჩანდა, სხვადასხვა სტილზე
და დიდის გემოვნებით აგებული.

— დიახ, ქართულის მცოდნენი, — თითქმის ერთხმად უპასუხეს მას.

გიორგის მეტად გაეხარდა ქართველების შეხვედრა.

— ბედნიერი ვარ თქვენის ნახვით, — წარმოთქვა გიორგიმ და ყველას მიესალმა.

გიორგი საგანგებოდ მორთულ სავარძელში ჩააჯინეს. დამხედურნი ირგვლივ შემოერტყნენ. გიორგის ქართველები მოეწონა. ყველას თავის განსაკუთრებული მიმზიდველობა ჰქონდა. მან პირველად არ იცოდა თუ რა თემაზე დაეწყო ლაპარაკი, მაგრამ აირა მიეშველა.

— გიორგისათვის მეტად საინტერესო იქნება მის მშობლიურ ენაზე მოსაუბრეებთან შეხვედრა.

— დიახ, მე ფრიად მოხარული ვარ თქვენთან შეხვედრის, — თქვა გიორგიმ.

— ჩვენც, ჩვენც, — გაისმა აქეთ-იქიდან ხმები.

— მართალი მოგახსენოთ, ამეამად დედამიწაზე კარიოზ დარი-ალისა და აირა მოლის მეტი ქართულის კარგი მცოდნე არავინ მეგონა, — დაიწყო გიორგიმ.

— ნუ თუ მართლა? — იკითხა ყავა-რძისფერ კაბიანმა ახალგაზრდა ქალმა და მშვენიერი თვალები დაწკურა. ეს თვალები გიორგის ნაცნობად ეჩვენებოდა. იგი წამით დადგა და იგონებდა მის ყოფილ ნაცნობთა შორის ამგვარი თვალები ვის უნდა ჰქონოდა, მაგრამ ვერ მოიგონა.

— რას ბრძანებთ? — შეეკითხა მას მეორე, კიდევ უფრო უნახესი წითელკაბიანი ქალი და გაღიმებული პირიდან ბროლის კრილა კბილები გამოაჩინა.

— დაუჯერებელი არაფერია, — წარმოთქვა ერთმა, თითქოს გამხდარმა ყმაწვილმა. მას მოშავო ფერის თმა და ფართო წარბები ჰქონდა. აშკარად ეტყობოდა, იგი წმინდა ქართული შთამომავლობის არ იყო.

— დღეს დედამიწაზე ასჯერ უფრო მეტი იქნება ქართულად მოლაპარაკე, ვიდრე თქვენ დროს იყო საქართველოში, — თქვა ფართეშებლიანმა მელოტმა კაცმა. ამ კაცს თვალები გადმოხურულ მუბლის კლდეში ჰქონდა დამალული. გიორგის წარმოუდგა, თითქოს მას ვინმე ვაგონის ფანჯრიდან ელაპარაკებოდა.

— რას ამბობთ? — გაეხარდა გიორგის.

— მართალს მოგახსენებთ.

— მაინტერესებს თქვენი ქალაქის სახელწოდება, საიდან წარმოდგება იგი? — იკითხა ვიორგიმ.

— სტომის სახელწოდება თქვენი დროის გამოჩენილ ქალაქთა პირველი ასოების შეჯამებით წარმოიშვა. — თქვა აქამდის გაჩემებული ზანგმა.

— ჩვენი ქალაქის სრული სახელწოდება მეტად უხეშია, — შენიშნა უცხო ტომის ახალგაზრდამ, — იგი გამოითქმის „სტომპელბარნად“.

— სტომპელბარნადში შედის თქვენი დროის განსაკუთრებული თვისებებით აღჭურვილ ქალაქთა სახელი. — თქვა ფართეშუბლიანმა კაცმა.

— ასო ს-ზე: სოფია, სტამბული, სან-სტეფანო, სტოკჰოლმი და სხ.

„ტ-ზე — ტფილისი, ტოკიო და სხვ.

„ო-ზე — ოსლო, ოდესა, ოსაკა, ოპორტო.....

„მ-ზე — მოსკოვი, მანჩესტერი, მელბურნი, მადრიდი....

„პ-ზე — პარიზი, პრაგა, პორტსმუტი და სხვ.

აი, ამრიგად წარმოიშვა ჩვენი ქალაქის სახელწოდება.

მაგრამ ამ დროს თითქოს ყველასთვის მოულოდნელად ღია თანჯარაში მერცხალივით შემოიჭრა გაბმული მუსიკალური გამმე. ეს ხმა სამჯერ განმეორდა. იგი თითქოს ჭერში აფრინდა და იქ სასიამოდ დადნა.

— სიგნალია, — თქვა აირამ. — ხუთ წუთში მოედნის კეთებას შეუდგებიან.

— დიახ, სიგნალია! — გაიმეორა ყველამ, ფეხზე ადგნენ და მოედანს გადახედეს. გიორგიც წამოდგა და მოედანს გადახედა. გადახედდა, გაოცდა და უკან დაიხია. ისინი საოცარ სიმალლეზე იმყოფებოდნენ. სულ უკანასკნელი, ნახევარი კილომეტრით იქნებოდნენ მიწას დაშორებულნი. ირგვლივ უზარმაზარი სახლები ვეება აისბერგებივით იდგა. ქვევით ადამიანები ჭიანჭველებივით მოჩანდნენ. დიდი მოედანი ათასნაირი ფორმის ბაღად გადაშლილიყო. ამ ბაღის სხვადასხვა ნაწილს უხვი მცენარეულობა აბასიათებდა. გიორგი დიდხანს იდგა მოედნის ბუმბერაზობით გაკვირვებული, ათვალეირებდა გასაოცარი სტილით ნაგებ შენობებს.

— გნებაყოფი, უკეთ დაათვალეიროთ ეს ბაღი და შენობები? გავიდეთ აივანზე! — მიმართა გიორგის თხელცხვირიანმა ახალგაზრდამ.

გიორგი და დამხედურნი ფართო აივანზე გავიდნენ. გიორგიმ თავი წარმოიდგინა უზარმაზარ ზედრედნოუტის ბაქანზე. იგი საპატიო ადგილზე დააჯინეს და თვითონ გარს შემოუსხდნენ. მას ხელში ბინოკლი მისცეს. გიორგიმ შენობებსა და ბაღს გადახედა, დიდხანს უცქირა. ბაღის უხვი სხვადასხვაგვარი მცენარეულობა მეტად მოე-

წონა. შემდეგ შემოტრიალდა, მის უკან მსხდომ ვაჟთა და ქალოთათვის შთაბეჭდილებების გასაზიარებლად, და რამდენიმე ხანს შენობების გასაოცარ სტილსა და მათ ბუმბერაზულ სიმაღლეზე ილაპარაკა. გიორგის ამ ბაღის ცენტრალური ნაწილის ყვავილნარი უფრო მოსწონებოდა. ქვევიდან რალაც შრიალი ესმოდა, მაგრამ მისთვის არავითარი ყურადღება არ მიუქცევია.

— გასაოცარია, რამდენი ცისფერი ყვავილები მოჩანს?— მიმართა მან ქალებს.

— სად? — იკითხეს თითქოს დიდი ცნობისმოყვარეობით ქალებმა.

— აი იქ, — გიორგი შემოტრიალდა, და გაშვერილი თითი თითქოს უცებ შეახმა. იგი განცვიფრდა მიდამოს უეცარი ცვლილებით. უხვი მცენარეულობის მაგიერ მის წინ თითქოს უზარმაზარი პრელი თეფში დაედვათ. იქ აღარც ადამიანთა მოძრაობა, აღარც რაიმე მცენარეულობა მოჩანდა. მათ მაგიერ ამაღლებულიყო უზარმაზარი ცირკის კედლები. გიორგი ზეზე წამოიჭრა და მიდამოს გიჟივით მიაჩერდა.

— დასწყევლოს ღმერთმა! სად გაპქრა ეს ბალები? — წამოიძახა გაშტერებულმა გიორგიმ.

— თქვენ გუუცხოვათ ასეთი მეტამორფოზა? — შეეკითხნენ უწყინარი ღიმილით ქალები.

— გაკვირვებული ვარ. — უპასუხა მან და ხელსახოცი ამოიღო თვალების ამოსაწმენდათ.

— დაბრძანდით, საკვირველი არაფერია, — უთხრა აირამ. — როდესაც თქვენ ბაღს ზურგი უჩვენეთ, მაშინ მოხდა სწორედ დეკორაციის შეცვლა.

— როგორ? სად გაქრა ქუჩები, ხალხი და მცენარეულობა?

— ყველა თავის ადგილზე იმყოფება.

— რას მელაპარაკებით? რომ არ მოჩანს, ამისხენით რა მოხდა? — კითხულობდა განცვიფრებული გიორგი.

აირამ საჭმის გარემოება დაწვრილებით აუხსნა:

— მოედნის სახე ავტომატურად იცვლება. ჩვენი ქალაქის ბაღი იმგვარად არის მოწყობილი, რომ საჭიროების დროს იგი ამნაირ სახეს მიიღებს. საჭიროა მხოლოდ სათანადო ვანკარგულება. ქალაქის მორიგე კომენდანტი ღილზე ხელის დაჭერით ამ ვანკარგულებას იძლევა. საკმარისია თითი ამ ღილს შეეხოს, რომ მიწაში ჩამარბული ავტომატური სვეტები წამოდგნენ და მას მიწის სიღრმეშივე დახვეული რკინის სახურავი ანუ, ამ შემთხვევაში, იატაკი თავის ავტომატურივე სკამებით გაუკეთდეს.

— მაშასადამე, ქვევით დარჩენილა როგორც ბალი, აგრეთვე ქუჩები და ადამიანები, არა?

— დიახ, ეს ამფითეატრი მიწიდან დაშორებულია ორმოცდაათი მეტრიდან მოყოლებული ჩვენამდის, ე. ი. შენობის მესამე სართულამდის.

— მესმის, მესმის, — გაიმეორა გიორგიმ და ირგვლივ კვლავ მიმოიხედა. იგი თეთრი ვარდივით გაშლილ უხარმავარ ცირკის მოედანს მისჩერებოდა.

სიგნალის ხმა ახლა უფრო გარკვევით, მაგრამ განსხვავებული მუსიკით მოისმა.

— აღლუმზე მოდიან, — თქვა წითელკაბიანმა.

ავტომატური ქუჩები ცირკის მოედანზე სწრაფად დაიძრნენ და ხალხი შემოიყვანეს. ამას დაერთო ამა თუ იმ ადგილას აეროპლანების უხმოდ ჩამოფრენა. მათ არა ნაკლები ხალხი მოიყვანეს. გარეგნულად ისეთი შთაბეჭდილება იყო, თითქოს მტერი თავს დაესხა ქალაქს.

აეროპლანები მოედანს კალისავეით დაესია. რამდენიმე წუთის განმავლობაში მათ მზეს სინათლე ჩაუქრეს. მოედანი უკვე ხალხით გაივსო. ნაშუადღევის ორი საათი სრულდებოდა. ზაფხულის მზე თავარას აფრქვევდა.

— მზე ძალიან გვიშენს, — თქვა გიორგიმ. — მე მგონია, ხალხი შეწუხდება.

— საშიშარი არაფერია, სიგრილე საკმაოდ იქნება. მალე ბუნებრივი ქოლგა დაგვეფარავს, — მიუგო ჯაგარივით სქელთმიანმა ახალგაზრდამ. იგი გიორგის ცოტა ბრუციანად მოეჩვენა. მართლაც, იმავე წუთში თითქოს აგრილდა და მოწმენდილ ცაზე ჯერ თხელი და შემდეგ სქელი ღრუბელი გამოჩნდა.

— მე მგონია, გაწვიმდება კიდევ, — ჩაილაპარაკა გიორგიმ და ცას გამოცდილი მეტეოროლოგივით მიაჩერდა.

— არა, წვიმა არ მოვა. ეგ ღრუბელი ზეიმის გათავებამდის იქნება, შემდეგ კვლავ მზე გამოვა.

მზადების პერიოდი ხუთ წუთს გაგრძელდა. ცირკი ხალხით გაიჟედა, ქუჩებისა და აეროპლანების მოძრაობა შეჩერდა. გაისმა კვლავ სიგნალის ხმა.

— ზეიმი იწყება, — თქვა ვილაყამ.

რამდენიმე მილიონი კაცი უცებ ისე გაინაბა, თითქოს ცირკში ჯამბაში სახითათო ნომრებს აკეთებდა. აეროპლანები, ერთის მეტი, ყველა გააქრა. ეს აეროპლანი ზოპირდაპირე მოედნის ბოლოდან გამოემართა იმ აიენისკენ, სადაც გიორგი იმყოფებოდა. უცებ მოედნის სხვადასხვა კუთხიდან ჰაერში ააფრინეს ათასობით ფერადი ყვა-

ვილები. მათ ამფითეატრის თავზე ჩამოასხეს უზარმაზარი სახე და ტანი და გააკეთეს თალი წარწერით ქართულ ენაზე:

„სალამი და სიყვარული გიორგი მოგელს“.

გიორგი საშინლად დღეავდა. არ იცოდა, როგორ მოქცეულიყო. მან ნერვულად ბინოკლს ხელი ჩააელო და ამ ამბავს მორცხვად მისჩერებოდა.

აეროპლანი ახლოვდებოდა.

— ჩვენკენ მოდის. — თქვა გიორგიმ და აეროპლანს შეხედა.

— სტომის საპატიო დელეგაციით, — დაუმატა ვილაცამ.

აეროპლანი სულ ახლო მოვიდა. შიგ ხუთი კაცი იდგა. როდესაც აივანს მოუახლოვდნენ, მათ ქუდები მოიხადეს და გიორგის მიესალმნენ. გიორგი ზეზე წამოდგა და მათ მოწიწებით მადლობა გადაუხადა, შემდეგ ქალაქის კომენდანტმა ქართულ ენაზე მისასალმებელი სიტყვა წარმოთქვა. გიორგი ისე იყო გაბრუებული, რომ არც კი ესმოდა რას ელაპარაკებოდნენ — მისასალმებელი სიტყვები სურნელოვან ყვავილებად ეპკურებოდა.

კომენდანტმა სიტყვა გაათავა თუ არა, ქვევიდან გიორგის თითქოს მიწისძვრის ხმა შემოესმა. ჰაერი მილიონთა ძლიერი შეძახილით შეტორტმანდა. „გიორგი მოგელი მარა, მარა, მარა“. უძლიერესი გუნდისა და მუსიკის საზეიმო ჰიმნი გაისმა.

აეროპლანი აივანს მოაყენეს და სთხოვეს გიორგის შიგ ჩამსხდარიყო. ცოტა არ იყოს, მას გადასვლის ეშინოდა, მაგრამ აირამ გაათამამა. მოაჯირი მოიხსნა, და აირამ და გიორგიმ აეროპლანში ფეხი შედგეს. ისინი აივანს მსწრაფლ მოშორდნენ. გიორგიმ ქართული ენის მცოდნეებთან გამომშვიდობებაც ვერ მოასწრო. მხოლოდ საერთოდ მოუხადა მათ ქუდი. იგი სტომის დელეგაციასთან ერთად მოედნის შუაგულისკენ მიჰქროდა. აქ გიორგის ექვსმა კაცმა სიტყვა უთხრა. ყოველი სიტყვის გათავებისას დამსწრე საზოგადოების საშინელი ტაშის გრიალი გაისმოდა. შემდეგ უნაზესი მუსიკა გიორგის შამპანიურივით ათრთბდა...

გიორგიმ სტომის მოქალაქეებს სტუმართმოყვარეობისათვის ქართულად უღრმესი მადლობა გადაუხადა. გაკვირვება გამოთქვა მათ კულტურულ მიღწევათა გამო და კიდევ უფრო მეტი წინსვლელობა უსურვა. კიდევ გაისმა მილიონების ძლიერი მარაა და მუსიკის ხმები. ამის შემდეგ გიორგი მთელ ამფითეატრს სპირალისებურად დაუყვა. გიორგის ამა თუ იმ ადგილას გავლა ქარიშხლისებურ ყიჟინას იწვევდა. აეროპლანი ქალებმა ვარდისა და მიხაკის ყვავილებით აავესეს, ხოლო ვაყებმა გამარჯვების შეძახილით. შემდეგ მათ გასწიეს იმ შენობისაკენ, საიდანაც წილან აეროპლანი გამოფრინდა. სივნილი მისცეს.

— ზემი ვათავდა, — თქვა აირამ.

— ახლა ჩვენთან მობრძანდით, — დაპატივა გიორგი ქალაქის კომენდანტი.

— დიდად გმადლობთ, — და გიორგიმ დაპატივება მიიღო. ისინი აივანს მიადგნენ. გიორგის გადასვლა სთხოვეს.

— ცოტა აქ აივანზე მოვიცადოთ, — თქვა გიორგიმ და მოედანს გადახედა. იგი საჩქაროდ იცლებოდა. აეროპლანები, თითქოს სამტროდ, მოედანს კვლავ დაესხნენ და სათითაოდ და ჯგუფ-ჯგუფად ხალხი მტაცებელ ფრინველებივით სადღაც გააქროლეს.

მოედანი ხუთ წუთში დაცარიელდა. გიორგი მოგელის სატრიუმფო თალიც ერთ წუთში დაიშალა. შემდეგ ცირკიც უცებ ზოლ-ზოლად დაირღვა, მისი კედლები ერთმანეთს მოშორდნენ და თავ-თავის სოროში გველური სისინით შექვრნენ. უზარმაზარი სვეტები მიწაზე ნელა წაიქცა და გიორგის თვალწინ ისევ ის სხვადასხვანაირად მოქარგული ბალები გადაიშალა.

— სიზმარია, თუ სინამდვილე ყველაფერი ეს? — ჰკითხა გიორგიმ აირას.

ეტყობოდა, აირას გაცინება გულით სურდა, მაგრამ თავი შეიკავა.

— სამხიარულოდ თუ სამწუხაროდ სინამდვილეა, — ღიმილით უპასუხა მან.

დიდ დარბაზში შევიდნენ, გიორგი თითქმის მოიქანცა დღევანდელი შთაბეჭდილებებით. მას თავი აღარ ჰქონდა ვისმესთვის რაიმე ეკითხა. ქალაქის მორიგე მას სხვადასხვა თემაზე ელაპარაკებოდა, მაგრამ გიორგი მას ყურს ვეღარ უგდებდა. აირამ ეს შეამჩნია, და წინადადება მისცა მას წასულიყვნენ. ისინი მორიგეს გამოემშვიდობნენ, ლიფტით სასწრაფოდ ძირს დაეშვნენ, ქუჩაზე შედგნენ და სადღაც გასწიეს.

— სად მივდივართ? — იკითხა გიორგიმ.

— ვისვენებთ და თან ქალაქს ვათვალიერებთ, — უპასუხა აირამ.

ამ სეირნობის დროს მათ, თითქოს სხვათა შორის, სატრანსპორტო მუზეუმში შეუხვეის,

აქ გიორგის ყურადღება მიიპყრო, ჯერ ერთი, ყოველი საგნის შესახებ ავტომატების ამომწურავმა ახსნა-განმარტებამ. ავტომატები რთულ შეკითხვებზედაც საცხებით დამაკმაყოფილებელ პასუხს იძლეოდნენ. შემდეგ გიორგის განცვიფრება გამოიწვია მისი დროის მატარებლების ამ მუზეუმში მოთავსებამ. ისინი დიდი ხნის წინათ არქივს ჩაბარებოდნენ. ერთ დროს კი მათთვის სულერთი იყო დღე და ღამე, დარი თუ ავდარი, შორი და ახლო. ისინი გულშეწუხებული კრუხებივით ბათომიდან არქანგელსკამდის და ვლადივოსტოკიდან ჰავრის ნავსადგურამდის დაჰქაქანობდნენ, ფოლადის მკერდებით სუნთქავდნენ, და ღამე სამთვალთან მოჩვენებასავით იცქირებოდნენ.

მათთვის არ იყო ძილი და მოსვენება.

ახლა კი მოუსვენიათ სამუდამოდ, და გიორგიმ მათ სიბრაღულით გადაავლო თვალი.

სატრანსპორტო მუზეუმის დასავლეთით იყო საკმაოდ დიდი ტბა. ამ ტბაზე ყოველგვარი ჯურის გემი დაცურავდა. დაწყებული ძველი საბერძნეთისა და ფინიკიის უფრო ადრინდელი ეპოქიდან გათავებული უკანასკნელი ტიპის ელექტრონისა და რადიოს ძალით მოძრავ გემებით.

— შეხედეთ, პატივცემულო გიორგი, — მიმართა აირამ, — ამ ძველ გემებში განსაკუთრებით განირჩევა აი ეს სასპორტო გემი, — და აირამ მას ერთ-ერთი სასპორტო გემზე მიუთითა — საყურადღებოა ამ გემის მოწყობილობა. ქრონოლოგიურად იგი ეკუთვნის თქვენს შემდგომ ხანას, დაახლოებით მეოცე საუკუნის მეორეოცე წლებს. გამომგონებელი დაეყრდნო წყალზე მოძრაობის ბუნებრივ პრინციპს და მან გელის ფეხები კაცს გაუკეთა.

გიორგის გაეცინა:

— აქ საქმე გვაქვს დოსტაქრულ მილწევასთან, — თქვა მან. — როგორ წარმოვიდგინო ასეთი ოპერაციის ჩატარება?.. ადამიანი გელის ფეხებით. წარმოიდგინეთ რამდენი რამ სასაცილო ხდება ცხოვრებაში! ადამიანი-გედი? რა მშვენიერი სანახავი იქნება? ხა, ხა, ხა, — ვადაიხარხარა მან. — მერე მარტო ფეხები ხომ არ ეყოფოდა? საუბი-

რო შეიქნებოდა კიდევ მაღალი ყელი და რაც უმთავრესია ფრთები, და ეს ადამიანისმაგვარი ფრინველი შემდეგ ჰაერში ფრენას დაიწყებდა. მართლაც საინტერესო იქნებოდა.

— ნამდვილი გედის ფეხები კი არ მიუბამს იმას კაცისათვის, არამედ ხელოვნური, — უთხრა აირამ.

— რა თქმა უნდა, მანქანა არა? უკაცრავად. მე ვიხუმრე, — თქვა ბოდიშით გიორგიმ.

— თქვენ, მგონია, გეცოდინებათ ადამიანის ცურვის ტექნიკა? — შეეკითხა მას აირა.

— მე ერთ დროს ცურვაში პირველთაგანი ვიყავი. მიცურავს ისეთ მდინარეებში, როგორც იყო ჩვენი გიეი რიონი, ცოფიანი ენგური, წყნარი ვოლგა და ნევა; მიცურავს შავ, კასპიისა და ბალტიის ზღვებში. წარმოიდგინეთ, ხშირად, განსაკუთრებით ზღვებში, მე დავრჩენილვარ ხუთიდან რვა საათზე მეტ ხანს წყლიდან ამოუსვლელად. რამდენი ადამიანი გადამირჩენია დახრჩობას! ვინ მოსთვლის, მახსოვს ერთი ამბავი, გნებავთ მოგიყვებით.

— საინტერესოა, მოყევით.

— გაზაფხული იყო, ტყეებში ფრინველები მთელი დღე გალობდნენ, ეს იყო მათი სიყვარულისა და ტრფობის დრო. მალე გუგულიც აპირებდა სოფლისათვის თავის მინებებას და მთაში გაფრენას. ყანებში სიმინდი კურდღლის ბოცორივით ყურებაცქვეტილი გამოიყურებოდა. ქალაქში იასამანის სუნი გვათრობდა, ყოველი ბალახის ამოსვლა სასიამოვნო იყო. მაისმა ჯადოსნური ფერადი ქოლგა გაშალა.

მე მაშინ ქუთაისის ერთ-ერთ სასწავლებელში ვსწავლობდი. მახსოვს, მეთოთხმეტე წელში ვიყავი. წინა დღეებში კოკისპირული წვიმა წამოვიდა. იმ დღეს მზიანი ამინდი დადგა.

ჩვენი სასწავლებელი მდინარის პირას მდებარეობდა. ერთ-ერთ გაკვეთილს ვუსმენდით. უცებ რალაც ყვირილი შემოგვესმა, მალე ამ ხმამ იმატა, ასე რომ, ახლა გარკვევით გვესმოდა:

„არიქა! დახედით! უშველეთ!“

„რა ამბავია!“ — თქვა მასწავლებელმა და თანჯარისაკენ გაიხედა.

ერთ წუთში მთელი მოწაფეები თანჯარასთან მიცვივდნენ და მდინარისკენ ცქერა დაიწყეს. არათერი არ მოჩანდა, მხოლოდ ხიდზე და მდინარის ნაპირას შეკრებილი ხალხის ყვირილი ისმოდა.

„აღბათ, ვინმეს წყალი მოიტაცებდა“, — თქვა მასწავლებელმა. საკმარისი იყო ამ სიტყვის წარმოთქმა, რომ ჩვენ, მიუხედავად მასწავლებლის დაშლისა, გაკვეთილი დავტოვეთ და ყველანი გარეთ

გამოცვივდით. ერთ წუთში ჩვენი ეზო და მდინარის პირი მოწაფეებით გაივსო. მდინარე აღიდებული იყო. მისი ყვითელი ტალღებმა მრისხანედ მიგორავდა.

გამოირკვა, რომ წყლის ამოსაღებად გამოგზავნილი პატარა ბიჭი მდინარეში გადავარდნილიყო, ფეხი ასკდენოდა. საჭირო იყო მისი გადარჩენა, მაგრამ როგორ? ვის ჰქონდა თავი განწირული?

„ბავშვი იხრჩობა! ბავშვი!“ — წიოდნენ ქალები, და ამ ხმამ გულში ლახვარივით გამოიარა.

ტანთ გავიხადე, წყალში გადავეშვი... არ მიფიქრია იმაზე თუ ამ ძლიერ ტალღებს როგორ შევებრძოლებოდი. ჩემმა თავგანწირვანაყოფი გამოიღო. ბავშვი დახრჩობას გადავარჩინე. მდინარესთან ბრძოლამ რამდენიმე წუთს გასტანა და მე სასწაველებლიდან ნახევარი კილომეტრის დაშორებით აღმოვჩნდი. ამ ამბის შემდეგ გმირის სახელი დავიმსახურე. უდიდესი კმაყოფილება განვიცადე, როდესაც მეორე დღეს, სკოლაში მისვლისას, მასწავლებლებმა ხელი ჩამომართვეს, სასწაველების გამგემ შუბლში მაკოცა და მითხრა:

„ყოჩაღ, — გიორგი, ყოჩაღ! ვინ იცოდა თუ ჩვენს სასწაველებელში ამისთანა გმირები გვყავდა“.

წარმოიდგინეთ ჩემი გაოცება, როდესაც ერთ დღეს დირექტორმა ათას მოსწავლესთან ამ რაინდობის აღსანიშნავად პატარა ვერცხლის მედალი გადმომცა. იგი მას წყალზე გადამრჩენ საზოგადოებისაგან მიეღო.

ამ დღიდან ამ მედალს ვინახავდი, როგორც ჩემი პირველი გამარჯვების სიმბოლოს.

— დიახ, ადამიანი ცურვის დროს უმთავრესად ხელებითა და ფეხებით მოქმედებდა, — განაგრძო აირამ, — განსაკუთრებით მეტი მნიშვნელობა ჰქონდა ფეხებს.

გიორგიმ უნებლიედ აირას ჩამოსხმულ ფეხებს შეხედა.

— გამომგონებელმა ეს მოწყობილობა ადამიანს სწორედ ფეხებზე გაუკეთა. თვით აპარატი ძალიან მარტივი იყო. წარმოიდგინეთ, ფეხისგულზე მიმაგრებული ფრთები ან წიგნის ყდა. ეს ფრთები თავისუფლად იხსნებოდა ასოთხმოც გრადუსამდის და იკეცებოდა ოც გრადუსამდის. ცურვაში ამის ხმარება არავითარ სიმნელეს არ იწვევდა, პირიქით, მას შველოდა.

როდესაც კაცი წინ მიდიოდა და ფეხს წყალზე დასარტყამად გაშლიდა, ფრთები ასოთხმოც გრადუსამდის იშლებოდა. ისე რომ, ფეხისგულის სიფართოეს ორჯერ მაინც აღიდებდა, წყლის უფრო მეტ სივრცეს აწვებოდა, ვიდრე მარტო ფეხი და, მამასადამე, მცურავს საშუალებას აძლევდა ტანი შორს გაეტყორცნა, რადგან დასაყრ-

დენი მეტი ჰქონდა... როდესაც მცურავი ფეხს წინ გასწევდა, მაშინ აპარატი თავისთავად იკუმშებოდა.

— მცურავებს ეს დიდ შეღავათს მისცემდა და ცურვის სისწრაფეს გააძლიერებდა.

— სწორედ ამ პრინციპზეა აგებული აი ეს გემი. გნებავთ, შიგ ჩაესხდეთ და ამ ტბაზე გაეისფირნოთ.

ერთ წუთში გიორგი და აირა გემში ჩასხდნენ. გემი აღვილიდან ისე მოსხლტა, როგორც ფრინველი. გემს უკან გაკეთებული ჰქონდა ნიჩბები; ეს ორმაგი ნიჩბები ავტომატურად იშლებოდნენ ასოთხმოც გრადუსამდის და იკეცებოდნენ ოც გრადუსამდის. ნიჩბები გასაოცარ სისწრაფით მუშაობდნენ.

— მართლაც, ისეთი შთაბეჭდილებაა, თითქოს გედი ცურავს, — თქვა გიორგიმ და აზვირთებულ ტალღებს თვალი გააყოლა.

— წარმოიდგინეთ, ასეთ სისტემით მოწყობილი გემის სისწრაფე ბევრად აღემატება თქვენი დროის ხრახნილიან გემთა სისწრაფეს.

სტომის ტბაზე კარგა ხანს ისეირნეს, შემდეგ გადმოვიდნენ და შინ რადიო-ნავით გასწიეს. ერთ წუთში შინ მივიდნენ და, რადგანაც მალე უნდა დალამებულყო, ერთმანეთს გამოეთხოვენ.

მეორე დღეს გიორგი თავის ოთახში დაფიქრებული იჯდა, იგი თითქოს ფანჯარას მისჩერებოდა, მაგრამ მისი ფიქრები ამ გარემოს შორს გასცილებოდა. მის წინაშე გადაშლილიყო ეს ფანტასტიკური ქვეყანა ათასი საოცრებით, იგი თავს ახლადდაბადებულ ბავშვივით გრძნობდა. მისთვის საკვირველი იყო ყველაფერი, რასაც აქ ნახულობდა. უამრავი შთაბეჭდილება მის თავში ერთიმეორეს კინომატოგრაფიული სისწრაფით სცვლიდა.

უცებ მას თითქოს თვალში რალაც ჩაუფარდა. მისი ოცნება რალაცამ შავი ხაზით გასერა. გიორგი ამ ახალ შთაბეჭდილებას დააკვირდა. ბროლის მინასთან ატლასისკაბიანი პეპელა გამოჩნდა. იგი ფანჯარას უაზროდ ეხეთქებოდა, გასაეალს ეძებდა, მაგრამ უშედეგოდ. ამ პეპელამ შორს წასული გიორგის ფიქრები ისევ ოთახში დააბრუნა. გიორგი თითქოს გამოფხიზლდა, ზეზე წამოდგა და ფანჯრისაკენ წაიწია. მასში თვალი გაახილა დავიწყებულმა ბავშვურმა ცნობისმოყვარეობამ,

პეპელა ზევით აფრინდა და გასასვლელის ძებნას შეუდგა. გიორგის მიახლოვებით შეშინებულმა, მან ოთახში რამდენიმე კამარა გააკეთა და ისევ ძველ ადგილს დაუბრუნდა. ერთი დაძგერება ისეთი ძლიერი იყო, რომ პეპელასთვის საბედისწერო შეიქნა მას ფრთები და ფეხები დაუზიანდა და ძირს ჩამოვარდა.

გიორგი პეპელას დასწვდა, ხელში აიყვანა და მის დაზიანებულ სხეულს დააკვირდა.

ამ დროს კარიოზმაც დააკაკუნა კარებზე.

— მობრძანდით, — გასძახა გიორგიმ.

კარიოზი შემოვიდა და გიორგის ხელში პეპელა შეამჩნია.

— შეხედეთ, რა გასაოცარი კაბით არის შემკული? — მიმართა გიორგიმ კარიოზს და მომაკვდავ პეპელაზე მიუთითა.

— ბოდიშს ვიხდი, ამას ბავშობაში ნუ ჩამომართმევთ, სიცოცხლე და სიმშვენიერე ყველგან არსებობს, პატარა იქნება ცხოველი თუ დიდი.

— მართალია!

— რამდენი იბრძოლა მან, რამდენი! — განაგრძობდა გიორგი. — გასასვლელს ეძებდა, მაგრამ ვერ იპოვა და ახლა, ხომ ხედავთ, უკვე კვდება.

— განა, სიკვდილი საკვირველია? — შეეკითხა კარიოზი.

— არა, სრულიადაც არა. სიკვდილი თავის დროზე უნდა ამოვიყვანო
დეს, მაგრამ ნაადრევი სიკვდილი საზიზღარია.

მან მომაკვდავ პეპელას შეხედა და თითქოს თავისთვის თქვა:

— ასეთია, ადამიანის ბედიც.

— მაგრამ ჩვენ მაგ მოვლენასაც ვებრძვით და, როგორც დაინახავთ, საკმაოდ ნაყოფიერადაც, — უთხრა კარიოზმა.

გიორგიმ პეპელა ხელიდან გაუშვა, კარიოზის პირდაპირ დაჯდა და ასე მიმართა:

— საინტერესოა იმის გაგება, თუ რა შედეგებს მიაღწია მედიცინამ ამ ათასი წლის განმავლობაში.

გიორგიმ მოინდომა ათასკილომეტრიან ნაპრალში ჩაეხედა. მაგრამ მისი თვალები ძალიან სუსტი გამოდგა. ის ამ ნაპრალში ვერაფერს ვერ ხედავდა გარკვევით. თვითონ კარგად იცოდა თავის დროის მედიცინის მიღწევები. გიორგის სჯეროდა, რომ მედიცინა ამ ათასი წლის განმავლობაში დიდ მწვერვალებს მიაღწევდა, შეიძლება იგი მეზუორას ან ევერესტს გაუთანასწორდა. ვინ იცის?

კარიოზს ამ კითხვაზე სახე გაუბრწყინდა.

— რა თქმა უნდა, ამ საკითხს ისე, როგორც სხვა საკითხებს, ერთ საუბარში ვერ გავაშუქებთ; ეს მოხდება ჩვენი საუბრების პროცესში თანდათანობით. მაგრამ უნდა გითხრათ, რომ მეცნიერებამ მნიშვნელოვანი ნაბიჯი გადადგა. დაიწყოთ, თუ გნებავთ, ქირურგიიდან, — მცირე პაუზის შემდეგ თქვა კარიოზმა. — დიდი სენსაცია გამოიწვია ექიმ დარიალის ქირურგიულმა მიღწევამ. ეს ამბავი, რომელზედაც ახლა ვაპირებ თქვენი ყურადღების შეჩერებას, მეოცე საუკუნის ოთხმოცდაათიან წლებში მოხდა. თქვენ გეცოდინებათ, რომ ადამიანის თუ ცხოველის სიკვდილის დროს ყველა ორგანო ერთად არ კვდება. იმ დროს, როდესაც ერთი ორგანო დაიღუპა, მეორეში სიცოცხლე კვლავ ღვივის. საჭიროა ამ ცოცხალი ორგანოს სხვა სხეულში გადატანა, რომ მან იქ განაახლოს თავისი ცხოვრება.

— უკაცრაფად, ნება მიბოძეთ ამ საკითხზე ჩემი დროის მედიცინის აზრიც მოგახსენოთ, — ბოდიშით ჩამოართვა სიტყვა გიორგიმ.

— ბრძანეთ, — მიმართა კარიოზმა ღიმილით.

— ყველაზე უფრო ადვილად ადვილის გამოცვლას ეგუებოდა ადამიანის კანი, — დაიწყო გიორგიმ, — კანის ერთი ადვილიდან მეორეზე გადატანის გარდა, ჩვენი დროის მედიცინისათვის ნაცნობი იყო მთელი რიგი სხვა ორგანოების, მაგალითად კუნთების, სისხლის

მიღებისა და კბილების გადანერგვაც ერთი ორგანიზმიდან მეორესათვის. წარმატებით მთავრდებოდა ზოგიერთი ცხოველისათვის თვალების შეცვლა (მაგალითად, ვირთაგვებისათვის), აგრეთვე თავების გადანერგვა ზოგიერთ მწერებისათვის. ახალი თავები აღადგენდნენ კავშირს მთელ ორგანიზმთან მოძრაობის, სუნთქვის, კვებისა და სხვა ფუნქციებში. სწარმოებდა აგრეთვე გადანერგვა თირკმლების, კუჭისა და სხვ. დიდი ინტერესი გამოიწვია ჩემ დროს მოხდენილმა ცდამ, რაც შემდეგში გამოიხატებოდა: მკვდარი ადამიანის ფენის ძვალი გადაუნერგეს ცოცხალ ადამიანს და ამ ძვალის შეხორცებაში დიდი სიხარული გამოიწვია ყველაექიმში. ეს ოპერაციები დიდ პერსპექტივებს უხსნიდა მეცნიერებას.

— სწორედ მაგ მიღწევებზე დაეყრდნო ექიმი დარიალიც, — თითქოს გაეხარდა კარიოზს გიორგის ნალაპარაკევი, — დარიალმა კარგად იცოდა ახლად მიცვალებულთა გაცოცხლების საიდუმლოება და ამ ნიადაგზე შესანიშნავი ოპერაციით ორი მკვდარი ორგანიზმი ერთ ცოცხალ ორგანიზმად აქცია.

— როგორ? — გიორგი განცვიფრდა.

— რა თქმა უნდა, აჯობებდა ორი მკვდრის ნაცვლად ორი გაეცოცხლებია, მაგრამ უკიდურეს შემთხვევაში ორი ადამიანის დაკარგვას, ისევე ერთის დაკარგვა სჯობია.

— რასაკვირველია!

— დარიალი იყო უნიჭიერესი დოსტაქარი, — განაგრძო კარიოზმა, — იგი ითვლებოდა ცენტრალურ კლინიკის გამგედ ტფილისში, მოხდა ისე, რომ თითქმის ერთსა და იმავე დროს მოიტანეს ამ საავადმყოფოში ორი დაღუპული ადამიანის გვამი. ერთი გვამი იყო სპორტსმენის და მეორე ინჟინრის (მათი პროფესია შემდეგ გამოირკვა). სპორტსმენს თავის ძვლები სრულებით დაფშვნილი ჰქონდა, მას თავში რაღაც დიდი სიმძიმე დასცემოდა, მთელი ტანი კი უვნებლად გადარჩენოდა. ინჟინერს მუცელი გადაჭრილი და ფეხები სრულებით დამსხვრეული ჰქონდა. თავი კი დაუზიანებელი აღმოაჩინდა. დარიალმა მოინდომა ამ ორი დამსხვრეული სხეულისაგან ერთი მთელი კაცის გამოკრა. მან მოიწვია თანამემწეები, აუხსნა თავისი მიზანი და საჩქაროდ შეუდგა ოპერაციას. დარიალმა იტვირთა მეტად დიდი საქმე. მან მოინდომა ინჟინრის თავი მოეხა სპორტსმენის სხეულისათვის. რამდენიმე წუთში მან თავი მოკვეთა ინჟინერსა და სპორტსმენს, მიიტანა ინჟინრის თავი სპორტსმენის სხეულთან და ისე ოსტატურად მიაბა, რომ არა თუ მისი თანამემწეები, არამედ მთელი საექიმო საზოგადოება განცვიფრებული დარჩა ამ ბრწყინვალე ოპერაციით.

შემდეგ, საჭირო იყო ამ მკვდარი სხეულის გაცოცხლება. ეს მან შეძლო განსაკუთრებული ფიზიოლოგიური ხსნარის, დონორებისა და სხვ. საშუალებით. რამდენიმე წუთში ახალმა ადამიანმა დაიწყო მძიმედ სუნთქვა, და ორი კვირის შემდეგ ფეხზე გაიარა. აღვილად წარმოიდგენთ, როგორი დღესასწაული იქნებოდა ეს ამბავი ქირურგიისა და, საერთოდ, მედიცინისათვის.

— მართლაც, შესანიშნავ შედეგისათვის მიუღწევია, — თქვა გიორგიმ.

— რა თქმა უნდა, ამას დარიალი ვერ გაბედავდა, რომ შესაფერი მაგალითები წინ არ ჰქონოდა, — გამოიცვალა კილო კარიოზმა. — ქირურგიის პირველი დღესასწაული 1975 წელს მოხდა. გამოჩენილმა ექიმმა ჯანიძემ გულის გადატანა მოახერხა მკვდარი ადამიანიდან მომაკვდავ ადამიანის სხეულში. გული გადაიტანა და ადამიანი სიკვდილს გადაარჩინა. ეს იყო პირველი ზეიმი საექიმო მეცნიერებისა. ამას ლოგიკურად მოჰყვა შემდეგი გამარჯვება ქირურგიაში: ორი მკვდარი სხეულიდან ერთი ადამიანის გაცოცხლება ექიმ დარიალის მიერ. ამ ახალ ადამიანს, რომელიც შემდეგ საუბრებში შეგვხვდება, გვარი გამოუცვალეს და დარიალი უწოდეს. დიახ, ეს გახლდათ სილო დარიალი, უდიდესი ინჟინერი მეოცე საუკუნისა, — განაგრძობდა კარიოზი, — მის სახელს ყველა მოჭალაქე დღესაც დიდის მოწიწებით იხსენიებს. ვეტყვით მხოლოდ, რომ ის იყო უდიდესი და უმშვენიერესი პროექტების ავტორი. მას უწოდებდნენ ინჟინერ-პოეტს. სილო დარიალი შეიქმნა ექიმ დარიალის ხელით, დარიალის გასაოცარი ოსტატობის წყალობით.

როგორც მოგახსენეთ, ორ კვირაზე მან ფეხი აიდგა. წარმოდგენილი გეჭნებათ დარიალის მაშინდელი გულის ფეთქა, როგორი სიძლიერით უნდა მოსწოლოდა მის გულსა და მის ნერვებს სიხარული, რომელიც გამოწვეული იყო მიზნის მიღწევით. რამდენი თვალი შურით შეჰყურებდა მას, რამდენი აღფრთოვანებითა და მოწიწებით. ერთი თვის შემდეგ სილო დარიალი თავს ისე გრძნობდა, როგორც არასოდეს. იგი გაჯანსაღდა, გაძლიერდა ფიზიკურად და გონებრივად. წინათ თუ იგი ხშირად უჩიოდა ნევრასტენიას, მაღარიას, ფეხის ტკივილს, თირკმლების ავადმყოფობას და მუდამ კვნესოდა, ახლა სრულებით გაუქრა ამ ავადმყოფობათა ყოველგვარი ნიშანი. რამდენიმე კვირის განმავლობაში სილომ არაფერი არ იცოდა, ახსოვდა მხოლოდ, რომ იგი ღამე, ქარბუქში, რკინიგზის ლიანდაგით შინისაკენ მიეჩქარებოდა. გზაზე შეუშინველად მატარებელი წამოსწოდა, მატარებლის პირველი დაკივლებისთანავე სილომ მოინდომა განზე გადახვევა, მაგრამ უეცრად ფეხი თოვლში გაუსხლტა და ლიანდაგზე გაიშხლართა.

ყველაფერი დანარჩენი, რაც შემდეგ მოხდა, მისთვის ბურუსით იყო მოცული. ახსოვდა აგრეთვე ის წუთიც, როდესაც პირველად რეალური გაახილა ამ საავადმყოფოში. წინათ, ცოტა არ იყოს, რაღაც სიმძიმეს გრძნობდა ყელში, კისერში, მაგრამ მალე გაუარა; ალბათ, გავცივდი და ანგინა დამემართაო, — ფიქრობდა. შემდეგ კი სრულიად ჯანმრთელად გრძნობდა თავს. მაგრამ მეტად აოცებდა ტანის შედარებითი სიდიდე, მტკივან ფეხების სიჯანმრთელებე, კუნთების არაჩვეულებრივი მოქნილობა, სიძლიერე, და განსაკუთრებული ნიშანი ძუძუს თავზე. პირდაპირ ვერ მიმხვდარიყო, რით იყო გამოწვეული ყოველივე ეს.

ერთ დილას პროფესორი დარიალი ექიმების თანხლებით შემოვიდა სილოს ოთახში; ეს ოთახი სატუსალოს კამერას ჰგავდა. თეთრ ხალათებში გამოწყობილი ექიმები სილოსათვის უცნობი არ იყვნენ. სილოს მობეზრდა საავადმყოფოში წოლა. იგი ოცნებობდა, თუ როდის მოშორდებოდა ამ სულემისა და კარბოლის ხსნარით გაწმენდილ მაგიდებს, შუშებს, ტანსაცმელსა და სხვ.

ერთი თვე სრულდებოდა, რაც სილო ამ ციხეში იყო და ამხნის განმავლობაში არ მისცეს საშუალება თავისი ცოლშვილი ენახა. ახლა, როდესაც პროფესორმა მის კამერაში ფეხი შემოდგა, სილომ გადასწყვიტა ეთხოვა საავადმყოფოდან მისი გამოწერა. მან შემდეგი სიტყვებით მიმართა პროფესორს:

„ — პატივცემულო პროფესორო! ნუ თუ დიდხანს ვასტანს კიდევ ჩემი ტყვეობა. რა დანაშაული მიმიძღვის თქვენს წინაშე, რომ აჭამდის არ გამხადეთ ღირსი ჩემი ცოლ-შვილის ნახვისა?

დარიალს გაეცინა და უთხრა:

„ — დიახ, სწორედ იმ უდიდესი დანაშაულისათვის ხართ თქვენ დასჯილი, რომელიც მე ჩავიდინე. მე მოვკალი კაცი თქვენი გული-სათვის“.

„ — არ მესმის, თქვენ კაცი მოკალით ჩემი გულისათვის? ვინ? როდის? რატომ?.. მერე, თქვენ კაცი მოკალით და მე უნდა დავისაჯო?.. არ მესმის, არაფერი არ მესმის“. — შეშფოთებულად იმეორებდა იგი.

„ — დაწყნარდით, საიდუმლოებას ახლავე გაიგებთ“. — უთხრა პროფესორმა და მხიარულად გაუღიმა.

„ — გვედრებით, ამიხსენით, რაშია საქმე. თავი დავანებოთ ხუმრობას“, — უთხრა სილომ.

„ — თქვენა ხართ ახალი ადამიანი, თქვენ წარმოდგებით სპორტსმენ კ-საგან და ინჟინერ ჩაფიანისაგან“.

„ — სპორტსმენი არასოდეს არ ეყოფილება, ვერ ერთი, იმი-
ტომ, რომ ფეხები ბავშობიდანვე დაზიანებული მქონდა“.

„ — თქვენ ვერ გაიგეთ. მე გეუბნებით, რომ თქვენი დღევან-
დელი ორგანიზმი შედგება ორი ადამიანის ორგანიზმის ნაწილებისა-
გან. თქვენს ორგანიზმში არის სპორტსმენ კ-ის ტანი და ინჟინერ ჩა-
ფიანის თავი. ეს ორი სხეული ჩემის ხელით გაერთიანდა დღევან-
დელ თქვენს სახეში, ე. ი. თქვენი თავი დავამყენით სპორტსმენის
ტანზე და, როგორც ხედავთ, გაიხარა“.

„ — ჩემი თავი დავამყენით სხვა ადამიანის სხეულზე? — უზაროდ
იმეორებდა ამ სიტყვებს სილო. მას ვერასგზით ვერ წარმოედგინა
ეს ამბავი. — მაშასადამე, მე მოემკვდარვარ! მაშასადამე, გაეუსრესი-
ვარ მატარებელს?!“

თქვა მან შეშფოთებით ცოტა ხნის შემდეგ, როდესაც მიხვდა
საქმის გარემოებას.

„ — დიახ, თქვენი გასრესილი სხეული მოიტანეს ამ საავადმყო-
ფოში. თქვენი ტანი ნაფლეთებად ექცია მატარებელს, თქვენდა
იღბლად მხოლოდ თქვენი თავი გადარჩენოდა დამსხვრევას.
ეს თავი მიემა იმავე დღესვე თავდამსხვრეულ სპორტსმენ კ-ის ტანს
და შეიქმენით თქვენი.

სილო დიდხანს იღვა დამუნჯებული. მას უნდოდა შეჩვეოდა ამ
სიტყვების აზრს, მაგრამ უჭირდა იმის წარმოდგენა, რომ მისი თავი
სხვის ტანს ება. მართლაც, გაიხსენა თავისი ავადმყოფი სხეული.
შეადარა თავის ახლანდელ ტანს, გაიხსენა აგრეთვე ძუძუს თავზე
განსაკუთრებული ნიშანი, რომელიც ძველად არ მქონდა და მისთვის
ყველაფერი აშკარა შეიქნა.

„ — თქვენ მართალი უნდა იყოთ. მე ჩემს თავს ველარ ვსცნობ... —
თქვა დაფიქრებულმა სილომ.

„ — დიახ, თქვენა ხართ განახლებული სილო“, — მიუჯო პროფე-
სორმა.

სილო სიხარულით კინალამ გაგიჟდა. იგი ეცა პროფესორს და
მადლობის ნიშნად ხელზე ემთხვია. ექიმებმა ის დაამშვიდეს.

პროფესორმა სთხოვა სილოს ნახევარი საათით გაპყოლოდა უნი-
ვერსიტეტში. იგი მიხვდა, რომ დარიალს იგი სადემონსტრაციოდ
მიჰყავდა.

სილო წასასვლელად მოემზადა. საავადმყოფოს დერეფანში გა-
მოსვლისას ავადმყოფებმა დარიალს დიდი სახეიმო დემონსტრაცია
მოუწყვეს.

მაგრამ საავადმყოფო მათ მალე დასტოვეს და გარეთ გამოვიდნენ.
აქ დიდ პროსპექტზე მოგროვილი ხალხი პირდაღებული მისჩერებოდა

წითელჯვრიან ლურჯ ავტოს, სადაც, მათი აზრით, იჯდა ადამიანი, რომლის ორგანიზმის შექმნით საექიმო მეცნიერებას ნამდვილი წაუღი მოეხდინა. ავტომ ჩქარა გადაუარა ჩელუსკინელთა ხილს და უნივერსიტეტის კარებს მიაღდა. დილის თერთმეტი საათიდან უნივერსიტეტისაკენ ქალაქიდან მიმავალი 'გზა—ლენინისა და მედიკ-შვილის ქუჩები—ხალხით იყო გაქედელი, იგი ზღვასავით ტორტმანობდა. მოვლოდნენ ახალ კაცს, დარიალის ოსტატობის ნაყოფს. ამ საექიმო გამარჯვებას ყველა ერთმანეთს ულოცავდა. აინტერესებდათ იმის გაგება, რამდენად შეეფერებოდა სინამდვილეს ეს ხმები. ბევრს ეს ამბავი მოგონილი ეგონა. დარიალს არ უყვარდა თავის გამარჯვების შესახებ დიდი ხმაური. იგი ყოველთვის განირჩეოდა თავმდაბლობით. რათა დემონსტრაცია თავიდან აეცილებია, მან ავტო ჩელუსკინელთა ხიდიდან უნივერსიტეტის უკანა კარებთან მიიყვანა.

დარიალი და მისი შექმნილი კაცი დიდი გაჭირვებით შეიყვანეს უნივერსიტეტში. ექიმ დარიალის გამოჩენაზე გაისმა აღფრთოვანებული ყიყინი და ტაში.

„ — დაწყნარდით, ამხანაგებო!“ — მიმართა კრების თავმჯდომარემ ათი ათასიან აუდიტორიას.

„ — ვაშა, ვაშა ექიმ დარიალს!..

ქარიშხალივით გადაიარა ამ აღელვებულმა ხმებმა უნივერსიტეტის დარბაზიდან ეზოში და ქუჩებში.

„ — თქვენ ვსურთ იბილოთ ის ადამიანი, რომელიც მე გავაცოცხლე? — გაისმა დარიალის ზარსავით წკრიალა ხმა ამ უზარმაზარ დარბაზში. — აი, შეხედეთ ამ ვაჟკაცს!“

და დარიალმა აუდიტორიის წინაშე სილო გამოიყვანა.

აღელვებულმა ხალხმა. დარიალს აღარ დააცალა სიტყვის დამთავრება. იგი ხელში აიტაცეს და დიდხანს ჰაერში ბურთივით ისროდნენ. ბოლოს, როდესაც პროფესორი ხელიდან გაუშვეს, მან მოკლე სიტყვაში აღნიშნა თავის წინამორბედთა ცდები და განსაკუთრებით ჯანიძის ცდა გულის გადანერგვის დარგში, შემდეგ გადავიდა მის მიერ მოხდენილ თავის ოპერაციაზე, დაახასიათა ამ ოპერაციის მთავარი მომენტები, გაცოცხლებულ ადამიანის მორჩენის სხვადასხვა ეტაპი და ტრიბუნიდან ჩამოვიდა. აღფრთოვანებული ტაშისა და შეძახილისაგან კიდევ ერთხელ შეირხა კედლები. სილო გაშეშებულივით იდგა. ბოლოს, როცა სიწყნარე ჩამოვარდა, მან სიტყვის თქმის უფლება ითხოვა.

„ — ნება მიბოძეთ, ამხანაგებო, — დაიწყო სილომ, — დღეიდან ჩემი თავი დარიალის შვილად გამოვაცხადო... — ეს სიტყვები კვლავ ძლიერმა ტაშმა დაჰფარა, — იმიტომ, რომ მე ვარ სწორედ მისი ვასა-

ოცარი ოსტატობის ნაყოფი, მსხი გენიალობის შედეგი, — და სილო დარიალისაქენ გაიწია.

„ — ვაშა, ვაშა, დარიალს! * — კიდევ გაისმა ჭარიშხალიწებურბ ხმები. შემდეგ მთელი დარბაზი ერთი კაცით თებზე წამოდგა ვაშას ძახილით.

ტფილისის საზოგადოებამ იდღესასწაულა საექიმო მეცნიერების ეს უდიდესი გამარჯვება, რომელიც ოქროს ასოებით არის აღნიშნული ჯაკობრიობის კულტურის ისტორიაში, — დაასრულა მოთხოვნა კარიოზმა.

გიორგი გულდასმით ყურს უგდებდა ამ საკვირველ ოპერაციის ისტორიას.

— რამდენად განვითარებულა მედიცინა სამოცი წლის განმავლობაში!

— დიახ, ეს ამბავი მოხდა სამოცი წლის შემდეგ თქვენთ გარდაცვალებიდან.

— მე მგონია, პროფესორ დარიალს დიდ დახმარებას გაუწევდნენ სილოს გაცოცხლებაში დონორებიც.

— რა თქმა უნდა, დონორებმაც შეუწყვეს ხელი სილოს გაცოცხლებას. მაგრამ ამჟამად არ არის საჭირო სისხლის გამოსალებად ადამიანის შეწუხება.

— როგორ?

— საჭირო სისხლს დღეს უკვე ამზადებენ ადამიანის ორგანიზმის გარეშე. ამისათვის არსებობს საგანგებო ლაბორატორიები.

— რას ამბობთ!? — გაოცებით შეეკითხა გიორგი.

— სიმართლეს მოგახსენებთ.

— როგორ, ადამიანის ორგანიზმის გარეშე შესაძლებელია არსებობდეს სისხლი?

— დიახ, არის ლაბორატორიები, სადაც ამზადებენ ადამიანისათვის საჭირო უნივერსალურ სისხლს.

— მერე და ამ ხელოვნური სისხლით ჰკვებავენ ორგანიზმს?

— დიახ, ჰკვებავენ.

— არა, პირდაპირ წარმოუდგენელი ამბავია! ადამიანის სისხლს ამზადებენ ადამიანის ორგანიზმის გარეშე, ლაბორატორიაში!

— არა მარტო სისხლს ამზადებენ ჩვენი ლაბორატორიები და ფაბრიკები, არამედ ორგანიზმის ყოველ ნაწილს, ყოველ უჯრედს.

— საოცარია, საოცარი, — თქვა გიორგიმ და ჩაფიქრდა.

— თუ ორგანიზმის რომელიმე ნაწილი დაზიანდა, მაშინ ჩვენი ლაბორატორია, ფაბრიკები გვაწვდიან მას მოთხოვნილებებისამებრ. — განავრძობდა კარიოზი.

— მაშ, ორგანიზმის სხვადასხვა ნაწილების გამოცემა თუ შეიძლება, სისხლი თუ საკმაოდ გაქვთ და სხვ. თითქმის უკვდავების მივიღწევითა?

გიორგიმ წყლის დაღვევა მოინდომა. ბროლის გრაფინს ხელი მოჰკიდა, მაგრამ ცარიელი აღმოჩნდა.

— ახლავე, — უთხრა კარიოზმა და გრაფინი გიორგის გამოართვა.

— ნუ სწუხდებით.

— არაფერია, რომელი წყალი გნებავთ?

— სულერთია.

კარიოზი მალე დაბრუნდა, ჭიქა წყლით აავსო და გიორგის გაუწოდა.

— მაგრამ, — განაგრძო კარიოზმა დაწყებული საუბარი, — მარტოსისხლის განახლებით ადამიანი უკვდავებას ვერ მიაღწევს; მართალია, თქვენ ეპოქასთან შედარებით ახლა ორგანიზმი მეტ ხანს ძლებს, მაგრამ...

— საინტერესოა, რამდენ ხანს ძლებს დღევანდელი ადამიანი? — შეაწყვეტინა გიორგიმ სიტყვა.

— დაახლოებით სამას წლამდის.

— სამას წლამდის!? — გიორგი განცვიფრებით შეაშტერდა კარიოზს და ჭიქა ხელიდან გაუვარდა.

— ბოდიშს ვიხდი, — თქვა მან დარცხვენით.

— ნუ სწუხართ, არაფერია, ახლავე მოვაწმენდინებ მსახურს.

გიორგის ძლიერ გაუკვირდა ასეთი პასუხი.

— როგორ? მოსამსახურეებიცა გყავთ? — იკითხა მან

— მაშ, როგორ გგონიათ? შესაძლებელია, განა, ადამიანმა კმაყოფილებითა და განცხრომით იცხოვროს ისე, რომ ერთი მოსამსახურეც არ ჰყავდეს?

— მე ამჟამად ყოველგვარი მოსამსახურეობისაგან სრულიად თავისუფალი მეგონა ადამიანი. მიკვირს, ძველებური შრომის ექსპლოატაცია რომ დღემდის დარჩენილა.

— პიროვნების სრული თავისუფლება და შრომის ექსპლოატაცია არ უარყოფს ერთი მეორეს.

— კარგად არ მესმის თქვენი აზრი?

— ადამიანის შრომით კი არ ვსარგებლობთ, არამედ მანქანების, — ღიმილით მიუგო კარიოზმა და განაგრძო: — ჩვენ ადამიანის ცხოვრების გაზანაღრძობაზე ვლაპარაკობდით.

— სამასი წელი? სამასი წელი? — გაკვირვებით გაიმეორა კვლავ რამდენჯერმე გიორგიმ. სამას წლამდის ძლებს დღევანდელი ადამიანის ორგანიზმი?

— დიახ, სამას წლამდის. არსებობს ბევრგვარი საშუალება ადამიანის გაახალგაზრდავებისა. აღმოჩენილია მრავალგვარი ნივთიერება, რომელიც ადამიანის ორგანიზმში იწვევს სისხლის გადახალისებასა და ძვალ-კუნთების განახლებას.

— სისხლით შევიძლიათ ლაბორატორიებიდან ისარგებლოთ, — ჩაურთო გიორგიმ.

— რა თქმა უნდა, საჭიროების შემთხვევაში. არსებობს ბევრგვარი ქიმიური და ფიზიკური წესი ადამიანის გაახალგაზრდავებისა. აღმოაჩინეს სხვადასხვაგვარი სხივი, რომელიც ამა თუ იმ ავადმყოფობის ბაქტერიებს ანადგურებს და ორგანიზმის განახლებას იწვევს. სიმწიფის ასაკის მიღწევის შემდეგ, ყოველ სამ წელში, სისტემატურად ხდება ჩვენი ორგანიზმის გადახალისება. სიბერის უმთავრესი დამახასიათებელი ნიშანი — სკლეროზი, ჩვენი სხეულის არცერთ ნაწილს არ ახასიათებს 280 წლამდის. ამ ხნიდან კი თანდათან წყდება ყოველგვარ ავადმყოფობასთან ბრძოლა და ბუნებრივი სიკვდილიც მოახლოვებულია. ამ დროს ადამიანის ორგანიზმში საესეებით დამწიფებულია, დაბერებულია და თავის კანონიერ მომკრეფს უტღის. მაგრამ ეს სიბერე ადამიანს იმგვარი მოხერხებით ეპარება, რომ მისი ორგანიზმში აღარ სთვლის საჭიროდ მასთან შებრძოლებას. ეს პროცესი ისე ბუნებრივად ხდება, როგორც დამწიფებული ვაშლების შემოდგომაზე ხიდან ჩამოცვენა. თქვენ უკვე იცით, რომ ჩვენ დიდხანია შევებრძოლეთ ამ ვაშლის ადრე დამწიფებას, და სასურველ შედეგსაც მივაღწიეთ, მაგრამ ეს ვაშლი ოდესმე უნდა დამწიფდეს და თავისით ჩამოვარდეს. რასაკვირველია, ჩვენ მოვსპეთ მრავალი განუკურნავი ავადმყოფობა, როგორც მაგალითად: ქლეტი, კიბო, კეთრი და ათასგვარი ანთებანი და ინფექციები. დღეს ყოველ ადამიანს აქვს იმის სრული გარანტია, რომ ამგვარ ავადმყოფობისაგან დაცული იქნება. ყოველი ადამიანი ცხოვრობს კმაყოფილებაში, საკმელსასმელი არ აკლია და სხვა სიამოვნება, მაგრამ სიკვდილი ძველ მევალესავით კაცთან მინც მოდის. სიკვდილი, რასაკვირველია, სიკვდილია, მაგრამ დღეს მისი გარეგნობა შეცვლილია. იგი ადამიანთან მოდის არა იმ საშინელი სახით — ცელით ხელში, როგორც ეს ჰქონდათ ოდესმე წარმოდგენილი, არამედ ტკბილად მომღიმარი. ჩვენს საზოგადოებაში, ბუნებრივ სიკვდილთან ერთად, არის შემთხვევები უეცარი და შემთხვევითი სიკვდილისა.

— მაშასადამე, — დაასკვნა გიორგიმ, — თუ დღევანდელი ადამიანი სამას წლამდის ძლებს, თითქმის უკვდავებისათვის მიგიღწევიათ.

— დიდი ხანია სიკვდილი ჩვენთვის საფრთხეს არ წარმოადგენს. საერთოდ, მკვლევლობა ჩვენში არ არსებობს, მაგრამ მკვლევობაც რომ იყოს, დანა, ხანჯალი და ტყვია ჩვენთვის უშიშარი იარაღი იქნებოდა. ჩვენთვის დახრჩობაც არ არის საშიში, რა სახისაც არ უნდა იყოს ის! გვაფრთხილებდა მხოლოდ ცეცხლში დაწვა. ორგანიზმის ქიმიურად შეცვლა. მასთან ბრძოლა ჩვენ ძალას აღემატებოდა, თორემ თუ ორგანიზმი კიდევ არსებობდა მთლად დაუშლელი, მისი აღდგენის გარანტია ჩვენს ხელთ იყო და არის, მაგრამ ახლა ორგანიზმის ქიმიურად დაშლასაც შეგებრძოლეთ.

— როგორ? — წამოიძახა გიორგიმ და ადგილიდან წამოიქრა.

— დღეს მტკიცე საფუძველზე დგას ცდები ადამიანის გაფენიქსებისა.

— გაფენიქსებისა?! — გაოცებით იკითხა გიორგიმ.

— გაფენიქსებისა, — გაიმეორა კარიოზმა.

— ჩემთვის ზღაპრული ამბავია ფენიქსის აღორძინება, და საინტერესოა, თქვენმა მეცნიერებამ როგორ გამოიყენა ეს ზღაპარი? კარიოზი არ ჩჭარობდა.

— თითქმის იმავე აზრით, როგორც ეს ლეგენდაში არის მოთხრობილი.

გიორგიმ ლეგენდა მოიგონა.

— გემახსოვრებათ ეს ძველი, მგონი ეგვიპტური ლეგენდა. ყოველ ხუთას და ათას წელში საბერძნეთის ქალაქ ილიოპოლში ფენიქსი მოფრინდებოდა მამამისის საფლავზე, რომელიც იმყოფებოდა კვერცხის ვულში. იჯავრებდა მამას და ბოლოს დაიფერფლებოდა. ცოტა ხნის შემდეგ კვლავ განაახლებდა ცხოვრებას ამ ფერფლიდან. ისევ გაფრინდებოდა, კვლავ გავიდოდა ხუთასი თუ ათასი წელი, კვლავ მოფრინდებოდა და ასე დაუსრულებლად.

— მართალია, — უთხრა კარიოზმა, — მაგრამ ჯერ საჭიროა იცოდეთ, რომ გაფენიქსების იდეა წამოიქრა მას შემდეგ, როდესაც კაცობრიობამ მიიღწია თქვენთვის წარმოუდგენელ იარაღებისა და, პირველ ყოვლისა, გაუმჯობესებულ მიკროსკოპის გამოგონებას.

გიორგის ეს ამბავი მაინცდამაინც არ გაუჟვირდა.

— ჩვენ დროსაც არსებობდა მიკროსკოპები და ტელესკოპები ჩვენ დროსაც საკმაოდ ვადიდებდით საგნებს.

— თქვენ დროს ეს დარგი ჩანასახის მდგომარეობაში იმყოფებოდა. ხშირად ვერ ამჩნევდით ისეთ რამეს, რასაც უშუალო მიზეზობრივი კავშირი ჰქონდა თქვენ არსებობასთან, და რა იყო იმის იქით, როგორი მიკროკოსმი — ამას ვერ სწვდებოდა თქვენი იარაღები. მაგრამ საკმარისი იყო ადამიანის გონებას ელექტრონის ენერგია გამოეყენებია ამ საქმეში, რომ მთელი ბუნების საიდუმლოება ჩვენთვის ნათელი გამხდარიყო.

გიორგის ეს უკანასკნელი აზრი გაუჟვირდა და მოეწონა:

— გასაოცარია, — თქვა მან, — მაშასადამე, ელექტრონით ისე აშუქებთ თვალით უხილავ საგნებს, რომ მათ დასანახავად ხდით?

— რა თქმა უნდა, დასანახავად ვხდით, ობიექტის გადიდებით.

— როგორ?

— ელექტრონის ენერგია თქვენ დროსაც არსებობდა, მაგრამ ყველა მისი თვისება თქვენთვის მიუღწეველი დარჩა. მხოლოდ თქვენ შთამომავლობას ერგო წილად მისი ყოველგვარი საიდუმლოების გაგება და ამ საიდუმლოებათა ღირსეული გამოყენება. განცვიფრება გამოიწვია მაშინდელ კაცობრიობაში ელექტრონის ენერგიის მიკროსკოპიაში გამოყენების იდეამ, იგი ეკუთვნოდა ვინმე კორიელს. კორიელმა ეს იდეა წამოაყენა, მაგრამ პრაქტიკული განხორციელება ვერ შეძლო უცეცხრი დაღუპვის გამო. საზოგადოებამ მას არაფითარი ყურადღება არ მიაქცია და თითქოს დაივიწყა კიდევ. მაგრამ საკმარისი იყო ერთი დიდი გამოგონებლის მიერ ამ საქმისადმი პრაქტიკულად ხელის მოკიდება, რომ ხორცი შეესხა ამ იდეას. ამ გამოგონებით კაცობრიობამ მიაღწია ზღაპრულ შედეგებს. ჯერ ერთი, ამგვარი მიკროსკოპებით შესაძლებელი შეიქმნა არა რამდენიმე ასეულჯერ გადიდება ამა თუ იმ საგნისა, არამედ რამდენიმე მილიონჯერ და კიდევ მეტი. ელექტრონის ენერგია გამოყენებულ იქნა ტელესკოპიაში და თუ დღეს გვაქვს მსოფლიოს სრული სურათი, ამას ზემოხსენებულ გამოგონებას უნდა ვუმაღლოდეთ. თუ როგორ არის ეს იარაღები აგებული, ამას ჩვენ შემდეგ ენახავთ. საგნის გადიდება ამ იარაღით შესაძლებელია იმგვარად, როგორც შესაძლებელია პატარა სანათის მრავალათასნათლიან სანათით შეცვლა. ამგვარად, მეცნიერებამ მიაღწია იმ დონეს, როდესაც ელექტრონი გამოიყენა ბუნების საიდუმლოების გამოსაცნობად. ამის შემდეგ აღარ იყო დაფარული საიდუმლოებით ატომისა და ელექტრონის შინაგანი წყობა, ადამიანის ორგანიზმის უჯრედების შენების პროცესი და სხვა. თავი და თავი

ის არის, რომ ამ იარაღის გამოგონების შემდეგ ფარდა ჩამოეხსნა ადამიანის სიცოცხლის საიდუმლოებას: მახსოვრობისა და ნიქის აქმედის დაბურულ კარებს. ფენიქსოლოგია უმთავრესად ამ ინსტრუმენტის გამოგონებასთან არის დაკავშირებული. ფენიქსოლოგები ცდილობენ აღადგინონ ორგანიზმი მთელი თავისი პირვანდელი სახით ცოცხალი მატერიისაგან.

— როგორ ხდება ეგ? როგორ? — კითხულობდა მოუთმენლად გიორგი. და, როგორც ბავშვი, ხარბად მისჩერებოდა კარიოზს. კარიოზი განაგრძობდა:

— დღეს არსებობს ჩვენს საექიმო მუზეუმში ყოველი ადამიანის ტვინისა და მთელი ორგანიზმის სრული სურათი. ამ სურათებზე დაწვრილებით არის აღნიშნული ვის რამდენი და როგორი ნაოქები აქვს ტვინზე. ამჟამად წარმოებს მუშაობა ორგანიზმის იმგვარად აგებისათვის, როგორც ეს იყო წინათ, უმთავრესად ტვინის ასაგებად. თქვენ მოგეხსენებათ, რომ სიცოცხლის დედა-აზრი ტვინზეა დამყარებული, მაგრამ საქმის სიძნელე ორგანიზმის უჯრედების აგებაში კი არ არის, არამედ უწინდელი ცხოვრების მახსოვრობისა და განცდილის აღდგენაში, ე. ი. ადამიანის უკვდავებაში. ფენიქსოლოგიამ დღეს თითქმის უკვე გაიმარჯვა, მალე არნახული ზემოთ გადახდა მართებს კაცობრიობას. იმედი გვაქვს, რომ შემდეგში მიღწეული იქნება ყველაფერი ის, რაც აქამდის მიუღწევლად მოჩანდა. პირველ ყოვლისა, იმ უსაზღვროდ დაშორებულ ვარსკვლავთა ცხოვრების უშუალო გაცნობა, რომლებამდის მისვლასაც მრავალი თაობის ცხოვრებასჭირდებოდა და აგრეთვე ვინ იცის კიდევ რამდენი რა? შემდეგში უკვე თამამად შეიძლება ადამიანმა დაიტრიაბახოს, რომ იგი არის ღმერთი და მსოფლიოს ბატონ-პატრონი.

გიორგი ხარბად იჭერდა კარიოზის თითოეულ სიტყვას, იგი ხედავდა, რომ მეოცდაათე საუკუნის კულტურა მისი დროის ყოველგვარ მიუვალ მწვერვალებს ასცდენოდა. ამ კულტურის წინაშე ადამიანისათვის წინათ უდაბნოდ მიჩნეული ადგილები უმშვენიერეს ბალებად გადაშლილიყო.

გიორგი ჯერ კიდევ გონს ვერ მოსულიყო. მას პირდაპირ ვერ წარმოედგინა, თუ ასეთი სასწაული განხორციელდებოდა — ადამიანის უკვდავება, ღმერთობა. მისი დაბალზამების მეთოდი ფენიქსოლოგიასთან მიკრობად თუ გამოჩნდებოდა. იგი დიდხანს იყო ჩაფიქრებული. ბოლოს გამოერკვა, სიხარულით გული აუტოკდა და ალტაცებით მიმართა კარიოზს:

— ნება მომეცით მივესალმო თქვენს ზღაპრულ გამარჯვებებსა და მიღწევებს საექიმო მეცნიერების დარგში. — და გიორგიმ კარიოზს აღფრთოვანებით ჩამოართვა ხელი.

მთელი დღე გიორგი ადამიანის ვაფენიქსებაზე ფიქრობდა. ძილში ესიზმრა:

თეთრ ტანსაცმელში გამოწყობილი კარიოზი მის პირდაპირ დაჯდა. მან იქით-აქეთ მიიხედ-მოიხედა, თითქოს რალაცის თქმა უნდა და ვერ გაუბედნიაო.

— თქვით, პატევცემულო კარიოზ, თქვით.—წაათამაშა გიორგიმ. კარიოზმა გიორგის ჰკითხა:

— თქვენ ხომ მოგეხსენებათ მატრიცა?

— მატრიცა? როგორ არა. ერთი მატრიცის საშუალებით ორ-მოცდაათიათასი ცალი გაზეთი იბეჭდებოდა ჩვენს საორტაციო მანქანაზე.

— დიახ, მატრიცა, ადამიანის მატრიცა,—ჩაილაპარაკა კარიოზმა.

— ეგ შეტად საკვირველი ამბავია, — თქვა გიორგიმ და ამ სიტყვებში გამოწვეულ ფიქრს ისე გაედევნა, როგორც ბავშვი პეპელას, — ადამიანის ტვინის ანაბეჭდი! — განცვიფრებით იმეორებდა იგი.

— კიდევ შეტი, მთელი ორგანიზმის.

— მთელი ორგანიზმის?

— დიახ, — მოკლედ მოუჭრა კარიოზმა.

მაგრამ საქმე ასე აღვილად არ გათავდა. მოწყვეტილი აღმოჩნდა ათასი ეტვანი. ამ ეტვანთა ერთად დაკავება გიორგიმ ვერ შეძლო, ისინი თავდაღმართზე დაგორდნენ და თავიანთი ქლარუნით გიორგის ოცნებაც გაიყოლიეს.

მან მრავალ ნაკადს დასაწყისი მისცა.

სიჩუმე ჩამოვარდა... შემდეგ გიორგიმ მდუმარება დაარღვია.

— მატრიცა ხომ ფორმის ამსახველია?

— გაუმჯობესებული მატრიცა, ფორმისა და შინაარსის აღმნიშვნელი.

— წარმოვიდგინოთ მთელ ქვეყანაზე რამდენიმე ერთიდაიგივე ადამიანი, ვთქვათ ჰეგელი, პაგანინი, კარიოზი ან გიორგი მოგელი? ხა, ხა, ხა! — გაიცინა გიორგიმ.

— დიახ, შეიძლება.

— არა, მაგას სჯობდა ისეე ჩვენი დრო, როდესაც მილიონ ადამიანში ორ მსგავს პიროვნებასაც იშვიათად შეხვდებოდით.

— შესაძლებელია დედამიწაზე გვეყავდეს მილიონობით ჰეველი და პაგანინი, მაგრამ თქვენ გგონიათ მეორე დღესვე მათში განსხვავება არ აღმოჩნდება?..

— არ ვიცი, ვერ წარმომიდგენია! შეიძლება პიროვნებაში სხვადასხვა გარემომ ოდნავი ცვლილება შეიტანოს, მაგრამ ძირითადად ყოველი პიროვნება გადაუგვარებელი დარჩება, — მიუვო გიორგიმ დაბეჯითებით. თან გაიფიქრა: — „სისულელია“.

იგი ამის შემდეგ ადამიანის ფაბრიკაში აღმოჩნდა. დაინახა, რომ ადამიანის საროტაციო ქარხანა შეუწყვეტლად მუშაობდა.

გიორგის თვალწინ მან რამდენიმე წუთის განმავლობაში ორმოცდაათითათასი რუსთველი გამოუშვა, შემდეგ ორმოცდაათითათასი ქავეჭავაძე, ბარათაშვილი, ორბელიანი, აკაკი და გიორგი წერეთელი, ბი, ჭონქაძე, ნინოშვილი და სხვ. ეს აუარებელი ხალხი შეუჩერებლად სწერდა ერთსა და იმავეს.

— ამდენი ხალხი ერთი და იგივე საქმის გასაკეთებლად საქირო არ არის, — ბრძანა გიორგიმ და თითქოს ერთი ხელის მოსმით ფერფლად აქცია ყველა ეს მწერალი.

ადამიანის საროტაციო ქარხანა კვლავ მუშაობს. მას მატრიცას განსაზღვრულ დროში უცვლიან. იგი ამჟამად ათასობით უშვებს დავით აღმაშენებელს, თამარ მეფეს, ვახტანგ VI-ეს, ირაკლი II-ს და სხვა.

გიორგის სრულებით ზედმეტად მიაჩნია ამ, თავის დროზე, საქართველოს უძლიერესს მეფეთა განმეორება.

— არ გვინდა მეფეები! — დააბაკუნა ფეხი გიორგიმ და — თითქოს პაპიროსის ქალაღდისაგან ყოფილიყვნენ გაკეთებული ეს მეფეები — უეტრად გიორგის ბრძანებაზე გაქრენ.

როტაცია გამალებით მუშაობს. ქვეყანა თითქოს საომრად ემზადება. ათასობით ჩნდებიან სარდლები: ალექსანდრე მაკედონელი, სპარტაკი, ცეზარი, ატილა, ალარიხი, სარგისი და ივანე მხარგძელი, თემურლენგი, ჩინგის-ხანი, ნაპოლეონი, გიორგი სააკაძე და სხვები. თვალუწყდენელ მოედნებზე უზარმაზარ კორპუსებად გაიშალა მათი გაათასებული სახეები.

ამ სარდლების გამოჩენა და ქიშპი პირველობისათვის ერთი იყო. ყოველი მათგანი ესწრაფოდა პირველობას. ომების აჩრდილი სინამდვილედ უნდა გადაქცეულიყო. მათი საქურველისა და ძლიერი ტანის სიმძიმით მინდორ-ველი თრთოდა. ომების მოლოდინში მათანი და კლდენი ირყეოდნენ. დედამიწას ამონის წარმოშობის ისტორია მოელოდა.

მაგრამ გამოჩნდა უცრად ქვეყნის მხსნელი. ეს იყო გიორგი—დი-
დი ზევესი. მან ბრძანა:

— ძირს ომი! გაუმარჯოს მშვიდობიანობასო! და ეს ხალხი თი-
თქოს მიწამ ჩაყლაპა.

— დატოვეთ ერთი მათგანი! — დაუმატა მან და გასაქრობად
მომზადებულ სპარტაკს სიყვარულით ხელი მოჰხვია.

— გმადლობთ! — მოუბრუნდა მას თავმდაბლად რკინის მუზარა-
დიანი სპარტაკი. ხმალის მაგივრად მან, სალამის ნიშნად, მარჯვენა
ხელი ზევით ასწია და გიორგის წინაშე თავი მოწიწებით დახარა:

— მიგულევთ, ყოველთვის თქვენთან ვიქნები! — წარმოთქვა მან.

— დარჩით, მე თქვენ ყოველთვის პატივს გცემდით, — მიუგო
გიორგიმ და სპარტაკს სიამოვნებით შეხედა.

როტაცია პერპეტუუმობილედ იქცა. კვლავ შეუჩერებლად მუ-
შაობს.

ათასობით ჩნდებიან გამოჩენილი ფილოსოფოსები, ორატორები,
ექიმები, ინჟინრები, გამომგონებლები და სხვ.

— ორ-ორის მეტი არაა საჭირო, — ბრძანებს გიორგი.

— ზედმეტი საჭირო არ არის, შეიძლება ვნებაც მოიტანოს! —
შემოესმა ძილში გიორგის ვილაცის ხმა.

გიორგის უცებ გამოეღვიძა. მან თვალები ამოიფშენიდა და ზეზე
წამოიჭრა.

— უკაცრავად, შეიძლება? — მოესმა მას კარიოზის ხმა.

— ამ წუთში!

გიორგიმ ტანსაცმელი მალე ჩაიცვა და კარიოზს სთხოვა ოთახ-
ში შემოსვლა.

კარიოზი შემოვიდა. მან გიორგის მხიარულად შეხედა და უთხრა:

— უკაცრავად, რომ გაგაღვიძეთ, მაგრამ დღეს გაღვიძება მე-
ტად დაგაგვიანდათ. ამიტომ გავბედე თქვენი შეწუხება.

— დიდი მადლობელი ვარ...

— სამადლობელი არაფერია, მე მხოლოდ ჩემი მოვალეობა შევას-
რულე. კარებთან აირა შემხვდა, თქვენი ძილის შესახებ იმას ველა-
პარაკებოდი. ზედმეტმა ძილმა შეიძლება ვნებაც მოგიტანოთ.

— დიახ, მართალია, მართალი. მაგრამ გუშინდელმა თქვენმა სა-
უბარმა ჩემზე ისე იმოქმედა, რომ თავის დროზე არ დამამძინა. ძილიც
სწორედ ამიტომ გამიგრძელდა. ხუთ წუთში მზად ვიქნები.

— მაინცადამაინც ნუ აჩქარდებით. ახლა ვიცი, რომ უვნებლად
ხართ. შეგიძლიათ მომზადებას ათი წუთიც მოანდომოთ. ამასობაში
გაზეთს წავიკითხავ.

კარიოზმა ხალათის ჯიბიდან შაურიანისოდენა ფირფიტა ამო-
იღო, თეთრი მარაო გადაშალა, წასაკითხავი ინსტრუმენტი მოაწყო
და კითხვას შეუდგა.

სად არის ახლა ფიდიუსი ან პრაქსიტელი!

შემდეგ გიორგი კარიოზის სამუშაო ოთახში შევიდა. მისი ყურადღება კედელზე დაკიდებულმა ერთადერთმა სურათმა მიიპყრო.

კარიოზმა ეს შენიშნა, გიორგის მიუბრუნდა, სურათზე მიუთითა და უთხრა:

— გაიცანით, ეს არის დედაჩემი.

გიორგის გაეცინა.

— ვინ? — იკითხა მან.

— აი, სწორედ ეს შენობა არის დედაჩემი, — თქვა კარიოზმა.

— თქვენ ხუმრობთ, — უთხრა გიორგიმ და კარიოზს შეხედა.

— სრულებითაც არა. ეს ზრუნავდა ჩემ გაჩენაზე და პირველ გამოკვებაზე, მე მის საშოში ჩავისახე. ამ შენობას ჰქვია ევგენიკური ინსტიტუტი, — სერიოზულად უპასუხა კარიოზმა.

— ევგენიკა ხომ მეცნიერებაა, რომელიც აღამაინთა მოდგმის გაუმჯობესებაზე ზრუნავს?

— დიახ.

— მაგრამ რაღა ევგენიკურ ინსტიტუტში დაიბადეთ, განა საშობიაროში არ შეიძლებოდა დედათქვენი წაყვანა? ან შეიძლება უეცრად ავად გახდა და საავადმყოფოში წაყვანა ველარ მოასწრეს? — ასკვნიდა გიორგი. — ყოველ შემთხვევაში, დედათქვენი, ალბათ, იმ დროს იქ მუშაობდა, ან შემთხვევითი სტუმარი იყო, არა?

კარიოზმა თავი გააქნია.

— არა, დედაჩემი ცოცხალი აღარ იყო, როდესაც მე დავიბადე.

— მშობიარობის დროს გარდაიცვალა? — შებრალებით იკითხა გიორგიმ. — ასეთი შემთხვევები ხშირად ხდებოდა ჩვენ დროსაც.

— არა, სრულებითაც არა. დედაჩემი მკვდარი იყო ჩემ გაჩენამდე ასი წლით ადრე, ისე როგორც მამაჩემი სამასით ადრე.

გიორგიმ ამ სიტყვებზე ირონიულად გაიღიმა, განზე გაიხედა. ეტყობოდა, რომ კარიოზი მას ეხუმრებოდა ან ატყუებდა.

— ჰმ, ჰმ.

კარიოზი დაჯერებით ლაპარაკობდა. მას გიორგის ეჭვისათვის ყურადღებაც არ მიუქცევია. ეტყობოდა, იგი არ ხუმრობდა. გიორგიმ მოლაპარაკე კარიოზს შეხედა, და გულცივად დააკვირდა. კარიოზი განაგრძობდა. გიორგის გული მოუვიდა, მაგრამ რამდენადაც შეიძლებოდა, ჯერ თავი შეიკავა და კარიოზს ცივად მიიხალა:

— არ მესმის! თქვენ სრულებით დამაბნით. ვგონებ ზღაპრებს მიყვებით.

კარიოზმა დაწყინარებით მიუგო:

— ბევრი ზღაპარი თქვენმა მიღწევებმა ხომ სინამდვილედ აქცია, მაგალითად, აეროპლანის, ელექტრონის, რადიოსა და სხვა აღმოჩენა-გამოგონებით?..

გიორგიმ ხელი ნერვულად გაშალა:

— აბა როგორ შეიძლება ცოლ-ქმარის გარდაცვალებიდან ასი-სამასი წელი გავიდეს და შვილი შემდეგ დაიბადოს?! ეს ყოველად წარმოუდგენელია! ამის დაჯერება სრულებით წარმოუდგენელია, მოქალაქე კარიოზ!

— მოითმინეთ და მალე დარწმუნდებით ჩემი ნათქვამის სინამდვილეში.

კარიოზის ასეთმა აუღელვებელმა ლაპარაკმა გიორგი გააბრაზა, მაგრამ თავი დაიჭირა და კარიოზს ცივად მიმართა:

— არა, პატივცემულო კარიოზ! ისეთ რამეს ნუ მეტყვით, რაც აზრს მოკლებულია და ყოველგვარ ლოგიკას ეწინააღმდეგება. მაშ, როგორ წარმოვიდგინო უდღემამო კაცის გაჩენა, როგორ? ჩვენი ბიბლიური წარმოდგენით არსებობდა ერთი უმამო კაცი—იესო ქრისტე; იგი კაცობრიობამ ღმერთად იწამა და ჩემ დრომდის ეთაყვანებოდა. თქვენ კი ამბობთ, რომ ცოცხალი არც მამა გყოლიათ და არც დედა, და ისე გაჩნდით! ეს ხომ ზღაპარია! ბავშვად ნუ ჩამთვლით. ჩვენც გვქონდა წარმოდგენა ცივილიზაციის გაუმჯობესებაზე. ნუ დაგავეწყდებათ, მოქალაქე კარიოზ, რომ თქვენ საქმე გაქვთ ძველი დროის განათლებულ კაცთან: მედიცინის დოქტორთან, მასწავლებელთან, გამომგონებელთან; თქვენი მიღწევები დიდია, გასაოცარია, მაგრამ რასაც ახლა მეუბნებით გონებას ოდნავ არ უახლოვდება და ნება მიბოძეთ ამაში ეჭვი შევიტანო.

— უნდა მოგახსენოთ, რომ დღეს, საერთოდ, ცოტას ლაპარაკობენ და ბევრს ფიქრობენ და აკეთებენ, — უთხრა დაშვილებით კარიოზმა. — რადგან ჩემ ნალაპარაკეში ეჭვი შეგაქვთ, გერყვით მოჭრიით: თქვენ ხომ გამოიგონეთ დაბალზამების ხერხი?

— მერე?

— თქვენ ხომ გაძელით მრავალი საუკუნე და დღეს სიცოცხლეს დაუბრუნდით?

— მერე?

— ნუ თუ თქვენ უნდა გიკვირდეთ, რომ თქვენს შემდეგ, რამდენიმე საუკუნის მანძილზე, კაცობრიობა გამოიყენებდა, თუ გნებავთ, თქვენ აღმოჩენას სხეულის შენახვის დარგში? მერე და ის, რომ აღამიანმა შეიძლო თესლის და კვერცხების შენახვა საუკუნიდან საუკუნემდის და სწორედ ამ თესლის შედეგი მე გახლავართ.

მხოლოდ ამ ერთმა წინადადებამ გიორგი თითქოს გააქვეა. კარი-
ოზის სქელ ტუჩებს შიშითა და მოკრძალებით მიაჩერდა. გიორგის
ნიადაგი ფეხქვეშ გამოეცალა, სავარძელში უღონოდ ჩაჯდა, კარიოზს
თვალი მოაშორა და, დაფიქრებულმა, თავი ჩაჭკიდა და იატაკს მია-
ჩერდა, თითქოს ახალი ქვეყნის საოცარი ამბების ახსნა-განმარტება
აქ სურდა ამოეკითხა.

ცოტა ხნის შემდეგ მან მალლა აიხედა, განცვიფრებულმა, პირველი
გადიწერა, თუმცა ღმერთი არასოდეს არ სწამდა; შემდეგ სავარძლი-
დან ძლიერძლივობით ამოძვრა, კარიოზს ბოდიში მოუხადა და ცხარე
სიტყვებისათვის პატიება სთხოვა.

— ნუ სწუხართ, — უპასუხა კარიოზმა, — თქვენ ყველაფერი მოგე-
ტევებათ, გასაკვირველი არ არის, თუ ჩვენი მიღწევები გეუცხოვათ.

— ჩემთვის წარმოუდგენელია, თუ ადამიანი როგორ იზადება
უღელოდ, — წარმოთქვა გიორგიმ.

— აი სწორედ მაგისთვის გვაქვს მოწყობილი სავანეებო ინსტი-
ტუტი, მისი შენობაც თქვენ ამ წუთში აქ დაინახეთ. ამ დაწესებულე-
ბაში ხდება თესლის შენახვასთან ერთად ხელოვნური განაყოფიერე-
რება, ნაყოფის შენახვა და დაბადება. — თქვა წყნარად კარიოზმა.

— თქვენ ისეთ რამისთვის მიგიღწევიათ, რის წარმოდგენას ოცნე-
ბაშიც ვერ ვაბედავდა ჩვენი დროის კაცობრიობა. საინტერესოა,
ერთნაირად ინახება ნაყოფი დედის მუცელსა და თქვენს ლაბორატო-
რიუმში თუ არა? — იკითხა ცნობისმოყვარეობით გიორგიმ.

— ბევრად უკეთ, ვიდრე დედის მუცელში.

— მაშ, ქალები ამჟამად შეილის შობისაგან თავისუფალნი ყოფი-
ლან, — დაასკვნა თავისებურად გიორგიმ.

— რა თქმა უნდა, შეილის შობას დაეჯარგა ის მძიმე და მწარე
განცდები, რაც მშობიარობას ახასიათებდა. მაგრამ ქალები შეილის
შობისაგან თავისუფალნი სრულებით არ არიან. შეილის შობა თანა-
მედროვე ქალისათვის უდიდესი დღესასწაულია.

გიორგი ოცნებამ შორს გააფრინა.

— გამრავლების საკითხში სრული თავისუფლებაა, — თქვა კა-
რიოზმა.

— ჩვენი სახელმწიფო ხელს უწყობდა მოსახლეობის გამრავლე-
ბას, — დაიწყო გიორგიმ. — იგი ეზმარებოდა მშობლებს, ათასობით
ხსნიდა სამშობიაროებს, ბავშვთა ბაგეებს, აგებდა თავშესაფრებს,
სანატორიუმებს, სკოლებს, უმაღლეს სასწავლებლებს, სადაც სწავლა
უსასყიდლოდ სწარმოებდა.

— საბჭოთა კავშირში?.. რა თქმა უნდა, — უპასუხა კარი-
ოზმა, — მაგრამ სხვაგან ხომ მასეთი წესი არ ყოფილა? მაშინ

თქვენთან საამური ცხოვრება იწყებოდა, თქვენ უკვე სოციალისტების მიჯნასთან იმყოფებოდით, შვილის ყოლა თქვენ მეტ ტვირთად კი აღარ გეჩვენებოდათ, როგორც ეს იყო კაპიტალისტურ ქვეყნებში, არამედ სასიამოვნო მოვლენად. ამას გარდა, თქვენ გქონდათ უზარმაზარი ტერიტორია, სადაც კვების ძველ პირობებშიც ათჯერ უფრო მეტ მოსახლეობას დაარჩენდით.

— მოსახლეობის გამრავლება დიდი ხანია აწვალებდა სხვადასხვა სახელმწიფოს. გეცოდინებათ, რომ ამ მიზნით ჩვენი დროის მუსულმანურ სახელმწიფოებში მრავალჯერაღიანობასაც კი მიმართავდნენ.

— სიმართლეა, მაგრამ მათ სულ სხვაგვარი მიზანი ასულდგმულებად. მათ თავისი ხალხის გამრავლება სურდათ ომებისათვის, მოლოხისათვის, იმისათვის, რომ მეტი მონები ჰყოლოდათ.

— საფსებით სწორი ბრძანდებით, — მიუგო გიორგიმ.

შემდეგ კარიოზმა განაგრძო:

— უცოლოდ ძვირად თუ ვინმე რჩება. მამაკაცები და დედაკაცები სრულებით დამოუკიდებლად ცხოვრობენ. ხან ერთად, ხან ცალცალკე, როგორც მოესურვებათ.

გიორგი ვერ მიხვდა.

კარიოზმა განაგრძო:

— არავითარი სავალდებულო სწავლა არ არსებობს. თვით ცხოვრება მოითხოვს ჩვენგან მის სხვადასხვა მხარეთა შესწავლას. ამიტომ მუდამ ვსწავლობთ.

კარიოზმა განაგრძო:

— შემდეგ ხელი მოვკიდე ვარსკვლავთმრიცხველობას, მერე მედიცინას და ბოლოს ენათმეცოდნეობას. მეცნიერების ამ დარგებში შეიწირეს ჩემი საუკეთესო დღენი, აწი მალე სიბერეც მოვა და მერე ხომ იცით!..

— ჯერ რა უნდა თქვენთან სიბერეს? თქვენ, ჩემი აზრით, არ უნდა იყვეთ ოცდაათ წელზე მეტი ხნისა.

— არ შეიძლება მაგ ციფრი ხუთჯერ გავამრავლოთ? — ღიმილით უთხრა კარიოზმა.

— უკაცრავად, კარგად ვერ გავიგონე, ხუთი მივუმატოთ თუ ხუთჯერ გავამრავლოთ? — იკითხა გიორგიმ.

— უნდა გაამრავლოთ.

— რას ამბობთ?—გიორგი განცვიფრებისაგან ზეზე წამოხტა.—ასორმოცდაათი წლის?.. — თვალით აწონ-დაწონა იგი. — ნუ თუ თქვენ ასორმოცდაათი წლის ხართ?

— დიახ, ასორმოცდაათის.

გიორგიმ განცვიფრებისაგან უკან დაიხია, და კარიოზს გაკვირვებით დაუწყო თვალყურება.

— მე ვნახე ჩვენში ასორმოცდაათი წლის მოხუცი, — თქვა გიორგიმ ცოტა ხნის შემდეგ. — იგი მთიელი იყო და საქართველოს მთავრობას ესტუმრა თავისი ფეხით. მაგრამ ის იყო ერთად-ერთი ადამიანი არა მარტო ჩვენში, არამედ შეიძლება მთელ მსოფლიოშიც. იგი, ალბათ, სიკვდილმა დაიფიწყა. მერე და სად მისი დახაესებული სახე და სად თქვენი, სად მისი თვალები, ფერი და მოძრაობა და სად თქვენი? იმას თქვენ მეექვსე მოდგმად თუ შეეფერებოდით.

— ჩემი ხნის ხალხი დღეს შუა ხნის კაცებად ითვლებიან. არავითარი სიბერის ნიშნები, როგორც თქვენ თვითონ ხედავთ, არ შემჩნევა და არც მახასიათებს.

— კიდევ დიდხანს იყავით კარგად!—უსურვა მას ჯანმრთელობა გიორგიმ.

— დიდად გმადლობთ, — კარიოზმა თავი დახარა.

შემდეგ წამოდგა და გაიარა, თითქოს სურდა გიორგისათვის დაემტკიცებია თავისი ტანის მოქნილობა. გიორგი სიამოვნებით მისჩერებოდა მას. ცოტა ხნის შემდეგ კარიოზმა განაგრძო:

— ჩემი ცოლი, აირა, ჩემზე უადრეს ხანას ეკუთვნის, ჩემზე უფრო ახალგაზრდაა.

გიორგი აირას ხსენებამ ტკბილად ააღელვა.

„აირა კარიოზზე უფროსია? მაშასადამე, ასორმოცდაათ წელზე მეტი ხნის არის? — ფიქრა თავისთვის გიორგიმ. — მერე მისი სახე, ფერი, ძუძუები, კუნთები, გულუბრყვილო ქიკჭიკი? არა ეს ყოველად შეუძლებელია, ამას კი ვერას გზით ვერ დავიჯერებ. აირა თვრამეტ წელზე მეტის არ უნდა იყოს, ცხადია! მაგრამ საჭიროა კარიოზს თითქოს მაინც დავუჯერო ეს ამბავი“.

— რასაკვირველია, ეს აგრე იყო ყოველთვის. ზოგი ადრე ხუცდებოდა და ზოგი გვიან. მე მახსოვს, ბევრი ჩემზე ახალგაზრდა ჩემზე უხნესად გამოიყურებოდა. მეორმოცე წელში ვიყავი და, როგორც ხედავთ, თეთრი არა მაქვს გამოორეული, ბევრს კი ოცდახუთი წლიდან თეთრი თმები ამშვენებდა. ეს დამოკიდებული იყო, მოდგმასთან ერთად, ცხოვრების სხედასხვა პირობებზე. ახლა კი ასეთ განსხვავებას, ჩემი აზრით, ადგილი აღარ უნდა ჰქონდეს.

— რა თქმა უნდა, ნაკლებად, მაგრამ ფაქტი კი ფაქტად რჩება.

— ყოველგვარ მოვლენას აქვს თავისი მიზეზები. თქვენ არ შეიძლება მაგის მიზეზი არ იცოდეთ. მაშასადამე, თქვენ ამბობთ: აირა თქვენზე უხნესია, მაგრამ თქვენზე უფრო ახალგაზრდაა. მე მგონია აქ სიტყვების რალაც თამაშთან გვაქვს საქმე, თორემ სინამდვილეში ეგ არასოდეს არ იქნება.

— თქვენ ეს არა გჯერათ? — თითქოს გაოცებით ჩაჰკითხა კარიოზმა.

— დიახ, ჩემი აზრით, ეგ ან შეცდომაა, ან სიტყვების თამაში.

— ხა, ხა, ხა, ხა! — გადაიხარხარა გულიანად კარიოზმა.

— რა გაცინებთ? — გაკვირვებით შეეკითხა გიორგი.

— ბოდიშს ვიხდი, მაგრამ თავი ვეღარ შევიკავე... ამასთან დაკავშირებით მინდა გავახსენოთ მხოლოდ თქვენი ამბავი.

გიორგი ვერც ახლა მიხვდა, მხოლოდ გაურკვევლად თვალებს აცეცებდა.

„რა შუაშია ჩემი გაცოცხლების ამბავი?“ — ფიქრობდა ის.

— გულწრფელად ვაღიარებ, რომ ვერ გავიგე თქვენი სიტყვები.

— რა არის აქ გაურკვეველი? პირადად თქვენ ჩემზე უადრეს ხანას, ე. ი. მეოცე საუკუნეს ეკუთვნით, მაგრამ წლებით ჩემზე ნაკლებ ხანს გიცხოვრიათ.

გიორგის გულს თითქოს მძიმე ლოდი მოშორებოდეს, მან თავისუფლად ამოისუნთქა. თავში ხელი შემოიკრა და თქვა:

— როგორ დავკარგე საღი აზროვნების უნარი! რა მემართება?

— არა უშავს რა, — დაამშვიდა კარიოზმა, — შე წელან სწორედ იმაზე გამეცინა, რომ ამტკიცებდით იმას, რასაც თქვენივე ფაქტები ეწინააღმდეგებოდა.

— მე ისე მომივიდა, რომ იტყოდნენ: სესიკას ჩაბუხი პირში ჰქონდა და ჩიბუხს ეძებდაო.

— ასეთი შეცდომისაგან არც ჩვენ ვართ დაზღვეული, — თითქოს ბოდიში მოხადა გიორგის კარიოზმა.

— დიახ, იმას მოგახსენებდით, — დაუბრუნდა წინანდელ საუბარს კარიოზი. — აირა გახლავთ მეოცდაექვსე საუკუნის ქალი და მე კი მეოცდარვესი.

— მაშ, აირა ჩემსავით ყოფილა დაბალზამებული? — დაინტერესდა გიორგი.

— აირამ დაბალზამებას ანაბიოზი, ე. ი. გაყინვა არჩია.

— ანაბიოზი?

— სწორედ ანაბიოზი, და ამ გაყინულ მდგომარეობაში იგი მთელი ოთხასი წლის განმავლობაში იყო. მერე იმგვარად, როგორც, საერთოდ, გაყინული მწერები, ცხოველები და თევზები ცოცხლდებიან, ისიც, თანახმად მისი ანდერძისა, გააცოცხლეს.

კარგა ხანია, რაც გიორგის გამოეღვიძა. მან ხელ-პირი უკვე დაიბანა, აბაზანი მიიღო და ახალ ტანისამოსში გამოეწყო. ძვირფასი სარკის წინ თმას ივარცხნიდა. შემდეგ სავარცხელი მაგიდაზე დადო და ფანჯრიდან ქუჩის მოძრაობას დააკვირდა, თითქოს მისთვის ახლა პირველად შეეხედოს.

მოგონების ფრთებმა იგი უცებ საქართველოს ოდესმე ყოფილ დედაქალაქ მცხეთაში გაათრინა. მწვანე ნაბადმოსხმული მცხეთა ამ ქვეყანას გამუდმებით უნაგაროდ ემსახურებოდა. ოთხი გზა, რომელიც აღმოსავლეთ საქართველოს ჯვარივით სჭრიდა, ერთიმეორეს სწორედ აქ გადაეკედობოდა. ყოველ მგზავრს, ვისაც კი საქართველოში შემოსვლა სურდა, მცხეთა უნდა გაეველო.

იმ შემთხვევაში, როდესაც მცხეთას სამტროდ გარსშემორტყმულ ხალხთან გამკლავება გაუქირდებოდა, მაშინ ამ ოთხ თოკს ისე ძლიერად მოჰქაჩავდა, რომ დარიალის კლდეებიდან არტაანის მთებამდის და ზაქათალიდან შავ ზღვამდის საქართველოს ზარები ერთხმად საგანგაშოდ აგრიალდებოდნენ.

გიორგი ხედავს ამ განგაშის ხმაზე როგორ წყდება საქართველოს მინდორ-ველზე მუშაობა. მისჩერებია, თუ ციცაბო კლდეებზე როგორ ეშვებიან ნაჯახებით, ცულითა და ნამვლით შეიარაღებული გლეხები. ისინი მცხეთის დასასმარებლად მორბიან. მესამე საუკუნიდან მცხეთამ წმინდა ნინოს მეოხებით ქრისტიანულ ეკლესიათა გუმბათების ქული დაიხურა.

და ასე იყო, სანამ —მეხუთე საუკუნეში —ვახტანგ გორგასლანმა სატახტო ქალაქი მცხეთიდან ტფილისში არ გადმოიტანა.

გიორგი ხედავს, რომ საქართველოში თითქოს ძეგლად დატოვებულ პომპეუსის ხიდს მტკვარმა გადაუარა და არსენა ოძელაშვილის საფლავს ტალღა სტყორცნა. მტკვარს კარგად ახსოვს, როდესაც არსენამ არაბული ცხენით ახლო მიდამოებს სიმღერით ჩაუარა, მცხეთასთან ფონი გადასჭრა და სადღაც გაჰჭრა. მტკვარს ეგონა რომ იგი ნადავლით მალე უკან დაბრუნდებოდა, მაგრამ დახეთ, თურმე იგი მოსტყუვდა. არსენა მცხეთას დარაჯად დასდგომია და ერთი წუთით წასძინებია. მტკვარი ცნობისმოყვარეობით ცერებზე დამდგარა, რომ მძინარე არსენას შეხედოს და ჩუმად უკან იხეც-

სანამ იგი ზაქსის კაშხალს თავს არ მიაჯახებს და შემდეგ მის ტურ-ბინებს გონებაარეული არ დაეძგერება.

მთის კორტოხზე წამოდგმული ჯვარის მონასტერი ამ ამბავს განცვიფრებით მისჩერებია. მას მეხუთე საუკუნიდან ნატარები ჯვარი თავიდან მოუხსნია და ადამიანის მარჯვენას შეჭლალადებს.

ზაქსიდან გიორგის ოცნება საქართველოს სხვა ჰესებზე გადადის. წარმოიდგენს მომავალ საქართველოს ჰიდროელსადგურებს. ისინი მაღალ მთებს ისრებივით გაჰყვეთენ, რომ მოსახლეობას სინათლე, სითბო და ჰოდრაობა მისცენ.

გიორგის გული სიხარულით ივსება.

ამ დროს კარიოზიც შემოდის, მიესალმება და სავარძელში დაჯდომას აპირებს. გიორგი მას ქუჩებზე მიუთითებს და ეუბნება:

— მე წარმოდგენილიც არა მაქვს, თუ რამდენი ენერგია იქნება სა-ქირო ამ ქუჩების მოძრაობაში მოსაყვანად. თქვენი ფაბრიკა-ქარხნების ასამუშავებლად, თქვენი განათება-გათბობისათვის.

— დიდი, ძალიან დიდი...

— საწყალი მდინარე არიონი, რამდენ ადგილას მას კისერზე კაშხა-ლები მძიმე ულლად ექნება დადგმული, რამდენჯერ მან რკინის ტურ-ბინებში მწარედ უნდა დაიკვნესოს!

კარიოზს სახე გაეხსნა.

— თქვენ დროს დიდი მუშაობა წარმოებდა იაფი ელექტრო-ენერჯის მისაღებად, — დაიწყო მან. — ამაში მნიშვნელოვან დახმარებას გიწვევდათ მდიდარი ბუნება: ჩქარი მდინარეები, მთის მწვერვალებზე მოთავსებული ტბები და ელსადგურების გასაკეთებლად მოხერხებული ადგილები. თეთრ ნახშირს საკმაოდ აგროვებდით. თქვენი ეპოქა იყო ეპოქა დიადი მშენებლობისა. თქვენი დროის სახელ-მწიფოებრივ სიმდიდრეს სამართლიანად წარმოადგენდა ნავთისა და ქვანახშირის დიდი მარაგი და უზარმაზარი ელსადგურები. დიდი შრომა გებარჯებოდათ ამ საქმეთა კეთილად დასავგვირგვინებლად. მაგრამ რადგანაც იგი თქვენთვის აუცილებელი იყო, მიზანს მაინც აღწევდით.

— მართალია, — უბასუბა გიორგიმ და კარიოზის პერანგზე მოკიაფე საფირონს მიაჩერდა.

— თქვენი ეპოქა უმთავრესად ელექტრონისა და რადიოს ეპოქა იყო. იცით, ინჟინერმა სილო დარიალმა როგორი წვლილი შეიტანა იაფი ელენერჯის მიღების საქმეში?

— აჰა, მახსოვს, — მოიგონა გიორგიმ სილო დარიალი. — როგორი?

— თქვენ გეცოდინებათ კავკასიის მთების სიმაღლე, გეცოდინებათ ისიც, რომ ბარისა და ქალაქების ცხოვრებაში ეს მთები თითქმის არავითარ მონაწილეობას არ იღებდნენ.

— დიახ, არ იღებდნენ.

— თითქოს ეს მთები მიწისათვის უცხო სტუმრები ყოფილიყვნენ, ისინი თეთრ ტანსაცმელში გამოწყობილნი სავარძლებში გაუნძრევლად იხსდნენ და მისტიკური თვალებით ზეცას მისჩერებოდნენ. ძვირად, თუ ისინი მიწისაკენ დაიხედავდნენ და თუ დაიხედავდნენ— უსათუოდ რისხვით. დარიალმა ვადაწყვეტა მთებიც დაეხმარებია ქვეყნის საქმეთა კეთებაში. დარიალის აზრით, საჭირო იყო მოგვეხადა ის მულმივი ჩადრი მთებისათვის, რომელიც მათ ნამდვილ სახეს ფარავდა და ამ ჩადრით გვესარგებლებია.

— ესე იგი ყინულით?

— დიახ, ყინულით. საჭირო იყო, მისი აზრით, მთებზე ყინულის გადნობა, მათი წყლად ქცევა და ბარში გადმოსროლა,— ეინ უნდა მოხმარებოდა ამ საქმეში დარიალს?— იკითხა კარიოზმა.— ერთადერთი მზე, მაგრამ მზე ამ ყინულებს ისედაც ხომ ყოველთვის უმზერდა და აღნობდა, შემდეგ ბარს მდინარეებად ევლინებოდა. დნებოდა ყინულთა ქვემო ნაწილი, ზემო ნაწილი კი თითქმის ხელუხლებელი რჩებოდა.

— ეს მართალია, — გააწყვეტინა გიორგიმ, — მაგრამ ზემო ნაწილის გასაღნობად საჭირო იქნებოდა იმდენი სითბო, რომლის დახარჯვას ვერ აანაზღაურებდა ამ ყინულის გადნობა და ენერჯის მისაღებად გამოყენება.

— დარიალის ზუსტმა გამოანგარიშებამ უარყო მაგ მოსაზრების სისწორე.

და კარიოზი გიორგის მოუყვა, თუ როგორ მოაწყო საქმე სილო დარიალმა:

— ჯერ ერთი, მეტად ძნელი იყო ამ მიზნის შესრულება იმის გამო, რომ მთებთან ბარი ისე ახლოს არ იყო. და მერე, კიდევაც ახლოც რომ ყოფილიყო, წყლის ჩამოსაშვებად მთის წვერვალადან ბარამდე საჭირო იყო უზარმაზარი ტურბინები, რომლებსაც ვერავითარი ლითონი ვერ გაუძლებდა. ყველა ამ სიძნელეთა დაძლევა რამდენად შეიძლო დარიალმა, ამას ახლავე ვნახავთ.

პირველ ყოვლისა, დარიალი დაინტერესდა იდევით, როგორ გაემრავლებია მზის ენერჯია მთებზე თოვლის გასაღნობად. იგი შეჩერდა ამ საქმეში სოლარიუმის გამოყენებაზე. სოლარიუმის, ანუ მზის ენერჯიის შემკრებ აპარატების მოწყობის ცდას მეცნიერები ძველ დროშიც ახდენდნენ, მაგრამ ამ ცდის შედეგები სრულებით უმნიშვნელო იყო. სილო დარიალმა სოლარიუმებით მზის ენერჯიის შეკრების საქმე გააუმჯობესა, მაგრამ ეს საქმე ჯერ კიდევ სათანადო სიმაღლეზე ვერ იდგა. მართალია, იმ, შედარებით ჩამორჩენილ, დროში შესაძლე-

ბელი იყო ენერჯის შორ მანძილზე რადიო-გადაცემა, მაგრამ საამისო აპარატები ვერ იყო ისე გაუმჯობესებული, როგორც ამას საქიროება მოითხოვდა. მიუხედავად ამისა, სილომ შეძლო სოლარიუმის ენერჯის გამოყენებით შორ მანძილზე მდებარე ყინულის გადნობა, მაშასადამე, პირველი და უმთავრესი სიმაგრე აღებული იქნა.

— ერთი მითხარით, ეს ყინულები დაუღეველი ხომ არ იყო? ერთხელ ხომ ისინიც გადნებოდა? მათ ხელახლა გაჩენამდის საქირო იქნებოდა, მაშასადამე, მოცდა და სადგურის შეჩერება.

— დაუსრულებელი არაფერია, — თქვა მან, — მაგრამ წყალი რომ ამ სადგურს ყრველთვის საკმაოზე მეტი ჰქონდა ეს ცხადია.

— საიდან?

— თქვენ ხომ იცით ქარების გაჩენის მიზეზი?

გიორგიმ ქარების გაჩენის მიზეზები გაიხსენა.

— ჩენი დაკვირვებით, ქარი ჩნდებოდა ჰაერის სხვადასხვა ტემპერატურის ცვალებადობით. მაგალითად, ამა თუ იმ ადგილას ჰაერის ძალიან გახურება გამჩატებული ჰაერის ზევით აწევასა და მის ადგილზე ცივი ჰაერის მოწოლას იწვევდა. ჰაერის ასეთი ცვლილება ქარების გამომწვევ მიზეზად ითვლებოდა. ქარი ტემპერატურის ერთგვარი გამათანაბრებელი იყო.

— სწორედ მაგ მოვლენამ გამოიწვია ამ მდინარის სათავესთან თოვლისა და წყლის მარაგის მუდმივი არსებობა. ამ სიმალღეზე თოვლის გადნობით გახურებული ჰაერი ზევით იწვევდა, მის ადგილას ცივი ქარები ჩნდებოდნენ. ამ ქარებს, შავი ზღვის სიახლოვის გამო, ღრუბლები ბლომად მოჰქონდა. მთის მიახლოებისას ეს ღრუბლები განუწყვეტლივ წვიმად იღვრებოდა და ეს წვიმა ავსებდა იმ დანაკლისს, რომელიც თქვენ წელან ახსენეთ. თქვენ იცით, როდესაც ცეცხლის-მფრქვეველი მთა ამოხეთქაედა, მაშინ ბუნება ტიროდა, განუწყვეტლივ წვიმდა.

გიორგიმ უარყოფის ნიშნად თავი გააქნია.

— არ მინახავს, მხოლოდ წამიკითხავს, გამიგონია.

— დიახ, ყინულების ცეცხლის მოკიდებამ უფრო მეტი ნალექი გამოიწვია და ეს სადგური რამდენიმე ათეული წლის განმავლობაში შეუჩერებლად მუშაობდა.

— მაშასადამე, როგორც თქვენი სიტყვებიდან ჩანს, შემდეგ ეს სადგური გაჩერებულა ან გაფუჭებულა, არა?

— წარმოიდგინეთ, რომ არა, იგი კვლავ მრავალ წელს უვნებლად დარჩა, მაგრამ ახალმა დრომ ახალი გამოგონება მოიტანა.

— კიდევ ამ დარგში?

— დიახ, დიდი ვადატრიალება მოახდინა ღრუბელთა წველამ, განავრძო კარიოზმა.

— როგორ თუ ღრუბელთა წველამ?

კარიოზს გაელიმა და ნახევრად ხუმრობით დაიწყო:

— ღრუბელს თქვენი მომდევნო კაცობრიობა სწველიდა დაასლო-
ვებით იმგვარად, როგორც თქვენ თხებს, კამეჩებს, ძროხებს.

გიორგიმ ღიმილითვე უპასუხა:

— საინტერესოა, რად სჭირდებოდა კაცობრიობას ღრუბელთა
ნაწველი? წყალი ხომ დედამიწაზე თითქმის ყველგან საყოფი იყო
და მით უმეტეს საქართველოში.

კარიოზმა სერიოზული სახე მიიღო.

— ადამიანი ეძებდა უფრო იაფ და უხვ ელექტროენერჯის მი-
საღებ წყალსაც.

გიორგის ცოტა გაუკვირდა.

— კი, მაგრამ რა დამოკიდებულება აქვს ღრუბელთა წველას
ელექტრონთან.

— აი რა: ღრუბლები ყოველთვის მალლა დაცურავენ. ხანდახან
ისინი ორმოცდაათ კილომეტრის სიმაღლეზე არიან მიწის პირიდან
დაშორებული.

კარიოზმა აბარატი აამუშავა.

გიორგიმ შეხედა შორიდან რაღაც უზარმაზარი კონუსის მავგარ
სოკოს, რომელიც იქვე დაბატულ მთების მწვერვალებზე ბევრად
უფრო მაღალი მოჩანდა.

— ეს რა არის?— იკითხა გიორგიმ.

— ეს არის დარიალის მიერ გაუმჯობესებული მეორე ელსადგუ-
რის ტურბინა,— აუხსნა კარიოზმა.

ეს ტურბინები ძაბრიან ბოთლს ჩამოჰგავდა. აქ, ამ თოვლიან
თავზე ხდებოდა ღრუბლების გამოწველა, ე. ი. ღრუბელთა იმ-
გვარი შეკუმშვა, რომ ისინი თოვლად და წვიმად იღვრებოდა.
ეს თოვლი და წვიმა ამ გადაბრუნებული თეთრი ქოლგის ანუ ძაბ-
რის საშუალებით თავს იყრიდა ტურბინაში.

სურათი თანდათან ახლოვდებოდა, მატულობდა, ბოლოს მან რე-
ალურ სიდიდემდის მიიღწია. გიორგიმ ნათლად დაინახა ამ ბუმბერაზ
ტურბინის მოცულობა. მისი სიმაღლე შვიდ კილომეტრამდის იქნე-
ბოდა, დიამეტრი ერთი კილომეტრი.

თავზე მას თვალუწვედენ ყინულის მინდვრების უზარმაზარი ქლდი
ეხურა. ამ მინდვრებზე თოვლი დნებოდა და ღრუბლები იწველებო-
და. ეს ნაწველი ამ ტურბინაში ჩადიოდა.

— მაგრამ ამ ზღვაში, ამ შუა ზღვაში როგორ მოაწყვეს ეს ელსადგური?—იკითხა გიორგიმ.

— იგი ააგეს ზღვაში ადგილის ეკონომიისათვის, მართალია, თავისუფალი ადგილები მრავლად მოიპოვებოდა, მაგრამ უფრო მიზანშეწონილად იქნა ცნობილი ამ ელსადგურის მოწყობა ზღვაში.

— სავსებით სწორია. მაგრამ სად არის ეს სადგური მოწყობილი?

— ეს სადგური იმყოფებოდა შავ ზღვაში, საქართველოს დასავლეთით, ქ. ბათომიდან ოთხმოცი კალომეტრის დაშორებით. ძალიან საინტერესო იყო ამ ელსადგურის მუშაობის თვალუურის დევნება.

კარიოზმა აპარატს კვლავ თითი მიაღწია. გამოჩნდა ჰაერში მკურავი თეთრფრთიანი ღრუბლები, როგორც დიდი ფრინველები. ამ ტურბინის თავზე ისინი უეცრად დაეშვნენ. აქ დიდ ველზე გაიშლართნენ და საშინელი ხმით აქუხდნენ. მათი კოკისპირული წვიმა უზარმაზარ მდინარეებად გროვდებოდა ქუდზე, საიდანაც პირდალელულ ვეება ტურბინაში გამალებით ეშვებოდა.

ქვევით მოთავსებული უზარმაზარი ელექტრომომტორები თავბრუდამხვევი სისწრაფით ბრუნავდნენ.

დადგენილი. ჩემ დრომდის ოთხმოცდათორმეტი ელემენტი იყო აღ-
მოჩენილი. მე გადავთვალე ყველა ელემენტი, მაგრამ ვერცერთი ვერ
მოგძებნე *Tiranium*-ის სახელწოდების.

— მართალია, ვერ მოძებნიდი, — მიუგო კარიოზმა. უკვე დიდი
ხნიდან შემჩნეული იყო, რომ ესა თუ ის ნივთიერება მზის სხივებს
ერთგვარად არ იღებდა, — დაიწყო კარიოზმა. — ზოგი მას თითქმის
სრულებით არ იკარებდა და ზოგი კი სიხარბით ყლავებდა. ერთ
მშვენიერ დღეს, თქვენი გარდაცვალებიდან, დაახლოვებით, ორასი
წლის შემდეგ, იმ საქვეყნო კონცერტში, რომელშიაც ასცხარამეტი
სხვადასხვა ელემენტი ლებულობდა მონაწილეობას და რომელსაც
ორასი წლის წინათ გარდაცვლილი პროფესორი მენდელეევი ლოტ-
ბარობდა, სრულებით მოულოდნელად განსხვავებული ხმის მქონე
მეასოცე ელემენტი გამოჩნდა. იგი იყო უალრესად მზის თაყვანის-
მცემელი და რადგანაც სხივების მოტაცებას არ ერიდებოდა, მას
ბერძნულ-ლათინური სახელი *Tiranus*-ი უწოდეს.

— ასოცი ელემენტისაგან შედგება მსოფლიო? — იკითხა გიორგიმ.

— ბევრად უფრო მეტისაგან, მაგრამ ამაზე შემდეგ, — მოკლედ
მოუჭრა კარიოზმა. — ამ ნივთიერების აღმოჩენამ კაცობრიობას შესაძ-
ლებლობა მისცა მზის ენერჯის მოტაცებისა. მაგრამ ახლა თვით
ამ აპარატს შეხედეთ.

გიორგის წინაშე გამოჩნდა წყალი, იგი თითქოს დუღდა, ოხში-
ვარი სქელ ღრუბლებად ასდიოდა. გიორგიმ ამ ღრუბლებში დამა-
ბრმავებელი ლითონის მოედანი გაარჩია. მის თავზე მზის სხივების
უზარმაზარი მდინარე ცისარტყელების ჩანჩქერებად დაკიდებულიყო.
მილიარდი ბრილიანტი მოედნის მუცელში იკარგებოდა და სამაგიე-
როდ დაუსრულებლად ახალი ჩნდებოდა.

— რეალურ ფერებში ამ აპარატისა და სხივთა მდინარის ხილვა
ყოველად შეუძლებელია, — თქვა კარიოზმა, — იმიტომ რომ, ვერაფრითა-
რი თვალი, თუნდ ათასგვარი სათვალეებით შეიარაღებული, მას ვერ
გაუძლებს. მაგრამ ჩვენ მოგვეპოვება განსაკუთრებული მოწყობილო-
ბანი, რომელთა საშუალებით ამ აპარატის მუშაობას ვაწესსრიგებთ.

ცოტა ხნის შემდეგ გიორგიმ იკითხა:

— ეს ყაჩაღები რომელ ზღვაში იმყოფებიან, თუმცა დარწმუნე-
ბული ვარ, რომ ეკვატორზე იქნებიან, რადგანაც ისინი მზის ენერ-
ჯიას ეკვატორზე უფრო ბლომად მოაგროვებენ.

— არა, სრულებითაც არა, — მიუგო კარიოზმა. — ეს ყაჩაღები
დგანან პოლუსებზე.

— პოლუსებზე? — გაუკვირდა გიორგის. — პოლუსებზე ხომ მუდმი-
ვი ყინული იყო. ახლა, ვხედავ, პოლუსები გაგეკვატორებიან. მაგ

ყაჩაღთა დახმარებით ყინული სრულებით გამდნარა. მართალია, თუ არა?

— სწორია, მაგრამ არა ყველგან.

— თქვენი საქმისათვის უმჯობესი არ იქნებოდა, რომ ეს ყაჩაღები მდგარიყვნენ არა პოლუსებზე, არამედ ეკვატორზე?

— არა.

— პოლუსებზე მზის სხივები ნაკლებად არის, ეკვატორზე კი პირდაპირ ყველაფერს წვაეს. მე მგონია, ეკვატორზე ეს აპარატები უფრო მეტ სხივებს შეაგროვებდნენ, ვიდრე პოლუსებზე, — თქვა გიორგიმ.

— ჩვენთვის სრულიად საკმარისია მზე-სადგურების მიერ მოწოდებული ენერჯია. ეკვატორი და პოლუსი ამ აპარატებისათვის სულ ერთია. განა, სისხლი თითიდან არ ამოიწურება? რა საჭიროა მაინც-დამაინც მისი გულიდან ამოწურვა?

— მართალია, — უპასუხა გიორგიმ.

— ამ ყაჩაღებმა ხელი შეუწყვეს პოლუსებისა და მთელი დედამიწის ბუნების გამოცვლას. დღეს, მაგალითად, ახალ ზელანდიასა და ფრანც იოსების მიწაზე იმგვარივე ბუნებაა, როგორც ეკვატორიალურ აფრიკაში, აზიაში და ამერიკაში.

გიორგის გაახსენდა გრენლანდიის ლეღვი და ბანანები, რასაც მას წარსულ დღეებში სუფრაზე სთავაზობდნენ და მისთვის ყველაფერი ნათელი შეიქნა. მაგრამ ერთი საკითხი მაინც აფიქრებდა და ისევ კითხვით მიმართა კარიოზს:

— ეს ყველაფერი კარგი, მაგრამ პოლუსებზე ხომ ყოველთვის მზე არ არის, ექვს თვეს დღეა და ექვს თვეს ღამე?

— ეს მართალია, და სწორედ ამიტომ მზის ყაჩაღები მრწყობილია ჩრდილოეთ და სამხრეთ პოლუსებზე. როდესაც ერთ ადგილას ბნელა, მეორე ადგილას თენდება. პოლუსების ყოველ მხარეზე ეს აპარატები დგას. ყაჩაღების მიერ შეკრებილი ენერჯია დანიშნულ ადგილას მოთხოვნილებისამებრ გადაეცემა. ყაჩაღები იმდენ ენერჯიას აგროვებენ, რამდენიც კაცობრიობას სჭირდება.

კარიოზმა ლაპარაკი დაასრულა და გიორგის გამოეთხოვა. სადღაც მიეჩქარებოდა. გიორგი ძვირფას მერხზე წამოწვა და თავი ოცნებას მისცა.

„ნეტავი ჩემი გული იყოს მზის ყაჩაღი, რომ მას შეეძლოს იმ მშვენიერი მნათობის მიზიდვა, რომელიც ჩემდა სატანჯველად გაჩენილა“, — ინატრა გიორგიმ და უხილავი ბადე აირასკენ გადაისროლა.

— თუ ძალიან გაინტერესებთ მათი ნახვა — წავიდეთ, — თქვა აირამ.

— დიდი მადლობელი ვიქნები თუ მაჩვენებთ.

აირა და გიორგი წასასვლელად მოემზადნენ. გარეთ გამოვიდნენ და კიბესთან ვაკეთებულ ლიფტში ჩასხდნენ.

გიორგის გაუკვირდა, თუ რა საჭირო იყო ლიფტში ჩაჯდომა, როდესაც კიბითაც მალე ჩავიდოდნენ, მაგრამ არაფერი თქვა. აირამ თითი დააკირა ლიფტის რომელიღაც ნომერს და ისინი სწრაფად დაეშენნენ ქვევით. რამდენიმე წუთის შემდეგ ლიფტი გაჩერდა და ისინი გარეთ გამოვიდნენ. გიორგიმ გარემოს მიმოავლო თვალი და საშინლად გაოცდა. მას ეგონა, რომ დაინახავდა კარიოზის სახლის ეზოს, ყუევილებს, ხეებს, მაგრამ მან სულ სხვა ეზოები, სხვა მცენარეულობა და სხვა სახლები დაინახა.

— სადა ვართ? — იკითხა ახლადგამოღვიძებულივით გიორგიმ.

— მეორე სტომში, — უპასუხა აირამ.

— სტომი ხომ ერთია მთელ დედამიწაზე? — გაოცებით წამოიძახა გიორგიმ.

— ერთია, მაგრამ მეორე პირი აქვს. — უპასუხა ლაკონიურად აირამ.

— როგორ თუ მეორე პირი?

— ისე როგორც თქვენი დროის ფულს ან მედალს.

გიორგის აწვალებდა მეორე სტომის ადგილმდებარეობის საკითხი. სტომი ერთი ყოფილა, მაგრამ ორპირიანი! რას ნიშნავს ეს და როგორ შეიძლება ამის გაგება?

— სტომი ხომ უბრალო ნივთი არ არის, რომ იგი ფულივით შეატარილო?

— სწორედ ფულის მაგვარია და თუ არ არის, თქვენ თვითონ დაათვალიერეთ და თქვით.

— ჩვენ მიწაში ჩავეშვით? — კითხულობდა განცვიფრებული გიორგი.

— დიახ, სწორედ მიწაშია ეს მეორე სტომი თავის ფაბრიკა-ქარხნებითა და მრავალი ექსპერიმენტალური სადგურით; ეს დაწესებულებანი ზედა სტომში ვერ თავსდება.

გიორგიმ თვალი კარგად გაახილა: გარშემო, ზევითა და ქვევით შიშოიხებდა, — კიდევ უფრო გაოცდა: მან ზევით იგივე ცა და მზე დაინახა, მიწაზე — იგივე მცენარეულობა, რაც ზევით, იმგვარივე ქუჩები, როგორც სტომში, იმგვარივე, მაგრამ უზარმაზარი, უკედლო სახლები და სხვა.

— აქ გარეგნულად იგივე მდგომარეობაა, რაც მიწის ზევით; — აუხსნა აირამ, — განსხვავება იმაშია, რომ აქ უბრალო თვალთ ვერ იხილავთ თქვენთვის ნაცნობ მოწმენდილ ღამეებს, მოკაშკაშე ვარს-

კვლავებსა და ყვითელ მთვარეს. ეს ქალაქი, როგორც ხედავთ, მიწაშია ჩამარხული. ამაშია უმთავრესი განსხვავება ქვემო სტომისა და ზემო სტომს შორის. აქაური სიბნელე უარესი უნდა ყოფილიყო მიწის ზევით არსებულ სიბნელეზე, მაგრამ აქ არასოდეს არ ბნელა. აქ მუდამ მუშაობენ. აქ არის უდიდესი ქარხნები და ფაბრიკები. ისინი ამზადებენ ყველაფერს, რაც სჭირდება სტომის მოქალაქეებს.

გიორგი მიხვდა საქმის გარემოებას.

— კარგი, მაგრამ როგორ შეძელით ფაბრიკა-ქარხნების ამ მიწის-გულში მოწყობა? რამდენი შრომა დასჭირდებოდა ამ ხელოვნურ გვირაბის გათხრას? ან იქნებ ეს გვირაბი ბუნებრივად არსებობდა ამონის გაჩენიდან?

— არა, ეგ გვირაბი არის ჩვენი შრომისა და ოსტატობის ნაყოფი. შეხედეთ ამ უზარმაზარ ფაბრიკა-ქალაქს.

— ეტყობა, ძალიან დიდ სივრცეზე უნდა იყოს ეს ქალაქი გადაჭიმული.

— დიახ, ამ გვირაბის სიმაღლე კი დაახლოებით ერთ კილომეტრს უდრის,— განაგრძობდა აირა.

გიორგის აკვირვებდა ამ ადგილზე ქალაქის მოწყობა, მისი გარეგანი და შინაგანი მხარე. იგი აირას წამდაუწყუმ შეკითხვებს აძლევდა.

— თქვენ წელან თქვეით, რომ ფაბრიკა-ქარხნები ჩვენგან, დაახლოებით, ორ კილომეტრზე იმყოფებიანო. მაშასადამე, ჩვენ ამქა-მად ვყოფილვართ მიწის ზედაპირიდან, დაახლოებით, ორ კილომეტრზე. რად არ გეშინიათ, ჯერ ერთი, იმის, რომ ოდესმე ზედა სტომი მსხვერპლი გახდება ქვედა სტომში ჩაქცევისა?

— ასეთი შიში სრულებით უსაფუძვლოა, რაც დამატკიცა მრავალმა მიწის ძვრამ და ქვედა სტომში მოხდენილმა აფეთქებამ. ეს გამორკვეული იყო თავიდანვე, როდესაც ამ ქალაქის გაკეთების იდეა დაიბადა. ამის პროექტი შემუშავებული იყო გამოჩენილ ინჟინრების მიერ. ქალაქი აგებულია ჩვენი ტექნიკის უკანასკნელი სიტყვის მიხედვით. ცის ჰერი ისეა შეკრული, რომ მას ვერავითარი სიმძიმე ვერ ჩამოანგრევს. ეს არის, თუ გნებავთ, ჩვენი დიდი სამუშაო ოთახი,— უთხრა აირამ.

— კარგი ოთახია, თქმა არ უნდა,— ხუმრობით თქვა გიორგიმ. აირას ღიმილით ბაგე გაეხსნა.

— რაც არ უნდა იყოს, მიწის ამ სიღრმეში ადამიანის ჩაყვანა დასჯას უდრის. — ჩაილაპარაკა თითქოს თავისთვის გიორგიმ.

— თანამედროვე ხანისათვის, განა, სიძნელეს წარმოადგენს ჰაერის იმგვარი შეზავება, რომ ის ადამიანთა ჯანმრთელობისათვის მისაღები და მოსახდენი იყოს?

— მაშასადამე, ამ ქალაქში ატმოსფერო იმგვარივეა, როგორც ზედა სტომში?

— დიახ!

გიორგი დადუმდა. მაგრამ ერთი წამით.

— მოცებს მშვენიერი ბალები და ყვავილნარები ამ დედამიწის გულში, — თქვა მან და აღფრთოვანებული თვალები ამ ახალსა და საოცარ მიწის ფლორას მიაპყრო.

— სადაც ვზე არის, იქ ყველგან ცხოვრებაა, სადაც არის ცხოვრება, იქ ხალისია... გნებავთ, შევისვენოთ აი იმ ბაღში? — და აირამ ერთ მშვენიერ ბაღზე მიუთითა.

— დიდი სიამოვნებით.

ბაღში შეუხვიეს. ბაღი მშვენიერი ძეგლებით იყო შორთული. გარეული ცხოველები აქა-იქ თითქოს მსხვერპლს უცდიდნენ, მაგრამ სინამდვილეში უმეტესი მათგანი არ იძროდა. წყლიდან ამოსული პოლარული ლომი და ძაღლი ერთმანეთს მეგობრულად უცქეროდნენ. აქვე იყო ცოცხალი შიშვანზე, კენჭურუ, ყანჩები და სხვ.

— ასეთი მშვენიერი ბაღი, მგონი თვით სტომშიაც არ იქნება, — თქვა გიორგიმ.

— კარგი ბაღია, არა უშავს, — დაუდასტურა აირამ.

ისინი ცისფერ საეარძლებში ჩასხდნენ და გარემოს დაუწყვეს ცქერა.

— მშვენიერი შადრევნებია. შეხედეთ, ამ ხის ტოტებზე რამდენი ჩიტი ტკბილად გალობს! ბულბულები უნდა იყვნენ, — და გიორგიმ აირას ერთ ვარდის ბუჩქზე მიუთითა. — წარმოიდგინეთ, ქალაქ სტომში არცერთი პატარა ფრინველი არ მინახავს.

— სტომში ბევრია ფრინველი, მაგრამ თქვენი ყურადღება სხვა რამეებით უფრო იყო გატაცებული და ფრინველები ვერ შეამჩნიეთ, — უთხრა აირამ.

— არ ვიცი, შესაძლებელია.

— აქ მრავალი საცდელი სადგურია. ეს ფრინველები, რამდენადაც ვიცი, ეკუთვნის ცნობილ მეფრინველე ნორელს, — თქვა აირამ. — მას, როგორც გაზეთიდან ვიცი, დასახული აქვს დიდი მნიშვნელობის მეცნიერული მიზანი. მან შეისწავლა წერილი ფრინველების ტვინი და სულიერი მდგომარეობა; შეისწავლა მათი კრიმინაქტულებიც: როდესაც ნორელი სტვენს, ბულბულის გალობაში ვერ გამოარჩევთ.

გიორგი დაავიროდა ამ ფრინველთა გალობას და მის გაცეხას საზღვარი არ ჰქონდა: მთელი გუნდი სხვადასხვა ხმით, მაგრამ შეწყობილად ერთ რაღაცას გალობდა.

— გუნდი გალობს, გუნდი! — წამოიძახა გიორგიმ.

— ეს ნორელის სასწაულია! — თქვა აირამ.

აირამ ნაზად გადახედა გიორგის.

გიორგის ტანში თითქოს ცეცხლმა დაუარა.

ეს ცეცხლი დაინთო გიორგის გულში აირას პირველი შეხედვიდანვე. გიორგის უნდოდა ამ გრძნობის როგორმე თავიდან მოშორება, მისი ჩაკვლა. ეს მან ვერ შეძლო. გიორგი ატყობს, რომ ეს გრძნობა დღითიდღე იზრდება. ეს გარემოება აკვირვებს მას. რამ დაურღვია სულის სიმშვიდე? წინათ, ძველ ცხოვრებაში, არასოდეს ასეთი გახელება არ სცოდნია, ახლა კი რამ იშოკმედა ასეთი სიძლიერით მასზე? არასოდეს არ გიჟდებოდა მაინცადამაინც ქალების გულისათვის და ბოლო ხანებში გულგრილად უცქეროდა მათ. იქნებ განახლებულმა ცხოვრებამ მოახდინა მასზე გავლენა? როგორ უნდა მოიქცეს იგი, სად უნდა წავიდეს? ვის უნდა გაუმელავენოს თავისი გულის ტკივილი? ყველა გზა მისთვის ჯერჯერობით დახშულია. ამ ახალ ქვეყანაში არავის არ იცნობს. რა კარგია ასეთ შემთხვევაში კაცს რომ ჰყავდეს გულითადი მეგობარი, რომელიც გაიზიარებს შენ გულის ტკივილს! მაგრამ სად არის ასეთი მეგობარი? ამ ახალსა და დიდ ქვეყანაში ტანჯვაც მეტი ყოფილა, — ფიქრობს ის.

აირას სახე მას განუწყვეტლივ აჩრდილივით დასდევს. იგი ტვინს უმღვრევს და მოსვენებას არ აძლევს. კარიოზი შესანიშნავი კაცია. კარიოზი რომ არ გამოსჩენოდა გიორგის — იგი უტარო დანასავით დაიკარგებოდა ამ ახალსა და უზარმაზარ ქვეყანაში, სადმე გაიქცულიტებოდა ან დაიწვებოდა. მერმე და მისი ცოლის სიყვარულზე...

გიორგის აზრები ამ სიტყვებზე წყდებოდა. თმაში ხელს ივლებდა და თავის ოთახში მოუსვენრად დადიოდა. ამ მდგომარეობიდან გამოსავალი არ ჩანდა. ახლა თითქოს დადგა ამ საკითხის გადაჭრის მომენტი. გიორგი ატყობს, რომ ქარიშხალი მოდის, მაგრამ როგორ გაუძლოს მის შემოტევას? ქარიშხალი ყველაფერს წალეკს, მაგრამ მეგობრობა? მფარველობა? დახსნა? მეგობრობის გულისათვის ძველი ადამიანები თავს სდებდნენ, სიცოცხლეს სწირავდნენ. მას პოეტები შეაქებდნენ და მომღერლები უგალობდნენ. გაიხსენა რუსთაველის გმირები: ტარიელი, ავთანდილი და ფრიდონი, მათი უმწიკლო მეგობრობა, მათი სულის კეთილშობილება გიორგისთან ერთად მრავალს ხიბლავდა.

„ის, რაც ზნეობრივ საკითხში მიუღებელი იყო ჩემ დროს და ჩემზე ადრინდელ ხანებში, დღესაც მიუღებელი იქნება, — ფიქრობს თავისთვის გიორგი. — მართალია, სხვადასხვა გარემოებათა გამო პირობები რაიმეგვარად შეიცვლებოდა, მაგრამ სიყვარული, კარიონის თქმით, ხანგრძლივად არსებულა. უსიყვარულოდ ხომ ცხოვრება თავის აზრსა და მიმზიდველობას ჰკარგავს; უსიყვარულოდ ცხოვრება არარაობა იქნება; ვის რად უნდა სახელი და უკვდავება უსიყვარულოდ?“

— რად სდუმხართ?

გიორგი აირას სიტყვებში წამით გამოათხიზლა და თავი ისევ გრძნობათა და ფიქრთა ტალღებს მისცა. იგი ხედავს, რომ აჭედან ცოცხალი ველარ გამოვა, რომ მას უქველად დალუბვა მოელის.

მაგრამ რა ჰქნას? მის მიკროსკოპულ მკლავებს როგორ შეუძლია გაუძლოს ამ რკინის დამმსხვრევე ტალღების მოწოლას, მათთან შერბობობას? ხედავს, რომ რაც წინათ ურყევად მიაჩნდა, დღეს მის თვალწინ იმსხვრევა, იღეწება.

— რა უფრო მოგწონთ ჩვენს სტომში, რა უფრო გიყვართ? — მოულოდნელად ჰკითხა აირამ.

— სიყვარულით მე თქვენ ქვეყანაში ბევრი რამ მიყვარს, ბევრი რამ მზიბლავს, მაგრამ ხელს მიშლის თქვენი ქვეყნის მრავალფეროვნება და დიდკულტუროსნობა. მას ოდნაეად მაინც უნდა მივუახლოვდე და შევესწავლო, რათა შემდეგ ჩემს არსებაში სიყვარულის გრძნობა გაიშალოს უსაზღვროებამდის, — წარმოთქვა ტრაგიკული ხმით გიორგიმ.

— არათერი მესმის... — თქვა ნახევრად უაზროდ აირამ და თავი ჩაჰკიდა.

გიორგი თითქოს გადაურჩა ქარიშხალის პირველ შემოტევას, მაგრამ დიდი ხნით?

— მე დარწმუნებული ვარ, თქვენთვის ნაცნობი იქნება, თუნდაც დაახლოვებით, ქსოვის ტექნიკა, — მიმართა გიორგის აირამ.

— ვიცნობ ოდნავად.

— მთავარი, რაც ახასიათებს ჩვენ ფაბრიკა-ქარხნებს, ეს არის მიწის მეტამორფოზა, მიწის ცვლილება.

— რას ნიშნავს მიწის მეტამორფოზა, ან რა შუაშია მიწა ამ ფაბრიკის მუშაობასთან?

— არა მარტო შუაში, არამედ მას მთავარი ადგილი უჭირავს. მიწა აწვდის ამ ფაბრიკას ნედლეულს.

— ნედლეულს? — გაიცინა გიორგიმ.

— წარმოიდგინეთ, განსხვავებული დამოკიდებულება არსებობს ჩვენ ფაბრიკებსა და მიწას შორის, სრულიად განსხვავებული, ვიდრე თქვენ შეგეძლოთ წარმოგედგინათ.

გიორგი უცებ შეჩერდა. ამ სიტყვებს დაუფიქრდა და შემდეგ აირას ჰკითხა:

— ნედლეულის მიწოდების მხრივ? რას ქსოვს ეს ფაბრიკა? შალეულს, ჩითეულს, აბრეშუმს თუ სხვას?

— აი, ამგვარ მატერიას, — და აირამ გიორგის პერანგზე მიუთითა. გიორგი პერანგს დააკვირდა.

— ეგ აბრეშუმი უნდა იყოს, მაგრამ აბრეშუმს ბევრადა სჯობს.

— არ ვიცი, რასაც გნებაეთ, იმას შეადარეთ. მხოლოდ, ჩვენს ენაზე სხვა სახელწოდებას ატარებს.

— ამის ნედლეული სულ ადვილად მზადდებოდა. მახსოვს, ჩენი ქვეყნიდან ყოველწლიურად მრავალი ათასი ტონა აბრეშუმი გადიოდა. ძველ დროს ჩენი აბრეშუმის ნედლეულს ბლომად იპოვიდით რომის, ლიონის, პარიზისა და ლონდონის ბირჟებზე; იგი სხვადასხვა ქვეყნებს ვაჭრონდათ, მაგრამ ბოლო დროს თვით ჩვენში გააკეთეს მრავალი საქსოვი ფაბრიკა, სადაც ამ ნედლეულიდან ამზადდებდნენ ათასგვარ ქსოვილებს: სამოსელს, წინდებს, ყელსახვევებს და სხვ. არ მესმის, რაში უნდა იყოს განსხვავება ჩვენსა და თქვენს ნედლეულს შორის?

აირა კიბეზე აღიოდა, გიორგი ერთი საფეხურით უკან ჩამორჩა.

— წინათ რამდენ ხანს უნდებოდით აბრეშუმის პარკის დამზადებას? — ჰკითხა აირამ და შემოტრიალდა.

— ექვს კვირას, ორ თვეს, — სწრაფად უპასუხა გიორგიმ.

— წინათ რამდენ ხანს უნდებოდა თქვენი ბამბა გაზრდას, დამწიფებასა და მოსავლის მოცემას?

— კარგად არ მახსოვს, მაგრამ დაახლოვებით ხუთ-ექვს თვეს. მაგრამ რად კითხულობთ ამას?

— დღეს რამდენიმე წუთში მზადდება ის აბრეშუმი, რომელსაც თქვენ ექვსი კვირიდან ორ თვემდის უნდებოდით, დღეს რამდენიმე წუთია საჭირო, რომ მოვიყვანოთ ის ბამბა, რომელსაც თქვენ ხუთი თუ ექვსი თვის განმავლობაში უცდიდით, — უთხრა აირამ.

— როგორ? როგორ? — მოუთმენლად ეკითხებოდა გიორგი.

— სულ ადვილად, ახლავე განახვებთ.

და აირამ გიორგი გაიყვანა ფაბრიკის შენობის უკან, უზარმაზარ მოედანზე.

— მაგრამ, სახამ ამას გავეცნობოდეთ, წინასწარ ერთი რამე უნდა ვითხრათ. თქვენ, რასაკვირველია, მოგეხსენებათ მზის სხივების სასწაულმოქმედი ძალა. მზის სხივები გვაძლევს სიცოცხლეს. მისი წყალობით ვარსებობთ.

— ცხადია.

— საკმარისია მისი სხივები ჰაერთან ერთად შეეხოს მკვდარ ბუნებას, რომ იგი გააცოცხლოს. აქედან დასკვნა ადვილია: სადაც მზის სხივები ეცემა, მხოლოდ ის არე ცოცხლობს.

— ეს უღაო ჭეშმარიტებაა.

— დიახ, ამ ჭეშმარიტებაზე დაეყრდნენ ახალი ქვეყნის მშენებლები და, მზის ენერჯის ამ გვირაბში შემომტანნი. მათ დიდხანია, რაც სცადეს ხელოვნური გზით მცენარეულობის ნაყოფის წარმოშობა. დიდი ბრძოლა მოუხდათ მათ ამ მიზნის მისაღწევად. დიდხანს იბრძოდა ჭიმი ამისათვის, მაგრამ, მრავალი დამარცხების შემდეგ, მიზანს მაინც მიაღწია.

— მაშასადამე?..

— ჭიმიური წესით პირდაპირ მიწიდან იღებენ იმ მცენარის ნაყოფს, რომელიც სურთ და ბევრად უფრო მოკლე დროის განმავლობაში, ვიდრე ამას იძლეოდა თვით ბუნება. ბამბა, სელლი, კანაფი, აბრეშუმი და სხვა უშუალოდ მიწიდან იმდენი კეთდება ჩვენს ფაბრიკებში, რამდენიც საჭიროა.

გიორგის გაკვირვებისაგან ენა დაება, გაჩუმდა და აირას უკანასკნელ სიტყვებს ჩაუფიქრდა.

— ეგ სასწაულია! — წამოიძახა მან.

— შეხედეთ ზევით ამ ავტომატურ გზებს, რამდენი მიწა მოაქვთ?

გიორგის ყურადღება ახლა ამ გზებმა მიიპყრო. მათ მიწის მთები მოჰქონდათ. ამ მიწას ისინი ელვის სისწრაფით უშვებდნენ უზარმაზარ აუზში, საიდანაც შემდეგში იგი უნაწილდებოდა ქვაბებს. აუზსა და ქვაბებში იღვა დამამრმავებელი მზის ენერჯია. მზის სხივებისაგან თვალების დასაცავად აირამ გიორგის წინასწარ ფერადი სა-

თვალეები გადასცა. შემდეგ აირამ გიორგის აუხსნა, თუ როგორი სისწრაფით იშლებოდა ეს მიწა და, ათასგვარ ქებაში გავლის შემდეგ, იგი თოვლივით თეთრ აბრეშუმად იქცეოდა. მერმე გიორგი მიიყვანა ქვაბებთან, საიდანაც განუწყვეტლივ აქაფებულ მდინარესავით ამ საუცხოვო აბრეშუმის ძაფი გამოდიოდა. ეს ძაფი შემდეგ გადადიოდა სხვა სართულებში, სადაც იგი ავტომატურად ჯერ ივრინებოდა, მერმე იქსელებოდა, იქსოვებოდა, იღებებოდა და უთოედებოდა. იგი ათასგვარ ცვლილებას განიცდიდა, სანამ სასურველ მატერიის სახეს მიიღებდა.

— ეგ უთუოდ სასწაულია!—გაიმეორა გიორგიმ.

— ჩვენ მორიგეს ოთახთან ვიმყოფებით,—თქვა აირამ და გიორგის სთხოვა შეჩერებულიყო.

— სად არის მორიგე?

— აი, ამ ოთახში,—ხელით ანიშნა აირამ.—ჩვენ შეგვიძლია თამამად მივიდეთ იქ.

გიორგი და აირა ამ ოთახს მიუახლოვდნენ. თეთრ ხალათში გამოწყობილი და თავშიშველი კაცი თავის წინ რაღაც დაფას განუწყვეტლივ მისჩერებოდა. მის წინ იქვე იყო რაღაც სასიგნალო აპარატი. ამ აპარატს ეს კაცი გამუდმებით ხელს აქერდა. დაფაზე ციფრები უცერად ჩნდებოდა და თვალის დახამხამებაში ჰქრებოდა.

როცა ამ კაცს საკმაო მანძილით დაშორდნენ, გიორგიმ იკითხა:

— რას მისჩერებოდა ის კაცი? და ან ვის აძლევდა სიგნალს?

— მთელი ფაბრიკის მაჯისცემის უურისგდება არც ისე ადვილი საქმეა. ის არის გამგე და პასუხისმგებელი მთელი ამ ფაბრიკის მუშაობისა ერთი საათის განმავლობაში.

აირა და გიორგი მეორე ოთახს მიადგნენ.

— ამ ოთახში შეკვეთებს იღებენ. აი, ის დაფა მორიგეს უჩვენებს თუ მოქალაქეებს რამდენი „აბრეშუმი“ სჭირდებათ, როგორი ფერისა და ხარისხის.

განაგრძეს გზა.

— აი, აქ ზის ფაბრიკის ტექნიკოსი,—ანიშნა აირამ ერთ ოთახზე, რომელშიც დიდთავიანი კაცი იჯდა და ბავშვს ეთამაშებოდა.

აირამ გიორგი მის ოთახში შეიპატიჟა.

— შეიძლება?—იკითხა გიორგიმ.

კაცი უცებ ზეზე წამოიქრა და სტუმრებს თავაზიანად მიეგება. ბავშვი სადღაც გაჰქრა.

„სად წავიდა ბავშვი?“—გაიფიქრა გიორგიმ.—აღბათ, სადღაც გაიქცა“.

— მობრძანდით!—შეიპატიჟა ამ კაცმა სტუმრები.

გიორგი და აირა ოთახში შევიდნენ. გიორგიმ დააპირა ამ კაცისათვის ხელის ჩამორთმევა. წინ წაიწია და ხელი გაუწოდა.

— არ შეიძლება,—წამოიძახა აირამ.

გიორგის გაწვედილი ხელი ჰაერში შერჩა. მან შეურაცხყოფა იგრძნო.

— უკაცრავად,—თქვა ამ კაცმა, რომელსაც აირამ ჟარო უწოდა,—მაგრამ თქვენი ხელის ჩამორთმევის შესაძლებლობა ამჟამად არა მაქვს. დაბრძანდით, ვისაუბროთ, სანამ გამიწვევდნენ.

— დიდ ბოდიშს ვიხდით თქვენს წინაშე,—უპასუხა შეურაცხყოფილმა გიორგიმ,—მაგრამ მე მეგონა...

ჟაროს უღვაშებში ჩაეცინა. გიორგიმ უარესი შეურაცხყოფა იგრძნო და მოლუშულმა ძირს დაიხედა.

— თქვენ მგონია გიკვირთ ჩემი ასეთი მიღება?—იკითხა თავაზიანი ხმით ჟარომ.

— სრულებითაც არა!—შეაგება სიტყვა გიორგიმ.—მე ვიცი, რომ თქვენ ამჟამად ფაბრიკაში მუშაობთ.

— ვმორიგეობ, მაგრამ არ ვმუშაობ, რადგანაც სამუშაო არა მაქვს. აქ სხვა ამბავია, რასაც, თუ კარგად დააკვირდებით, ადვილად მიხვდებით.

გიორგი დაინტერესდა.

— როგორ უნდა ვაევიგო ეს სიტყვები?—თქვა მან და ჟაროს მიაჩერდა. შეურაცხყოფის ადგილი ცნობისმოყვარეობამ დაიჭირა. გიორგი ამ კაცს დიდხანს მისჩერებოდა, მაგრამ ვერაფერი შეამჩნია.

აირა ჟაროს სხვადასხვა კითხვას აძლევდა. ამ დროს კედლიდან ზარის ხმა მოისმა. პატარა დაფაზე რაღაც ნიშანი გამოჩნდა. ჟარომ საჩქაროდ ბოდიში მოიხადა და უხმაუროდ გაჰქრა.

გიორგი კიდევ უფრო გაოცდა.

— რა მოხდა?—იკითხა მან ცოტა დაგვიანებით.

— ჟარო მანქანამ შესაკეთებლად გაიწვია...

— ასე უცებ, ასე უხმაუროდ?

აირას სახეზე ღიმი გაუბრწყინდა.

— ნუ თუ გგონიათ, ჟარო ნამდვილად ჩვენს გვერდით იმყოფებოდა?

— მაშ როგორ?—იკითხა გიორგიმ.

— ჩვენ ვესაუბრებოდით რადიოს საშუალებით მხოლოდ ჟაროს ლანდს. იგი ზედა სტომაში იჯდა.

— რას მელაპარაკებით?!

— კედელზე მყოფი დაფა ფაბრიკის მანქანათა მდგომარეობას გამოხატავს. ვთქვით, რომელიმე ადგილას რომელიმე დაზგა ან

კანკიკი გაფუჭდა, იგი ხელად ავტომატურად აღიბეჭდება ამ დაფაზე და მორიგეც მას მიეშველება. მაინცდამაინც აქ ყოფნა საჭირო არ არის. შეიძლება ფაბრიკის მუშაობას შორიდან უხელმძღვანელოთ. როდესაც საჭიროება მოითხოვს—მხოლოდ მაშინ უნდა გამოცხადდეთ.

— შესანიშნავია. — შენიშნა გიორგიმ.

— საკმარისია შრომის მომწესრიგებელ ორგანიზაციას მიაწოდონ ერთი ასო „ს“, რომ მაშინვე აქ გაჩნდეს ხალხი, რამდენიც საჭიროა, — განაგრძო აირამ. — მაგალითად, ფაბრიკას ათი კაცი დახმარება სჭირდება. შრომის მომწესრიგებელ ორგანიზაციაში არის მორიგე, ამგვარივე დაფით, იგი მას მისჩერებია; ვთქვათ, მოვიდა ცნობა „ს-10“, ათი კაცი იმ წუთშივე ფაბრიკაში გაჩნდება.

— საამქროები, რალა თქმა უნდა, საკმარისი იქნება, მუშები მით უმეტეს?

— საამქროები რამდენიმე არის, მუშები კი არცერთი.

— უმუშო ფაბრიკა ვის წარმოუდგენია?

— ჩვენი ფაბრიკა-ქარხნები თავის საქმეს უმუშოდაც მშვენივრად ასრულებენ. მუშების მაგვირობას თვით მანქანები სწევენ.

— საოცარია... — იმეორებდა გიორგი.

ცოტა გაიარეს. შემდეგ გიორგი აირას მიუბრუნდა და ჰკითხა:

— მე წელან დამავიწყდა თქვენთვის შეკითხვა, სად მიდის ამ ფაბრიკისათვის გამოუსადეგარი მიწის ნაწილი?

— რა თქმა უნდა, ყველა მიწა არ გამოდგება „აბრეშუმის“ მისაღებად. ჩვენი ფაბრიკა იტოვებს იმას, რაც მას გამოადგება, დანარჩენს იგი შერჩევით ავტომატურად გადასცემს ამა თუ იმ ფაბრიკას.

გიორგი წარმოუდგენლად კმაყოფილი და აღფრთოვანებული იყო აქ ნახულით.

— ღლეს ამით დავამთავროთ ჩვენი მოგზაურობა, — თქვა აირამ.

— კეთილი. დიდად გმადლობთ ყოველივე ნახულისათვის!

— ეს ზედმეტია, — მიუგო აირამ ნაზი ხმით, — მოკლე დროში ჩვენ მოგვიხდება კიდევ უფრო შორი მგზავრობა ამ მიმართულებით.

— მზადა ვარ, თუნდ ჯოჯოხეთში წამოგყვეთ, — უპასუხა გიორგიმ აღელვებული ხმით.

ისინი ფაბრიკიდან შინისკენ გაემგზავრნენ.

ერთ დღეს აირა და გიორგი სტომის ერთ-ერთ უზარმაზარ ბალში შევიდნენ. შუადღის მზე ოჭროს ნიაღვარად ეფრქვეოდა მიწას.

მწვანით მოსილი ბეები ნაზი სიოს ქროლვაზე ფოთლებს ნელა არხედნენ. ფოთლები ერთიმეორეს თითქოს აღვიძებდნენ, ეალერსებოდნენ. ზოგი მათგანი სიხარულით თრთოდა, ხანდახან თეთრ, ბრწყინვალე გულს მონავარდე თევზივით გამოაჩენდა და ისევ მალავდა.

გიორგიმ და აირამ თითქოს განგებ ამოარჩიეს მოფარებული ადგილი, სადაც არავინ იყო, მივიდნენ იქ და გრძელ სკამზე გვერდი-გვერდ დასხდნენ. ბალში ათასგვარი ყვავილი ჰყვავოდა.

გიორგიმ აირას ყვავილების მოწყვეტის ნება სთხოვა, თითქოს ამ ბალის მესაქუთრე იგი ყოფილიყო.

— შეგიძლიათ, რამდენიც გნებავთ. დამშლელი არავინ არის,— უპასუხა აირამ.

გიორგი მუქ ცისფერ ჰელიოტროპების კვალს მიუახლოვდა, რამდენიმე ცალი მოწყვიტა, თაიგულად შეკრა და აირას შესთავაზა.

— გმადლობთ!

აირამ ყვავილებს ბროლის თითები მოჰხვია.

გიორგიმ კიდევ სხვა ყვავილები მოწყვიტა და აირას წინაშე დაყარა.

— რა მშვენიერია ამ ყვავილების ცხოვრება! სანამ ცოცხლობენ, შესანიშნავ სურნელებას აფრქვევენ და როდესაც მოსწყვეტ— უცებ კვდებიან.

— დიახ, აყვავება ბუნების უმშვენიერესი მოვლენაა. მაგრამ დახედეთ ამ ჰელიოტროპებს, როგორ სტირიაან?

— ყოველგვარ სიხარულს მწუხარებაც თან სდევს.

— სამწუხაროა, როდესაც ვინმეს სიცოცხლეს აცლით,— თქვა აირამ და გიორგის შეხედა.

— სიცოცხლე უძვირფასესი მოვლენაა,— მიუგო გიორგიმ.— რა ბედნიერი ხალხი ხართ თქვენ, მეოცდაათე საუკუნის ადამიანები, იმიტომ, რომ შეგიძლიათ სიცოცხლით ხანგრძლივად ისარგებლოთ, ხანგრძლივად დასტკბეთ.

— სიცოცხლე კარგია, როდესაც ყოველ ნატერას შეისრულებ, როდესაც რაც გინდა, იმას მიაღწევ, დასტკბები, თორემ ისე არაა აზრი აქვს ადამიანის არსებობას, თუნდაც ათას და ათი ათას წლებამდის?—თქვა მოწყენით აირამ.

გიორგი ვერ მიხვდა თუ რა იყო აირას მოწყენის მიზეზი და რა აწუხებდა მას.

— მე არ ვიცი, რით უნდა იყოს უკმაყოფილო კაცი ახლანდელ პირობებში.

— ასე ფიქრობთ?

— მე მგონია, მატერიალური უზრუნველყოფა იწვევს სულის კმაყოფილებას.

— ნაწილობრივ, მაგრამ სული კიდევ სხვა რამეა, სულ სხვაა... გიორგიმ ალვის ხეს შეხედა:

— სწორია!

— მე შავ ბედზე ვარ გაჩენილი და ჩემი საქმენიც, მე მგონია, უფსკრულით დასრულდება,—თქვა თავჩალუნულმა აირამ.

გიორგი ამ სიტყვებმა საშინლად შეაშფოთა. მას უნდოდა როგორმე დაემშვიდებინა ეს დაჩაგრული ნიმიფა, მაგრამ როგორი ნუგეში ეცა მისთვის, მან არ იცოდა.

გიორგიმ ბევრი ეძება ამ მდგომარეობიდან გამოსავალი, მაგრამ ვერ იპოვა. მან მხოლოდ დაბალი ხმით, თითქოს თხოვნით ჰკითხა აირას:

— რით ან ვისით ხარო დაჩაგრული?

აირამ პირი გიორგისაკენ ოდნავ მოიბრუნა და მოკლედ უპასუხა:

— ცხოვრებით...

აირამ ნერვული ხელით ჰელიოტროპის ერთი ყვავილი ნამცეცხვად აქცია. გიორგი ვერაფერს მიხვდა. იგი კვლავ გაურკვეველობის წინაშე დადგა.

„ცხოვრებით?—გაიმეორა თავისთვის აირას სიტყვები.—ცხოვრებაში შეიძლება კაცი ათასგვარად დაიჩაგროს. ცხოვრება ხომ ბევრ რამეს შეიცავს?—“

გიორგიმ არ იცის, თუ რა არის აირას დამჩაგრელი. ყოველ შემთხვევაში, იგი მზად არის რითაც კი შეუძლია დაეხმაროს მას.

— არ შეიძლება გაეიგოთ, რა გაწუხებთ?—იკითხა გაუბედავად გიორგიმ და ფეხზე წამოდგა. მას ეშინოდა, რომ აირას დამალულ გრძნობებს არ შეხებოდა. შესაძლებელია ამ გრძნობებს იგი კარი-ოსსაც არ უმხელდა.

აირამ ნაზად შეხედა გიორგის და უპასუხა:

— სიყვარული.

— სიყვარული?! — და გიორგის თითქოს თვალთ დაუბნელდა.

„ვისი სიყვარული? — შეეკითხა თავის თავს გიორგი. ნუ თუ ჩემი? მაგრამ განა ეს შესაძლებელი არის?“

დიდიხანია იგი ამჩნევდა სიყვარულს აირას ცისფერ თვალებში. აირას ცეცხლიანი ტუჩები, ათრთოლებული ტანი და ვნებიანი მზერა გიორგის ლამითაც მოსვენებას არ აძლევდა. გაიხსენა ქვედა სტომის ბაღში ლაპარაკი, აირას ფარული ისრებით შემოტევა, განსაკუთრებული გულთბილი მოპყრობა და ერთ წუთში თითქოს მისთვის ყველაფერი აშკარა შეიქნა.

გიორგის გული დიდიხანია ინთება ამ ცეცხლით. ეს ცეცხლი მის სხეულს სანთელივით აღნობს და სწვავს. ერთ დროს მას უნდოდა ჩაექრო ეს გრძნობა, წყალს ასხამდა მას, მაგრამ ამოად.

განა იგი წარსულ ლამეს სიზმარში აირას არ ეხვეოდა? როგორც კაბუკმა, თრთოლვით ხელი მოჰხვია და გულში ჩაიკრა.

— სიყვარული... უძლიერესი და ულამაზესი გრძნობაა, — გაიმეორა გიორგიმ, თითქოს ახალი რამ ეთქვას და აირას მიაჩერდა.

— ბევრი მწუხარებისა და ტანჯვის მომყენებელი არის, — განაგრძო აირამ.

— მართალია, ტანჯვისაც, — გაიმეორა გიორგიმ. — განა კარიოზი არ გიყვართ? — გაუბედავად შეეკითხა ბოლოს გიორგი.

— კარიოზი კარგი ადამიანია. ის კი, ვინც მე მაწვალებს, უფრო მეტად, სულ სხვანაირად მიყვარს...

ერთი წუთიც და გიორგი მხად იყო დაეძახა: „აირა“ და მას ფეხებში ჩაეარდნოდა. მაგრამ აირამ მისი გრძნობები უეცრად გაანადგურა; აირამ გიორგას გულს, როგორც დაფას მოსწავლემ, სველი ღრუბელი წაუსვა და თავის ნაწერი მოშალა.

— ის მე დიდი ხნის წინათ, ჩემი ახალგაზრდობის გაღვიძების პირველი გაზაფხულიდან შევიყვარე. წარმოგიდგენიათ, ოთხას წელზე მეტი ხნის სიყვარული?

— ოთხას წელზე მეტი ხნის სიყვარული? — უაზროდ გაიმეორა გიორგიმ. მან უეცრად გაიხსენა კარიოზის ნალაპარაკევი, რომ აირა მეოცდაექვსე საუკუნეს ეკუთვნისო. რასაკვირველია, ამ საუკუნის შემდეგ სწორედ ოთხასი წელია გასული. ალბათ, სხვა ვინმე ჰყვარებია აირას, უეკველად, თორემ გიორგი როგორ იქნებოდა მისი სიყვარულის საგანი?

გიორგის გულში მწარედ ჩაეცინა. სად აირა და სად გიორგი? სად აფროდიტა და სად იონიელი მენავე? როგორ შეურაცხყოფას მიაყენებდა ამ ღმერთქალს, რომ მის წინაშე თავისი გული და გრძნობები გადაეხსნა? თუნდაც, მისთვის ოდნავად ეგრძნობინებია, რომ იგი გიორგის არა თუ მოსწონს, არამედ გაგიჟებით ჭყვარს.

„დადუმდი გიორგი, დადუმდი, კრინტი არ დაძრა, თორემ, როგორც უცებ გაგითენდა, ისე უეცრად დაგიბნელდება“, — ფიქრობს გიორგი.

„ოთხასი წლის წინათ ვინ იცოდა, სად იყო ჩემი სხეული?.. ჩემი შესაიდუმლე მხოლოდ მიწა, ტფილისის მიწა იყო. კარიოზის სიტყვების მიხედვით მე სულ რამდენიმე კვირის, თვის, თუ წლის ნაპოვნი უნდა ვიყო. ოთხასი წლის წინათ მე იმგვარადვე ვიქნებოდი კაცობრიობისათვის დაკარგული, როგორც არიან ჩემი ცოლ-შვილი და ახლო მეგობრები“.

— ოთხასი წელი რომ ადამიანს ეტრფოდე, მიცვალებული რომ ამ ადამიანის გვერდში იწვე და მან გაცოცხლების შემდეგ ერთი საიმედო შემოხედვა არ გაღირსოს, მეტი ტანჯვა კიდევ იქნება? — თქვა აირამ და გიშრის ქუთუთოებზე აღმასის წვეთები დაეკიდა.

გიორგი ამ ამბით შეწუხდა, საშინლად შეწუხდა.

ეს შეწუხება აირამ შეატყო და თითქოს გაზაფხულის მზის სხივებში გამოანათაო — სიხარულით სახე გაუბრწყინდა. აირას თვალებში ბრწყინვალეობით ციმციმი დაიწყო, ლოყაზე ღიმი აუთამაშდა.

გიორგის გაეხარდა ასეთი უეცარი ცვლილების გამოწვევა თავის თანამგზავრსა და მეგობარში. მაგრამ ვერ მიხვდა, რამ გამოიწვია სულიერი განწყობილების ელვისებური შეცვლა. გიორგის უხარია, რომ აირას ცრემლებს აღარ უყურებს, მაგრამ ამასთანავე სწყინს საკუთარ გრძნობათა დაჩაგვრა. ირკვევა, რომ იგი აირას არ ჰყვარებია; როგორ მოსტყუდა წინათგრძნობაში, როგორ? მან უკვე არ იცის იტიროს თუ იცინოს, სასიხარულო მაინცდამაინც რა აქვს იმის მეტი, რომ აირა დამშვიდდა, კარიოზთან მეგობრობა არ შეიბღალა, თვითონ სამარცხვინო გულისთქმას გადაურჩა და სიყვარული არ გამოამჟღავნა? მაგრამ საშუაბარო უფრო მეტი აქვს: მისი გრძნობები გაითელა. აირას იგი არ ჰყვარებია. გიორგის უცებ ძლიერად მოედდა ეს ცეცხლი და მწარედ დალონდა.

— რამ შეგაწუხათ, გიორგი? — მზრუნველობით შეეკითხა აირა და ხელი პატარა ბავშვივით მოჰხვია.

გიორგი შეეცადა მწუხარება არ დამჩნეოდა და აირას მიუგო:

— არაფერმა, სრულებით არაფერმა.

გრძნობათა უეცარმა შემოტევამ სწრაფად განვლო, მაგრამ მის გულში აირას სათუთი ხელით მიყენებული ჭრილობა განუკურნელი დარჩა.

შიუძღვით თქვენი დროის რევოლუციონერებს. დღეს მთელ სისტემაზე არის პიროვნების თავისუფლება. მან არ იცის ძალადობა აღაშინა. ძალადობას, საზოგადოების ერთი კლასისაგან მეორე კლასის დაჩაგვრას, რომელსაც ადგილი ჰქონდა უშორეს წარსულში, დღეს ადგილი აღარ აქვს, რადგანაც საზოგადოების კლასად დაყოფა დიდხანია მოისპო. დღეს ყოველი ადამიანი არის თავისი მთავრობა, ის თავის საქმეებს განაგებს ისე, როგორც მას უკეთ მოუხდება, მაგრამ არა სხვების საზიანოდ, საზოგადოების პრინციპებთან შეთანხმებულად.

— კარგი, ძალიან კარგი, — თქვა გიორგიმ. — თქვენში არ არსებობს სახელმწიფო და სახელმწიფოებრივი აპარატი თავის ჯარებით, ეკლესიითა და ადმინისტრაციით, მაგრამ ხომ უნდა არსებობდეს თუნდ სახელმწიფოს გარეშე რაიმეგვარი სასამართლო? ხომ არის ყველასათვის საეაღდებულო საზოგადო წესები, რომელთა დამრღვევნი პასუხისმგებელი იქნებიან თქვენს წინაშე? ხომ ყოველ საზოგადოებაში არიან ამა თუ იმ საქმეში დამნაშავე პირები, ამა თუ იმ თქვენი წამოწყების თუ უფლება-ჩვეულების მოწინააღმდეგე ელემენტები? მათი დროებით მაინც დასჯა ან გაკიცხვა საზოგადოებისათვის, ალბათ, აუცილებლობას წარმოადგენს. ასეთ შემთხვევაში ჩვენი საზოგადოება იზოლაციას უშვრებოდა ზოგიერთ პირებს და ხანდახან გაუსწორებლობის გამო მათ სასტიკადაც კი სჯიდა. რასაკვირველია, ჩვენი პროლეტარული მთავრობა იშვიათად მიმართავდა ამ უკიდურეს ზომებს, ვინაიდან მან იცოდა, რომ ყოველგვარ მოვლენას აქვს თავისი სოციალური მიზეზი, ამიტომ ჩვენი ციხეები წარმოადგენდნენ აღმზრდელიობითი ორგანიზაციებს, მეორე სასწავლებლებს, სადაც დამნაშავენი შრომის სწორი ორგანიზაციით ნელნელა სწორდებოდნენ და საზოგადოებრივ ცხოვრებას უბრუნდებოდნენ. ნუთუ თქვენს საზოგადოებაში არაა შრომის დეზერტირი, ან სულით ავადმყოფი, ან ბოროტმოქმედი. მათ ერთგვარი აღზრდა ან იზოლაცია დასჭირდებათ; შეიძლება დროული, მაგრამ მაინც იზოლაცია.

კარიოზმა გულდასმით მოუსმინა გიორგის.

— ყოველგვარ ისტორიულ მოვლენას თავისი გასამართლებელი საბუთი აქვს, — დაიწყო კარიოზმა. — თავიდან ბოლომდის სწორი იყო თქვენი მთავრობა, როდესაც თქვენ მიერ აღნიშნულ ზომებს მიმართავდა. მაგრამ დღეს პირობები ძირეულად შეიცვალა. გასამართლება, — განაგრძო მან, — წარმოუდგენელია ჩვენი საზოგადოებისათვის. ეს რომ ვინმეს უთხრათ — გაცინება და ამ ამბავს ვერც კი წარმოიდგენს. დღეს, როდესაც კაცობრიობის რიცხვი მრავალჯერ აღემატება თქვენი დროისას, — განაგრძო კარიოზმა, — ვერ შეხვდებით ორ

სავესებით მსგავს პიროვნებას. ყველას ახასიათებს რაღაც განსაკუთრებული თვისება ან აზროვნებაში, ან ფერში, ან ხმაში, ან სიდიდეში და ან სხვა რამეში. ყოველი პიროვნება არის ორიგინალური და ბუნებრივად განუშემორებელი. მაგრამ ყველანი თანაბრად ემორჩილებიან საზოგადოებას, მის წესებს.

— ხომ შეიძლება რამეში ოდესმე შეცდომა?

— რასაკვირველია, მაგრამ ყოველგვარ შეცდომას ყოველმხრივად სწავლობს თვით შეცდომის ჩამდენი; არკვევს, რა გარემოება უწყობდა ხელს ამ შეცდომას, რომ მომავალში ასეთი მარცხი არსად შეემთხვეს.

— თუ ვერ ამჩნევს თავის შეცდომას?

— ამ შემთხვევაში არსებობს სხვისი თვალებიც.

— ავადმყოფობა ხომ არსებობს? თუნდაც შეძენილი? მაგალითად, უტყარი მარცხის გამო?

— არსებობს, იშვიათად. წინა საუბრებში ხომ აგიხსენით, როგორ ვმკურნალობთ მას?

— ვიცი.

გიორგი ჩაფიქრდა.

— იმ დროიდან, როდესაც შესაძლებელი შეიქნა ყოველის მართველობის, ანუ ჰეკასტოარქრის დამკვიდრება, მას ბუნებრივად მოჰყვა უმართველობა. ამას აღარ დასჭირვებია ბრძოლა. ეს იმგვარად მოხდა, როგორც კვერცხიდან წიწილას გამოსვლა ხდება.

„უმართველობა კომუნიზმის მეორე საფეხურზე იყო შესაძლებელი. მაშასადამე, სრული კომუნიზმი დიდხანია, რაც განხორციელებულა“. — თავისთვის დაასკვნა გიორგიმ.

— სახელმწიფოებრივი მეთვალყურეობის ორგანო, როგორც ჩანს, აღარ არსებობს, — თქვა ცოტა ხნის შემდეგ გიორგიმ. — მაგრამ ხომ არის მაინც ისეთი ორგანო, სადაც არის გამგეობა, მაგალითად, სახალხო მეურნეობა — საქონლის დამამზადებელი და განმანაწილებელი დაწესებულება, ჯანმრთელობისა და განათლების საქმეთა მომწესრიგებელი ორგანიზაცია?

— ყოველგვარ საქმეში მაინც საჭიროა ერთგვარი წინამძღოლობა, — დაუბრუნდა თავის სიტყვას კარიოზი. — ათასი შესანიშნავი მუსიკოსი ერთად რომ შეიკრიბოს, ულოტბაროდ მაინც ვერაფერს დაუკრავს. შრომის სწორი განაწილება ჩვენი საზოგადოებისათვის აუცილებლობას წარმოადგენს. ჩვენ გვყავს მუდმივად ამ საზოგადო საქმის მომწესრიგებელი მორიგენი. ხომ იცით, ჩვენი გზები, მუზეუმები, თავშესაფარები, ფაბრიკა-ქარხნები და სხვა, ყველა ამ დაწესებულებას სჭირდება მომუშავეთა განსაზღვრული რიცხვი. მართალია, რო-

გორც მოგახსენეთ, ყველამ იცის თავისი მუშაობის დრო, მაგრამ შესაძლებელია ან მორიგე დაილუპოს, ან სადმე რაიმე მარცხი მოუბდეს. სახალხო მეურნეობის ფუნქციებს კი ასრულებს ნაწილობრივ გაზეთი „სამყარო“ და ნაწილობრივ ქარხნები. საქონლის დამზადება და დარიგება უშუალოდ ქარხნების მიერ ავტომატურად ხდება. ადამიანები საქონლის დამზადება-განაწილებაში ფაქტიურად ასრულებენ უბრალო გადამრთველის როლს, მეტი არაფერი.

— საინტერესოა, როგორ წყვეტთ საერთო საკითხებს?—იკითხა გიორგიმ შეგვიანებით.

— ყოველგვარი საერთო საკითხი თავდაპირველად შუქდება გაზეთ „სამყაროში“; თუ ვინმეს ამ საკითხის საწინააღმდეგო აქვს, ისიც ამ გაზეთში ჰპოებს გამოხატულებას. პროექტის ავტორის მიერ ინიშნება დღე ამა თუ იმ საკითხის გადაწყვეტისა, მაგრამ არა უადრეს ერთი თვისა საკითხის აღძვრიდან.

ჩამოვარდა ღუმილი.

ღუმილი კარიოზმა დაარღვია.

— ჩვენში ისეა გადაჯაჭვული პიროვნებისა და მთელი კაცობრიობის ინტერესები, რომ მათი ერთი შეორისაგან დაცობა ყოველად წარმოუდგენელია. ყველას საქმეს აკეთებს ერთი და ერთის საქმეს აკეთებს ყველა. არავითარი დარღვევა ამ წესისა, რომელიც ბუნებრივ კანონად იქცა ჩვენთვის, არ არსებობს. დღევანდელ საზოგადოების პრინციპია:

„ყველასგან რამდენიც გვინდა, ყველას სურვილისდა მიხედვით“.

კარიოზი შეჩერდა. გიორგიმ თავი ჩაჰკიდა და იატაკს ჩააშტერდა. ცოტა ხნის შემდეგ თავი მალა ასწია და კარიოზს მიმართა:

— უიაცრავიდ, მაგრამ უნდა მოგახსენოთ: ჩემი გაგებით, მაგ პრინციპის მიხედვით პიროვნება თქვენ უფრო შეგიბორკავთ, როდესაც ყველასაგან მოითხოვთ იმდენი საქმის შესრულებას, რამდენიც თქვენ მოგესურვებათ; მაგალითად, ხომ არის შესაძლებელი, რომ თქვენი საზოგადოების რომელიმე წევრმა მოინდომოს ისეთი ან იმდენი რამ, რისი დაკმაყოფილებაც არც ისე ადვილი საქმე იქნება?

— ყველამ იცის, რომ მისი სურვილი დაკმაყოფილდება შესაძლებლობის ფარგლებში. დიახ, იმას გეუბნებოდით, — განაგრძობდა კარიოზი. — დღევანდელ ადამიანს მუშაობის უდიდესი შესაძლებლობა აქვს. თქვენ გაეცნობით ჩვენ საზოგადოებას, მის ყოველგვარ მიღწევებს და გაიგებთ, თუ რამდენი კაცის მუდმივი ძალა იქნება საჭირო იმისათვის, რომ მთელი კაცობრიობის მოთხოვნილება გადამეტებით დაკმაყოფილდეს; ადამიანმა დღეში, საშუალოდ, სულ

დიდი ერთი საათი რომ იშრომოს, სრულებით საკმარისია ამ მოთხოვნისთვის დასაკმაყოფილებლად.

გიორგი კმაყოფილებას გრძნობდა ამონელთა საზოგადოებრივ წყობით; კარიოზის უკანასკნელ სიტყვებს ჩაუფიქრ ვა, უეცრად შუბლი შექმუხვნი:

— თქვენი ნათქვამიდან აშკარაა, რომ დღევანდელ საზოგადოებაში დიდი უმუშევრობაა, როდესაც ისეთი მცირე შრომით, როგორც თქვენ აქ აღნიშნეთ, კმაყოფილდება მთელი თქვენი მოთხოვნილება.

— მაგრე უიმედოდ როგორ წარმოგიდგენიათ მეოცდაათე საუკუნის ხალხი, ჩვენი საზოგადოება, თქვენი შვილები? როგორ გგონიათ, თუ თქვენ ზრუნავდით მანქანებზე და ცხოვრების სხვა პირობათა გაუმჯობესებაზე, ნუ თუ იმას ვერ მოიგონებდა თქვენზე კულტურულად უფრო მაღლა მდგომი საზოგადოება, თუ რა ემუშავნა ადამიანს თავისუფალ დროს? დღეს ყოველი წუთი განსაზღვრული გვაქვს, ყოველ წუთს რაიმე საქმეს ვაკეთებთ: ან საზოგადო საქმეზე ვმუშაობთ ან ვვარჯიშობთ ფიზიკურად და გონებრივად, ან ვიკვლევთ და ვიგონებთ რაიმეს და სხვ.

— კიდევ გაქვთ სურვილი გამოიგონოთ რამე?

— დღევანდელი ეპოქა ხასიათდება პატიოსანი და დიდი სახელისათვის ზრუნვით.

გიორგი დადუმდა. იგი მაღლობით იხსენებდა დიდ კომუნისტთა სახელებს და მათ უანგარო მოღვაწეობას კაცობრიობის საკეთილდღეოდ.

გიორგიმ ამ დღით, როგორც ყოველთვის, ცივი აბაზანი მიიღო. კუნთებში არაჩვეულებრივ ძალას გრძნობდა. თხელი ხალათი ჩაიცვა და აივანზე გამოვიდა.

მას სიცოცხლე უხაროდა. კმაყოფილებით გადახედა ქალაქს და ქუჩებს. მისი ყურადღება მიიპყრო ლამაზმა ქალმა. ქალი მათი სახლის ახლო მიდიოდა. გიორგის მოაგონდა ახალგაზრდობა: მას რატომღაც მოუნდა, რომ ქალს შეეხედა მისთვის და ჩაახველა. მაგრამ ქალმა მას არავითარი ყურადღება არ მიაქცია. ცოტა ხნის შემდეგ აივანზე თეთრკაბიანი აირა გამოჩნდა და გიორგის მიესალმა. აირას დანახვამ, შისმა სალამმა, აქლერებულმა დილამ და საკუთარი სხეულის ჯანმრთელობის გრძნობამ გიორგის გული სიხარულით აავსო.

— ახალი ამბავი იცით? — მოესმა გიორგის აირას ხმა.

— არა, ვინ მეტყოდა?

— მართლაც, თქვენ ამონელთა ენა ჯერ კიდევ სუსტად იცით! გაზეთს ვერ წაიკითხავდით.

— ძალიან ვწუხვარ, რომ ამ მხრივ უმწეო ვარ, იმედია ახალ ამბავს თქვენ მიაშობთ.

— მაინცდამაინც არაფერია. კარიოზი ამ დღით მარსზე გაფრინდა.

— მარსზე?!

— დიახ, იქ აღმოუჩენიათ მარსელთა ერთი გადაშენებული ტომის სახელდობრ ბაქირთა უძველესი ნაწერების ნიმუში. კარიოზიც სწორედ იმიტომ გაუწვევიათ, რომ მათი ნაწერები წაიკითხოს. იგი მარსზე ხვალამდის დარჩება.

გიორგის გაოცებისაგან ლაპარაკის უნარი წაერთვა. დადუმებული უცქერდა აირას და არ იცოდა რა ეთქვა.

აირა განაგრძობდა:

— თქვენ ჩემთან იქნებით, მე გავიწევთ წინამძღოლობას. რა უფრო გაინტერესებთ დღეს? — შეეკითხა თვალთმაქცური ღიმილით აირა.

— ყველაფერი.

— მაგრამ ყველაფერი ხომ ერთად არ შეიძლება? დღეს სადმე ქალაქ გარეთ გავისეირნოთ, რას იტყვით ამაზე?

— ძალიან კარგი!

— მართლა, თქვენ ხომ არ გინახავთ ჩვენი პანთეონი? თუ სურ-
ვილი გაქვთ, წავიდეთ, დავათვალიეროთ.

გიორგი სიამოვნებით დათანხმდა.

აირა და გიორგი წასასვლელად მოემზადნენ. აირა დაწინაურდა.
გასაველ კარებთან აირამ პატარა ოთახის კარები შეაღო და ისინი
ლიფტში აღმოჩნდნენ.

— ახლა მეორე სტომში ჩავალთ. — და აირამ თითი განაპირა
ლილს დააჭირა.

— პანთეონი მეორე სტომშია?

— დიახ, ქვედა სტომის განაპირას.

— აჰა, მეორე სტომიც.

— დიახ.

სულ რამდენიმე წინადადების წარმოთქმა მოასწრეს, როდესაც
ლიფტი გაჩერდა.

აირამ ლიფტის კარები გააღო.

ისინი მოძრავ ქუჩით გაემგზავრნენ პანთეონისაკენ.

— აქაც მზე და სიცოცხლეა. სიკვდილის აჩრდილს აქ რა
უნდა? — წამოიძახა გიორგიმ.

— სამუდამო სიკვდილი არც არის ჩვენ პანთეონში, აქ არის ძი-
ლი განსაზღვრული ვადით.

— ვინც სამუდამოდ კვდება, მათთვის სასაფლაო ცალკე არსე-
ბობს?

— ისინი თოვლიან მთის—მეხურას ძირას განისვენებენ.

— მაშ, მთები მათ ძეგლებად გავიხდით?

— დიახ, მათ სამარადისო ძილს მეხურას მწვერვალი დარაჯობს.
აქ კი არის დაძინებული ცხოვრება.

— წარმოდგენაც კი არა მაქვს, რა ზომის იქნება პანთეონი.
რამდენი ადამიანი იქნება შიგ დაძინებული.

— არც ისე დიდია. განსვენებულ ადამიანთა რიცხვი არც ისე
უანგარიშოა. სტომში დაახლოვებით მუდმივად ორმოცდაათი მილიონი
მცხოვრებია. ყოველწლიურად ორასათასამდე კაცი იძინებს და
იღვიძებს.

— მაინც დიდი ყოფილა.

— დაძინებული ხალხი არ მოქმედებს, გაჩერებულია, და ამიტომ
ტერიტორია არც იმდენი სჭირდება.

შორით გიორგიმ თვალი მოატანა უზარმაზარ, ნახევრად ღია
შენობას და აირას შეეკითხა:

— მგონი პანთეონი მოჩანს?.. — და გიორგიმ ხელი შენობისაკენ
გაიშვირა.

— დიახ, ის არის, მალე მივალთ და ვნახავთ.

რამდენიმე წუთში ისინი აღმოჩნდნენ ამ შენობასთან. ქუჩიდან გადმოვიდნენ და შენობისაკენ გასწიეს. გზაზე დიდძალი ხალხი ხვდებოდათ.

— ეს პანთონი ატარებს თქვენს სახელს, რადგანაც თქვენ პირველად მიღწევით ადამიანის ორგანიზმის უცვლელად შენახვას მრავალ საუკუნის განმავლობაში.

— ჩემ სახელს? — გაიკვირვა გიორგიმ, და სახე სიხარულით გაუბრწყინდა.

— დიახ, თქვენ სახელს! — ღიმილით უპასუხა აირამ და ხელი მკლავში გაუყარა.

ისინი შევიდნენ პანთონის უდიდეს დარბაზებში. გიორგის თვალწინ გადაეშალა მიცვალებულთა თვალუწვდენი რიგები, ყოველი მიცვალებული მოთავსებული იყო ცალკე, ბროლის, ძვირფასი ქვებისა და ლითონის კუბოებში. კუბოები დახურული იყო, მაგრამ ყოველ მიცვალებულს სახე მაინც უჩანდა. მიცვალებულთა თავთან იზრდებოდა ათასნაირი ყვავილი. მათგან დაკმეული სურნელება მთელ დარბაზებს ეფინებოდა. იქვე იყო აგრეთვე ძვირფასი ქვებისა და ლითონების დაფები, რომლებზედაც აღნიშნული იყო ვინ როდის დაიბადა, როდის გარდაიცვალა და როდის შეიძლება ვალვიძება.

— როგორც უკვე მოგახსენეთ, აქ სამუდამოდ არც ერთი არ არის დაძინებული, არამედ დროებით განისვენებს. თუ როგორ აღვიძებენ მათ, ახლავე გაჩვენებთ.

აირამ აუხსნა გიორგის ვალვიძების სხვადასხვა წესი და ადგილი.

— ზოგს აქვე, ამ კუბოებში აღვიძებენ, ზოგს აი ამ დარბაზებში. მივიდეთ, ვნახოთ მორიგე.

— ძალიან კარგი.

და ისინი ერთი კაცის წინ შეჩერდნენ. ამ კაცმა მათ მოწიწებით ქუდი მოუხადა და სთხოვა იქვე სკამზე დამსხდარიყვნენ.

— ეს მიცვალებული, როგორც თქვენც კარგად ხედავთ, — დაიწყო მორიგემ, — მეოცდაექვსე საუკუნის ადამიანია. მის თავთან სწერილია: „გამალვიძეთ ოთხასი წლის შემდეგ“. დღეს შესრულდა სწორედ ოთხასი წელი მისი გარდაცვალებიდან. ახლა ვალვიძებთ.

მან სამაჯური რაღაც სითხეში ამოავლო, მიცვალებულს ხელზე გაუკეთა და ყურში ჩასძაბა:

— გაიღვიძეთ, აღექსანდრე! — ძილი გეყოფათ.

ორი წუთის შემდეგ მიცვალებული მაგრად შეიშმუშნა, თვალები ამოიწმინდა და ზეზე წამოდგა.

— უკაცრავად,—თქვა მან და აირას, გიორგისა და მორიგეს შეაკვირდა.

მორიგემ ის თავაზიანად გაიყვანა მეორე დარბაზში.

გიორგი მივიდა კიდევ ერთ კუბოსთან.

მან ბროლის კუბოში მიცვალეზულის მაგივრად თეთრი თლილი ქვა დაინახა.

— საფლავის ქვაა? — თქვა მან.

— არა, ეგ არის თვით ამ ადამიანის საფლავი, — მიუგო აირამ.

გიორგი ახლოს მივიდა და დააკვირდა. მართლაც, საფლავის ქვის ოდენა ყინული გამოჩნდა. ამ ყინულში კი ვიღაც ქალი იმყოფებოდა. ეს ქალი ისე მოჩანდა, როგორც სქელ ბოთლში გაკეთებული სათამაშო ნივთი. მას სხეულის სხვადასხვა ნაწილი თითქოს დამსხვრეული მოუჩანდა.

— ამას ანაბიოზი ჰქონია გაკეთებული, — თქვა გიორგიმ.

— დიახ, წელანდელი მიცვალეზული კი დაბალზამებული იყო, — უპასუხა აირამ.

აირამ ზევით აიხედა, დაძინებულის თავთან მდგომ დაფას დააკვირდა

— შეხეთ!—მიმართა მან გიორგის.

— რა ამბავია?—იკითხა გიორგიმ.

— დაფაზე სწერია: გამალვიძეთ, როდესაც ადამიანის სრულ უკვდავებას მიაღწიოთ.

პანთეონის დათვალიერებამ დიდხანს გასტანა. ნახეს მისი შესანიშნავი ადგილები, დაესწრნენ ახლადგალევიძებულთა კონცერტს. ეს კონცერტი იმართებოდა პანთეონის თეატრში. გალევიძებულნი თითქოს თავის მეორედ დაბადებას ზეიმობდნენ, მათ განახლებული ცხოვრება ახარებდათ. განუწყვეტელი სიცილის ხმები ისმოდა. თითქოს მრავალი წლის შესვენებით მათ ორგანიზმს ენერგია მომატებოდა. ერთმანეთს სიყვარულით ეგებებოდნენ და ულოცავდნენ გამოლევიძებას.

აირამ და გიორგიმ დარბაზი დასტოვეს, ცოტა დაისვენეს და ისევ პანთეონის დათვალიერებას შეუდგნენ.

— აქ დიდი რომანები ინასკვება, — თქვა აირამ.

გიორგის გაეცინა:

— მიცვალებულები და რომანები? ეგ სრულებით წარმოუდგენელია.

— დიდი რომანები! — გაიმეორა აირამ.

— როგორ? ნუ თუ შესაძლებელია სიყვარული არსებობდეს აქ, პანთეონში?

— შეყვარებულთათვის აქაც ერთგვარი თავშესაფარია. გნებავთ ამ რომანთა საიდუმლოების ვაგება?

გიორგი ცნობისმოყვარეობით აივსო.

— მიაშბეთ. ეს ჩემს ფანტაზიას აღემატება.

აირა მიცვალებულთა შორის ისე თამამად მიდიოდა, როგორც აგრონომი ბალში. გიორგი კი რალაც უხერხულობას გრძნობდა, მაგრამ ცდილობდა ეს აირას არ შეემჩნია.

— აი შეხედეთ, აქ განისვენებს მშვენიერი ასული სიელა, იქ რინელა, აგერ კატონა, — უჩვენებდა იგი ამა თუ იმ კუბოზე.

გიორგი ათვალიერებდა ყოველ მიცვალებულს და მის გარემოს. აოცებდა მიცვალებულთა გარეგნობა. ისინი არ სუნთქავდნენ, თორემ ისე ნამდვილად მძინარეს ჰგავდნენ. წარმოიდგინეთ, ფერიც კი ცოცხალი ადამიანისა ჰქონდათ.

ისინი მივიდნენ ერთ ახალგაზრდა ვაჟის კუბოსთან.

აირა კეკლუცად შემოტრიალდა, კუბოზე აჩვენა და ჰკითხა:

— ამას ხომ ხედავთ?

— როგორ არა!

— გარშემო მიმოიხედეთ.

გიორგი ახლომახლო კუბოებს დააკვირდა და რამდენიმე ლამაზი ქალის გვამი დაინახა.

— ხომ ხედავთ რა ამბებია? — აირას თვალებში თითქოს ცეცხლმა იელვა.

გიორგი დაფიქრდა და თქვა:

— არ მესმის... ნუ თუ ამ ქალებს ეს ვაფიქვართ? განა არ შეიძლებოდა ამ ვაფის სიცოცხლეში მისთვის სიყვარულის გამოცხადება? იგი დააკვირდა დაფებს. მრავალ დაფაზე არც კი იყო აღნიშული, თუ ვის როდის სურდა გავიძობა. მხოლოდ ეწერა:

„გამალვიძეთ, როდესაც რევაზმა ისურვოს“.

— ოსმალეთის სულთან აბდულ-ჰამიდსაც შეშურდებოდა ამდენი საცოლე, — ცალკერძ ირონიულად და ცალკერძ შურით დაუმატა გიორგიმ. აირას გაელიმა.

— ეგ რა არის იმასთან შედარებით, რასაც ჩვენ შემდეგ ენახავთ? — თქვა ეშმაკურად აირამ და განაგრძო გზა.

გიორგი უკან გაჰყვა. გიორგის სიამოვნებას გვრიდა ის გარემოება, რომ სასაფლაოზე კი არ იყო, არამედ მძინარეთა შორის, სადაც სიყვარულისა და სიძულვილის გრძნობა ასე აშკარად მოჩანდა.

— ახლა ჩვენ ამ პანთეონის უძვირფასეს ბაღს ვიხილავთ, — უთხრა გიორგის აირამ. ვიხილავთ ამ განსასვენებელის მშვენიერ კუთხეს.

ცოტა ხნის შემდეგ შესანიშნავ დარბაზს მიაღწენ. დარბაზის ჭერი, დაბალი კედლები და იატაკი არაჩვეულებრივად იყო მორთული.

— აი თქვენი ოთახი, — მიმართა გიორგის აირამ და დარბაზი აჩვენა.

— ჩემი ოთახი?! — გაუკვირდა გიორგის. — განა მე რამდენიმე კვირის წინათ არა ვარ ნახული?!

— არა, აი ოთახი, სადაც თქვენ რამდენიმე ასეული წლის განმავლობაში. განისვენებდით. ნუ თუ არ იცოდით, რომ თქვენ ნაპოვნი ხართ შეიდასი წლის წინათ?

გიორგიმ განცვიფრებისაგან თვალები ფართოდ გაახილა.

— შეიდასი წლის წინათ?! — გაიმეორა მან, — მაშასადამე მე — მეოცდასამე საუკუნეში ვუპოვნივართ! — უაზროდ იმეორებდა იგი. — მეოცდასამე საუკუნეში, მეოცდასამეში, — კვლავ რამდენჯერმე გაიმეორა მან.

— მე მგონია, თქვენ ეს იცოდით.

— არა, პირველად მესმის... თუმცა... განა, სულერთი არ არის, სადაც არ უნდა ყოფილიყო ჩემი გვამი? — რალაც უცნაური ხმით თქვა მან დაფიქრების შემდეგ... — მიმოიხედა და გარემო მოეწონა. — კარგ ადგილას მოვუტანივართ...

— ახლა თქვენ განსასვენებელსა და მეზობლებს დააკვირდით, — თქვა აირამ.

გიორგიმ მის წინ მდებარე ცარიელ კუბოს დახედა. იგი ძვირფასად იყო მორთული.

მისი ყურადღება მიიპყრო კუბოს თავთან რალაც მცენარემ. იგი შემოხვეოდა მალაქიტის ფიცარს, რომელზედაც გიორგის დაბადებისა და გარდაცვალების წლები იყო აღნიშნული. ირგვლივ ცოცხალი ყვავილები სურნელებას აქმევდნენ. ყველაფერი თითქოს სადღესასწაულოდ იყო მორთული.

— ეს კუბო ერთობ მხატვრულად მოურთავთ!

— გარშემო მიმოიხედეთ.

გიორგიმ გასაოცარი სილამაზის ქალები დაინახა. ამ ქალების ტანის ბრწყინვალეობამ გიორგი თითქოს დააბრმავა. აქ ლამაზი ლამაზს ეცილებოდა.

— მთელი ეს დარბაზი, სადაც რამდენიმე ბროლის კუბო აწყვია, თქვენი თაყვანისმცემლებისაა.

— მართლა? — წამოიძახა გიორგიმ და მთელ ტანში სიამაყისა და სიხარულის ქრუანტელმა დაუარა.

— დიახ!

გიორგიმ რალაც უხერხულობა იგრძნო.

— ნუ თუ მე ამ ქალებს გარდაცვლილი მოვეწონე?

— წარმოიდგინეთ! თქვენ დიდ გამარჯვებად ამას მაინცდამაინც ნუ ჩათვლით, — გააფრთხილა მაცდური ღიმილით აირამ, — მაგრამ ფაქტი ხომ ხედავთ როგორია?

— საოცარია, — ჩაილაპარაკა გიორგიმ და გაიფიქრა:

„ამდენი ქალი, ამდენი მშვენიერი სახე და ტანი, ამდენი მოსიყვარულე გული...“

— რა სწერია ამ დაფაზე? — იკითხა მან ბოლოს.

— ის, რაც თითქმის ყველა ამ დაფაზე.

— მაინც?

— ძალიან გნებავთ იცოდეთ?

აირამ გიორგის ღიმილით შეხედა.

— აქ სწერია: „გამალვიძეთ, როდესაც გიორგიმ ცსურვოს“. გიორგის გაეცინა.

შემდეგ კუბოს დახედა და მძინარე ქალის მომჯადოებლობით განცვიფრდა: გიშრის გრძელი წამწამები, მარცხენა ლოყაზე წერტილივით პატარა ხალი, მომღიმარი ბაგე და მიმზიდველი სახე ამ ქალს მომზიბლავად ხდიდა.

— ვინ არის ეს ქალი? — თავისდაუნებურად იკითხა გიორგიმ.

— ნომელა, — უპასუხა აირამ და დაუმატა: — ჩვენი საამაყო მწერალი, პოეტი.

— მართლა!.. — და გიორგი მძინარეს დააშტერდა.

— ნომელა სულ ნორჩი იყო, როდესაც მიიძინა.

გიორგიმ წაიკითხა მისი დაბადებისა და მიძინების წლები.

— ძალიან ახალგაზრდა ყოფილა, — თქვა და თავისთვის გაიფიქრა:

„ნომელას მე ვუყვარდი? რა ბედნიერი ვყოფილვარ?..“

გული აჩქარებით უცემდა: მუხლებში რალაც სისუსტე იგრძნო... დანარჩენ მიძინებულთ ზერელედ თვალი გადაავლო.

— კმარა, წავიდეთ!

უცერად იქვე ახლო მდგომ კუბოს ფეხი წამოჰკრა, წაიფორხილა და კინალამ წაიქცა. იგი საჩქაროდ გასწორდა, თითქოს ბოდის შის მოხდა სურდა ამ კუბოში მწოლარეს წინაშე, კუბოში ჩაიხედა, მაგრამ იგი ცარიელი აღმოჩნდა.

„აღბათ, გამოუღვიძია,“ — გაიფიქრა გიორგიმ და თვალი მოჰკრა წარწერას.

მართალია, მან ამონურ ენაზე ლაპარაკი ჯერ კიდევ არ იცოდა, მაგრამ ასოები მისთვის ნაცნობი იყო. თვალეზე ხელი გადაისვა. სახე დატვას მიუახლოვა, რომ უკეთ გაერჩია. შემდეგ ნელა შემოაბრუნა თავი:

— აირა მოლ?! — წამოიძახა მან.

აირა იღვა თავდახრილი. მთელ მის არსებაში იყო რალაც ბავშური.

— ნუ თუ თქვენ?! — მიმართა გიორგიმ აირას. — ღმერთო ჩემო, ნუ თუ ეს სინამდვილეა!?

რამდენიმე წუთს გიორგი მისჩერებოდა თავდახრილ აირას; მას გარკვეულად ესმოდა საკუთარი გულის ცემა. რამდენიმე ნაბიჯი წასდგა წინ.

როგორც სიზმარში, მას მოესმა აირას აღელვებული ხმა:

— მე მზად ვიყავი ყველაფერი შემეწირა თქვენთვის.

გიორგი მიუახლოვდა აირას. აიღო მისი უღონოდ დაშვებული ხელი და ათრთოლებული დაეწაფა მას.

— წავიდეთ, — ცოტა დამშვიდების შემდეგ თქვა აირამ.

ავტომატურ ვზაზე შედგნენ და ლიფტისკენ გაემურონენ.
 ორი სახე დაეუფლა გიორგის ოცნებას: აირა და ნომელა.
 რომელი სჯობს? გიორგის ვერ გაურჩევია. მართალია, ნომელა
 მას სინამდვილეში ჯერ არ უნახავს, მაგრამ რეპროდუქტორში ხომ
 ნახა. მან იცის მისი ხმა, ტანი, სახე, თვალები და, განსაკუთრებით,
 წერტილივით პატარა ხალი მარცხენა ლოყაზე. მაგრამ აირა ხომ
 სინამდვილეშია? ცოცხალია და მას გიორგი უყვარს...

აირა მშენიერია, მაგრამ მისი სიყვარული მეგობრობის ლალატს
 გულისხმობს. ეს კი გიორგის სამარცხვინო საქმედ მიაჩნია... არა,
 გიორგი ვერ გაუძლებს ასეთ გამოცდას. გიორგიმ აირას მკლავში
 ხელი ფრთხილად გაუყარა.

— მე მიყვარს ღონიერი და სწრაფი ხალხი, — თქვა აირამ, და
 გიორგის მკლავს მძიმედ დაეყრდნო.

ლიფტში ჩასხდნენ.

— პანთეონის ნახვა სამძიმოდ მიმაჩნდა, მაგრამ დღეს უდიდესი
 ბედნიერება განვიცადე, — თქვა გიორგიმ.

— მე ამაში ცოტა ეჭვი მეპარება...

— თქვენი ეჭვი სრულებით უსაფუძვლოა...

— ნეტავი მართლა! — ღიმილით მიუგო აირამ.

გიორგი დაჯდა და მომღიმარი თვალები ლიფტის ქერზე დაკი-
 დებულ ქორკანდელს მიაპყრო. მას ისეთი გრძნობა აქვს, თითქოს
 ტრიუმფატორი იყოს, თითქოს მსოფლიოზე გამარჯვებას დღესას-
 წაულობდეს.

ღამის თორმეტ საათს გადაშორდა. მან გუშინ აღფრთოვანების
 მომგვრელი ჭიმიური საკვები მიიღო. მისი მოქმედება ამ დროს უნ-
 და დაწყებულიყო და მართლაც გამოჩნდა მისი პირველი ნაშნები.
 გიორგის თვალში ქვეყანა აფერადდა და ნაზად რხევა დაიწყო. მან
 აირას შეხედა. მის ლოყაზე პატარა ბუსუსი შეამჩნია. შემდეგ ბრო-
 წეულისფრად ტუჩებმა გაიღევა. ტუჩები გიორგის მომაჯადოებელი
 და დაუძლეველი ძალით იზიდავდნენ.

— ჩემი ნავი ოკეანეზე დაცურავს, — თქვა გიორგიმ გამოცვლილი
 ხმით.

აირასთვის გიორგის სულიერი განწყობილება ნათელი იყო,
 საათს დახედა.

— არ გეშინიათ, რომ ნავი ჩაიძიროს?

— დეე, ჩაიძიროს, — ხელის ჩაქნევით თქვა გიორგიმ, — ყველაფე-
 რი ხომ წუთია?

მან კვლავ აირას შეხედა. მის თვალებში თითქოს მოჩანდა მტრე-
 დისფერად გაშლილი დილა.

სიმთვრალე თანდათან მატულობდა. გიორგი ატყობდა, ქვეყნის ნაზი რბევა როგორი თანდათანობით გიჟურ ქანაობაში გადადიოდა. წარსული, აწმყო და მყობადი უეცრად ელექტრო-კარუსულზე დატ-რიალდა და მთელი სიცოცხლე აირას სახეში გაერთიანდა.

აირას ბაგეს დააჩერდა. იგი მოუჩინებელ კრილობად მოეჩვენა. ეს კრილობა გიორგის საკუთარ გულზე ჰქონდა და მას ტკბილად სტანჯავდა.

სიცოცხლე გიორგის თვალში ერთ პეშე წყალად გადაიქცა. თუ უნდა ამ წყალს ერთი სულის მოთქმით შესვამს, თუ უნდა—გადა-ღვრის! სულერთი არ არის?

— წავიდეთ!

— კარგი,—მიუგო აირამ და რაღაც ღიღს თითი დააქირა. თი-თქოს მიზინომ ირაო ქნაო, ისე აფრინდა ლიფტი ჰაერში. უეცრად გიორგის ხელი კედელს შეეხო და რომელიღაც ღიღს მოხვდა. ამან გამოიწვია ლიფტის გაჩერება და შუქის ჩაქრობა.

— რა მოხდა?!—გაიკვირა ბნელში დარჩენილმა გიორგიმ.

— არაფერია, სინათლესა და მოძრაობას ახლავე აღვადგენ,— თქვა აირამ და ხელი კედლისაკენ გაიშვირა. გიორგიმ ამ ხელის გა-საოცარი სურნელება და ელექტრობა იგრძნო. მან აღარ დააცალა აირას ლიფტი კვლავ მოძრაობაში მოეყვანა, ის მხურვალედ დაეწაფა აირას ხელს. მალე მათი მკლავები და ტუჩები სიბნელეში ერთმანეთს შეხვდა, და გაისმა ორი მკერდიდან ამომსკდარი ბედნიერების ოხვრა...

განთიადი ზმორებით მოდიოდა. ბალებში ფრინველები ახმაურდნენ. ზეცის გუმბათი ნელი-ნელ გამსჭვირვალე ხდებოდა. ერთი ჩიტი, გიორგის ფანჯარასთან ალვის ხეზე შემომჯდარი, გალობდა.

გიორგის ტკბილად ეძინა. მის გუშინდელ ვნებათაღელვისაგან მოთენთილი სხეული განცხრომით ისვენებდა. მალე ფრინველთა ყრიაშულმა გამოაღვიძა იგი. გიორგიმ თვალი გაახილა და გააზმორა. სხეულში თითქოს მეტ ძალას გრძნობდა, მაგრამ, როდესაც მას მთელი გუშინდელი დღე მოაგონდა, ისეთ გუნებაზე დადგა, თითქოს ბოროტმოქმედება ჩაედინოს. ზეზე წამოხტა და ტანისამოსის ჩაცმას აჩქარებით შეუდგა.

გუშინდელი სამარცხვინო ამბის შემდეგ მას კაროზის შეხედვა აღარ შეეძლო. უცებ აზრი დაებადა, სადმე გაპარულიყო; შორს, შორს სადმე უნდა გადაიმალოს, მისი კვალი სრულებით უნდა დაიკარგოს. დეე, მოკედეს, მხოლოდ მისი სახელი პატიოსნად იხსენიებოდეს. მან მეგობრობასა და პატიოსნებას უღალატა. ამ ღალატისათვის სასჯელი მოელის, არა იმდენად ფიზიკური, რამდენადაც ზნეობრივი. რა პირით შეხედოს აწი მეგობარს?

როგორც ეტყობა, მასპინძლებს კიდევ სძინავთ. მან აირას ოთახთან ფეხაკრფით და ჩქარა გაიბრინა. კაროზის საწოლი ოთახიკ უკან დარჩა. აირას მოგონებაზე მის გულში ზიზღი და სიყვარული ერთმანეთში აირია. ეზიზღებოდა თავის საქციელი, მეგობრის ღალატი, მაგრამ ამაში აირასაც უდევს ბრალი. რასაკვირველია, აირაც დამნაშავეა, ისიც ცუდად მოიქცა.

მას უკან დაბრუნება აღარ სურდა. მან ერთხელ კიდევ შეაელო თვალი სასახლეს და მასპინძლობის გაწვევისათვის თითქოს მადლობა გადაუხადა.

ბაღს გასცდა და პარალელურ ქუჩაზე შეხტა. აქედან, თავის კვალის დაბნევის მიზნით, მან კიდევ ორი ქუჩა გამოიცვალა. მალე ექსპრესულ ქუჩაზე გადავიდა და დასავლეთისაკენ სწრაფად გასწია. ამ ქუჩამ ერთ მოზრდილ ტბის პირამდის მიიყვანა. სტომის ტბა იცნო. მასზე ამ დილით მრავალი ხალხი გამოსულიყო. გიორგიმ მოინდომა ამ ხალხს დაშორებოდა, მაგრამ რომელ ქუჩაზე უნდა შემდგარიყო არ იცოდა.

იგი მოძრავ ქუჩიდან ვადმოვიდა და სამხრეთისაკენ ტბის ნაპირს დაუყვა, შეუსვენებლად ორი საათი იარა, მერე დაიღალა, შეჩერდა.

გიორგიმ ნაპირის მოშორებით დაინახა რალაც ნავეები, სხვადასხვა ფორმისა და სიდიდის. ნავეები თითქოს უპატრონო იყო. გიორგიმ ერთ-ერთ მათგანში ჩაჯდომა და დასვენება განიზრახა. მაგრამ ნავე იყო ეს თუ აეროპლანი, მან კიდევ კარგად ვერ გაარჩია. თუმცა ბოლოსდაბოლოს სულერთი არ იყო მისთვის? მას უნდოდა თავის შეფარება და სასურველი ადგილიც იპოვნა. ნავეში ფეხი შედგა. ცოტა ხნის შემდეგ მისი ყურადღება მიიპყრო ნავის კედლებზე მოთავსებულმა ხელსაწყო იარაღებმა.

მათი გარჩევა გიორგის არ შეეძლო, იცნო მხოლოდ კომპასი. თეთრი პიჯაკის ჯიბეში ხელი ჩაიყო და მოჰყვა უაზროდ ფათურს. რას ეძებდა, თვითონ არ იცოდა. უცებ თითები რალაც ნივთს შეეხო. ამოიღო და დახედა. წიგნია. გაახსენდა ბაკურიშვილის ლექსთა კრებული. გაეხარდა. მეორე ჯიბეში საკითხავი აპარატი აღმოაჩინა. იფიქრა: სულ მარტო არ ვყოფილვარო.

საკითხავი აპარატი ისევ ჯიბეში ჩაიდვა. წიგნი კი ხელის გულზე დაიდო და კენჭივით შეათამაშა. უცებ წიგნი ხელიდან დაუვარდა, და სარქველივით ამოკრილ იატაკში ჩაგორდა. რალაც ცნობის-მოყვარეობით შეპყრობილმა, სარქველი ახადა, მაგრამ სიბნელეს შეუჩვეველ თვალთ ნავის ორმოში გარკვევით ვერაფერი დაინახა. შეატყო მხოლოდ, რომ იგი მაღალი არ იყო, ფსკერში ადვილად ჩასწვდებოდა, დაიჩოქა და ორმოში ხელი ჩაჭყო. ხელს ბოლომდის უწვდენდა, მაგრამ წიგნი არსად ჩანდა. ყუთში ბლომად იყო რალაც ჩარხები, ჭანჭიკები, ზუმპები და აპარატები. უეცრად რომელიღაც ზუმპას ხელით შეეხო, რასაც საშინელი აფეთქების ხმა მოჰყვა. ხმა ისეთი ძლიერი და მოულოდნელი იყო, რომ მან მოსაზრების უნარი დაჰკარგა. აფეთქებასთან ერთად ნავის კედლები თავისთავად სწრაფად დაიხურა, და ხმის სიძლიერე შენელდა. ნავის დახურვა და შიგ განათება ერთად მოხდა. კარგა ხანს გიორგი გაბრუებული იყო. შემდეგ იგი შეეცადა გაერკვია თავის მდგომარეობა. ამდროს ნავე თითქოს ტალღებში შეცურდა.

„ალბათ, წყალქვეშა ნავზე მოვხვდი“, — გაიფიქრა მან.

გიორგიმ ნავის გვერდებში მრგვალი ფანჯრები დაინახა, გარემოს დააკვირდა. ქვევით რალაც უზარმაზარი ნაცრისფერი ტილო მოჩანდა, ეს ტილო მრავალ ადგილას თეთრი ლაქებით იყო დასერილი. ახლა ზევით აიხედა. მზის სხივები ლაპლაპებდა. დარწმუნდა: ჰაერის უსაზღვრო სივრცეში მიჰქროდა. ქვევით, ალბათ, დაშორებული მიწის სილუეტები, თოვლიანი მთები თუ ღრუბლები მოჩანდა. ეტყო-

ჰა, მიწას საკმაო მანძილით დაშორებოდა, მაგრამ რამდენით, ამის გაგება არ შეეძლო. მას ძალიან აინტერესებდა, თუ რამდენს უდრიდა ჰაერის წნევა. ხელსაწყო იარაღებს შეხედა და ბარომეტრი შეამჩნია. დახედა, შიშისაგან თმა ყალყზე დაუდგა.

„ორმოცი კილომეტრი მიწის ზევით!“ — თქვა შეშინებულმა.

„ორმოცდაერთი კილომეტრი, ორმოცდაორი, ორმოცდასამი“, — ვერ ასწრებდა დათვლას.

„ალბათ, თვალი მატყუებს, თორემ განა შესაძლებელია ამ სიმალეზე ასვლა?“ როდესაც ორმოცდაათ კილომეტრამდის მიალწია, მაშინ საჰაერო ნავი თითქოს გასწორდა, ერთი კიდეც საშინლად იგრიალა, როგორც პირველად, და სამხრეთისაკენ გასწია.

ეს მიმართულება გიორგიმ კარგად შეამჩნია კომპასისა და დილის შუის სხივებზე.

„ვილუბები, უთუოთ ვილუბები!“ — გაუელვა თავში გიორგის.

დაბოლოს მიხედა, რომ რაკეტის საჰაერო ნავზე იმყოფებოდა.

„მაგრამ სად მიდის ეს ნავი? ვინ იცის? იქნებ მარსზე, ვენერაზე ან მთვარეზე? კიდეც კარგი, თუ რომელიმე პლანეტაზე ცოცხალი მივედი, მაგრამ ხომ შესაძლებელია, გზაზე უხვად გაბნეულ მეტეორიტებს, ან კუდიან ვარსკვლავებს დავეჯახო და მტვრად ვიქცე?“ — გიორგის შიში თანდათან მატულობდა.

ნავმა კიდეც ერთხელ იგრიალა.

„ახია ჩემზე!“ — ფიქრობს გიორგი და თან სიკვდილის შიში უმძიმებს სხეულსა და გონებას. ღონემიზღილი თითქოს მიწის აჩრდილს გრძნობს. ბარომეტრი კარგახანია ორმოცდაათ კილომეტრს აღარ შორდება.

„ნუ თუ მართლა ორმოცდაათი კილომეტრით ვარ დედამიწისგან დაშორებული?“ — ეკითხება თავის თავს გიორგი და სარკმელიდან იხედება. სივრცე თითქოს ხანდახან ფერს იცვლის.

„თუ უნდა მოვკვდე, დეე, ისევ მიწამ მიმიღოს“.

უცებ ბარომეტრმა დაიწია. აშკარაა, გიორგის ნავი დედამიწას დაუახლოვდა. მიწაზე დაჯახების შიშით გიორგის ძარღვებში სისხლი გაეყინა. ის ყოველ წამს ელის მტვრად ქცევას.

მაგრამ დაუჯერებელი ამბავი ხდება: მიწიდან, დაახლოვებით, ერთი კილომეტრის მანძილზე ნავმა ჩამოვარდნის სისწრაფე შეამცირა.

ნავი ცოცხალი ფრინველივით მიწაზე დაეშვა, შემდეგ მას დახურული თავი გადაეხსნა. გულშეწუხებული გიორგი კარგა ხანს გრძნობაზე ვერ მოვიდა. ბოლოს უკანასკნელი ღონე მოიკრიბა და ნავიდან გადმოვიდა. თითქოს ხელახლა დაიბადა, მკვდრეთით აღსდგა.

საშინელი შიში სიხარულმა შესცვალა. გარშემო მიმოიხედა, ირგვლივ შემკული ველები და ამწვანებული მინდვრები დაინახა. რებით კი ტყით დაფარული გორაკები.

„სადა ვარ?“—გაიფიქრა გიორგიმ.

ახლომახლო არავინ იყო. ამ წუთში მას არც ესიამოვნებოდა ვინმეს შეხვედრა. ეტყობოდა, იგი სადღაც მიკარგულ ადგილზე იმყოფებოდა. მან ისეთი ბინა იპოვნა, როგორც სურდა. ქალაქის ხმაურს გაშორდა, თითქოს სტომი უფსკრულში ჩაინგრა. გიორგიმ საათს დახედა—რვა სრულდებოდა.

მიუხედავად იმისა, რომ ჯერ კიდევ დილა იყო, საგრძნობლად ცხელოდა, აღმოსავლეთიდან მზე პირდაპირ მოდიოდა და ზენიტს უახლოვდებოდა.

გიორგი ხშირ ტყეს შეუყვია. ამ ტყეს ამშვენებდა უხვი ტროპიკული მცენარეულობა. აქ შესვენება განიზრახა. ძალიან ეხალისებოდა, რომ აღამიანთა თვალსა და ყურს გადაურჩა.

ფეხებში ქრელი გველი გაუსრიალდა. გიორგის შიშისაგან ტანში დაბურძგლა.

„ფუ, დაგწყევლოს ეშმაკმა“,—ჩაილაპარაკა მან.

„ფუ, დაგწყევლოს ეშმაკმა“,—გაიმეორა გიორგის სიტყვები ვილაცამ.

„ეს რაღაა?“—განცვიფრებით წამოიძახა გიორგიმ.

„ეს რაღაა?“—კიდევ გაიმეორა ვილაცამ.

გიორგიმ გაკვირვებით მალლა აიხედა და ფრინველებს მოჰკრა თვალი.

— ხა, ხა, ხა, ხა! — გაიცინა მან მთელი გულით.

თითქოს მიდამოებმაც უპასუხეს:

— ხა, ხა, ხა, ხა!

გიორგი ამ გულუბრყვილო თუთიყუშებმა გაახალისეს. იგი მათ მალე კარგა მანძილზე დაშორდა. მაგრამ, რაც უფრო წინ მიიწეეს, ხეები და მცენარეულობა მით უფრო მატულობს. თანდათან მეტად ხშირ და გაუვალ ტყეში შედის, სადაც ლიანებს ტოტები ერთმანეთში გადაუხლართავთ. გიორგი პირველ ხანებში გაიტაცა ათასგვარი ფრინველების გალობამა და სტვენამ, მაგრამ შეატყო, რომ ყოველივე ეს მომაბეზრებელი ხდებოდა.

გიორგის წინ გადახლართულ ლიანების კედელი აღიმართა. წინ წასვლა შეუძლებელი ხდება. უზარმაზარ ხის წვერში, რომელმაც გიორგის თავისი ლიანებით გზა გადაულობა, მან დაინახა მოზრდილი შიშპანზე. იგი გამოცდილი ოსტატივით ხეს ჯოხს უკაკუნებდა, თათქოს სინჯავდა, ფულურო აქვს თუ მკერივიაო.

გიორგი ტყიდან უკან დაბრუნდა. კარგა ხანი გასულიყო. ძლიერ მოსწყურდა. წყალს დაუწყო ძებნა. დიდხანს ეძია, მაგრამ ვერაფერი აკვალს ვერ შიავნო. დიდი ძებნის შემდეგ ის წყაროს წააწყდა, მივარდა და დაეწაფა. შემდეგ, თავისუფლად ამოისუნთქა. მიდამოსა და წყაროს თვალი მოავლო. შეამჩნია ადამიანის ხელი. წყარო საუცხოოდ იყო მოწყობილი. მას თლილი ქვები, ძვირფასი ჩუქურთმები და ოქროს ონკანი ამშვენებდა. შუა წყაროზე ეირაფი, ლომი და ბეგემოტი იყო გამოხატული. გიორგის დაღვივით ჩაუჯდა გონებაში სამი ერთგვარი ციფრი, ეს ციფრი გიორგის ყოველთვის უყვარდა, ეს იყო № 555.

„სამი ხუთიანი, როგორ მიყვარდა. ეს იყო ჩემი გამარჯვების ნიშანი“, — თქვა გიორგიმ და იქვე ჩამოჯდა.

„შესანიშნავი წყალია. მადლობა მის გამკეთებელს... სანამდის მოსულა ადამიანის ხელი!“...

მეორე დღე პირველ დღეზე უფრო მძიმე გამოდგა. მესამე კი მეორეზე ხასტიკი.

გიორგი ხედავდა, რაც დრო გადიოდა, მარტოობა თანდათან აუტანელი ხდებოდა. გიორგის მოენატრა ადამიანის შეხედვა, მასთან ლაპარაკი.

„ნეტავი როგორაა ახლა აირა?“ — გაუელვა უეცრად გიორგის და თან თვალწინ წარმოუდგა აირას მომღიმარი სახე, მომჯადოებელი ლაპარაკი, ცხელი ტუჩები... თავისდაუნებურად გაახსენდა რადიოტელეფონის ნომერი, რომელიც გიორგის უნებლიედ სამჯერ აღმოხდა: 3210123, 3210123, 3210123. გიორგის სულ ახლო მოესმა აირას ხმა.

— აირა?! — უცებ შეკრთა გიორგი, ზეზე წამოიწია და შუბლზე ხელი გადაისვა.

— აირა ვარ. თქვენ გიორგი ხართ?

— დიახ, მე... აირა, აირა, აირა, — რამდენჯერმე უაზროდ გაიმეორა ეს სახელი მან.

— მითხარით სადა ხართ, სინათლეს მოგაშველებთ. ღამეა, ვერაფერს ვუცქერო.

— თქვენ სადა ხართ? ჩემს ახლოს უნდა იყოთ, მაგრამ სადა, სად?!

— სტომიდან გელაპარაკებით, მაგრამ მითხარით, თქვენ სადა ხართ?

— არავითარი წარმოდგენა არა მაქვს, სად ვიმყოფები. ვატყობ, რომ სადღაც ცხელ ქვეყანაში მოვხვდი. არ ვიცი რომელი ქვეყანაა.

— დაწყნარდით, რა კუთხეზეა თქვენთან ამეამად რომელიმე ვარსკვლავი?

— რა ვიცი, ვერ ვიცნობ, ვერც გამოვიანგარიშებ.

— გამოდით, თავისუფალ ადგილას დადექით, რომ ვარსკვლავები მოჩანდეს.

გიორგი ბორძიკით ზეზე წამოდგა; უხეო, ერთ მომცრო ტაფობზე გავიდა, საიდანაც ზოგიერთი ვარსკვლავი მოჩანდა.

— კარგი, — მოისმა ხმა, — თქვენ მაგ ადგილებში წყარო ხომ არ გინახავთ?

— დიახ, ვნახე.

— რა ჩუქურთმები ჰქონდა იმ წყაროს, შეიძლება ნომერიც გახსოვთ!

— მასზე მეგემოტი, ეირაფი და ლომია გამოხატული, ნომერი 555.

— ჭლიან კარგი, ორ წუთს კიდევ მომიცადეთ. სადა ხართ ახლავე გამოვარკვევ, მალე სინათლესა და კარიოზს მოგაშველებთ.

— კარიოზს?! — მკვახე ხმით წამოიძახა გიორგიმ.

გიორგის უნდოდა აირასათვის რალაც ეთხოვა, მაგრამ აირა ხმას აღარ იღებდა:

კარიოზს დაემალა და ისევ კარიოზი უნდა იხილოს, მას პიროს-პირ უნდა შეხედეს!

„არასოდეს!“ — გადასწყვიტა გიორგიმ.

მაგრამ უკან დახევა გვიან არის. მან შევლა ითხოვა და საშველად მოვლენ. ორი წუთის შემდეგ მოისმა აირას ხმა.

— მისმენთ?

— დიახ, ვისმენთ!

— თქვენ ხართ აფრიკაში, ყოფილ სახარის უდაბნოში. ყოფილ ქალაქ ტანესრუფტის ჩრდილო-აღმოსავლეთით, დაახლოვებით ასი კილომეტრის მოშორებით.

— ტანესრუფტის ჩრდილო-აღმოსავლეთით?! — გასუვირდა გიორგის.

— დიახ, — დაუძახა აირამ. — ახლაც იქნება სინათლე და დამხმარე. უკაცრავად, მე არა მკალია, თორემ მოგეშველებოდი.

ამ სიტყვებზე გიორგიმ ჩრდილოეთით შეამჩნია თითქოს მზის ამოსვლის ნიშნები. მზე საოცარი სისწრაფით ამოდიოდა.

— მზე, მზე! — სიხარულით წამოიძახა გიორგიმ.

— ხომ კარგად გინათებთ? — შეეკითხა ხმა.

— შესანიშნავად!

— მეც ვხედავ, რომ სწორად მოგაკვლიეთ. აწი ნულარ გეშინიათ.

— აირა, მითხარით ღვთის გულისათვის, როგორ მომნახეთ?!

— სულ ადვილად, — უბასუხა აირამ, — ყოველ ადგილს თავისი განსაკუთრებული ნიშნები აქვს; ამის მიხედვით ჩვენ დახმარებას ვუწევთ ამა თუ იმ ადგილას მყოფ მგზავრებს.

— მე ჯერ კიდევ არ ვიცი თქვენი ხმა საიდან მესმის?

— წინ დაიხედეთ და დამინახეთ.

გიორგიმ თვალები ფართოდ გააღო და თავის წინ აირას დაუწყობა, მაგრამ ვერ დაინახა.

— ხა, ხა, ხა, ხა! — შემოესმა აირას მხიარული სიცილი.

— რა გაცინებთ? — შეეკითხა გიორგი.

— კი არ დაგცინით, ისე ვიცინი... ხა, ხა, ხა, ხა! — გაისმა ისევ შორეული სიცილის ხმა.

გიორგი მთლად დაიბნა. არ იცოდა აირა სად ეძებნა. ის მისჩერებოდა თავის წინ მყოფ ბალახებს, ქვებსა და ფოთლებს, სადაც აირას სახე სურდა დაენახა, მაგრამ ძებნამ ამაოდ ჩაუარა.

— აირა! ტყუილა მცდით. — თქვა იმედდაკარგულმა გიორგიმ.

— მეძებეთ და მიპოვით.

— უშედეგოდ გეძებთ.

— დაიხედეთ წინ, თქვენი პიჯაკის ფოლაქზე.

გიორგიმ სწრაფად დაიხედა და აირას მზიარული სახე დაინახა, იგი თავის კაბინეტში იჯდა.

— აირა, აირა! — წამოიძახა. გიორგიმ და მოწიწებით ფოლაქს ხელი შეახო. — ნუ თუ რადიოთი მელაპარაკებთ? — იკითხა გიორგიმ.

— დიახ, რადიოთი, მაგრამ ახლა ნახვამდის. — უპასუხა აირამ და უეცრად გაჰქრა.

გაოცებულმა გიორგიმ ფოლაქს ხელი გაუშვა.

მას მეტად აკვირვებდა ის გარემოება, თუ როგორ შეძლეს ამ პატარა ფოლაქში ასეთი სიძლიერის რადიოსადგურის მოწყობა.

* *

გიორგი ელის კარიოზს. იმ კარიოზს, რომელსაც ასე უსირცხვილოდ შეუბღალა მან სარეცელი. თანაც ფიქრობს — თუ როგორ, რა გზით აღმოუჩინეს მას დახმარებას კარიოზი.

ერთიმეორის საწინააღმდეგო ფიქრებში ვართულმა, ჰაერში რაღაც დაინახა! უცებ მის მახლობლად დაეშვა რადიო-ყუმბარა, საიდანაც გადმოვიდა კარიოზი.

— გამარჯობა, გიორგი! — ხალისიანად მიესალმა კარიოზი.

— გაგიმარჯოთ! — მიუგო დარცხვენით გიორგიმ.

— ძალიან გაგიბედნიათ მარტო და უაპარატოდ ამ ადგილებში მგზავრობა.

— მე ერთ დროს ტურისტობით მეტად გატაცებული ვიყავი და სწორედ იმიტომ... — ენა დაება გიორგის.

— ძველ დროს უფრო მეტი საშინელებით იყო მოცული ყოველგვარი მგზავრობა, დღეს ეს თავიდან აცილებულია. მაგრამ, წარმოიდგინეთ, რომ მარტო თავისი მკლავების მოიმედესათვის დღესაც მოსალოდნელია რაიმე ხიფათი.

— დიახ, მართალია. სწორედ იმიტომაც შეგაწუხებთ.

— ჩვენი შეწუხება არაფერია, ოღონდ თქვენ რომ შეწუხდით, ეს გვაფიქრებს. უნდა გამეფრთხილებიეთ, მგზავრობის დროს ვისთვის ან რისთვის უნდა მიგემართათ. ამაში დამნაშავე ვართ!

— საბოდიშო მე მაქვს, რომ არ გაგაფრთხილეთ და ისე წამოვედი, მაგრამ აფრიკა მე მიყვარს, როგორც ჩემი მეორე სამშობლო.

სწორედ აფრიკას უნდა ვუმაღლოდე მე, და შეიძლება ნაწილობრივ თქვენც, დაბალზამების წამლის მიგნებას. ამიტომ სულმა ილარ მომითმინა, განსაკუთრებით მას შემდეგ, როდესაც თქვენ გამწვანებული უდაბნოები ახსენეთ, და აქეთ გამოვეშურე.

გიორგიმ რაღაც ბალახი მოჰგლიჯა, ხელში მოსრისა და გადაადგო.

— საინტერესოა, რით იმგზავრეთ?

— რაკეტებიან ნავით.

— ხა, ხა, ხა! — გაიცინა კარიოზმა. — სად მოძებნეთ იგი? ალბათ, სატრანსპორტო მუზეუმის მიდამოებში?

— დიახ.

— ძალიან პრიმიტიულ საშუალებებისათვის მიგიმართავთ.

— მე რაკეტებიან ნავეებზე უფრო ძველი ვარ. ჩემ დროს მხოლოდ ოცნებობდა კაცობრიობა ამ ნავეების აგებაზე.

მზე კიდევ არ იყო ჩასული, როდესაც გიორგი და კარიოზი სტომში მიფრინდნენ.

— ჰადრაკი ხომ იცი? ჰადრაკი ჩვენ დროს ერთ-ერთ კულტურულ რულ გასართობად ითვლებოდა.

აირას გაეხარდა.

— ჰადრაკი გიყვარდათ? იქნება გნებავთ მისი თამაშის თვალყურის დევნება?

— ჩემთვის ეგ უდიდესი დასვენება იქნება.

— მაშ, წავიდეთ რომელიმე კლუბში. იქ ჰადრაკის მოთამაშეებს ბლომად შევხვდებით.

— დედად დამავალდებო. — მიუგო გიორგიმ.

ისინი სასწრაფოდ მოემზადნენ, გარეთ გავიდნენ და ქუჩაზე შედგნენ.

რამდენიმე წუთის შემდეგ აირა და გიორგი გადმოვიდნენ ქუჩიდან და რომელიღაც ბალისაკენ გასწიეს.

სალამოს ექვსი საათი სრულდებოდა. ჩამავალი მზე წითელქოჩრიან ოფოფივით მოჩანდა. ბაღში დიდძალი ხალხი დასეირნობდა. სკამზე ქალები და კაცები წყვილ-წყვილად ისხდნენ. ხანდახან სიცილი გაისმოდა. წყვილები სიყვარულით ერთიმეორეს ეხვეოდნენ. გიორგის აირასი შერცხვა და მას ჩუმიად გვერდიდან შეხედა. მაგრამ აირა მათ ხვევნა-კოცნას ყურადღებას არ აქცევდა. ის ხმაიმოუღებლივ წინ მიდიოდა. მხოლოდ ორი სიტყვა წამოსცდა:

— ალბათ, წაუგიათ, — და მან გიორგის განზე გაუღიმა.

გიორგიმ აირას ღიმილს ღიმილითვე უპასუხა, მაგრამ მისთვის აირას სიტყვები ბუნდოვანი დარჩა.

„პემანის ბაღში მოხვდით, — გაითქრა გიორგიმ, — მაგრამ განა აირამ არ იცოდა სად მივდიოდით?“ ..

ისინი შეყვარებულთ გაშორდნენ და მოჰადრაკეთა კლუბს მიადგნენ. გიორგიმ მოჰადრაკეებს თვალი გადაავლო. ძალიან ბევრი ხალხი თამაშობდა. წინ საჰადრაკო უჯრედებიანი მაგიდები ედგათ. უმთავრესად ქალ-ვაჟნი თამაშობდნენ. აირა და გიორგი ერთ წყვილს მიუახლოვდნენ. აირამ დამხედურნი იცნო და მათ მიესალმა.

— აირას ჩვენი სალამი და პატივისცემა, — წარმოთქვეს მათ ამონურ ენაზე.

— გიორგიც თქვენთან არის? ოჰ, მობრძანდით პატივცემულო გიორგი, მობრძანდით, — მიმართეს მას ქართულად, მაგრამ ამონური აქცენტით.

— ბოდიში უნდა მოვიხადო თქვენს წინაშე, რომ მე ქართული კარგად არ ვიცი, — თქვა ლამაზმა გოგონამ.

— არც მე ვიცი, — დაამატა რიხიანი ხმით ვაჟმა. ისინი, მართალია, ქართულ ენას ამტვრევდნენ, მაგრამ გიორგის ყველაფერს აგებინებდნენ.

— მე და ფრაოლას მეტად ორიგინალური სანაძლეო გვაქვს, წარმოთქვა ვაჟმა.

— დიახ, ორიგინალური,—დაუმატა ცოცხლად გოგონამ და თვლებით თითქოს დაკვესა.

— მართლა? აბა, მარჯვედ იყავ ფრაოლა! — წააქება გოგონა აირამ და გიორგისაყენ იბრუნა პირი.

გიორგი გართული იყო დაფაზე ფიგურების დათვლიერებით. თითქმის ყველა ფიგურა მისი ძველი ნაცნობი აღმოჩნდა, მაგრამ უცრად შეჩერდა.

— დაიცა!.. ეს რა ფიგურებია?!—მიმართა მან აირას და უცნობი ფიგურები ხელით აჩვენა.

— რომელი?—წამოჰყო თავი აირამ.

— აი ეს?—და გიორგიმ კვლავ მიუთითა.

— განა, ამ ფიგურებს თქვენ ვერ იცნობთ?—შეეკითხა განცვიფრებული ფრაოლა.

— ყველა ფიგურას ვიცნობ, გარდა ამ არწივებისა და განსხვავებულ პაიკებისა.

— ამბობენ, ქადრაკი უძველესი თამაშიაო და... —განსწყვიტა წინადადება ფრაოლამ.

— დიახ, უძველესია,—თქვა ვაჟმა.

— უძველესია, მეხტი,—მიმართა ვაჟს აირამ,—მაგრამ, ხომ იცით, მეოცე საუკუნემ თავისი შესწორება შეიტანა ამ თამაშში.

— მართალი ბრძანდებით. ჩვენი ქადრაკი იმიტომ ატარებს ივიკის სახელს,—თქვა მეხტიმ.

— მიკვირს, განა თქვენ არ ვსმენიათ ივიკის ქადრაკი?—მიმართა გიორგის აირამ.—ეს ხომ სწორედ თქვენი დროის ქართული ამბავია?

— მე ბოლო დროს ბევრი საქმეები მქონდა, ასე რომ, შესაძლებელია გამომჩნა ქადრაკში მომხდარი რაიმე ცვლილება, — იმართლა თავი გიორგიმ.

— კი, მაგრამ ივიკს პირადად არ იცნობდით? — შეეკითხა ფრაოლა.

— პატრიცემლო ფრაოლა, თქვენ მგონი ქრონოლოგიაში შეცდომას უშვებთ. ივიკი ჩემ დროს არ ცოცხლობდა, ივიკი ძველ საბერძნეთში იყო. როგორც გამიგონია, იგი პოსეიდონის გზაზე მოკლეს. გადმოცემით, მისი მკვლელები წეროებმა აღმოაჩინეს. ივიკი ჩემ გაჩენამდის ორი ათასი წლით ადრე ცოცხლობდა. მე მიკვირს, მის მიერ გაუქმობებისებულ ქადრაკზე თუ მელაპარაკებით, აქ რაღაც

გაუგებრობას უნდა ჰქონდეს ადგილი. ჰადრაკის ისტორიიდან ვიცოდით, რომ ბერძნებს ივიკის დროს ჰადრაკის თამაშის შესახებ არავითარი წარმოდგენაც კი არ ჰქონიათ. ეს გასართობი ევროპაში პირველად არაბებმა შემოიტანეს. არაბთა ბატონობა კი ევროპაში ივიკზე ბევრად უფრო გვიან დამყარდა. ყოველ შემთხვევაში, არავითარი ცნობა ბერძნების მხრივ ჰადრაკის თამაშში რაიმე ცვლილების შესახებ ჩვენ არ გვქონია. შესაძლებელია, ასეთი ცნობები თქვენ მოგებოვებათ, თქვენი აღმოჩენების, თქვენი მდიდარი არქეოლოგიის წყალობით? თქვენ მიერ გამოგონილ იარაღებისა და, პირველ ყოვლისა, ტეროსკოპების საშუალებით. ისტორიაში ზოგი რამ მომხდარა ისეთი, რაც თავის დროზე დაკარგულა, მაგრამ მრავალი საუკუნის შემდეგ აღმოჩენილა და გამართლებულა. ვინ იცის, შესაძლებელია ივიკის ჰადრაკიც სწორედ ასეთ მდგომარეობაში იყო. მე მგონია, რომ ძველი საუკუნეების ყველაზე უფრო კულტურული ხალხისათვის, როგორც ბერძნები იყვნენ, ჰადრაკი მიუწვდომელი არ იქნებოდა და შესაძლებლად მიმაჩნია მასში იმგვარად, როგორც მეცნიერების მრავალ დარგში, მათ რაიმე ცვლილება შეიტანეს, მაგრამ ჩვენი ისტორია ამის შესახებ არაფერს ლაპარაკობდა.

— სასიამოვნოა თქვენი მსჯელობა და ისტორიის მოგონება, მაგრამ ნუ თუ ივიკს თქვენ პირადად არ იცნობდით?—ახლა აირა შეეკითხა მას.

— ივიკი? ივიკი?! ვინ უნდა ყოფილიყო ივი?—ეკითხებოდა თავის თავს გიორგი, მაგრამ ვერ იგონებდა.

— ეს იყო, თუ გნებავთ, გადაკეთებული სახელი თქვენი დროის ქართველი მწერლისა...—აგონებდა მას აირა.

გიორგის უცებ მოაგონდა.

— დიახ, დიახ, როგორ არა, პირადად ვიცნობდი! მახსოვს რალაცას მელაპარაკებოდნენ ივიკის გამოგონების შესახებ, მაგრამ, როგორც მოგახსენეთ, ძლიერ გართული ვიყავი პირად საქმეებში და ამიტომ გამომჩრა მხედველობიდან. მაშინ დაბალხამების წამალზე ვმუშაობდი, ჩემი არსების ყოველი უჯრედი ამ იდეით იყო სავსე. იმედია, თქვენ ამიხსნით ჰადრაკის დაფაზე ივიკის ფიგურების მნიშვნელობას.

მეტტი და ფრაოლა სწრაფ პარტიას შეუდგნენ.

— ერთი შეხედვით ადამიანს მართლაც ეუცხოება, რომ ჰადრაკის დაფაზე არწივები არიან,—დაიწყო აირამ.—თავისთავად ისმება კითხვა: რა შუაშია არწივები ბრძოლაში? მაგრამ, როგორც მოგახსენებთ, ყველა დაკეტილ კარს თავისი გასახსნელი აქვს. ჰადრაკის ამ რეფორმის პროექტი ისტორიულად ეკუთვნის იმ ეპოქას, როდეს-

საც სამხედრო საქმეში აეროპლანები დიდ როლს თამაშობდნენ. ყოველგვარი მოვლენა თავის ეპოქის შვილია: უძველეს კადრაკის გამოგონებელს, რა თქმა უნდა, არ შეეძლო ამ სიმბოლიური ფრინველების კადრაკში შეყვანა. იმიტომ რომ, მის დროს ჰაერში ფრენას ადამიანი სიზმრად თუ წარმოიდგენდა, თქვენ დროს კი კაცობრიობამ ამ სიზმარს ხორცი შეასხა. მაგრამ მათი გამოყენება იმპერიალისტების მხრივ ადამიანთა გაყლეთის ხაზით წარმოებდა.

— დიახ, სამხედრო აეროპლანები, — შენიშნა გიორგიმ. მას უნებლიედ მოაგონდა მსოფლიო ომის საშინელება.

— ამ კადრაკის გამაუმჯობესებლის პოეტურმა ფანტაზიამ ისინი უდიდეს და უძლიერეს მტაცებელ ფრინველად დასახა და მას განმანადგურებელი უწოდა. იგი დაფაზე მართლაც მოწინააღმდეგეს საშინლად ანადგურებს.

— მოწინააღმდეგე ფიგურას ყოველი ფიგურა ანადგურებდა, თუ კი მტერი მის მოქმედების ფარგალში მოხედებოდა.

— არა, მე მინდა გითხრათ, რომ აქ საქმე გვაქვს გასაოცარი მოქნილობის ფიგურასთან. მას ერთი მდგომარეობიდან მეორეში სწრაფად შეუძლია გადასვლა.

— როგორ დადის განმანადგურებელი?

— უპირველესად ყოვლისა, საჭიროა აღინიშნოს დაფის გადიდება.

გიორგიმ თვალები დაფას მიაპყრო.

— დღეს დაფაზე სამოცდაოთხი უჯრედის მაგიერ ასი უჯრედი არის. ესე იგი, იყო 8×8 , ახლა კი არის 10×10 . ასე რომ, წარმოიდგინეთ ივეიკის კადრაკის კომბინაციათა სიმრავლე. მილიონი წლებიც რომ იცხოვროს ადამიანმა, ამ კადრაკის კომბინაციებს სავსებით მაინც ვერ ამოსწურავს. ხომ ხედავთ, განმანადგურებლებს განაპირა უჯრედები უჭირავთ. ეს სწორია, განმანადგურებლებს სჭირდებათ თავისუფალი არე, რომ ზედ გადაფრენა და მეფისათვის მიშველება ადვილად შეიძლოს (ა1 უჯრედზე მყოფ განმანადგურებელს შეუძლია გადავიდეს c4 ან d3; k1 შეუძლია h4-ზე, ან g3-ზე). შემდეგ ამავე განმანადგურებელს აქვს კუსავით სელის უფლება (მაგალითად, განმანადგურებელი a1-დან c4-ზე გადასული ამ ხაზის დიოგანალზე იაოს, ე. ი. ეს ფ გურა რომელ უჯრედზეც იქნება, იმგვარ კუდ შეუძლია იქცეს). ადგილის შეცვლისთანავე ეს კუც შეიცვლება. ასე რომ, ერთსა და იმავე განმანადგურებელს ხან თეთრ და ხან შავ ხაზზე შეუძლია იაროს. მაგრამ აქ საჭიროა აღინიშნოს, რომ განმანადგურებელის სვლები მარტო ამით არ ამოიწურება. მათ უფლება აქვთ, როგორც მეფეს, თავის გარშემო რვა

უჯრედზე მოწინააღმდეგე გაანადგურონ (მაგალითად: e4-ზე მდგარს მას შეუძლია მისწვდეს e3, e5, d3, d4, d5, f3, f4, და f5). ეს უკანასკნელი მისი შესაძლებლობა ივიკს ყუმბარის აფეთქების ძალას მოაგონებდა და ტყუილა არ უწოდებია მას ამ ფიგურისათვის განმანადგურებელი.

— კარგი, მაგრამ რა საჭირო იყო ამ რთული თამაშის კიდევ უფრო გართულება?—იკითხა გიორგიმ.

— ამის საჭიროებას გრძნობდნენ თქვენი დროის გამოჩენილი მოჭადრაკეებიც და ჭადრაკს საყაიმო სიკვდილს უჭადდენ.

— პირადად ჩემთვის ძველი ჭადრაკიც რთული რამ იყო და სხვისთვის რა მოგახსენოთ? მაგრამ, ყოველ შემთხვევაში, მე მაგ ფიგურას სხვა სახელს დავარქმევდი, მაგალითად, ვეფხვს, ქამელეონს, არა...— შეჩერდა გიორგი, — მაგ ფიგურას ქამელეონი უფრო შეეფერებოდა. რას იტყვით თქვენ, პატრიცემულო აირა?

— სახელწოდების უფლება ამ ფიგურის შემქმნელს უნდა დაეუტოვოთ, — უპასუხა აირამ.

— რამდენად ძლიერი ფიგურა ყოფილა ეს განმანადგურებელი. თავის სახეს ერთი შეტრიალებით იცვლის: ხან მხედარია, ხან მეფეა და ხან კუ. სად როგორ მოუხდება, იმგვარად იცვლება. მაგისტვის ივიკს არტისტი რომ დაერქმია მგონი არათერს წააგებდა!

აირას გაეცინა.

— მგონი გადავაჭარბე, — თქვა გიორგიმ, — მაგრამ ერთი რამ უნდა აღვნიშნო: განმანადგურებელი ახალ რამეს მაინც არ წარმოადგენს, ეგ არის მეფის, გადიდებული მხედრისა და კუს სვლის ერთ ფიგურაში გაერთიანება.

— რასაკვირველია, სულ ახალი ფიგურის გამოგონების პრეტენზია არც ივიკს ჰქონდა. თვით დაფის გადიდების საჭიროება ჯერ კარერომ, მერე პიაჩენცამ და თქვენ დროს კაპაბლანკამ წამოაყენა, მაგრამ ივიკის ფიგურები, როგორც თავის სახელით, ისე სვლებით ძირითადად განსხვავდება მათ მიერ ნარჩევ ფიგურებიდან. ბოლოსდაბოლოს ამ ფიგურებს კაცობრიობამ უპირატესობა მიანიჭა, როგორც რეალური ომების უკეთ გამომხატველს და ჭადრაკის პრინციპებთან შეთანხმებულ თამაშს.

— მე კიდევ არ მესმის, რა საჭირო იყო ამ განმანადგურებლის ასეთი დიდი ნაბიჯით სვლა? (მაგალითად a1-დან იგი e4-ან d3-ზე გადადის).

-- დაფის გადიდება 64-დან 100 უჯრედამდის თავისთავად გამოიწვია ასეთი ფიგურის შექმნის აუცილებლობა. იგი სულ რამდენიმე სვლაში დაფის ერთი კუთხიდან მეორემდის უნდა აღწევდეს.

მაგრამ, რაც უფრო დიდი იქნება მხედრის მსგავსი ფიგურის ნაბიჯები, ცხადია, იგი მით უფრო სუსტი იქნება. და ამ სისუსტის საკომპენსაციოდ განმანადგურებელს ივიკმა კიდევ კუსა და მეფის უფლებები მიანიჭა.

— ძალიან კარგი, — თქვა გიორგიმ, — ეს ფიგურები უკვე გავიცანი. მაგრამ რა საჭიროა ეს პაიკის-მაგვარი ფიგურები, პაიკთა წყებაში?

— მათ ზემდეგებს ეძახიან. ხომ გახსოვთ, თქვენ დროს ვის ჰქვიოდა ზემდეგები?

— როგორ არა, მახსოვს. ზემდეგები ქჯარისკაცების უშუალო უფროსნი იყვნენ.

— ზემდეგებს, როგორც ხედავთ, განმანადგურებლების წინ უჭირავთ ადგილი. ყოველი მათგანი წინამძღოლობს ოთხ ჯარისკაცს, ორივე კი იქით-აქეთ, რვა ჯარისკაცს, ზემდეგები ყოველთვის წინ და განზე მიდიან. კლავენ პირდაპირ და განზე.

(— როგორ პირდაპირ და განზე? ამიხსენით.

— მაგალითად: ზემდეგი დგას a2-ზე, მას შეუძლია წავიდეს და იმოქმედოს a3-ზე, b3, a4, c4, a5 და d5; ზემდეგს e5-ზე მდგომს შეუძლია კიდევ მოკლას ფიგურა და კიდევ გადავიდეს e6, b6, d7, a7, b7, c7, d7, e7).

— მაშასადამე ჩანგლურად?

— დიახ, სწორედ სამწვეტიან ჩანგალს წააგავს მისი მოქმედება. საჭიროების დროს რომელი წვეტიც სურს, იმით იმოქმედებს.

— ძალიან კარგი, მაგრამ პაიკების სვლა თუ ძველი დარჩა, მაშინ ხომ საუკუნეებით უნდა უცქიროთ პარტიის დასრულებას? მაშინ ხომ დაკარგვია ქადრაკის თამაშს დინამიურობა? მაშინ ქადრაკი დაბრუნებია ძველ არაბულ თამაშს და ივიკს იგი მოუკლავს?

— თქვენი შიში უსაფუძვლოა. პაიკები პირველ სვლაზე სამ ნაბიჯამდის აკეთებენ; ასე რომ, საბრძოლველად პირველი სვლიდანვე პირისპირ არიან. რასაკვირველია, ეს ნაბიჯი შეიძლება ყველა მოთამაშემ არ გააკეთოს და სამკედრო-სასიცოცხლო ბრძოლას თითო ნაბიჯის გადადგმით დაუახლოვდეს. ეს მოქადრაკის ბრძოლის საქმეა (მაშასადამე, პაიკს e2 შეუძლია e3, c4, და e5 დაკავება ერთი სვლით, ერთი ნახტომით). შემდეგ თამაშის პროცესში ყოველ პაიკს ორ უჯრედზე გადახტომის საშუალება ეძლევა, რასაკვირველია, „ან პასანის“ წესის დატოვებით, როგორც პაიკებისათვის, აგრეთვე ზემდეგებისათვის. მხოლოდ სავალდებულოა მე-9 ხაზზე შეჩერება, რაიმე ფიგურად გადაქცევის წინ.

— საინტერესო უნდა იყოს მავ ქადრაკით თამაში, — თქვა გიორგიმ და ქადრაკის დაფას დააკვირდა.

— მოთამაშეებს დიდი სიფრთხილე ჰმართებთ, განსაკუთრებით, განმანადგურებლისა. იგი ამა თუ იმ ფიგურას მალულად მიეპარება და პირლია მოთამაშეს ხელიდან ვეფხვივით გამოჰღლეჯს.

— როგორ არის როქის საკითხი?—იკითხა გიორგიმ.

— ცხადია, ამგვარ პირობებში როქს არავითარი მნიშვნელობა არა აქვს, იგი აღარ არსებობს,—დაამთავრა საუბარი აირამ და მოთამაშეებს შეხედა.

— აჰა, მეორეჯერ შამათი! — თქვა სიამაყით ფრაოლამ.

მეხტის არ უნდოდა მისი დამარცხება მაყურებლებს ღრმად ჩაჩენოდათ, ამიტომ მან ფიგურები უცებ დაანგრია, ფრაოლას ზემდეგი და განმანადგურებელი თავის მეფეს მოაშორა და თვითონ დაილაგა.

გაცოცხლებული მეფე ახლა ფრაოლას წყებაში წამოიპიმა.

— კიდევ ერთი პარტია დაგვრჩა. ამასაც მოგივებ და ხახამშრალს დაგტოვებ,—დასცინოდა მეხტის ფრაოლა.

— რა გაეწყობა? დღეს თავიდანვე რალაც ცუდ გუნებაზე ვიყავი. ვატყობდი, ჩემი საქმე ივიკის ქადრაკში ცუდად დამთავრდებოდა. იმიტომ ვსთხოვე ამას, უფრო სერიოზულ მერინას ქადრაკში შემზმოდა და მაშინ ენახავდით გამარჯვება ვის დარჩებოდა,—თქვა უკმაყოფილოდ მეხტიმ და სტუმრებს დარცხვენილად თვალი შეაგლო.

ამ სიტყვებზე ფრაოლამ გადიკისკისა.

— რა გაცინებთ?—შეეკითხა მეხტი.

— აშკარაა, ნუ ქირვეულობ! — უპასუხა აირამ. — თუ ივიკის ქადრაკში დამარცხდით, მით უფრო მერინას რთულ ქადრაკში დამარცხდებოდით.

— მაშინ უფრო სერიოზულად და ფხიზლად ვითამაშებდი.—თქვა ფრაოლამ.

— თუ ძალა შეგწევთ, უნდა გვაჩვენოთ. ქალებს, ხომ იცით, არ გვიყვარს სუსტები, — უთხრა თითქოს ნიშნისმოგებით აირამ.

— კარგი ერთი, ნუ ექომბაგებით, თორემ ფრაოლა თავს უძლეველ მოთამაშედ წარმოიდგენს.

— აგერ გამოჩნდება თქვენი ვაჟკაცობაც, — თქვა ფრაოლამ და ქადრაკი ახალ თამაშისათვის გააწყო.

— ენახოთ,—უპასუხა მეხტიმ და შავი ფიგურები დაილაგა.

— რა თქვა წელან მეხტიმ?—იკითხა ცოტა ხნის შემდეგ გიორგიმ.—მერინას ქადრაკიო?! ეს რალა არის?

— ეს არის ქადრაკის კიდევ უფრო რთული ფორმა, მაგრამ მის ახსნა-განმარტებას შემდეგ შევუდგებით, — უპასუხა გიორგის აირამ.

— არ მესმის, რა საჭირო იყო ძველი ჭადრაკის ივიკის ჭადრაკზე შეცვლა? ან ივიკის ჭადრაკის კიდევ უფრო გართულება? არ მესმის, და ათასგვარადაც რომ განმიმარტოთ, მაინც ვერ მივხვდები...

გიორგი და აირა ლაპარაკში იყვნენ გართულნი. მეხტი და ფრაოლა გაშმაგებით იბრძოდნენ. მათ ერთი სიტყვაც არ ესმოდათ აირასა და გიორგის ლაპარაკისა. გიორგისათვის უცნობ სანაძლეოს მოგების სურვილმა ეს ახალგაზრდები იმდენად გაიტაცა, რომ ყველაფერი დაავიწყდათ. გიორგი ხედავდა, რომ ზშირად ესა თუ ის მხარე ბრძოლაში ხან ზემდეგს, ხან დედოფალს და ხან არწივებს გაუშვებდა.

მხოლოდ ისმოდა მათი „ფრთხილად!“, „დედოფალი მომაშორე!“ „ქიშ!“ და სხვ.

აირამ და გიორგიმ წასვლა დააპირეს. მადლობა გადაუხადეს მოჭადრაკეებს და გამოემშვიდობნენ მათ. გამომშვიდობებაზე მხოლოდ ფრაოლამ უპასუხა. მეხტი ახალ კომბინაციით ისე იყო გართული, რომ არც კი გაუგია აირასი და გიორგის წასვლა.

გიორგი და კარიოზი დღეს ფუტბოლის შეჯიბრებიდან უკან ბრუნდებოდნენ. გზაზე გიორგი დღევანდელ შთაბეჭდილებების შესახებ ლაპარაკობდა. განსაკუთრებით არ მოსწონდა მას თეთრხალათიანების მიქიშკრე, რომელსაც ლურჯხალათიანებმა ბადეში სამი ზედმეტი ბურთი შეუგორეს.

— დიახ, სუსტი იყო, მაგრამ ასეთ მოთამაშეს, მგონია, მორკინალის ოპერაციამაც ვერაფერი უშველოს, — თქვა კარიოზმა.

— ვინ არის მორკინალი? — აღელვებული ხმით იკითხა გიორგიმ.

— ეგ იყო დიდი ექიმი დარიალი, — უპასუხა კარიოზმა.

— მორკინალი?! მორკინალი!.. მორკინალ დარიალი?! — გიქვიფითრამდენჯერმე გაიმეორა ეს სახელი გიორგიმ და თვალწინ თავისი ვაჟი და ოჯახი წარმოუდგა.

„მორკინალი ჩემ დროს იშვიათი სახელი იყო საქართველოში... დარწმუნებული ვარ, მე პირველად დავარქვი ჩემს შვილს ეგ სახელი“. — გაიფიქრა ცოტა ხნის შემდეგ გიორგიმ, მოწყენითა და სევდიანი გამომეტყველებით.

„მორკინალი“... — ზარსავით რეკდა ცოცხალი მოგონება საუკუნეთა სიღრმიდან.

ცნობის მოყვარეობის ცეცხლით ანთებული გიორგის თვალები წარსულის ბნელ სივრცეს ბურღივით სჭრიდა. მას სურდა გამოერკვია, თუ ვინ იყო ეს მორკინალი.

დღესავით ნათლად წარმოუდგა კარიოზის ნათქვამი. მორკინალი მის მიერ სასწაულებრივ ოპერაციის გაკეთების დროს 65 წლის იქნებოდაო. მაშასადამე, როდესაც გიორგი გარდაცვლილა, იგი მაშინ 4-5 წლის იქნებოდა. რიცხვები ერთიმეორეს უდგება, მაგრამ ერთი რამ გიორგის მოსახრებაში გაოცებას იწვევს. ეს არის გვარი — დარიალი, მაგრამ გვარის შეცვლა იმ ეპოქაში ხომ ადვილი იყო? ან შეიძლება ეს იყო მისი სალიტერატურო სახელი, მისი ფსევდონიმი?

— მგონია, ის დარიალი თქვენი შორეული ნათესავი ყოფილა? — უნებლიედ ჰკითხა გიორგიმ.

კარიოზი რატომღაც შეაკრთო გიორგის შეკითხვამ, მაგრამ მალე მიიღო ჩვეულებრივი იერი და უპასუხა:

- იგი ჩემი უშორესი წინაპარი ყოფილა... მგონი ბაბუის ბაბუა.
- უშუალო ნათესაობა გქონიათ.
- დიახ, დიახ.

გიორგი კვლავ ფიქრებმა გაიტაცა. ბოლოს იკითხა:

— ნუ თუ არსად შენახულა მისი სურათი?

კარიოზმა გადაწყვიტა: „ნახოს. საინტერესოა, თუ იცნობს?“

— როგორ არა, დარჩენილია იმ დროის კინო-სურათი, გადაღებულია ისტორიული ოპერაციის სხვადასხვა მომენტი.

— რას მეუბნებით?!—სიხარულით წამოიძახა გიორგიმ და გამლლი ბელებით კარიოზს კინალამ ყელზე ე მოეხვია.

— შინ მივიდეთ და გაჩვენებთ.

გიორგის მთელი არსება შეიღზე ფიქრმა წაიღო.

„ნეტავი მორკინალის გაცოცხლებას შეიძლებოდა, — ფიქრობდა გიორგი, — ნეტავი მომესწრო მაშინ ჩემი აღმოჩენის გამოკვეცნება და ამ ამბავს მორკინალის ყურამდისაც მიეღწია. ის, ალბათ, ამას თავისებურად გამოიყენებდა და, დარწმუნებული ვარ, კიდევ უფრო მეტ სასწაულებს მოახდენდა საექიმო მეცნიერებაში.“

„მე აღარ დამცალდა ადამიანის გაცოცხლების პრობლემაზე მემუშავა. ამაზე მხოლოდ ვოცნებობდი. მე მარტო იმას მივალწიე, რომ მიცვალებულის სრულებით უცვლელად და უხრწნელად შენახვა თურმე შესაძლებელი ყოფილა არა რამდენიმე წლით, არამედ რამდენიმე საუკუნითაც. ამის მაგალითი ვარ თვითონ. ამის მაგალითია სტომის პანთეონი, სადაც მიცვალებულთა ნაცვლად ახლაც ჩემი წამლითა და ხერხით აბალზამებენ ხანგრძლივად დაძინების მსურველებს.“

„მორკინალი აცდენია ჩემს აღმოჩენას. ის სხვა გზით წასულა. კარიოზის გადმოცემით, მორკინალი მხოლოდ სასწაულთმოქმედი დოსტაქარი ყოფილა. ის მკვდარს სიცოცხლეს ანიჭებდა დოსტაქრობით, ისიც ახლად მიცვალებულს და შედარებით ახალგაზრდას. როგორც ჩანს, მაშინდელ ადამიანთა სიცოცხლე არ ყოფილა მაინცდამაინც ჩვეულებრივ სიცოცხლეზე ხანგრძლივი და მარცხისაგან დაზღვეული. ადამიანის სიცოცხლის შესამჩნევი გახანგრძლივება უფრო გვიან გამხდარა შესაძლებელი. სიკვდილის საბოლოოდ დაძლევა-კი, უკეთ სიბერის შეცვლა მარადიულ სიკბაბუკით, კვლავ მომავლის საქმეა. ამ მიმართულებით ჯერაც მარტო ცდებს აწარმოებენ ფენიქსოლოგები.“

„მაშასადამე, — განაგრძობდა ფიქრს გიორგი, — ახლანდელ ადამიანის სიცოცხლე თუმცა ხანგრძლივია, მაგრამ ამ ხანგრძლივობასაც ბოლო აქვს—სიბერე, შემდეგ სიკვდილი. სიბერემდე ადამიანს არავი-

თარი საფრთხე არ ელის. რაიმე ხიჯათით დაღუბულ ადამიანისათვის სიცოცხლის დაბრუნება ამორელებს ადვილად შეუძლიანთ, ასეთ შემთხვევებში ზოგჯერ მორკინალის გამოცდილებასაც იყენებენ. მაგრამ სიბერით ესენიც ბერდებიან, ამათი ბოლოც სიკვდილია. ალბათ, ის მოხუცი ქალი, რომელიც გუშინ, თუ გუშინ წინ მე და აირამ ვნახეთ პანთეონში, სიკვდილის შიშმა აიძულა მანამდე იძინოს, ვიდრე არ იქნება მღწეული სრული უკადავება“...

— მივედით, — გააწყვეტინა ფიქრი კარიოზმა.

გიორგი უნებურად შეკრთა. მან კარიოზს რაღაც ვაოცებით შეხედა, მერმე თვალები მოისრისა, და აჩქარებულ ნაბიჯით თავის სამუშაო ოთახისაკენ გაეშურა. კარიოზი უკან გაჰყვა. ოთახში შესვლისთანავე მან აბარატი მომართა.

კედელზე სურათი გამოჩნდა. ჯერ მიცვალებულები შემოიტანეს. სანიტარები ფუსფუსებენ. ექიმები არსად მოჩანან. მაგრამ, აი, ექიმებიც შემოდიან. მკვდრებს ათვალეიერებენ. შემოდის დარიალიც. იგი მკვდრებისაკენ იხრება, სინჯავს. კარიოზი სდუმს, ის ყურს უგდებს მხოლოდ გიორგის მღელვარებას. გიორგიმ არ იცის რომელია დარიალი. კარიოზი მის აზრს უცდის. აჰა, თითქოს მან მორკინალი შეიცნო. იგი გიორგის სიმაღლე არის, მისი ბეჭები და მიმოხვრა აქვს. მარჯვენა წარბის თავზე, შუა ადგილას, მისი ხალი მოჩანს. დიახ, თითქმის ყველაფერი მისი უნდა იყოს და გიორგის საშინელი ოხვრა აღმოხდა. გადაშლილი შუბლი და ცხვირი გიორგის უგავს. ის არის, ის...

მაგრამ ჯერ კიდევ საბოლოო დასარწმუნებლად ეს ნიშნები არ კმარა. თუ ამ კაცს ბავშობაში უნებლიედ მარჯვენა ხელის ნეკი გადაჭრილი აღმოაჩნდა, მაშინ ეს იქნება იმის უტყუარი საბუთი, რომ ის მისი შეილია. მაგრამ გიორგი ამას ვერ ხედავს. დარიალს თითქოს არ უნდა, რომ თავის ფიზიკური ნაკლი გამოამჟღავნოს. როდესაც დარიალმა ოპერაცია ბრწყინვალედ დაასრულა, მხოლოდ მაშინ გახდა შესაძლებელი მისი ნაკლის დანახვა: მორკინალმა სიხარულით მარჯვენა ხელით თავის თანაშემწეებს უჩვენა, რომ ნაოპერაციებ ადამიანის გულმა ფეთქა დაიწყო.

გიორგიმ გონი დაჰკარგა...

კარიოზს დიდი შრომა დასჭირდა მის მოსასულეიერებლად.

— ჩემი...მორ...კი...ნა...ლი. ჩე...მი... მორ...კი...ნა...ლი, — უღონოდ ბუტბუტებდა გიორგი.

ცხარე ცრემლები წასკდა.

გიორგის ლაპარაკი აღარ შეეძლო, ცრემლები აღრჩობდა, მხოლოდ იგი მორკინალის სახელს იმეორებდა:

— ჩე...მი მორ...მორკი...ნალი...

— მზიარული უნდა იყოთ, რომ თქვენი ვაჟი ნახეთ, — მღელვარე ხმით უთხრა კარიოზმა. — თქვენ კი ტირით, ევ, მე მგონი, თქვენ არ შეგფერით.

ცოტა ხნის შემდეგ გიორგიმ ათრთოლებული ხმით წამოიძახა:

— ნუ თუ შენა ხარ ჩემი შთამომავალი?.. — და მან კარიოზს შუბლში აკოცა, გულში ჩაიკრა.

ტიროდა გიორგი, ყველაფერს ტიროდა. იმასაც, რომ თავის დაკარგული შვილი დაინახა, რომ ბადიშის ბადიში ცოცხალი იპოვნა და უმთავრესად იმას, რომ იგი მათ წინაშე შერცხვა. ეს გრძნობები ერთიმეორეს სამკდერო-სასიცოცხლოდ ებრძოდნენ. საშინელი ტრაგიზმი გიორგის განახლებულ ცხოვრებას თან დაჰყვა.

კარიოზმა ვერაფრით ვეღარ შეძლო მისი დამშვიდება. ბოლოს რალაც წამალი ძალით შეასვა და თითქოს იგი წამით დამშვიდდა, მაგრამ შემდეგ საცოდავად დაიწყო კვნესა.

ლამის ხელოვნური მზე თანდათან ქრებოდა. გიორგი კვლავ შფოთავდა. პორგავდა. ხშირხშირად გულზე ხელს იდებდა. ხანდახან კარიოზს მამური სიყვარულით შეხედავდა. მაგრამ მალე ამ ბედნიერ წამს აირას სიყვარულის მოგონებით გამოწვეული შხამი უსპობდა და თვალეზს უსასოოდ ხუჭავდა.

მას უხაროდა, რომ ამ უცხო ქვეყანაში, ამდენი საუკუნოების შემდეგ შეხედა შთამომავალს; მაგრამ იმავე დროს სწყინდა, რომ ნათესავი კარიოზი აღმოჩნდა, ის კარიოზი, რომელსაც მან სარეცელი შეუბლალა.

„ეს რა საბედისწერო შეცდომა მომივიდა, — ფიქრობდა გიორგი, — მე ის მტანჯავდა, რომ მეგობარს ვუღალატე, კარიოზი-კი მეგობრის გარდა თურმე ჩემი ახლობელი, ჩემი მორკინალის სისხლი და ბორცი ყოფილა. ვაი შენ ჩემო თავო, ვაი უბედურო გიორგი!“

მეტად სამძიმო იყო გიორგისათვის უკანასკნელი ამბების გამოაშკარავება.

ის გაუბრუნდა აირასთან შეხვედრას. კარიოზსაც არიდებდა თვალს. ოთახიდან იშვიათად გამოდიოდა. ერთხელ მარტოობით დასევდიანებულმა გადასწყვიტა ქართველი პოეტები მოესმინა. მან აპარატი მომართა, მერმე სავარძელში ჩაჯდა და თეთრ კედელს მიაჩერდა.

გაისმა ბაკურიშვილის ხმა. ეს პოეტი მასზე კარგ შთაბეჭდილებას სტოვებდა. მალე ბაკურიშვილი მომჯადოებელმა ნაბადურმა შესცვალა.

„ნაბადური ერთობ დიდი პოეტია! — ფიქრობდა იგი. — იმას ვერაფერს შეედრება, ქართული სიტყვა გასაოცარი ოსტატობით დაუწინავს და აღმდერებია. ნაბადური უთუოდ გენიოსია. იგი შოთაზე უმაღლეს მწვერვალად მოჩანს“...

„ახლა ჩემ ნაცნობ მომღერლებს მოვისმენ“. — თქვა მან და მის წინაშე ერთიმეორე შესცვალა: სარაჯიშვილმა, ბატისტინიმ, კარუზომ და სხვებმა.

გიორგის მალე მოსწყინდა ყველაფერი ეს, ზეზე წამოდგა, აპარატი შეაჩერა და, რადგანაც საათი დაბნელების დროს უჩვენებდა, თავის საწოლ ოთახში შევიდა, დასაძინებლად მოემზადა.

უცერად კარებზე ფრთხილი კაკუნი შემოესმა.

— ვინა ბრძანდებით? — შეეკითხა გიორგი.

— აბა გამოიცან! — უბასუხა ხმამ.

გიორგიმ წამოსასხამი მოიხურა და სტუმარს კარი გაუღო.

— შენა ხარ? — ათრთოლებული ხმით მიესალმა იგი აირას. — ჩემო ძვირფასო, ჩემო მშვენიერო!..

— ჩემი სტუმრობა ხომ არ გეუცხოვა? — ღიმილით შეეკითხა აირა და ხელი თავზე გადაუსვა.

გიორგიმ აირას ნაზი ხელი უხმოდ გულზე მიიკრა.

— კარიოზი სად არის? — იკითხა შიშით გიორგიმ.

— თავის ოთახში მუშაობს. იგი ისეა თავის ლინგვისტიკით გართული, რომ დილამდის ჩვეულებისამებრ თავაულებლივ იმუშავებს.

გიორგი ღელავს. მას თანდათან იპყრობს აირას სიყვარული — ყველაფერი ბურუსში ეხვევა. ყველაფერი დავიწყებას ეძლევა. მას სურს

კვლავ დაეწაფოს აირას ვნებიან ტუჩებს, კვლავ იგრძნოს მისი ტანის მზურვალეობა, მაგრამ უცებ გონს მოეგება და თავს იკავებს.

გიორგი ქალს ხელს უშვებს და უხმოდ ჯდება. აირამ შეატყა ეს ცვლილება და ოდნავ გაოცებით ჰკითხა:

— გიორგი, რა მოგივიდა?

— არაფერი!

— მართალი თქვი!.. გატყობ რაღაც გაწუხებს.

— ის მაწუხებს მხოლოდ, რომ კარიოზს ასე უტიფრად ვჭურდავ.

— მისი ცოლის სიყვარულის კლებტომანია გაწუხებთ? — დამშვიდებული ღიმილით იკითხა აირამ. — ეგ არაფერია! შენ უკვე იცი, როგორ მიყვარდი. გავიღვიძე შენ შესახვედრად სამი წლის წინათ. შემხვდა კარიოზი, შენი პირდაპირი შთამომავალი, ახოვანი და დარბაისელი. იგი შენი სიყვარულის გამო შემიყვარდა. მაგრამ ამჟამად ის თითქმის მძულს კიდევ, რადგანაც შენში მას აშკარა მოქიშვე გამოუჩნდა.

— ტყუილია, კარიოზს ვერავითარ ქიშპობას ვერ გავუწევ, არც მსურს, არც მომინდომებია.

— ჩემი შეყვარებით შენ უკვე ხარ კარიოზის მეტოქე, ცხადია. შენი კრძალვა თუ შიში გვიანაა. დიახ, მე ვხედავ, შენ გეშინია, მაგრამ ერთხელაც იქნება ხომ ყველაფერი უნდა გამოაშკარავდეს. ან რა გვაქვს დასამალი, საშიშო?

— რა უნდა გამოაშკარავდეს? — იკითხა შეშფოთებული ხმით გიორგიმ.

— ჩვენი სიყვარული.

— არასოდეს!.. ევ სიგიჟე იქნება, — თქვა გადაჭრით გიორგიმ.

— გრძნობისა და სურვილების დაფარვა დღეს შეუძლებელია. მეტსაც გეტყვი: ხვალ ჩვენი ურთიერთ დამოკიდებულება კარიოზისათვის აშკარა შეიქნება.

— რა თქვი?! — გიორგი გაფითრდა.

— დიახ, — მოკლედ მოსჭრა აირამ.

ამ პასუხს გიორგის ერჩია თავზე მებზი დასცემოდა.

— როგორ? — იკითხა მან ძლიესძლიეობით.

კარიოზს სურს შენ ვაგაცნოს კაცობრიობის კიდევ ერთი საინტერესო მიღწევა. ეს არის რადიო-აზრების მიმღები აპარატი. იმივე აპარატით კარიოზს შეუძლია გაიგოს შენი ფიქრი, შენი აზრი. მოკლედ შენი და ჩემი საიდუმლო.

— როგორ თუ რადიო-აზრების მიმღები აპარატი? — გიორგი უნებლიედ წამოიღვა. — განა არსებობს ასეთი რამ?

— ამ აპარატის გაკეთების ცდები შენ დროსაც იყო. ვაიხსენე, თუ გნებავს, იტალიელი მეცნიერი კაცამალა, მაგრამ მან სასურველ შედეგს ვერ მიაღწია. შენმა მომდევნო ეპოქამ ეს იდეა დააგვირგვინა. დიდი ხნის წინათ სასამართლოები ამგვარი აპარატებით უკვე სარგებლობდნენ. ამა თუ იმ პირის ბოროტ საქმეს და განზრახვას ეს აპარატი ნათლად ააშკარავებდა.

გიორგიმ აღელვებით ტუჩზე იკბინა.

— ამ აპარატის ხმარების დროს ადამიანის ყოველგვარი აზრი და სურვილი ჩვენს წინაშე სარკესავით გადმოშლილია. ყოველგვარი საიდუმლო და ზრახვები, რაც სუბიექტისათვისაც კი ნათლად გარკვეული არ არის, ამ აპარატში რელიეფურად მოჩანს.

— დავილუბე, დავილუბე! — გიჟივით იმეორებდა გიორგი.

— არ მესმის, რამ დაგლუბა?

გიორგი თითების მტვრევას შეუდგა.

მან ოთახში, ჩქარი, ნერვული სიარული დაიწყო.

განთიადი მოახლოვდა. შორეულ მზის სხივებს ბალებში გაღვიძებული ფრინველები დიდი ზეიმით ეგებებოდნენ. ფანჯარაში შაშვის ქახქახი შემოიჭრა. აირა უცებ შევლივით შემოტრიალდა, გიორგის კისერზე მოებვია და უთხრა.

— ნუ სწუხარ, არაფერიც არ იქნება, ჩემო კარგო, ნახვამდის.

გიორგიმ თითქოს ვერ გაიგო აირას გამომშვიდობება. შუა ოთახში, უმწეოდ შეჩერებული ფიქრობდა, როგორ დაეღწია თავი შექმნილ მდგომარეობისაგან. რადიო-აზრების მიმღები აპარატი მისთვის გილიოტინად იქცა.

„მაშ კარიოზი ყველაფერს გაიგებს? სირცხვილი, სირცხვილი!

„როგორ მოვიქცე? ყველაფერი გამოჩნდება, ყველაფერი გამოაშკარავდება. გავიქცე? მაგრამ სად? როდის? როგორ? საცაა კარიოზი შემოვა.

„არა, არა. მე თვითონ მოვიკლავ თავს, ვიდრე მოხდებოდეს ეს სამარცხვინო ამბავი“, — ამბობდა გამწარებული გიორგი.

ბალიდან შაშვების გალობა ესმოდა.

გიორგი კედელს მიაჩერდა. თვალში ეკალივით შეესო სისხლისფერი ორი ციფრი. ეს ციფრები მოთავესებული იყო კეოლის პატარა კალენდარზე. იგი 27 აგვისტოს უჩვენებდა.

ერთი თვე გასულა, რაც გიორგიმ გამოიღვიძა, სწორედ ერთი თვე.

„კაბალისტიკოსი არასოდეს არ ეყოფილვარ, მაგრამ 27 მაინც არ მყვარებია. რატომ? არ ვიცი. შესაძლებელია იმიტომ, რომ არაბული ორიანი უდაბნოების შხამიან, დაგრაგნილ გველს, ან საღრჩობელას

მარყუქს მაგონებს და შეიდიანი კი ნისკარტიან, ლეშის მოყვარულს
სვავს.“

ცოტა ხნის შემდეგ მან სასოწარკვეთილებით ჩაილაპარაკა:
„27 აგვისტო. ეს ხომ ჩემი გარდაცვალების დღეა?“

* *

ქალაქი ახმაურდა. ქუჩებმა გაიღვიძეს და მდინარეებივით ამოძ-
რავდნენ.

რვა საათი სრულდებოდა.

კარიოზმა გიორგის ოთახის კარებზე დააკაკუნა.

გიორგი უეცრად ფეხზე წამოიჭრა და გაშეშდა.

როგორ მოიქცეს? გაულოს კარები თუ არა?

კარიოზმა კვლავ დააკაკუნა.

გიორგიმ აღარ იცის, როგორ მოიქცეს.

— ახლავე, პატივემულო კარიოზ, ახლავე! — დაიძახა მან და
უნებურად კარი გაუღო.

კარიოზი შემოვიდა. გიორგის თვალის უბებებისათვის თითქოს შა-
ბიამანის სითხე მოესხათ. თმა აბურღული და აწეწილი ჰქონდა. კა-
რიოზის თვალს ეს ამბავი არ გამოჰარვია. მან გიორგის ტკბილად
მიმართა:

— მგონი, თქვენ რაღაც გაწუხებთ, მაგრამ ისეთი ხელსაწყო მო-
ვიტანეთ, რომ უთუოდ გაგამხიარულებთ და დაგამშვიდებთ.

— ეგ არის?! — იკითხა უცებ გიორგიმ და გაქვავებული სახით
მიაშტერდა მის.

— დიახ, ეს ხელსაწყო რადიო-აზრების მიმღებია. უკეთ რომ დარ-
წმუნდე ამ აპარატის გულთმისნობაში, თუ ნებას მომცემ, მე მას
ვცდი თქვენზე.

გიორგის უნდოდა კარიოზისათვის რაღაც ეთქვა, მაგრამ ხმა
ჩაუწყდა. საშინელი სისუსტე იგრძნო. მის გულში რაღაც ახმაურდა..
კარიოზი აპარატს ამზადებდა.

შემდეგ გიორგის გულის ცემა უცებ შეუჩერდა. კარიოზმა პირი
მოიბრუნა:

— შეგვიძლია საქმეს შევუდგეთ, — თქვა მან, მაგრამ გიორგის
სახეს სახიფათო ცვლილება შეატყო.

იგი მივარდა წასაქცევად მომზადებულ გიორგის და წამით შეაკა-
ვა, მაგრამ უკვე გვიან იყო. გიორგიმ ჩაიკეცა. კარიოზმა იგი სავარ-
ძელში ჩააწვინა. ცოტა ხნის შემდეგ მაჯა გაუსინჯა, მაგრამ მისი ცე-
მა უკვე შეწყვეტილიყო.

* *

კარიოზმა რადიოთი მთელ ქვეყანას ამცნო ახალი ამბავი:

«გიორგი მოგელი მოულოდნელად გარდაიცვალა!»

მილიარდი რადიო-თვალი წამით გიორგის მიაჩერდა.

აირამაც მოირბინა. იგი მოკლე, მარწყვისფერ ტანსაცმელში გამოწყობილიყო. მისი აწეული მკერდი აჩქარებით სუნთქავდა, თვალები ნაკვერცხლებივით ანათებდა.

— რა დაემართა? — იკითხა მან.

— გარდაიცვალა, — მიუგო კარიოზმა.

დასასრული.

რედაქტორი—ს. თურმანიძე
ტიპოგრაფი—ა. ლორდელი
მხატვარი—ლ. ზაალიშვილი
კორექტორი — ნიკ. ფერაძე

* *

გადაეცა წარმ. 7/VII-36 წ.
დასრულ. ბეჭდვა 17/XI-36 წ
მთავლიტ. 13614. შეტ. 630.

* *

გამომცემ-ბა „ფედერაცია-ს“
სტამბა, პლემხანოვის პროსპ.

შპს 6-6-00

2 7 3 - 7 - 0 2

7-02

პარკებისა და პრინტების ბიბლიოთეკა

საქართველო
1999

K 12.755/3